॥ સત્યનામ ॥

॥ સદ્‌ગુરુ કબીરો વિજયતેતમામ્ ॥

કબીર જ્ઞાન ચંદ્રિકા

: સંશોધક અને સંપાદક :

શ્રીમાન મહંતશ્રી દેવીદાસજી કાલીદાસજી સાહેબ,
ઠે. કબીર સાહેબનું મંદિર, ફત્તેહ દરવાજા
વિસનગર (ઉ. ગુજરાત)

-:પ્રસિદ્ધ કર્તા:-

શ્રીમતિ મહંતાણી
ચંચળબાઇ પાવનદાસજી સાહેબ
ઠે. કબીર સાહેબનું મંદિર, ફતેહદરવાજા
વિસનગર (ઉ. ગુજરાત)

સતકબીર સંવત્ ૫૭૩

કીંમત ૩-૦૦
(પોષ્ટ ખર્ચ અલગ)

સંપાદકઃ—

મહંતશ્રી દેવીદાસજી સાહેબ.

વિસનગર

પ્રકાશકઃ—

શ્રીમતિ મહંતાણી ચંચળબાઇ પાવનદાસજી,

ઠે. કબીર સાહેબનું મંદિર. ફત્તેહદરવાજા

વિસનગર (ઉ. ગુજરાત)

દ્વિતીય સંસ્કરણ ૧૦૦૦	સર્વાધિકાર સ્વાધીન	સંવત ૨ સન ૧૯

મુદ્રક —

નટવરલાલ આર. પંડ્યા

ડાયમંડ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ, કબીર મંદિ

સીયાબાગ, વડોદરા.

॥ સત્યનામ ॥

સદ્ગુરુ કબીર સાહેબ

॥ સત્યનામ ॥

—: અર્પણ પત્રિકા. :—

બંદીછોડ સદ્‌ગુરો !

આપની મહિમા અપાર છે. આપનું પ્રાકટ્ય જીવોના ઉદ્ધારાર્થે સંસારમાં થાય છે. આજે જ્યારે આપના કાશી લહર તારામાં કમળ દળ પરના શબ્દ સ્વરૂપી પ્રાકટ્યને ૫૭૩ વર્ષ પુરાં થઇ આવતી જેઠ પુનમે ૫૭૪ મા વર્ષનો પ્રારંભ થાય છે તે શુભ પ્રસંગના અરસામાં અમે આપની પવિત્ર વાણીને પુસ્તકાકારમાં છપાવી જનતા સમક્ષ મુકવા શકિતમાન થયા છીએ. એ સર્વ આપની અસીમ દયાનુંજ સુફલ છે. આ શુભ કાર્ય દ્વારા અમને આપની સેવાનો જે અપૂર્વ અવસર મળ્યો છે તે અમે હે સદ્‌ગુરો ! આપની અમારા ઉપરની અસીમ કૃપાનું ફળ સમજીએ છીએ. આપનાં પરમપાવન ચરણારવિંદોમાં અમારી સાષ્ટાંગ કોટિશઃ સાહેબ બંદગી સાહેબ સાથે વિનમ્ર પ્રાર્થના છે કે જનતાને અમારો આ પ્રયાસ કલ્યાણપ્રદ થાઓ !

આપના દાસ,

કાર્તિક પૂર્ણિમા ૨૦૨૯ } મહંત દેવીદાસજી સાહેબ

॥ સત્યનામ ॥

પ્રસ્તાવના.

કરૂણામય સદ્‌ગુરૂની અસીમ દયા પ્રેરણાથી અમારા ઘણા લાંબા વખતના ઉત્સાહ અને ખંતને આ નાનકડા પુસ્તક રૂપમાં પરિણિત કરી કબીર સાહિત્યાભિલાષી ભાષા ભાષી બંધુઓના કર કમળ સમક્ષ રજુ કરતાં અમને આનંદની વર્ષા થાય છે.

અમારા વાચનકાળ અને ભ્રમણકાળ પર્યન્તના સમય અને સંજોગોથી એક વસ્તુ અમને દષ્ટિગોચર થતી હતી. અને તે એજ કે કરૂણાસિંધુ સદ્‌ગુરૂ કબીર સાહેબનું જીવન ચરિત્ર- આવિર્ભાવ અને તિરોભાવ. ઉપદેશ, સન્ધ્યોપાસના, ધાર્મિક ક્રિયાઓની અનુષ્ઠાન વિધિ તથા સદ્‌ગુરૂએ માનવસમાજમાંની અધિકારી વ્યક્તિઓના કરેલા આત્મતારણની કથાઓ વગેરે બાબતોનો સરળ અને ટુંકો અહેવાલ સ્વધર્મ ગ્રંથોના આધારે સંપાદન કરી સર્વ સામાન્ય જનતા સમક્ષ ઉપસ્થિત કરતાં તે આદર્શરૂપ બને એમ અમારી અને બીજા કેટલાક ધર્મપ્રેમી બંધુઓની સદ્દઇચ્છાને અનુલક્ષી જેમ બને તેમ સુપાઠ્ય શૈલીમાં ગદ્યપદ્યાત્મક ગ્રંથ સંગ્રહિત કરવા સ્વયં આત્માની પ્રેરણાઓ થયા કરતી હતી.

પરંતુ યોગ્ય સમય અને સંજોગોની પૂર્ણ અનુકૂળતા સિવાય તે કાર્ય અંગે કદમ કરી શકતું નહિ. યોગે મ્હારે રજપુતાના પ્રાંતમાં વાંસવાડા તરફથી ધર્મ પ્રચાર કરતાં કરતાં શ્રીલિન્ડગંજ-દોહદ જવાનું થયેલું અને ત્યાં સ્વધર્મ પરાયણ, સજ્જન હંસ શિરોમણિ શ્રી ધનજીભાઈ ઝીણાભાઈને ત્યાં ઉતારો કર્યો.

તેઓએ મ્હને સ્વધર્મના ઉપદેશક જાણી યોગ્ય સન્માન દ્વારા કેટલાક દિવસો પર્યન્ત સત્સંગ સમાગમનો કાર્યક્રમ યોજી દિવ્ય આત્માની પ્રીતિ સાથે પરસ્પર સંબંધ સંબદ્ધ કર્યો. પશ્ચાત્ તેઓની તીવ્ર અને લાગણી ભરી સદ્દિચ્છાએ એક ગ્રંથ પ્રકટ કરવાની શુભ વિચારણા પ્રદર્શિત કરી.

સદ્દગુરૂની અસીમ કૃપાએ તેમની દિવ્ય જાગૃતિથી મારા આત્માને સુયોગ્ય સમય અને સંજોગોની સુંદર સાનુકૂળતા પ્રાપ્ત થવાથી હિન્દી ભાષાના કેટલાક ગ્રંથોના આધારે આ પુસ્તક સંપાદન કરી ધર્મ બંધુઓ સમક્ષ રજુ કરવા અમો સફળ થયા છીએ. આશા છે કે માનનીય બંધુઓ અમને આ પવિત્ર કાર્યમાં પ્રોત્સાહન આપી અમારા વેગને આગળ ધપાવશે તથા ગ્રંથ રચના સંબંધી અમારો પહેલ પહેલાં અખતરો હોવાથી વાંચક બંધુઓને ભૂલ ચુક લાગે તે દર્શાવતાં તૃતીય સંસ્કારણમાં શુદ્ધ થશે.

નિખિલ વિશ્વ જન સમાજને વિશ્વ શાન્તિ અને વિશ્વ બંધુત્વથી જાગ્રત કરનાર સર્વ પ્રથમ સદ્દગુરૂ કબીર

સાહેબની વાણીથી આજે સંસાર અનભિજ્ઞ છે. જો સમાજ તેને વિશ્વપ્રેમ અને પરમપદનું સકારણ સમજી તે અનુપમ વાણીને અપનાવી લે તો સંસારમાં સુખ, સામર્થ્ય, અને સમૃદ્ધિ નિકટતા ધરાવે એ નિઃસંશય છે. પરમ કૃપાળુ સદ્‌ગુરૂ કબીર સાહેબ સમગ્ર માનવ જનતાના આત્મકલ્યાણ સારૂ સર્વદેશીય ભાષા વાણીમાં આધ્યાત્મિક તત્વનો પ્રચાર કરી જનસેવા ભરેલા પવિત્ર કાર્યની ઉન્નતિમાં સર્વ પ્રથમ સદ્‌ગુરૂ લખાયા છે.

દરેક માનવ દેહમાં અને અન્ય આકૃતિઓમાં સમાયેલા જીવાત્માની ઐકયતા સમજાવી પરમ પદના અદ્વિતીય માર્ગદર્શક કહેવાય છે.

હિન્દુ કે સતગુરૂ સહી, મુસલમાન કે પીર;
સાત દ્વીપ નવ ખંડમેં, એકહી સન્ત કબીર.

આવા સર્વશ્રેષ્ઠ પદનું તેઓને સન્માન પ્રાપ્ત થયું છે. પરંતુ સામ્પ્રદાયિક જાળમાં ફસાયેલી સાધારણ જનતામાં તેઓ સદ્‌ગુરૂ પ્રત્યે અર્થાનર્થનો ભ્રાંતિમૂલક વિચાર અને હલકટ ભાવનાઓએ ઘર કર્યું છે. જેમકે:—

“ કબીર જાતે જુલાહા અને મુસલમાન હતા. રામાનંદના શિષ્ય હતા. રામની ભક્તિ કરતા હતા ” આવી રીતની લૌકિક વાતાવરણની કલ્પિત રૂઢિ અને મિથ્યા ભ્રમણામય વાતોથી સાધારણ જનતા સંડોવાઈ તેઓ સદ્‌ગુરૂના તથ્ય તત્વથી વિમુખ બની રહી છે. ઉપરોક્ત

લોકવાયકામાં અર્થનો અનર્થ છુપાયો છે જેનું ...
કરણ કરવું આવશ્યક છે.

સદ્દગુરુ કબીર સાહેબ જુલાહા ન હતા પણ જુલા... ત્યાં પોતાનો વાસ કરી મુસલમાનોને માનવતાનો ... એકેશ્વરતાનો પાઠ ભણાવનાર સાચા દીનબંધુ હતા. ઇતિહ... પ્રેમી વાંચકો જાણે છે કે પૂર્વે સદીઓ પહેલાં હિન્દુ મુસ... માનોમાં ભયંકર ધાર્મિક વિગ્રહ પૈદા થઇ બન્ને પ્રજા... ખુનનો વરસાદ થયો. જેમાં સેંકડો ધર્મ ઝનુની ય... બાદશાહો અને મુસલમાનોએ હિન્દુઓનાં મંદિર, ચો... જનોઈ, વગેરે સેંકડો રીતોથી અત્યાચાર કરી હિન્દુજનતા... ત્રાહિત્રાહિ બનાવેલી. તે માટે પરમ કારૂણિક સદ્દગુરુ કબી... સાહેબે બન્ને પ્રજાના ઉદ્ધારને અર્થે મુસલમાનોમાં પોતાનો વાસ રાખી હિન્દુ મુસ્લીમ બન્ને પ્રજાની ઐકયતા સા... આધ્યાત્મિક દિવ્ય સંદેશ સંભળાવી સંપ, શાન્તિ... પ્રચાર કર્યો. જેમકે:—

“ ભાઈ રે દુઈ જગદીશ કહાંતે આયા,
કહુ કવને ભરમાયા ”

“ હિન્દુ ધ્યાવે દેહરા,
મુસલમાન મસ્જીદ;
દાસ કબીર તહાં ધ્યાવહી,
જહાં દોનોં કી પરતીત. ”

" કબીર ખડે બજારમેં,
સબકી ચાહે ખૈર;
ના કાહુસે દોસ્તી,
ના કાહુ સે વૈર "
" હિન્દુ તુરકકી એક રાહ હૈ,
સતગુરૂ યહ હૈ બતાય;
કહે કબીર સુનો હો સંતો,
રામ ન કહહું ખોદાય. "
ઇત્યાદિ.

પ્રિયબંધુઓ !

સદ્‌ગુરૂ કબીર સાહેબના આવા પવિત્ર કાર્યનો ઉપકાર ભૂલી આજે હિન્દુ જનતા અનુપકારી બને ! તે ક્યાં સુધી પોતાના મહાન્ પથદર્શક દેવના ઋણને ચક્રવૃદ્ધિ વ્યાજ સાથે માથે ચઢાવશે? અને ભવિષ્યમાં પ્રજાને શું દુઃખ સહન કરવું પડશે તેનો ખ્યાલ વાંચકોના હાથમાં સોંપું છું.

સત્યમૂર્તિ કબીર સાહેબ હિન્દુ જનતાના ઉદ્ધાર સારૂ મુસલમાન જુલાહાને ત્યાં વાસ કરી બેઉ પ્રજાને પોતાના સત્ય શાંતિમય સત્યોપદેશથી સંગઠિત કરવા આદર્શ કાર્યદક્ષતા બતાવી ત્યારે તેમનાજ ઉચ્ચ આદર્શને ભૂલી મુસલમાન જુલાહા ગણી તેમના વાસ્તવિક જ્ઞાન અને ચારિત્ર્યથી વર્તમાન પણ પશ્ચાત બની રહી છે.

વૈષ્ણવાચાર્ય શ્રી રામાનન્દજીને સ્વયં આત્મપરિચય બતાવી ગુરૂ થઈ નહિ પણ શિષ્યત્વભાવે જ્ઞાનની આપલે થઈ

શકે છે આવા આદર્શ દ્વારા તેઓને આધ્યાત્મિક પરાવિદ્યાનો દિવ્ય સૂક્ષ્મ ભેદ દર્શાવી ગુરૂ તરીકે માન્ય કર્યા અને એકેશ્વર તત્ત્વનો સર્વ સામાન્ય તથ્ય પાઠ નમ્રપણે બતાવ્યો. પરિણામે આજની પ્રજા કબીર સાહેબના ગુરૂ રામાનંદ હતા કહી સંતોષ માની તેમના તથ્ય માર્ગથી તેમજ કયા કારણથી ગુરૂ માન્ય વગેરે તથ્ય ભેદથી વિમુખ બની રહી છે. આવા અર્થાનર્થના રોગને નિર્મૂળ કરવા માટે આ નાનકડા પરંતુ સુંદર ગ્રંથમાં તેઓ સદ્‌ગુરૂ કબીર સાહેબના વાસ્તવિક માર્ગોનુ વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. સાથે સાથે તેઓના ધાર્મિક ઉપદેશ વગેરે વિષયોનો સંગ્રહ કરી સામાન્ય જનતાને સદ્‌ગુરૂના પવિત્ર માર્ગનો પાઠ ભણાવવા અમને ખાસ ફરજ પડી છે. આમાં અમારૂં કંઇ નથી પરંતુ આ તો શાસ્ત્રોનો સાર છે.

શ્રી દેવીદાસજી કે. મહંત,
કબીરભવન : વિસનગર

॥ સત્યનામ ॥

પહેલી આવૃત્તિના

:— બે બોલ —

આદિ સદ્દગુરૂ શ્રી ૧૧૦૮ પરમ પૂજ્ય સદ્દગુરૂ કબીર સાહેબથી કોણુ અજાણુ છે ! સમસ્ત ભારતવર્ષ જ શું ! પરંતુ અખિલ ભૂમંડળમાં એવી કોઇ વ્યક્તિ નહિ હોય કે જેણે આનંદકન્દ સત્ય કબીર ગુરૂનું પરમ પાવન નામ ન સાંભળ્યું હોય. સદ્દગુરૂ કબીર સાહેબની વાણી અખૂટ છે. અને જે સંત મહાત્મા પાસે પુરાણા ગ્રંથો છે તેઓ પ્રકાશમાં લાવતા નથી પરિણામ એ આવે છે કે સત્ય ધર્મનો પ્રચાર જોઇએ તેવો થતો નથી. પ્રિય બંધુઓ ! જરા આંખો ઉઘાડી જુઓ કે અન્ય ધર્મનો પ્રચાર કેટલા પ્રમાણમાં હાલ થઇ રહ્યો છે. આજુ બાજુ જુઓ, અને કાને સાંભળો, લોકો તમારા ધર્મ વિષે શું કહે છે? " કબીર જાતે જુલાહા અને રામાનંદનો શિષ્ય હતો રામની ભક્તિ કરતો હતો. માટે એક સાધુ થઇ ગયો છે. " સાંભળ્યું ? આ વાતોથી તમારો ધર્મ શું છે તેની સમજ તો કોઇ જાણતું નથી ત્યારે આ ઉત્તમ મોક્ષપંથ માટે લોકોના મનમાં ખોટો વિચાર બેસે, તેની નવાઇ શી ? માટે સંત મહંતો તેમજ મહાત્માઓને મારી નમ્ર વિનંતિ છે કે જેઓ પાસે સદ્દગુરૂ કબીર સાહેબની વાણીનો ભંડાર હોય તેઓએ વિના વિલંબે આળસ તજી ધર્મપ્રચાર કરવા ગ્રંથો બહાર પાડવા; કારણ કે આધુનિક યુગ પ્રચારનો છે.

હું જેટલા ધર્મપ્રેમીઓના સહવાસમાં આવ્યો છું તેઓના તરફથી મારા જાણવામાં આવ્યું કે એક ગુજરાતી

ભાષામાં છપાયેલ ગ્રંથની અનિવાર્ય જરૂર છે અને બનત
સુધી લગભગ બધાજ વિષયોનો સમાવેશ હોવો જોઈએ,
જેથી સાધારણ સ્થિતિના માણસો પણ ખરીદી શકે. અ
વિષયે મને ઘણોજ વિહ્‌વળ બનાવી મુકયો. હું પણ એ
વિચારમાં હતો કે એક ગ્રંથ ગુર્જર લીપીમાં કાઢવો. પ
સદ્‌ગુરૂની કૃપા વિના એ બનવું મુશ્કેલ હતું

દૈવયોગે વિસનગરના વર્તમાન સત્ય કબીર ધર્મના
ઉપદેશક શ્રીમાન ૧૦૮ મહંત શ્રી દેવીદાસજી સાહેબ વાંસ
વાડાના જંગલમય પ્રદેશમાંથી પોતાના શિષ્યોમ ધર્મ પ્રચ
કરતાં કરતાં અચાનક આ દાસને ત્યાં ઉતારો કર્યો. તેઓશ્રીના
સંસર્ગથી મારા જાણવામાં આવ્યું કે તેઓશ્રીની પણ તી
ઈચ્છા એક ગ્રંથ પ્રકાશનની હતી.

સદ્‌ગુરૂની અસીમ કૃપાથી આ ગ્રંથનું સંપાદન કરવામ
આવ્યું છે. આમાં લગભગ દરેકે દરેક વિષયો લઈ "સાગરને
ગાગરમાં" સમાવવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો છે. જે ગ્રંથ
વાંચવાથી આપને જણાઈ આવશે.

અંતમાં સદ્‌ગુરૂ સાહેબ કબીર સર્વનું ભલું કરો એ
પ્રાર્થના સાથે નિવેદન પૂર્ણ કરૂં છું.

લી. આપનો નમ્ર સેવક

ધનજીભાઈ જીણાભાઈ.

॥ સત્યનામ ॥

બીજા સંસ્કરણની પ્રસ્તાવના

(પ્રકાશકનું નિવેદન)

પરમ દયાલુ કરૂણાવરૂણાલય સદ્‌ગુરૂ કબીર સાહેબની અસીમ દયા અને પ્રેરણાથી 'કબીર જ્ઞાન ચન્દ્રિકા' ની બીજી આવૃત્તિ આપ સૌના શુભ કર કમળોમાં મુકતા મને અતિ આનંદનો અનુભવ થાય છે. પહેલા સંસ્કરણની પ્રસ્તાવના લાંબા ગાળે પણ મને આજે તે અતિ ઉપયોગી દેખાઈ તેથી બીજા સંસ્કરણમાં પણ યથાવત્ રાખી છે.

આ સદ્‌ગ્રન્થની પહેલી આવૃત્તિ પ્રકાશિત થયે લગભગ ૩૬ વર્ષ વહી ગયા છે વચમાં પણ ધર્મ જીજ્ઞાસુ હંસજનો આ સદ્‌ગ્રન્થની માંગણી કરતા હતા. પરંતુ સમય સંજોગોને લઇને આ સદ્‌ગ્રન્થનું પ્રકાશન શક્ય બન્યું ન હતું. પરંતુ ધર્મ પ્રાણ હંસોએ આર્થિક રીતે મદદ અને સહકાર આપતા મારે ન છુટકે આ સદ્‌ગ્રન્થનું પ્રકાશન આવી તીવ્ર મોંઘવારીમાં પણ કરવું પડયું છે. ધર્મ પ્રાણ હંસજનોનો ઉત્સાહ શ્રદ્ધાભકિત અને સદ્‌ગ્રન્થ 'કબીર જ્ઞાન ચન્દ્રિકા' પ્રત્યેનો આદરભાવ હોવાના કારણે આ વિકટ કાર્ય પાર પડયું છે.

જગતમાં મહાન પુરુષોના જીવન ચરિત્રોનો પ્ર
જેટલો થાય છે એટલો ઓછો છે. પ્રસ્તુત ગ્રન્
પહેલી આવૃત્તિ પરમપૂજ્ય સંતશ્રી ગુરુદેવ શ્રી
દેવી દાસજી સાહેબ તરફથી પ્રકાશિત કરવામાં આવે
છે પરમપૂજ્ય શ્રી દેવી દાસજી સાહેબ મારા સ
તેમના સુપુત્ર પૂજ્ય શ્રી ૧૦૮ મહંતશ્રી પાવનદાસ
સાહેબ તેઓશ્રી તા. ૭-૭-૬૦ ના રોજ ધર્મ પ્રા
હંસોને ધર્મોપદેશ આપવા માટે વિદેશ યાત્રાએ પધાર
આપશ્રીની ગેરહાજરીમાં વિસનગરમાં આવેલા શ્રીકબ
સાહેબના મંદિરનો ધર્મ સેવા ભાર એકાએક મારા ઉ
આવ્યો અને આ ધર્મસેવાનો ભાર મારું કર્તવ્ય
એમ સમજીને મેં ઉપાડી લીધું છે. અને આજે પ
આ શુભ પવિત્ર સેવાકાર્ય ચાલુ જ છે. આ ધર્મ પ્રા
મંદિરના કેટલાક સેવકો શિષ્યો રાજસ્થાનમાં આવેલ
બાંસવાડા, પંચમહાલ જીલ્લામાં આવેલા દાહોદ, રતલા
મુંબઈ તેમજ સાબરકાંઠા જીલ્લો તથા આજુબાજુ
પહાડી પ્રદેશોમાં આદિવાસી ધર્મપ્રેમી સેવકોને
હંમેશા જવા આવવાનું થાય છે. વારંવાર આ જીજ્ઞા
સેવકો શિષ્યો 'કબીર જ્ઞાન ચન્દ્રિકા' ની બીજી આવૃ
છપાવવા માટે મને પ્રાર્થના કરતા હતા. અને ખરેખ
આ સદ્ગ્રન્થની બહુ જ માંગ પણ હતી. તેથી કરી
ધર્મપ્રાણ સેવકોએ અને શિષ્યોએ મને આર્થિક મદ
કરતા આ પવિત્ર ફરજ બજાવી શકી છું.

આ સદ્ગ્રન્થ પ્રકાશન કરવામાં ઘણા ધર્મપ્રાણ હંસજનો એ આર્થિક મદદ કરી છે. અને ઘણા ધર્મ-પ્રાણ હંસોએ મને આ પુસ્તિકા છપાવવા માટેનો ઉત્સાહ તેમજ સહકાર આપ્યો છે તે બદલ સૌનો હું અંતઃકરણ પૂર્વક આભાર માનું છું અને હૃદયપૂર્વક સદ્ગુરૂ કબીર સાહેબને પ્રાર્થના કરૂં છું કે, આવા ઉત્સાહી ધર્મપ્રાણ હંસોને દીર્ઘાયુ સાથે અખૂટ શક્તિ અર્પે જેથી આવા ધર્મ કાર્યો કરતા રહે.

સદ્ગુરૂ કબીર સાહેબે કહ્યું છે કે,

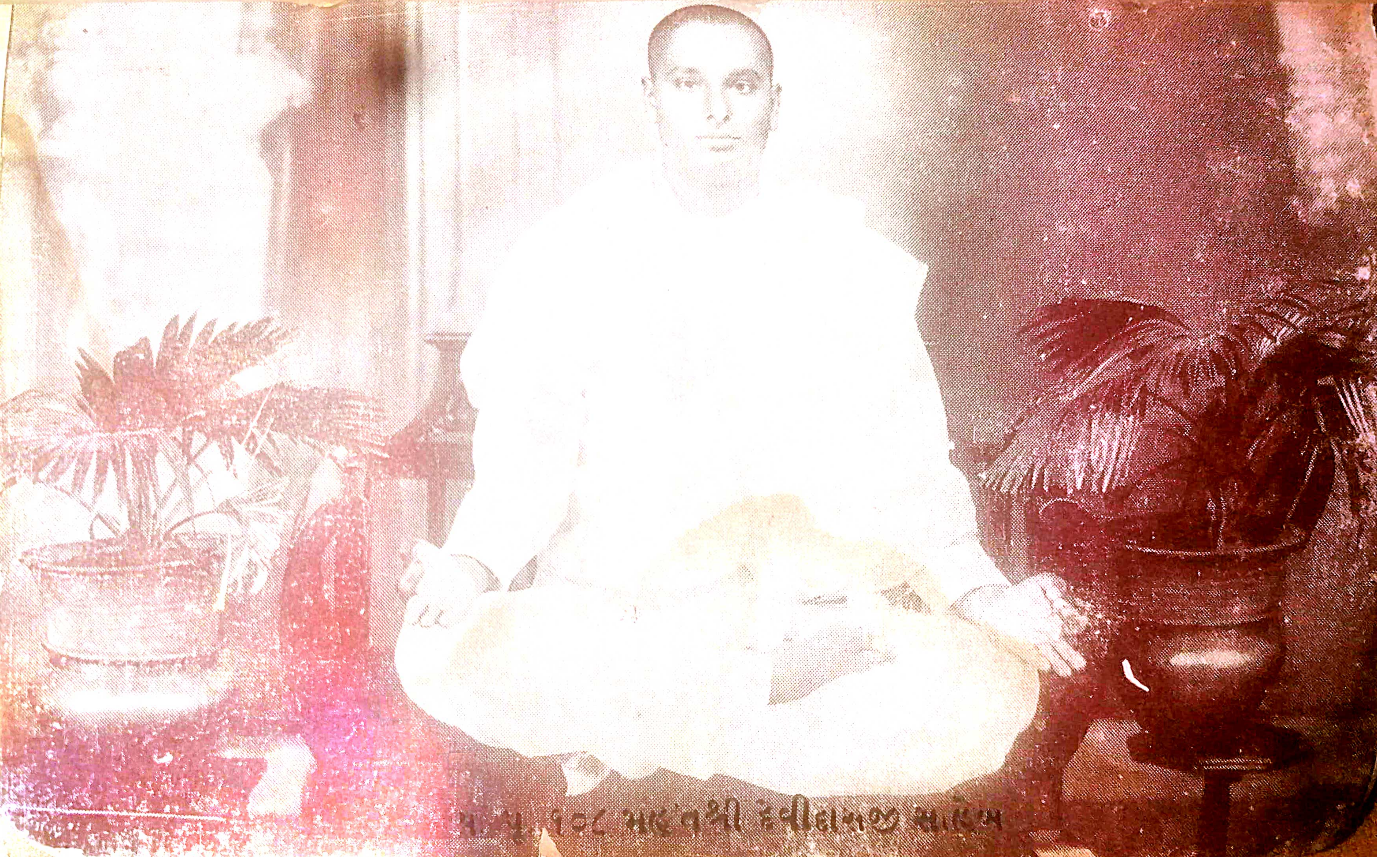
'માનવ જન્મ અનૂપ હૈ, આવે ન દૂજી બાર;
પકકા ફલ જો ગિર પડા, બહુરિ ન લાગે ડાર.'

અનન્ત ભવસાગરમાં ભટકતા ભટકતા આ જીવનો જ્યારે મહાન પુણ્યોદય થાય છે ત્યારે તેને દેવ દુર્લભ માનવ શરીરની પ્રાપ્તિ થાય છે. માનવ શરીરને પ્રાપ્ત કરીને ધર્મ કાર્યો કરવા જોઇએ જેથી ચાલુ જીવન તો સુધરેજ છે. અને બાળકોમાં સુંદર સંસ્કારોનું સીંચન થાય છે. અને ભવસાગરમાંથી તરવાનો સહેલો ઉપાય મળી રહે છે. માનવ શરીરને પ્રાપ્ત કરીને જે માનવ તેની દિવ્યતાને અનુપમતાને વિરલતાને નથી ઓળખી શકતા તેઓ વ્યર્થ જ માનવ શરીરને વિષય ભોગોમાં ખોઇ નાખે છે. અને જ્યારે જાગૃતિ ચેતના આવે છે ત્યારે ઘણું મોડું થઇ ગયું હોય છે. માટે આવી અજ્ઞાનતા

આપણા જીવનમાં ન પ્રવેશે અને સદ્દગુરૂના ચરણ કમળોથી દુર ન થઇ જવાય તેની ખાસ કાળજી રાખવી જોઇએ નહિ તો-

માનુષ જન્મ નર પાઇકો, ચૂકે અબકી ઘાત;
જાય પડે ભવ ચક્રમેં, સહે ઘનેરી લાત.

આજનો આ માનવ પૈસા કમાવા પાછળ દોડધામ કર્યે જ જાય છે. પરંતુ મળે છે પ્રારબ્ધાનુસાર. છતાં આગળ પાછળનો વિચાર કર્યા વગર પૈસા મેળવવા માટે પાપ કર્યે જ જાય છે. પરંતુ આખરમાં આ પાપનું ફળ ભોગવવું જ પડે છે સદ્દગુરૂ કબીર સાહેબના શબ્દો લાલ બત્તીની ગરજ સારે છે. સાવધાન કરે છે, જાગ્રત કરે છે, ત્રિગુણ રૂપી માયા જાળમાં ન ફસાતા સદ્દગુરૂના શબ્દો તરફ લક્ષ્ય આપી જીવન મરણનો ફંદો કાપવાનો છે, તેથી મહાપુરૂષોએ પોતાના સ્વાનુભવની વાણીનો શબ્દોનો ઉપયોગ કર્યો છે. અને તે વાણીને તે શબ્દોને ગ્રન્થાકારમાં લઇ મનન અભ્યાસ કરવાની જરૂરત ઉભી થાય છે. સારા સારા સદ્દગ્રંથોનું વાંચન કરવુ કરાવવું: સંતો પાસે જઇ સત્સંગ કરવો કરાવવો. વગેરે ઉચ્ચ જીવનની આદર્શ પ્રણાલિકા છે. માટે આ સદ્દગ્રંથનો ઉપયોગ પણ વિવેક અને વિચારથી કરવાનો મારો આગ્રહ છે.કારણ કે આ સદ્દગ્રન્થમાં મહાપુરુષોની વાણી સમાયેલી છે. જે અતિસૂચક છે. અસ્તુ.

પ. પૂ. ૧૦૮ મહંતશ્રી દેવીલાલજી સાહેબ

આ સદ્‌ગ્રન્થ 'કબીર જ્ઞાનચન્દ્રિકા' નું પ્રુફ સંશોધન તથા ગ્રન્થને લગતી સલાહ વગેરે આપી મને યોગ્ય માર્ગદર્શન આપ્યું છે. તેઓ સાધુ શ્રી ચન્દ્રકાન્ત ભુખણદાસજી સાહેબનો હું જેટલો આભાર માનું તેટલો ઓછો છે આપ સૌ એમનાથી પરિચિત છોજ. તેઓ 'સ્વસંવેદ' ના સહતંત્રી છે. અને કબીર-ધર્મદાસ સાહેબના સાહિત્ય પ્રકાશનમાં સક્રિય રીતે સંકળાયેલા છે.

વધુમાં 'કબીર જ્ઞાનચન્દ્રિકા' ને સુંદર રીતે છાપી, તૈયાર કરી સમયસર મને કામ કરી આપ્યું છે એવા ડાયમંડ પ્રેસના માલિક શ્રી નટવરલાલ રણછોડલાલ પંડયાનો પણ હુ આભાર માનું છું. અને સાથે સાથે પ્રેસમાં કામ કરતા તમામ કર્મચારી ભાઈઓનો પણ આભાર માનું છું.

તેમ છતાં અજાણતા આ સદ્‌ગ્રન્થને મદદ કરનારને મારાથી ભૂલી જવાયું હોય તો તેઓ સર્વનો હું આભાર માનું છું. આ સદ્‌ગ્રન્થને સુંદર રીતે ભૂલ ન ન રહે એ રીતે તૈયાર કરવામાં પરિશ્રમ કર્યો છે. છતાં 'મનુષ્ય ભૂલને પાત્ર' એક કહેવત અનુસાર કદાચ કયાંય ભૂલ થઈ ગઈ હોય તો આપ સૌ ઉદાર હૃદયે ક્ષમા કરશો અને સુધારીને વાંચશો એજ અભ્યર્થના સાથે વિરમું છું.

બોલો સદ્‌ગુરૂ કબીર સાહેબની જય ! ! !

—પ્રકાશક

વિષયાનુક્રમણિકા

૪ ચતુર્થ ખંડઃ—

મંગલ શબ્દ. ૧૭૦–૧૭૭

કબીર ધર્મના સામાન્ય નિયમો.

૧ અનાદિ, અનુપ, અજર, અમર, અભય, સચ્ચિદા-
નંદ સ્વરૂપ, નિર્મલ નિર્વિકાર, નિરાકાર, સર્વજ્ઞ
સર્વ શક્તિમાન, આદિબ્રહ્મ, સત્યપુરૂષ, પરમાત્માની
ભક્તિ કરવી. એ સિવાય અન્ય દેવ દેવી, દેવતાઓની
ઉપાસના કરવી નહિ.

૨ આચાર્ય, ગુરૂ અને મહાત્મા સંત, એ ત્રણ સાક્ષાત્
મૂર્તિ છે માટે તેમનો તન, મન, ધન દ્વારા
સેવા સત્કાર કરવો યોગ્ય છે. ગુરૂવચન અને
સ્વધર્મ ગ્રંથોમાં અટલ શ્રદ્ધા રાખી તેમની શિક્ષા
અનુસાર ચાલવું જોઇએ.

૩ સમગ્ર સંસારના પ્રાણીમાત્રને પોતાના આત્મા સમાન
જાણી દયાભાવથી હૃદયમાં સર્વના હિતનું ચિન્તન
કરવું જોઇએ.

૪ નિર્ભયતાપૂર્વક અંતઃકરણમાં સર્વદા શુભ સંકલ્પ
તથા સદાચારનું સેવન કરવું જોઇએ. જેનાથી
શરીર, મન અને આત્મા પવિત્ર બની મુક્તિ-
પથમાં બળવાન થાય.

૫ માંસ, મદિરા વ્યભિચાર, ચોરી, હિંસા, જુવા,
મિથ્યાભાષણ અને ચુગલી એ આઠ મહાદોષોને
સર્વથા ત્યાગવા જોઇએ.

૬ પરીક્ષાપૂર્વક સત્યને ધારણ કરી અસત્યનો પરિત્યાગ કરવામાં કદી વિલમ્બ કરવો નહિ.

વિનય ભાવથી અત્યંત પ્રેમપૂર્વક મનુષ્યમાત્ર સત્યમાર્ગમાં પ્રવૃત્ત બને એવો ઉપદેશ આપવો યોગ્ય છે. એનું પુણ્ય મહાન્ છે.

૭ તિલક, કંઠી સહિત પોતાનો વેષ પવિત્ર રાખવો. કપડાં સફેદ પહેરવાં. સ્વધર્મ વિદ્યાની સ્વાધ્યાય દ્વારા વૃદ્ધિ કરવી.

૮ સદ્‌ગુરૂ કબીર સાહેબની સ્વસંવેદ-આજ્ઞાનુસાર આચરણ કરવામાં તથા અન્યને કરાવવામાં તત્પર રહેવું.

૯ સત્યનામ, સત્યગુરૂ, અને સત્યપુરૂષ સત્ય કબીરમાં સહજ માત્ર પણ ભેદ ન સમજવો.

૧૦ સત્ય કબીર અને તેમના સાચા હંસો તથા કડિહારો (મહંતો) ના અતિરિક્ત બીજાઓને મુક્તિપંથના દર્શક સમજવા નહિ. સારશબ્દને છોડી બીજું મુક્તિનું બારૂં નથી.

૧૧ કબીર સાહેબ વિદેહ રૂપ છે. તેમના દેહની કલ્પના કરવી નહિ.

સદ્‌ગુરૂ સુમરન (ધૂન).

બંદીછોડ કબીર ગુરૂવર ! પાહિ મામ;
દીનબંધુ કૃપાલ સદ્‌ગુરૂ ! પાહિ મામ. ૧

સત્યનામ સ્વરૂપ ગુરૂવર ! પાહિ મામ્ ;
દીનબંધુ કૃપાલુ સદ્‌ગુરૂ ! પાહિ મામ્ ;
સત સુકૃત આદિ ગુરૂવર ! પાહિ મામ્ ;
દીનબંધુ કૃપાલ સદ્‌ગુરૂ ! પાહિ મામ્. ૩
મુનીંદ્રનામ મુનીંદ્ર મુનિવર ! પાહિ મામ્ ;
દીનબંધુ કૃપાલ સદ્‌ગુરૂ ! પાહિ મામ્. ૪
કરૂણાકર કરૂણામય સદ્‌ગુરૂ ! પાહિ મામ્ ;
દીનબંધુ કૃપાલ સદ્‌ગુરૂ ! પાહિ મામ્. ૫
જ્ઞાનરૂપ નિરીહ ગુરૂવર ! પાહિ મામ્ ;
દીનબંધુ કૃપાલ સદ્‌ગુરૂ ! પાહિ મામ્. ૬
વલ્લભરૂપ કબીર ધર્મનિ ! પાહિ મામ ;
દીનબંધુ કૃપાલ સદ્‌ગુરૂ ! પાહિ મામ્. ૭

મંત્રયોગ નામ ધૂન.

જય કરૂણામય જય કબીર, સત સુકૃત ગહિ લાગો તીર.
ભવસાગર હૈ ગહિર ગંભીર તાતે સુમિરો સત્ય કબીર.
જન્મ જન્મકે મેટે પીર, તાતે સુમિરો સત્ય કબીર.
ધર્મદાસ ગુરૂ સેવે કબીર, તાસે લાગે ભવસેં તીર.
જો જો આયે શરણ કબીર, સો સબ લાગે ભવસેં તીર.
આધિ વ્યાધિ ઉપાધિ શરીર, યે સબ નાશે જપત કબીર.
કામ ક્રોધ મદ લોભ હૈ વીર યે સબ હરતે સુનત કબીર.
સેવક સંતો સુમિરો કબીર, કર્મ ભર્મકી ટૂટે જંજીર.
જબ બોલો તબ બોલો કબીર, જાસે પાવો હંસ શરીર.

जज्ञप्य नाम खलु यस्य जनाः प्रयान्ति,
यास्यन्ति संययुरिति प्रथितं जगत्याम् ।
पारं हि संसृतिसुदुस्तरसागराच्च,
तं श्रीकबीर मनिशं भगवन्त मीडे ॥५॥

જેઓના નામનું વારંવાર સ્મરણ કરી આવાગવન રૂપી સુદુસ્તર-મહાવિકટ સમુદ્રથી પ્રાણીવર્ગ પાર ઉતરી ગયો, પાર ઊતરી જાય છે અને પાર ઉતરી જશે એવા ભગવાન શ્રી સદ્‌ગુરૂ કબીર સાહેબની હું નિરંતર સ્તુતિ કરૂં છું.

वेदादिशास्त्र मतिदुःखविबोध्य मस्ति,
लोकैः समैरिति विचार्य्यं खलु स्वचित्ते ।
येनोदितः श्रुतिनिभः किल बीजकश्च,
तं श्रीकबीर मनिशं भगवन्त मीडे ॥६॥

સર્વે મનુષ્યોથી વેદાદિ શાસ્ત્ર દુર્જ્ઞેય છે એવો સ્વયં ચિત્તમાં વિચાર કરી વેદાદિ શાસ્ત્રોના સારભૂત બીજક નામનો ગ્રંથ જેમણે બનાવ્યો છે તેજ ભગવાન શ્રી સદ્‌ગુરૂ કબીર સાહેબની હું સતત સ્તુતિ કરૂં છું.

दूरं विधाय जलधिं परमं सुधीरं,
शस्यप्रभावजनभद्रकरेण येन ।
संस्थापितं हि भवनं किल वैष्णवस्य,
तं श्रीकबीर मनिशं भगवन्त मीडे ॥७॥

અને પ્રશંસનીય પ્રભાવયુક્ત તથા જીવોનું કલ્યાણ કરવામાં તત્પર જેમણે અત્યંત ગંભીર સમુદ્રને દૂર હટાવી

જગન્નાથજીનું મંદિર સ્થાપિત કર્યું. તેજ ભગવાન શ્રી સદ્‌ગુરૂ કબીર સાહેબની હું સદા સ્તુતિ કરૂં છું.

वायुः प्रवाति ननु शक्तिमवाप्य यस्य,
यत्सत्तया शशधरश्च रवि र्विभाति ।
वाचः स्फुरन्त्यसुभृतामधिगम्य शक्ति,
तं श्रीकबीर मनिशं भगवन्त मीडे ॥८॥

જેઓની શક્તિના પ્રતાપે વાયુ સદા વાય છે તથા જેમની સત્તાથી આકાશમાં સૂર્ય અને ચંદ્ર ચમકી રહ્યા છે તથા જેમની શક્તિને પ્રાપ્ત કરી પ્રાણીમાત્રની વાણી સ્ફુરિત થાય છે તેજ ભગવાન્ શ્રી સદ્‌ગુરૂ કબીર સાહેબની હું નિરંતર સ્તુતિ કરૂં છું.

कीर्ति र्निशम्यत इयं खलु दिक्षु यस्य,
लोदोसिकन्दरमहीप मसाधुवृत्तिम् ।
प्राबोधयत्किल तमेकगुरुं कबीरं,
स्वात्मौजसा हि सततं भगवन्त मीडे ॥९॥

અને દુષ્ટ વૃત્તિવાળા બાદશાહ સિકંદર લોદીને જેમણે પોતાના આત્મબળથી ચેતાવ્યો હતો. એવી જેમની કીર્તિ અદ્યાપિ પર્યંત દશે દિશાઓમાં ગુંજારવ થઈ રહી છે. તેજ ભગવાન્ શ્રી સદ્‌ગુરૂ કબીર સાહેબની હું સદા સર્વદા સ્તુતિ કરૂં છું.

॥ सत्यनाम ॥

सद्गुरुसत्कबीराय नमोनमः ।

બંદીછોડ સદ્ગુરૂ કબીર સાહેબની દયા

સત્સુકૃત, આદિ અદલી, અજર, અચિન્ત્ય, પુરૂષ મુ[illegible]
કરૂણામય કબીર, સુરતિયોગ સંતાયન, ધની ધર્મ[illegible]
ચુરામણિનામ, સુદર્શનનામ, કુલપતિનામ, પ્રબો[illegible]
ગુરૂ બાલાપીર, કેવલનામ, અમોલનામ,
સુરતિ સ્નેહીનામ, હક્કનામ, પાકનામ,
પ્રગટનામ, ધીરજનામ, ઉગ્રનામ
દયાનામ કબીરધર્મનગર દામાખેડા
પં. શ્રી ગ્રંધમણિનામ સાહેબ
ચાર ગુરૂ બંશ બ્યાલીસ
સર્વ સંત મહંતકી દયા.

॥ સત્યનામ ॥

પૂજ્ય ૧૦૮ મહંતશ્રી
પાવનદાસજી સાહેબ

સત્યનામ ।

कबीर ज्ञानचंद्रिका

મંગલાચરણ–પ્રાર્થના.

सत्यं ज्ञानस्वरूपं विमलमधिगतं ब्रह्म साक्षान्नृरूपम् ।
शीर्षन्यस्ताच्छरत्नद्युतिसितमुकुटं श्वेतवासोऽभिरामम् ॥
भास्वन्मुक्तावलीभिः कृतरुचिहृदयं दिव्यसिंहासनस्थम् ।
भक्तानां पारिजातं विकसतिवदनं सद्गुरुं नौम्यहं तम् ॥१॥

સત્ય અને જ્ઞાનસ્વરૂપ, વિમલ સાક્ષાત્ બ્રહ્મનું પ્રાપ્ત માનવ સ્વરૂપ, મસ્તક સ્વચ્છ રત્નોથી પ્રકાશિત, શ્વેત મુકુટથી યુક્ત, શ્વેત વસ્ત્રોથી અલંકૃત, દેદીપ્યમાન મોતી-ઓની માલાઓથી સુશોભિત હૃદય, દિવ્ય સિંહાસનપર વિરાજમાન્, ભક્ત લોકોના માટે કલ્પવૃક્ષ તથા જેઓનું પ્રફુલ્લ મુખારવિંદ છે તેવા મહાન્ શોભાઓથી સંપન્ન થયેલા "બંદીછોડ સદ્ગુરૂ"–કબીર સાહેબને હું વંદન કરૂં છું.

प्रादुर्बभूव ननु लोकपवित्रतायै,
ज्ञानापगा किल यतो महनीयमूर्त्तेः ।

नाद्यापि सा किमु जनावलिमापुनाति,
तं श्रीकबीर मनिशं भगवन्त मीडे ॥२॥

આ સંસારમાં પ્રાણીમાત્રને પવિત્ર કરવાને માટે જ્ઞાનરૂપી ગંગા જે મહાન્ પુરૂષથી આવિર્ભૂત થઈ શું આજ સુદ્ધાં પણ જન સમૂહોને શુદ્ધ નથી બનાવી રહી ? અર્થાત્ અવશ્ય બનાવી રહી છે. તેજ ભગવાન શ્રી સદ્‌ગુરૂ કબીર સાહેબની હું સદા સ્તુતિ કરૂં છું.

यत्पाद–पङ्कज–सुरेणु–महौषधञ्च,
संसेव्यमानमपहन्ति समूलमेव ।
संसाररोग मखिलं तरसा महान्तं,
तं श्रीकबीर मनिशं भगवन्त मीडे ॥३॥

જેઓના પાદારવિન્દની રજરૂપ મહૌષધ સેવન કરવાથી સમ્પૂર્ણ સંસાર રૂપી રોગને જલ્દી મૂલ સહિત નાશ કરે છે તેજ મહાન્ ભગવાન શ્રી સદ્‌ગુરૂ કબીર સાહેબની હું હંમેશાં સ્તુતિ કરૂં છું.

अज्ञानगाढतमसा परिपीड्यमानान्,
जीवानवेक्ष्य कृपया ह्यवतीर्य लोके ।
ज्ञानप्रदीप मुपसंज्वलयाञ्चकार,
तं श्रीकबीर मनिशं भगवन्त मीडे ॥४॥

અજ્ઞાનરૂપી અત્યંત અંધકારથી પીડિત જીવોને જોઈ કૃપા કરી જેઓ આ મૃત્યુ લોકમાં પ્રગટ થયા અને જ્ઞાનરૂપી દીપક પ્રગટાવ્યો એવા મહાન્ ભગવાન શ્રી સદ્‌ગુરૂ કબીર સાહેબની હું પ્રતિદિન સ્તુતિ કરૂં છું.

સત્ય કબીરાય નમો નમઃ

પ્રથમ ખંડ

કરૂણામય સદ્દગુરૂ કબીર સાહેબનું જીવન ચરિત્ર.

પ્રગટ હંસ ઉબારને, મનમેં કિયો વિચાર;
જ્યેષ્ઠ માસ બરસાઇત મેં, પગ ધાર્યો ચંદવાર. ૧
ચહું દિશિ દમકે દામિની, શ્વેત ભઁવર ગુંજાર;
તહવાં આપ બિરાજિયા, જલપર સેજ સંવાર. ૨
બાલક કોટિન ઠાટ કે, નિકટ સરોવર તીર;
સુરનર મુનિજન હર્ષિયા, સાહબ ધર્યો શરીર. ૩
ચૌદહ સૌ પચપન સાલગિરા,
ચંદવાર યહ ઠાઠ ઠર્યો;
જેઠ સુદી બરસાઇત કો,
પૂરન માસી તિથિ પ્રગટ ભયો. ૪
સત્તકબીર સત્તલોક સેં આયે,
નહિ બાપ નહિ માતા જાયે.
હેતે વિદેહ દેહ ધરી આયે,
દેહી કા નામ કબીર ધરાયે. ૫

આ પુણ્યવતી ભારત ભૂમિ ઉપર સત્યના પ્રખર નેતા બંદીછોડ સત્યપુરૂષ સદ્દગુરૂ કબીર સાહેબને હંસોના ઉદ્ધારાર્થે જ્યારે સંસારમાં પ્રગટ થવાનો સમય હતો તે વખતે હિન્દુ મુસલિમ બન્ને પ્રજાનાં ભયંકર યુદ્ધનાં રણશીંગાં ફુંકાઇ રહ્યાં હતાં. આ સમયમાં લોદી વંશનો સમ્રાટ્ બાદશાહ સિકંદર લોદી તખ્તનશીન હતો. પોતાની ધર્માન્ધતા, ક્રૂરતા અને ઝનુન ભરેલી સ્વધર્મોન્નિતિની તાંડવ નૃત્યતાથી હિન્દુ પ્રજાને થરથર કંપાવી રહ્યો હતો. ધર્મ ઝનુની આ અત્યાચારોથી તે વખતે ભારત ભૂમિ ધ્રુજી રહી હતી. હિન્દુઓ ત્રાહિ ત્રાહિ પોકારી રહ્યા હતા અને પ્રાર્થના કરી રહ્યા હતા કે " હે ઇશ્વર ! અત્યાચારી યવનોના વિકરાળ જુલ્મોથી બચાવો ! બચાવો ! ! બચાવો ! ! !

આમ જનતાની આવી આર્ત પુકારણા દશે દિશાઓને ગુંજારવ કરી રહી હતી. ખેદ થાય છે કે જે જનતા પોતાના ભગવાન ઉપર અભિમાન કરી, આજે મહાન્ બંદીછોડ સદ્દગુરૂ કબીર સાહેબને ' એક ભક્ત અને મુસલમાન હતો ' એમ કહી નિંદા કરે છે તે જનતાના ભગવાન વિષ્ણુ તે વખતે ક્ષીરસાગરમાં ગાઢ નિદ્રામાં પડયા હતા. ભગવાન શંકરે જાણે કૈલાસમાં સમાધિ ચઢાવી હતી અને ઇંદ્રાદિ દેવતાઓ વિમાનમાં બેસી સાતમા આસમાન ઉપર વૈકુંઠની સૈર કરવા ગયા હતા. એટલે આમ જનતાનો આર્ત નાદ સાંભળી કોણ બચાવે.

આ સમયે પ્રાણીવર્ગ ઉપર પરમ કૃપા કરી સ્વયં દયાળુએ પુકારણા સાંભળી પોતાના પવિત્ર શબ્દ સ્વરૂપ માનવ દેહને ધારણ કર્યો.

ગગન મંડલ સેં ઉતરે, સદ્ગુરૂ પુરૂષ કબીર;
જલજ માંહી પૌઢન કિયે, સબ પીરન કે પીર. ૧

(ગ્રંથ સાહેબ.)

અમર લોક સેં હમ ચલી આયે,
આયે જગત મંઝારા હો;
જીવ દુઃખિત દેખા સંસારા,
તા કારણ પગુ ધારા હો...

(આદિબાની)

કરૂણાસિંધુ, સ્વયંસિદ્ધ ગુરૂવર, સ્વયંભૂ પ્રવર ચૂડામણિ, વિશ્વવ્યાપક સનાતન માનવ ધર્મના મહાન્ પ્રચારક, અજરામર નિર્વિકાર બંદીછોડ સદ્ગુરૂ કબીર સાહેબ વિ. સમ્વત્ ૧૪૫૫ જેઠ સુદ ૧૫ સોમવારના દિનમણિ દિવસે ઉષ:કાળના શાન્ત, આનંદ વિભોર રમ્ય સમયમાં પતિત પાવની, પવિત્ર સલિલા ભગવતી ગંગાજીના તીરે આવેલી પ્રખ્યાત મોક્ષદા કાશીપુરીની પાસે આવેલા નાના ચિત્રવિચિત્ર અનેક વિધ રંગોપરંગ રંજિત કમલોથી સુશોભિત ‘ લહરતારા ’ નામના સરોવરમાં સુન્દર કમલદલ ઉપર કોમલ બાલ સૂર્ય શિરોમણિ સમ ત્રિભુવન સુંદર બાળક સ્વરૂપમાં પ્રગટ થયા.

જે વખતે એમનું તેજોમય શબ્દસ્વરૂપ આકાશમાંથી ઉતરી કમળપુષ્પ ઉપર બાળ સ્વરૂપે વિરાજમાન થયું તે સમયે આકાશ ઘનઘોર ઘનશ્યામ મેઘાડમ્બરથી આચ્છાદિત થઇ ઝરમર ઝરમર વૃષ્ટિ કરતું હતું. ચંચલ ચપલા દામિની દમક દમક દમકારા કરતી હતી. મંદ, સુગન્ધ, શીતલ મલય સમીરના મનોમુગ્ધ વાયરા વાતા હતા. ચંપક, કદમ્બ, બકુલ, આમ્ર, અશોકાદિ વૃક્ષો શાખોપશાખાઓથી સ્વાગત સત્કાર કરતાં હતાં. મલ્લિકા વિગેરે પુષ્પલતાઓ પુષ્પવૃષ્ટિથી સ્વાગત કરતી હતી. મોર, ચકોર, ચાતક, ચકવા, સારસ, નિલકંઠ કોકીલાદિ, નાનાવિધ પક્ષીઓ કર્ણપ્રિય સમધુર સ્વરમાં સ્વાગત ગાન ગાતાં હતાં, અને સુર-સિદ્ધ, ઋષિ-મહર્ષિ તથા દેવગણ મંગલ-સ્તુતિ પૂર્વક આકાશમાંથી સુમન વર્ષા કરતા હતા. આ પ્રમાણે જડ ચેતન સમસ્ત પ્રાણીઓ પોતપોતાની રીતીએ દીનદયાળુ કરૂણાસિંધુ ગુરૂવર પ્રવરનો હૃદયોલ્લાસ પૂર્વક આગમન મહોત્સવ ઉજવતાં આનંદ નિમગ્ન થયાં હતાં.

જ્યારે બંદીછોડ સદ્‌ગુરૂનું આવી રીતે આકાશમાંથી તેજોમય રૂપમાં પ્રગટ થવું થયું તે વખતે ત્રણ ભુવન, એકવીસ બ્રહ્માંડ અને દશો દિશાઓ અલૌકિક તેજથી ઝળહળી ઉઠી. ત્રયદેવો દેવતાઓ, ઋષિઓ, મુનિઓ, ગંધર્વ-કિન્નરો, અસુર-દાનવો, મનુષ્યો અને પ્રાણીવર્ગ માત્ર અશ્ચર્ય ચકિત અને આનંદવિભોર થઇ પોતાને કૃત્યકૃત્ય માનવા લાગ્યો.

"સદ્ગુરૂના તેજ આગળ કોટિ કોટિ સૂર્યો કોટિ કોટિ ચંદ્રોને તો પોતાના ભાનની શુદ્ધિ પણ રહેતી નથી. વિમાનની જેમ સદ્ગુરૂનું આસન અદ્ધર અધાર છે. એવા બંદીછોડ પૂર્ણ સત્પુરૂષ સદ્ગુરૂ કબીર સાહેબનો દરશ પરસ થતાં પિંડ-પ્રાણ શાંત બને છે."

"સદ્ગુરૂના બાલસ્વરૂપની કાંતિ સુવર્ણ જેમ ઝળહળી રહી હતી. આકાશમાં જેમ સૂર્ય ચળકાટ માર્યા કરે છે તેમ સદ્ગુરૂની શબ્દ સ્વરૂપી કાયા જગર મગર થઇ રહી હતી. જાણે અનંત તેજસ્વી પદ્મો ઝલકી રહ્યાં હોય ! કાશી નગરી ઉમટી પડી અને સર્વ કોઈ પોતપોતાની ભાવના પ્રમાણે કોઈ બ્રહ્મા-વિષ્ણુ તો કોઈ ઈન્દ્ર-કુબેર, કોઈ વરૂણ-ધર્મરાય અને કોઇ ઈશ છે એમ કહેવા લાગ્યા. કોઈ કોઈ તો કહેવા લાગ્યા કે આ તો સોળ કળા સમ્પૂર્ણ જગદીશ્વર છે."

"સંસારમાં ભકિત અને મુકિત લઈ ત્રયતાપોને મટાડવા સદ્ગુરૂ ઉતર્યા અને જુલાહા મુસલમાનને ત્યાં વાસો કર્યો"

બાળ સ્વરૂપ સાહેબ કબીરે હિન્દુ સમાજમાં શુદ્ધ જાતિમાં કોઈને ત્યાં વાસ ન કર્યો અને એક જુલાહા ને ત્યાં કેમ ?

પૂર્વ કથા

બંદીછોડ સદ્ગુરૂ કબીર સાહેબ યુગે યુગે હંસોના ઉદ્ધારાર્થે શબ્દ સ્વરૂપે પ્રગટ થાય છે. જુઓ સદ્ગુરૂ વચન:-"યુગન યુગન મેં આન ચેતાવું' વગેરે

હવે જ્યારે પૂર્વે ચંદવારા નામના નગરમાં બ્રાહ્મ
બ્રાહ્મણી નરહર-લક્ષ્મીણા નામે સદ્દગુરૂનાં પૂર્વનાં હંસ
તેમને પુત્રફળ ન હોવાથી કલીયુગમાં તેમને ત્યાં વાસો
તેમના નામને જગવિખ્યાત કરી તેમનું તારણ કરવા સા
કબીરનું કરૂણામય રૂપનું વચન હતું. જેઓ બ્રાહ્મણ-બ્રાહ્મ
ણીનું નરતન છોડી આ વખતે કાશી નગરમાં જુલાહા
જુલાહી નીરૂ-નિમા નામે મુસલમાન જાતિમાં હતાં.

તે નીરૂ નીમા નામે જુલ્હા જુલ્હી કાશી નગરમાં રહેતા
દૈવયોગથી તે બેઉ બહાર ગામથી આવી રહ્યાં છે. લહેર
તારા સરોવરમાં આવી રીતનું સદ્દગુરૂનું પ્રાગટ્ય જોઇ તે
દિઙ્મૂઢ બની ગયાં પૂર્વ પુણ્યના પ્રબળ યોગે નિમાને
તૃષા લાગવાથી લહેર સરોવર કિનારે પ્રયાણ કર્યું. અનંત
કળાથી પોઢાયેલા કમનીય કમળ ફુલોમાં સાહેબ કબી
નિજમુખે વાણીનો ઉચ્ચાર કર્યો સદ્દગુરૂ વચનઃ—

અબ હમ અવગતિસેં ચલી આયે,
કાહુ ભેદ ભરમ નહિ પાયે. ટેક
નહિ હમ જન્મે ગર્ભ બસેરા,
બાલક વ્હે દિખલાયે,
કાશી શહર જંગલ બીચ ડેરા.
તહાં જુલાહા પાયે. ૧
હતે વિદેહ દેહ ધરી આયે,
કાયા કબીર કહાયે;

અગલે જનમ હમ કૌલ કિયા થા,
તબ તેરે ગૃહ આયે. ૨
નહિ મેરે ગગન ધરન સુન નાંહિ.
દિસત અગમ અપારા;
શબ્દ સ્વરૂપી નામ સાહબકા
સો નિજનામ હમારા. ૩
નહિ મેરે હાડ ચામ નહિ લોહુ
હમ સત્ત–નામ ઉપાસી;
તારન તરન અભય પદ દાતા,
અહો કબીર અવિનાશી. ૪

વિશ્વના તારણહાર બંદીછોડ પ્રભુની બાળ સ્વરૂપમાં વાણી સાંભળી જુલાહા દંપતી આશ્ચર્ય ચકિત બની સદ્દગુરૂને પોતાના સ્થાનમાં લઇ જવા હર્ષઘેલાં બની ગયાં. કાશી-નગરી તો આશ્ચર્યમાં પડી ગઇ. સદ્દગુરૂ પોતે ન દુધ પીતા કે ન અન્ન ખાતા અને ન પારણામાં પોઢતા. કોઈ કહેતું કે આ તો ઇશ્વરનું કપટ તો નથી? ત્યારે કોઈ કહેતું કે કોઈ કિન્નર તો નથી? આ પ્રમાણે આખા જગતની ઉંઘ ઉડી ગઈ! જાણે કોઈ અલૌકિક કન્યાને પરણવા અલૌકિક વરરાજા ન ઉતર્યા હોય! દુનિયા તે દેશ જોવા ગયો. રાજા અને પ્રજા પણ જોવા ગઇ. કેમકે જંબુદ્વીપમાં શબ્દાતીત સદ્દગુરૂ ઉતર્યા હતા.

દુનિયા કહેતી કે, આ તો કોઈ દેવ છે, ત્યારે દેવો કહેતા કે આ તો ઇશ્વર છે અને સ્વયં ઇશ્વર કહેતા કે આ તો પરિપૂર્ણ પરિબ્રહ્મ પરમાત્મા સત્પુરૂપ છે.

આ પ્રમાણે દેદીપ્યમાન અલૌકિક રીતીથી સદ્ગુરૂ કબીર સાહેબે આવિર્ભૂત થઇ એક ગરીબ જુલાહા મુસલમાનને ત્યાં પોતાનો નિવાસ કર્યો અને કહ્યું કે, 'હે નિરૂ! મારા કોઈ માતાપિતા નથી તેમજ નથી હું જન્મતો કે મરતો. મારામાં માંસ, ચામડી, હાડકાં, રૂધિર વગેરે કંઇજ નથી. હું તો સાક્ષાત્ પરમેશ્વર છું.'

"હે જગતના માનવ પ્રાણીઓ! ત્રણ ભુવનના આ વિશ્વ મંડળમાં મહા ભયંકર કાળે ત્રણે લોકમાં પોતાની જાળ ફેલાવી માનવ જીવોને ભ્રમ બેડીમાં નાખી બેહાલ બનાવ્યા છે

શબ્દ

ભાઇરે દુઇ જગદીશ કહાંતે આયે,
કહો કવને ભરમાયા;
અલ્લહ રામ કરીમા કેશવ,
હરિ હજરત નામ ધરાયા....વગેરે.

"હે મનુષ્યો એક રામ અને રહીમ આ બે જગદીશ્વરો તમો હિન્દુ મુસલમાન ક્યાંથી લાવ્યા. ફકત એકજ વ્યકિતના બે નામ છે."

આ પ્રમાણે દીનબંધુ સાહેબ કબીરનો [illegible] સત્યોપદેશ સાંભળી સ્વાર્થ લોલુપ પંડિત પાદરીઓ અને સાધુ સંન્યાસી તેમજ કાજી મુલ્લાંઓએ કાશીનગરમાં હલ્લો મચાવ્યો કે આ વાત યોગ્ય નથી.

પરંતુ બંદીછોડ સદ્‌ગુરૂ પોતાનાસત્ય સનાતન મર્મ—આત્મધર્મનો દિવ્ય સંદેશ સ્વસંવેદ વાણીદ્વારા જનતાને સરળ અને સર્વમાન્ય શબ્દોમાં સંભળાવતા રહ્યા. જેમકે—

જા મુખ વેદ ગાયત્રી ઉચરૈ;
જાકે વચન સંસાર તરૈ;
જાકે પાંવ જગત ઉઠી લાગૈ,
સો બ્રાહ્મણ જીવ વધ કરૈ.

જે બ્રાહ્મણો પોતાના મુખથી વેદ–ગાયત્રીનો ઉચ્ચાર કરી જગતને બોધ કરે છે અને જે બ્રાહ્મણોના વચનથી સંસાર સાગર પાર ઉતરી જવાની આશા જનતા રાખે છે તેમજ જેમના પગોમાં સારી આલમ ઉઠીને નમસ્કાર કરે છે તેજ બ્રાહ્મણો, કાલીકાદિ માતાઓના મંદિરો આગળ જીવોનો વધ ગાયત્રી મંત્રો દ્વારા કરાવે છે.

" જો તોહરાકો બ્રાહ્મણ કહીયે,
તો કાકો કહીયે કસાઇ. "

" જો આવાં કર્મ કરનારાઓને બ્રાહ્મણ કહીશું તો પછી કસાઇ કોને કહીશું ?

દિનભર રોજા રહત હો,
રાત હનત હો ગાય;
યહૈ ખુન વહ બંદગી,
ક્યોં કર ખુશી ખુદાય.

હે કુરાનશરીફના ઉપાસક ભાઇઓ ! તમો કે
કબીર ર ઉદયથી અસ્ત સુધી ભુખ્યા રહો છો. પરંતુ રા
માનને તે ગાય અને બીજા પશુ–પક્ષીનો વધ કરી ઉદર ભ
મારા કે કહો તો ખરા એક બાજુ ખુદાની બંદગી માટે રોજ
મરતો. અને બીજી બાજુ ખુદાના પેદા કરેલ જીવોનો વ
નથી. તે કેમ બને ?

"હિન્દુ તુરૂક કિ એક રાહ હૈ,
સતગુરૂ ઇહૈ બતાઇ."

હે ભાઇ હિન્દુ મુસ્લીમો, તમારો બધાનો એકજ રસ્તે
છે પરંતુ નાહક ભૂલ્યા પડ્યા છો.

જ્યારે સદ્દગુરૂનો આવો સરલ સત્યનો ઉપદેશ કાશી
નગરના હિન્દુ મુસ્લિમ પંડિત–સાધુ અને કાજી મુલ્લાંઓ
એ સાંભળ્યો ત્યારે સદ્દગુરૂ ઉપર અનેક પ્રહારોના ઉપાય
યોજાયા. કારણ કે પ્રપંચ અને મિથ્યા આડંબર વાદીઓને
કટ્ટર શત્રુ એક માત્ર સત્ય છે.

સ્વામી રામાનંદજીનું વૃત્તાંત.

શ્રી રામાનંદજી નામના બ્રાહ્મણ સંન્યાસી મહાત્મા
દ્રાવિડ દેશથી આવી કાશી નગરમાં પોતાનો મઠ સ્થાપ

પોતાના વૈષ્ણવ માર્ગનો પ્રચાર કરતા હતા તેઓ જગ પ્રસિદ્ધ મહાત્મા હતા. તેઓ નિત્યપ્રતિ પોતાના કાર્યક્રમ અનુસાર બ્રાહ્મ મુહૂર્તમાં ગંગાજીમાં સ્નાન કરવા જતા. તેમજ મૂર્તિ પૂજા વગેરે કરતા. જ્યારે બંદિછોડ સદ્‌ગુરૂએ એક પ્રસંગમાં રામાનંદજીને કહ્યું કે :-

સત્યકબીર વચન.

"રામાનંદ ગુરૂ દિક્ષા દીજે.
ગુરૂ દક્ષિણા કુછ હમસે લીજે." અને

"હે સ્વામી રામાનંદજી ! આપની વૈષ્ણવ માર્ગને ગુરૂજ્ઞાન દિક્ષા-ઉપદેશ મને આપો અને મારા તરફથી પણ ગુરૂદક્ષિણામાં કંઇ લો."

રામાનંદ વચન.

શુદ્ર કે કાન ન લાગોં ભાઇ,
તીન લોક મેં મોર બડાઇ.

"સ્વામી રામાનંદજીએ કહ્યું કે હું નીચ જાતિ જુલાહાને ત્યાં રહેતા શૂદ્રને મારી દિક્ષા નહિં આપું." જ્યારે આવી રીતે રામાનંદજીના એકાંગી સંકુચિત વિચારો સદ્‌ગુરૂની જાણમાં આવી ગયા ત્યારે રામાનંદજી નિત્ય નિયમાનુસાર ગંગામાં સ્નાન કરવા જતા ત્યાં પોતાના શબ્દસ્વરૂપી દેહને બાળસ્વરૂપ બનાવી ગંગાકિનારે પોઢ્યા રાત્રિ અંધકારમય હોવાથી રામાનંદજીનો પગ બાળક પર

પડ્યો. બાળસ્વરૂપે પોતાની ભાષામાં રડવા લાગ્યા. રામા-
નંદજી ઉભા રહી 'હે બાળક રડીશે નહિં,' રામ રામ
કહે! બાળકે રામ રામ કહેવા માંડ્યું. જ્યારે આ વાતને
બે દિવસ વિત્યા ત્યારે બાળસ્વરૂપ કબીર સાહેબે કાશી
...રમાં વાત ફેલાવી કે રામાનંદજી મારા ગુરૂ છે. આ
કબીર રામાનંદજીને મળતાં કબીર સાહેબને પોતાના મઠમાં
માનને...વ્યા. રામાનંદજી પોતાની ગુફાનાં પડદામાં રહી બોલ્યા
મારા કે કબીર! મ્હેં તને કયારે ચેલો બનાવ્યો ? ત્યારે
મરતો. ...સાહેબે કહ્યું 'સ્વામીજી! આપ ગંગામાં સ્નાન
નથી. ...ા પધારેલા ત્યારે કિનારે હું સુતો હતો અને આપના
...ગની ખડાઉ મને લાગી. આપે મને 'રામરામ' કહે
બચ્ચા! એમ કહ્યું. ત્યારથી હું 'રામરામ' કહું છું અને
તે બાળક હું હતો. શું રામનામથી અધિક બીજો મંત્ર છે
વારૂં.' રામાનંદજીએ આ વાતનો સ્વીકાર કર્યો. પછી કબીર
સાહેબે કહ્યું 'હે સ્વામી સાંભળો.

'જે મીલાસો ગુરૂ મિલા, શિષ્ય મિલા ન કોય."

દુનિયામાં જેટલા મળ્યા તે બધાજ ગુરૂ થઇ જ્ઞાન બતાવશે પણ શિષ્ય થઇ જ્ઞાન બતાવનાર કોઇ વીરલા બ્રહ્મનિષ્ઠ ગુરૂ છે.

હે ગુરૂ રામાનંદા સમજ પકડો મોરી બાંહી.
જો બાલક ઘુનઘુનવા ખેલે, સો બાલક હમ નાહિં
હમ તો લેવે સતકા સૌદા, પત્થરા પુજત નાહિં

હે ગુરૂ રામાનંદજી ! સમજ વિચાર કરી માની બાંહ પકડો કે જેથી કાળ નિરંજનના માર્ગથી બચી સતલોકના પથિક બનો. જે બાળકો સાંસારીક મનુષ્યોના ત્યાં પેદા થએલા પોતાની ચેષ્ટામાં આમતેમ ફરે છે તેવો બાળક હું નથી. હું તો સત્યનો સોદો કરનાર સત્ કબીર છું. પત્થરાની મૂર્તિઓનો ઉપાસક નથી. આવી રીતે કબીર સાહેબે રામાનંદજીને ગુરૂ માની પોતાનો સત્યબોધ આપ્યો ગુરૂ કહી જ્ઞાન આપનારજ ગુરૂ છે.

આ પ્રમાણે બંદીછોડ સદ્‌ગુરૂ કબીર સાહેબ અને શ્રી રામાનંદજી વચ્ચે વાર્તાલાપ, જ્ઞાનગોષ્ઠી થઈ. જેમને વધુ જાણવાની ઇચ્છા હોય તેમણે રામાનંદ ગોષ્ઠીનું પુસ્તક વાંચવું.

કબીર સાહેબની આવી અનંત લીલાઓ જેમકે;– સિકંદર લોદીને સમજાવવો તથા તેનો જલનનો રોગ મટાડવો, સિદ્ધોની સાથે શાસ્ત્રાર્થ કરવો, બાદશાહના શેખતકી પીરને પોતાનો ચમત્કાર બતાવવો. સૂક્ષ્મવેદની આજ્ઞાઓ પ્રગટ કરવી, ગોરખને પરાસ્ત કરવો, કાશીના રાજા વિરસિંહદેવ વાઘેલાને શિષ્ય કરવો, બાદશાહ બિજલીખાન પઠાણને બોધ કરવો, જગન્નાથના મંદિરની સ્થાપના કરવી. બાંધુગઢના પરમ ભક્તિવાન શ્રી ધર્મદાસજી સાહેબને મથુરામાં દર્શન દઇ પોતાના પટ્ટશિષ્ય બનાવી બ્યાલીસવંશની ગુરૂઆઇ આપી કલિયુગના મનુષ્યોને મુક્તિમાર્ગનો ભેદ

બતાવવો વગેરે વગેરે સેંકડો લીલાઓ વિસ્તારથી લખવામાં આવે તો એક સ્વતંત્ર ગ્રંથ બની જાય માટે પાઠકો એ ગ્રંથોમાં અન્ય જગાએ ઉપરોક્ત કથાઓ તપાસવી. હવે કબીર સાહેબના પરમ ધામમાં પધારવાની હકીકત વાંચકો સમક્ષ રજુ કરવામાં આવે છે.

કબીર સાહેબનું અન્તર્ધાન થવાનું વૃત્તાન્ત.

જ્યારે કાશીના મનુષ્યોએ કબીર સાહેબની અનેક લીલાઓ જોઇ લીધી અને જાણી લીધું કે, આ તો સ્વયં પરમાત્મા છે. ન કોઇના મારવાથી મરે છે, ન કાપવાથી કપાય છે ન ડુબાડવાથી ડુબે છે અને ન કોઇ હથીઆર આપના ઉપર સફળ થાય છે તેમજ ન કોઈ માણસ, પશુ કે દેવતા પણ આપના ઉપર કોઇપણ પ્રકારની ક્ષતિ પહોંચાડી શકે છે. ત્યારે એ લોકો આપને પૂછવા લાગ્યા કે 'આપનું મૃત્યુ કેવી રીતે થશે?' તે વખતે આપે કહ્યું હતું કે, 'હું મગહ દેશમાં જઈ ગુપ્ત થઇ જઇશ.'

પોતાના કથનાનુસાર જ્યારે કબીર સાહેબ એકસો વીસ વર્ષ કાશીમાં રહી ચુકયા અને આપના પધારવામાં બે દિવસ બાકી રહ્યા ત્યારે આપે. લોકોને કહ્યું કે, 'હવે હું અહિંથી પ્રસ્થાન કરીશ અને મગહ દેશમાં જઈશ. આ વાત સાંભળી કાશીના લોકોને અત્યંત દુઃખ થયું અને દુઃખનાં વાદળાં કાશીનગર ઉપર છવાઈ ગયાં. લોકો

અત્યંત દુઃખી થઇ કહેવા લાગ્યા કે 'આજે કાશી સુની તથા ઉજડી માલમ પડે છે. આજે કાશીનો સૂર્ય છુપાઇ રહ્યો છે અને આંખોની આગળ અંધકાર થવા લાગ્યું છે. વળી બધા લોકો પોતાને કહેવા લાગ્યા કે 'હાય ! અમે ઘણા અભાગી છીએ કે અમે આવા મહાન સત્યવાદી મહાપુરૂષની આજ્ઞાને અંગીકાર કરી નહિ.' આખા નગરમાં એ વાતની ધુમ મચી ગઇ કે 'હવે સદ્‌ગુરૂ કબીર સાહેબ કાશીથી ચાલ્યા જશે. આખું નગર દુઃખ તથા કષ્ટથી વ્યાકુલ બની ગયું. કાશીના મહારાજા વીરસિંહદેવ વાઘેલાએ જ્યારે સાંભળ્યું કે સદ્‌ગુરૂ મગહ દેશમાં જશે અને ત્યાં જઇ અન્તર્ધાન થઈ જશે. હવે જવાના કેવલ બે દિવસ બાકી છે ત્યારે રાજા પોતાના દલબલ સાથે પહેલેથીજ ત્યાં જઈ પહોંચ્યો અને ત્યાં કબીર સાહેબની પ્રતિક્ષા કરવા લાગ્યો. આ બાજુ કાશીવાસીઓ કબીર સાહેબને ઘેરી રહ્યા હતા. એ વખતે આપની પાસે દશ હજાર શિષ્યો હાજર હતા. તે બધામાં શોર થઈ રહ્યો હતો અને બધા વિલાપ કરી રહ્યા હતા.

મગહ દેશનો અધિપતિ નવાબ બિજલીખાન પઠાણ પણ કબીર સાહેબનો શિષ્ય હતો. જ્યારે તેણે સાંભળ્યું કે 'કબીર સાહેબ પોતાનો અંતિમ દિવસ અહિં કરશે ત્યારે તે ઘણો ખુશી થયો ને કહેવા લાગ્યો કે ઘણી સારી વાત થઇ કે 'સદ્‌ગુરૂ પોતાનો અંતિમ દિવસ અહિં કરશે.' તે પણ આપની પ્રતીક્ષા કરવા લાગ્યો.

કબીર સાહેબ કાશી નગરથી ચાલી મગહ દેશમાં પહોંચ્યા અને આમી નદીના કિનારે એક કુટિરમાં બિરાજ્યા. એ વખતે રાજા વીરસિંહ, બિજલીખાન પઠ અને અનેક સેવક હાજર હતા. જે નદીના કિનારે કબ સાહેબ આવીને બેઠા હતા તે નદી ઘણા દિવસોથી સુકી હતી. પછી કબીર સાહેબે ગુપ્ત રીતે કમળપુષ્પ તથા ચાદરો મંગાવી અને આપ સુઇ ગયા અને લોકોને કહ્યું ' કુટિરને તાળું લગાવી દો ' તે વખતે રાજા વીરસિંહે કહ્યું. ' હે સદ્‌ગુરૂ ! હું આપના શબને લઇ હિન્દુ ધર્મા નુસાર ક્રિયા-કર્મ વગેરે કરીશ. ' ત્યારે બિજલીખા પઠાણ બોલ્યો કે ' હું આપને કદી એમ કરવા દઇશ નહિ હું પણ મુસલમાન ધર્માનુસાર એમનું દફન કરીશ. ' કબી સાહેબે તપાસ્યું કે આ બન્ને યુદ્ધના માટે તૈયાર છે. આમ વ્યર્થનો રક્તપાત થશે. બન્નેને યુદ્ધના માટે તૈયાર થએલ જોયા ત્યારે આપે બંન્નેને સમજાવી કહ્યું કે ' સાવધાન તમારે બન્નેએ આપસમાં વાદવિવાદ કરવો નહિ. અ કદી પણ શસ્ત્ર ચલાવશો નહિ. જે મારી વાત માનશે સુખી થશે. બન્ને દળે સદ્‌ગુરૂની આજ્ઞાનો સ્વીકાર કર લીધો. પછી બધાઓએ સદ્‌ગુરૂને દંડવત બંદગી-નમસ્કાર કર્યા. બધાનું ચિત્ત ખેદથી ભરાઈ ગયું. સદ્‌ગુરૂ કબીર સાહેબ ચલાવાનો શબ્દ બોલ્યા અને ચાદર તાણી સુઇ ગયા તથા લોકોને કહ્યું કે ' હવે આ કોટડીને તાળું લગાવી દો. અને લોકોએ તેમજ કર્યું. જ્યારે તાળું બંધ કર્યું ત્યારે

એક એવો શબ્દ થયો કે જેને સાંભળી હાજર રહેલા મનુષ્યોના હૃદય ઉપર પ્રભાવ પડયો અને જય જયકાર થયો કે 'સદ્‌ગુરૂ સત્યલોક પધારી ગયા.'

જ્યારે પેલી કોટડીનું તાળું ઉઘાડ્યું ત્યારે કેવળ બે ચાદર અને કમલનાં પુષ્પો મળ્યાં. તેમાંથી એક ચાદર અને અર્ધાં પુષ્પો રાજા વીરસિંહે લીધા તથા બીજી ચાદર અને બાકીના ફુલો નવાબ બિજલીખાન પઠાણે લીધાં.

કબીર સાહેબનું શબ ક્યાંય દેખાયું નહિ. રાજાએ ચાદર તથા પુષ્પ લઈ સદ્‌ગુરૂની સમાધિ બનાવી અને બિજલીખાને પણ સમાધિ બનાવી. તે સમાધિ અને કબર મગહદેશ–મગહરમાં વર્તમાન છે.

હિન્દુ મુસલમાન બન્ને ગુરૂભાઇઓએ એક મંદિર બંધાવ્યું. હજુ સુધી હિન્દુ મુસલમાન બન્ને કબીરપંથી ત્યાં વર્તમાન છે. આમી નદી જે ઘણા વખતથી સુકાયલી પડી હતી તેમાં પાણી ભરાઇ આવ્યું, જે હજુ સુધી વહ્યા કરે છે.

વિ. સંવત્ ૧૫૭૫ ના માગશર સુદિ ૧૧ ના શુભ દિવસે બંદીછોડ સદ્‌ગુરૂ કબીર સાહેબ અન્તર્ધાન–સત્ય-લોક પધાર્યા.

સમ્વત્ પંદ્રહસો પછત્તર,
કિયા મગહરકો ગવન;

અગહન સુદિ એકાદશી,
રહો પવનમેં પવન.

કલિયુગના અંતિમ પ્રાગટ્યમાં એકસો ઓગણીશ
વર્ષ, પાંચ માસ અને સત્તાવીશ દિવસ સુધી આપે પૃથ્વી
ઉપર પ્રગટરૂપે મનુષ્યોને સૂક્ષ્મવેદનો બોધ આપ્યો હતો.

બંદીછોડ પ્રભુ કબીર સાહેબનું આદિ અને અંતમાં
શરીર ન્હોતું. કેવલ એક તેજોમય પ્રાગટ્ય હતું.

જ્યારે એ બંદીછોડ સદ્ગુરૂ મગહરમાં ગુપ્ત થયા
ત્યાર પછી પુનઃ મથુરામાં પ્રગટ થયા અને રત્નાબાઈને
ઉપદેશ આપ્યો. વળી પરમહંસ શ્રી ધર્મદાસજી સાહેબને
બાંધોગઢમાં દર્શન આપી તેમને સત્યપંથનો માર્ગ બતાવી
બયાલીશ વંશનું તિલક અર્પણ કરી કાળપુરૂષની કપટ
જાલથી પૂર્ણ સાવધાન કરી અન્તર્ધાન થયા.

કબીર સાહેબની શિક્ષાનું વૃત્તાન્ત.

ત્રણે કાલના જેટલા ધર્મના આગેવાનો છે, થયા
છે અને થશે તે બધાઓથી બંદિછોડ કબીર સાહેબની
શિક્ષા પૃથક્–જુદી છે. આ શિક્ષાનો મુખ્ય અભિપ્રાય એજ
છે કે ગર્ભમાં આવવા જવાનું બંધ થઈ જાય. આ આવા-
ગવનનું ઘણું મોટું દુઃખ છે. જે શિક્ષા તથા ધર્મથી
વારંવાર જન્મ અને મરણનું દુઃખ દૂર થાય તેજ મનુષ્યનો
ધર્મ છે અને તેજ ગુરૂ તથા શાસ્ત્રને ધારણ કરવું. જે

કોઈ માનવ દેહ પામી મુક્તિમાર્ગ ઢૂંઢતો નથી તે અભાગી છે. કારણ એ કે તે ફરી આવો અવસર પામશે નહિ અને સદાને માટે ભવસાગરમાં ડુબકાં ખાધા કરશે.

યોગયુક્તિ તથા સમસ્ત તંત્રમંત્ર બંધનનાં મુખ્ય કારણ છે. જો યોગસમાધિથી યોગી અમર થતો હોત તો કદાપી કોઈ યોગી મરતો નહિ.

સૂક્ષ્મવેદ ભણ્યા સિવાય કોઈની મુક્તિ થતી નથી. જો કોઈ ધ્યાનપૂર્વક ભણે અને તેના વિષયો ઉપર વિચાર કરે, વળી સૂક્ષ્મવેદની આજ્ઞાઓ ઉપર સારી રીતે દૃઢ થાય અને સમસ્ત મિથ્યા કલ્પનાઓથી અલગ થાય તે મનુષ્ય છે અને તેજ કાળ પુરૂષના પંજામાંથી છુટકારો પામશે. કંજૂસ, કામી, વ્યભિચારી પુરૂષને સૂક્ષ્મવેદ ભણવાથી પઠનથી કોઈપણ પ્રકારનો લાભ નથી.

પોતાના ગુરૂને સ્વયં સત્યપુરૂષ જાણવા. જેને ગુરૂની વાત પર વિશ્વાસ નથી અને ઘમંડ કરે છે તે કાળના પંજામાં સપડાશે ગુરૂજ ધર્મની જડ છે ને જડના સિંચનથીજ ડાળ પાન સર્વ કંઈ હર્યુંભર્યું થાય છે. અને એજ નિશ્ચયના વૃક્ષમાં બધાં સુંદર ફળ ફુલ લાગે છે.

સત્યપુરૂષની ભક્તિ સિવાય બીજી બધી ભક્તિઓ જાળ તથા બંધનમાં નાખનારી છે. કાળપુરૂષનું ઝેર બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને શિવ સનકાદિકથી લઈ સમસ્ત જીવોમાં

સમાયેલું છે. સત્યપુરૂષની દયા વગર કોઇ સત્ય પ...
લાગી શકતો નથી.

બધાં શરીરો તથા નક્ષત્રોમાં કાળપુરૂષનું ઝેર છુપા...
છે. ધર્મરાયના મંત્રે, જાદુએ સમસ્ત મનુષ્યોની બુ...
આંધળી કરી રાખી છે અને કોઇને પણ આ બાબ...
ધ્યાન તથા શોચ નથી કે, અમો સત્યપદ મુકી ક્યાં ...
રહ્યા છીએ.

ચાર વેદ તથા ચાર પુસ્તક (ઇંજીલ; કુરઆનાદિ
આ આઠે કાળપુરુષની જાળ છે. આ જાળમાં ફસાવી તે
સમસ્ત મનુષ્યોને મારી લીધાં......જે ચાર વેદ ત...
ચાર પુસ્તકોથી અલગ થશે તેને સૂક્ષ્મવેદની પ્રાપ્તિ થ...
જેમનો પ્રેમ પુરૂષ્મવેદ સાથે છે, તેઓ સૂક્ષ્મવેદ સાથે ...
રીતે પ્રેમ કરી શકશે.

ત્રણ લોક ભવસાગરનો ઠેકેદાર નિરંજન છે અ...
સત્તર અસંખ્ય ચોકડી યુગોનો તેનો ઠેકો છે. પહે...
સૂક્ષ્મવેદ બ્રહ્મસૃષ્ટિમાં હતો. જ્યારે કાળપુરૂષે માયા સૃષ્ટિ...
રચના કરી ત્યારે તેમાંની નિકૃષ્ટ વાતો કાઢી લઇ પુરૂષ્મ...
બનાવ્યો અને આ પુરૂષ્મવેદમાં પોતાની મતિઅનુસા...
સમસ્ત સૃષ્ટિને ઉપદેશ આપ્યો. આજ્ઞાની લોકો આ પુરૂષ્...
વેદ અર્થાત્ પરાકૃત વેદને પોતાના ધર્મનો માર્ગ ત...
મોક્ષની નિસરણી સમજવા લાગ્યા.

ત્યારે નિરંજને પોતાની સંતતિને પૃથ્વીપર મોકલવા...
આરંભ કર્યો અને હજારો ઋષિ–મુનિઓ તથા પીર–પૈગં...

બરો પૃથ્વી પર આવ્યા. તેઓ કાલપુરૂષની નિર્ગુણ તથા સિરગુણ ભક્તિ શીખવાડતા ચાલ્યા આવ્યા.

જે કોઇપણ જીવોનો રક્તપાત કરશે તેનો પ્રતિશોધ-બદલો આપવો પડશે. જે કોઇને દુઃખ આપશે અથવા માંસાહારી હશે તે પણ નિશ્ચય દુઃખો ભોગવશે અને પોતાનું માંસ તેને ખવડાવશે. કોઇનો બદલો કદીપણ છોડશે નહિ. માંસાહારી તથા મદ્ય પીનારા કદીપણ મુક્તિ પામશે નહિ. જે પુરૂષો મુકિતના ઇચ્છુક છે તેમણે સારી રીતે સ્વચ્છ અને પવિત્ર થવું જોઇએ.

ગુરૂની આજ્ઞા ઉલ્લંઘન સમાન મનુષ્યને માટે બીજું કોઈ પાપ નથી. જે ધર્મવિમુખ થયો તે નિર્દયી તથા ઘાતક શૈતાનની જાળમાં ફસાયો. ઘમંડી તથા દ્વૈષીને સત્યપુરૂષની ભક્તિ કદાપિ પ્રાપ્ત થશે નહિ.

સદ્‌ગુરૂ સાહેબ કબીરનું નામ બંદીછોડ છે અને તે સર્વાધિકારી છે. જેને ઇચ્છે તેને મુક્તિ પ્રદાન કરે. જેને આ વાતનો પૂર્ણ વિશ્વાસ છે તેનો બેડો પાર છે.

પરમાત્મા સત્યપુરૂષ અને કબીર સાહેબને જેણે એક જાણ્યા તેનું બંધન તૂટી ગયું ને તે કાલના પંજામાંથી છુટી ગયો.

સત્યપુરૂષના જે અંકુરી જીવો છે તેઓ સત્યગુરૂની શિક્ષા સાંભળી. એવી રીતે દોડીને આવી મળે છે કે જેવી રીતે લોઢાથી ચુંબક ચોંટી જાય છે અને જેઓ કાલપુરૂષના

જીવો છે તેઓના ઉપર સત્યપથની શિક્ષાનો કંઇ પ્રભાવ પડતો નથી. ગુરૂ વગરના મનુષ્યના હાથનું જલપાન પણ ઉચિત નથી.

સૂક્ષ્મવેદના પાઠ સિવાય કોઇને પણ પોતાના સ્વરૂપનું જ્ઞાન થશે નહિ એટલા માટે બીજા વેદ અને પુસ્તકોને છોડી પરમ પવિત્ર સૂક્ષ્મવેદ ભણો.

કબીર મહિમા.

(૧)

સુરતિ–સિન્ધુના કિનારે અમને એક સદ્ગુરૂ મળ્યા. જે સમગ્ર સંતોના શિરતાજ, શિરોમણિ છે અને સદ્ગુરૂ કબીર જેમનું નામ છે.

દયા કરી સદ્ગુરૂ ભવસાગરમાં આવ્યા; કેમકે એવા એ દીનદયાળુ છે. બંદીછોડ એ એમનું બિરદ છે અને જઠરાગ્નિમાંથી બચાવી લે છે.

જે ગર્ભવાસનું દુઃખ દૂર કરી આવાગવનનું ચક્ર મટાડી દે અને યમરાજથી છોડાવી લે એવા સદ્ગુરૂની ઉપાસના કરવી.

જેણે જઠરાગ્નિમાં તારી રક્ષા કરી અને અમૃત સમાન મીઠું દુધ પીવાડયું તથા જે યુગેયુગના સાચા સાથી છે, હે અણસમજ જીવ ! તેનો વિચાર કર ! ચિંતવન કર ! જેનાથી યમદૂતો ડરે છે, ધર્મરાજને ધીરજ ધરવી પડે છે

એવા જો કોઇ હોય તો તે અદલી અદલ (અદલ ઇન્સાફી) સદ્ગુરૂ કબીર સાહેબ જ છે.

જેનાથી યમદૂતો ડરે છે અને કર્મના લેખો નાશ પામે છે એવા કુલ માનવજાતિના એક માત્ર સદ્ગુરૂ અદલી અદલ કબીર સાહેબ જ છે.

સાહેબ (માલિક) થી સદ્ગુરૂ થયા અને સદ્ગુરૂથી સાધુ બન્યા. આ ત્રણ એક અંગ છે અને એમની ગતિ-મતિ અગમ અગાધ છે.

આ અલલ (અનલ) પક્ષીના જેવો અનુરાગ છે કે જે શૂન્ય મંડલમાં સ્થિર રહી શકે છે. મહાન્ ગોસ્વામી શ્રી ગરીબદાસજી સાહેબ કહે છે કે અમે ભવપાર થયાં; કેમકે અમને સદ્ગુરૂ કબીરનો મિલાપ-દર્શન મળ્યાં છે.

(૨)

સકલ વિશ્વના શિરોમણિ અને સારરૂપ બંદિછોડ કબીર છે, જેઓ અગહ અને અગમ અગાધ છે તેમનાં દર્શન અમને થયાં.

સદ્ગુરૂની દોહાઈ આપી સાચે સાચું કહું છું અને એમાં જરાપણ ભૂલ નથી કે અમે જે જોયું તે સત્ય છે અને બીજું બધું પ્રપંચ છે,

કબીર નામ કસ્તુરી રૂપ છે અને તે વગર છંછેડયે મહેકે છે. આદિ અને અંતની વાત કહું છું કે કબીર નામની પટંતરી, બરાબરી કરનાર કોઈ સંત નથી.

જેઓ બન્ને આંખના મધ્ય ભાગે ત્રિકુટી સ્થાનમાં સુરતિ લગાવી અવિગતિ નામ કબીરને નિરખતા રહે છે, સુરતિ સરોવરમાં સ્થિર થયેલા તેમનો બેડો પાર થાય છે.

સદ્દગુરૂ કબીર સાહેબને કોઈ માતાએ ઉત્પન્ન કર્યા નથી. તેમને કોઈ માતા અગર પિતા નથી તેમજ માયા નથી. તેઓ પિંડ–શરીર અને બ્રહ્માંડ બન્નેથી પરે છે.

અજર, અમર, સત્પુરૂષ સોહંગને સુકૃતના શિરોમણિ છે. વગર શ્વાસ અને દેહના દયાલ છે અને જેમનું નામ કબીર છે.

મનસા, વાચા, અને કર્મણા શબ્દમાં સ્નેહ કરો સદ્દગુરૂ તો એક કબીર સાહેબ છે અને બીજું બધું ભ્રાન્તિ અને સંદેહ છે.

દેવતાઓ, મનુષ્યો, મુનિજનો અને સંતો લાખો લાખો યોજન ઉપર ઉડે છે. પરંતુ કબીર સાહેબનું ધામ તો ઉંચુ છે તેથી કોઇને તેનો અંત–પત્તો મળતો નથી.

સાહેબ પુરૂષ કબીરે કોઇ દેહ ધારણ કર્યો નથી. તેઓનું રૂપ શબ્દ સ્વરૂપી છે અને તે ઘટોઘટમાં બોલી રહ્યું છે.

જેવી રીતે આકાશમાં વાદળો પવનના તેજથી, વેગથી ઘડીકમાં દેખાઇ અલોપ થઇ જાય છે તેવી રીતે સદ્દગુરૂ કબીર સાહેબે પણ નૂરનો તેજોમય પિંડ ધારણ કર્યો છે. કેમકે તેમનું આસન અધર તખ્ત પર છે.

હે હંસો ! સાહેબ કબીરનો વરદ હસ્ત મસ્તક પર રાખો. યમ અને યમદૂતો તમને અડકશે નહિ અને તમારા વંશોના વંશોનો ઉદ્ધાર થશે.

સદ્‌ગુરૂ પુરૂષ કબીર દર્દવંદ–દુઃખોને જાણનાર, પરાઇ પીડાને જાણનારા પ્રભુ છે. તેમનું નામ લેવાથી બંધનો છુટી જાય છે અને કાળની જંજીરો તૂટી જાય છે.

(૪)

તે માયાનાં ફુલ છે જે શરીર ધારણ કરે છે. આ માયા વેલડીને ડીંટે કેવળ અદલી અદલ સાહેબ કબીર જ લાગ્યા નથી.

ત્રણ લોકમાં તત્ત્વ અને સારરૂપ સદ્‌ગુરૂ પુરૂષ કબીર છે. જેમનાથી ઓગણપચાસ કોટિ પૃથ્વી અને ચૌદ ભુવનોનો ઉદ્ધાર થાય છે.

સદ્‌ગુરૂ પુરૂષ કબીરનો પંથ વિષમ અને વેરાટ છે. શિવ સનકાદિક દોડી રહ્યા છે અને મુનિજનો વાટ જોઇ રહ્યા છે.

દુનિયા પગથી ચાલે છે. પક્ષીઓ પાંખોથી ઉડે છે; પરંતુ કબીર સાહેબનો મહેલ તો ઉંચો છે કે જ્યાં નથી પૃથ્વી કે નથી આકાશ !

હું ખાત્રીથી કહું છું કે મને લોક–અલોકની પણ ચાહના નથી તેમજ કોઇ વાતની ઇચ્છા પણ નથી. કેવલ

અહલી આદિ સદ્ગુરૂ પુરૂષ કબીર સાહેબના ચરણ કમળની મને ભૂખ છે.

મહાદેવ પાર્વતીનો સંવાદ.

એક સમયનાં પ્રસંગમાં પાર્વતીજીએ મહાદેવજીને પ્રશ્ન કર્યો કે, કબીર સાહેબ તે કોણ છે ને કયાં રહે છે? તેનો ઉત્તર મહાદેવજીએ એકસોને એક શ્લોકમાં સ્પષ્ટ રીતે બતાવ્યો. તે ગ્રંથનું નામ 'કબીર એકોત્તર શતક' છે. અત્રે તે પ્રસંગનું વિવરણ આપવામાં આવે છે.

પાર્વતી–ઉવાચઃ—

अक्षरत्रितयं स्वामिन् कबीर इति को भवेत् ।
किं देव उपदेवो वा तन्मे ब्रूहि जगत्पते ॥

પાર્વતીજી કહે છે કે હે સ્વામીનાથ! જે ત્રણ અક્ષરનું નામ કબીર છે તે કોણ છે અને કયા દેવતાઓમાં તેમનું સ્થાન છે?

મહાદેવ–ઉવાચઃ—

को ब्रह्मा प्रोच्यते बी च विद्यमानो विशिष्यते ।
रमन्ते सर्वभूतानि यत्कबीर स चोच्यते ॥

મહાદેવજી કહે છે કે, હે પાર્વતી! જે (क) બ્રહ્મ, (ब) પ્રગટ, (र) સમસ્ત જીવોમાં સમાનરૂપથી રમી રહ્યા છે તેનેજ કબીર કહે છે.

कः सुखसागरो दाता बीजं ज्ञानं तथैव च ।
रहित आदिनान्तेन यत्कबीर स चोच्यते ॥

જે સુખરૂપ સમુદ્રના આપનારા છે, જે જ્ઞાનના દેનારા છે, જેનો આરંભ અને અંત કંઈપણ નથી તેમને કબીર કહે છે.

कमलदलसंभूतो वीक्षते मृदुमंजुलः ।
समर्थः सर्वलोकानां यः कबीरः स चोच्यते ॥

જે કમળોના દલોપર પ્રગટ થયા અને જે સમદૃષ્ટિથી જોઈ રહ્યા છે. વળી જે સર્વ લોકમાં સમર્થ છે તેને કબીર કહે છે.

मुक्तिमार्गविनोदश्च भक्तिमार्गललामकः ।
रसनामृतमूलेषु यः कबीरः स चोच्यते ॥

મુક્તિ અને સત્યને બતાવનાર છે, ભક્તિ માર્ગને પ્રકાશ કરનાર છે તથા જે અમૃતની જડ છે તેને કબીર કહે છે.

कुरुते नित्यज्ञानं च विमला निर्मला मतिः ।
रमणीयः सदाचारो यः कबीरः स चोच्यते ॥

(क) જેમનું જ્ઞાન સદૈવ સ્થિર અને નિત્ય છે, (ब) વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થાય છે, (र) ઋદ્ધિ અને સિદ્ધિ પવિત્રતાના દેનારા છે, એક સ્વરૂપથી ગતિમાન છે તેને કબીર કહે છે.

कः कलौ केवलः सार्थो विद्वेषपरिकीर्तितः ।
ऋद्धिः शुभसमासेन यः कबीरः स चोच्यते ॥

(क) કલિયુગમાં જીવોની સાથેજ છે, (ब) બોધ રૂપ થઈ પાપનો નાશ કરનાર છે. (र) સર્વના હૃદયમાં રમી રહ્યા છે તેને કબીર કહે છે.

कविः पुराणवपुषो विदेहो देहवान्सुधीः।
गुरुर्योगी सुराणां च यः कबीरः स चोच्यते ॥

(क) જેઓ સ્વયં ચૈતન્ય સ્વરૂપ છે જેમનો આરંભ અને અંત કંઈપણ નથી વિદેહ રૂપથી પણ શ્રેષ્ઠ છે અને સાથી છે. (र) જ્ઞાન સ્વરૂપ છે, સમસ્ત દેવતાઓના ગુરૂ છે તેને કબીર કહે છે.

कबीनां प्रवरो ज्ञाता धाता माता पितामहः ॥
जनकः सर्वलोकानां यः कबीरः स चोच्यते ॥

અત્યંત ઉત્તમ શ્રેષ્ઠ તથા સર્વને જાણનાર કબીર નામ છે સર્વનો પિતા અને પિતાઓનો પણ પિતા છે તથા સમસ્ત સંસારના રચયિતા છે તેને કબીર કહે છે.

—o•—

હનુમાનજીની કથા.

ત્રેતાયુગમાં બંદીછોડ સદ્‌ગુરૂ કબીર સાહેબે હનુમાનજીને સત્યપુરૂષની ભક્તિનો તત્વ ઉપદેશ આપી મુક્તિનો માર્ગ ઓળખાવ્યો અને પરવાનો આપી જીવન્મુક્ત કર્યા. તે સમયનું યથાતથ્ય વર્ણન જાણવા ખાતર ધર્મદાસજી સાહેબે પ્રશ્ન કર્યો:—

ધર્મદાસ વચન.

એક અનુરાગ મોરે મન આયા,
સો પ્રભુ કહુ કરી મોપે દાયા.

હનુમંત કો કબ મિલ્યો ગુંસાઈ,
સો પ્રભુ મોહિ કહિયે સમજાઇ.

ધર્મદાસ સાહેબ કહે છે કે, હે બંદીછોડ પ્રભુ ! મારા મનમાં એક અનુરાગ પેદા થયો છે કે આપ ત્રેતાયુગમાં મુનીંદ્ર સ્વરૂપે હનુમાનજીને કેવી રીતે મળ્યા અને ઉપદેશ આપ્યો તે વૃત્તાન્ત મને કહી સમજાવો.

સદ્‌ગુરૂ કબીર વચન.

કહેં કબીર સુનુ ધર્મનિ આઇ,
ત્રેતાયુગમેં હનુમંત ચિતાઈ.
સેતુબંધ રામેશ્વર હમ ગયઊ,
તહવાં પહુંચી હમ મુનીંદ્ર કહયઊ.

હે ધર્મદાસ ! ત્રેતાયુગમાં મુનીંદ્રસ્વરૂપે પ્રગટ થઇ મેં સેતુબંધ રામેશ્વર જઇ હનુમાનને જે ઉપદેશ આપી જ્ઞાન-ચર્ચા કરી હતી તે શ્રવણ કરો.

મુનીંદ્ર વચન.

કહત મુનીન્દ્ર સુનો હનુમાના,
તુમકો અગમ સુનાઊં જ્ઞાના.

તુમ્હરે મનમેં જો અભિમાના,
તજિ અભિમાન સુનહુ તુમ જ્ઞાના.
સત્ય પુરૂષકી કથા સુનાઊં,
અગમ અપાર ભેદ બતલાઊં.

સદ્દગુરૂ મુનીંદ્રજી કહે છે કે, હે હનુમાનજી ! તમારો ઘમંડ છોડી દ્યો તો તમને અગમ-અલૌકિક જ્ઞાન કહી સંભળાવું અને પરમાત્મા સત્યપુરૂષની કથાનો અપાર અને અપરિચિત સંદેશ ટુંકમાં પ્રાપ્ત કરાઊં.

હનુમાન વચન.

સુનો મુનીંદ્ર દૃઢ કરી કે બાની,
તુમ જગ મહં હો બડ જ્ઞાની.
મેરી કલા ન જગહિ છિપાની,
તુમ મેરી ગતિ નાંહી જાની.

હનુમાન કહે છે કે હે મુનીંદ્રજી ! તમે સંસારના મહાન તારક જ્ઞાની પુરૂષ છો પરંતુ મારી ગતિમતિ દુનિયાથી અજાણ્યા નથી. છતાં પણ તમે મારી ગતિ જાણતા નથી.

મુનીંદ્ર વચન.

સુનુ હનુમાન વીર તું બંકા,
આપૈ થાપ બજાવે ડંકા.
આપા થાપે ભલા ન હોઇ,
આપા થાપી સબ ગયે બિગોઇ.

સમરથ કી ગતિ તુમ ના પાયે,
આપા થાપિ રહે ભુલાયે.
રામ કાજ તુમ ભલે સુધારા,
તાકે હુકુમ લંકા તુમ જારા.
જો તુમ માનો કહા હમારા,
તો તુમ પાઓ સમ્રથ દરબારા.

મુનીંદ્ર સાહેબ કહે છે કે, હે હનુમાનજી! તું પોતાના હાથે આપુ-ઘમંડ દાખવે છે તે સારૂં ન કહેવાય. અભિમાન કરનારનું ભલું ન થતાં તે ભવસાગરમાં વહી જાય છે. આદિબ્રહ્મ પરમાત્માની ગતિને તું નથી જાણતો અને પોતાના અહંકારમાં સત્ય જ્ઞાન ભૂલી રહ્યો છું. મહારાજા રામચંદ્રના કહેવા પ્રમાણે તેમનું કાર્ય સુધાર્યું પરંતુ અભિમાન કરવો સારો નથી. જો તું મારા વચન પર વિશ્વાસ કરે તો પરમાત્માના લોકનો સંદેશ કહી સંભળાવું.

હનુમાન વચન.

સુનો મુનીન્દ્ર વચન હમારા,
રઘુપતિ હૈ સબકે સરદારા.
ઇનહી સમાન કોઇ દૂસર નાંહી,
તીન લોક કે સાહિબ આહી.
સાગર ઉપર પત્થર તિરાયા,
ઐસા નામ અહૈ રઘુરાયા.

મૈં પુરૂષ બલ આપન જાનૂં,
કહા કિસીકા નાહીં માનૂં.
મહાદેવ દેવન સરદારા,
જિનકો પૂજે સકલ સંસારા.
તાહિ બીજકી કાયા મોરી,
બજર અંગ આયો સબ જોરી.
ગૌતમ ઋષિકી પત્ની નારી,
નામ અહલ્યા રામ ઉબારી.
નામ અંજની પુત્રી તાકી,
જન્મ લિયો કૂખ મેં જાકી.
શિંગી નાદ રહે શિવ પાસા,
કુંકયો કાન રહી તબ આશા.
કાન રાહ લીન્હા અવતારા,
પવન પુત્ર જાને સંસારા.
સમરથ ઔર નહિ હૈ કોઇ,
રામચંદ્ર બડ સમરથ હોઇ.
સમ્રથ સમ્રથ કહા બખાનો,
મૈ તો સમ્રથ રામકો જાનો.

હનુમાનજી કહે છે કે હે મુનીંદ્ર સાહેબ ! રામચંદ્ર ભગવાન સર્વના સરદાર છે. તેમના સિવાય બીજો કર્તા માલિક નથી. કારણ કે જેમણે સાગર ઉપર પત્થર તરાવી

લંકા બાળી અસુરોનો નાશ કર્યો હતો. માટે તેમના સિવાય બીજો પરમાત્મા છે જ નહિ. હું પણ જેનું આખો સંસાર નામ જપે છે તેવા મહાદેવજીનો પુત્ર છું માટે રામચંદ્ર સિવાય બીજો સમ્રથ—પરમાત્મા છેજ નહિ.

મુનીંદ્ર વચન.

સુનો હનુમંત કથા નિયારી,
તબ નહિ હોતે સો આદિ કુમારી.
નહિ નિરંજનકી ઉત્પત્તિ કીન્હા,
સમ્રથ કા ઘર કોઈ નહિ ચીન્હા.
તબ નહિ બ્રહ્મા વિષ્ણુ મહેશા,
અગમ ઠૌર સમરથ કો દેશા.
તબ નહિ ચંદ્ર સૂર્ય ઔ તારા,
તબ નહિ અંધ કૂપ ઉજિયારા.
તબ નહિ ધરતિ પવન અકાશા,
તબ નહિ સાત સમુદ્ર પ્રકાશા.
મૂલ ડાલ વૃક્ષ નહિ છાયા,
ઉત્પત્તિ પ્રલય હતી નહિ માયા.
તબ સમરથ થે આપ અકેલા,
ધર્મ માયા નહિ મનકો મેલા.

સદ્દગુરૂ—મુનીંદ્રજી કહે છે કે હે હનુમાન! આદિ ભેદની કથા બહુ અપરિમિત છે. ત્રણે લોકના કર્તા નિરંજન

તેમજ બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહાદેવ, સૂર્ય, ચંદ્ર, પૃથ્વી, વગેરે સંસારનો પત્તો નહિ હતો. તેની આદિમાં પરમાત્મા હતા. હે હનુમાન ! એ વાતને તું જાણતો.

જે રામ સર્વમાં રમી રહ્યો છે તેની વિગત અપાર છે. તું રામના નામે મહારાજા રામચંદ્રજી રામ ન સમજીશ. નહિ તો તું ભૂલમાં કાલને થઇશ.

હનુમાન વચન.

અહો સ્વામી મેં સબ બિધિ જાની,
તુમહી સમ્રથ તુમહી જ્ઞાની.
કહા સ્તુતિ તુમ્હરી કીજૈ,
અમૃત વચન સુની હમ લીજૈ.
દર્શન દેઇ મુનીંદ્ર તુમ,
મોકો કિયો સનાથ;
ભૌસાગર સેં લે ચલે,
કેશ પકડી ગહિ હાથ.

હનુમાનજી કહે છે કે હે સ્વામી ! આપનું સર્વશ્રેષ્ઠ અલૌકિક જ્ઞાન સાંભળી હું આશ્ચર્યચકિત છું. તમારૂં દિવ્ય સ્વરૂપ અને જ્ઞાન મને કોઇ દેદીપ્યમાન ભાન કરાવે છે માટે આપ કોઇ પરમાત્મા—સમ્રથ લાગો છો.

ધન્ય છે હે મુનીન્દ્ર ! મને દર્શન દઇ મહાન્ ઉપકાર કર્યો છે. માટે આ ભવસાગરમાંથી બહાર કાઢી સત્યલોક બતાવો.

હનુમત કહે સાહિબ સુનો,
તુમ હો દીન દયાલ;
તુમ સમાન રઘુપતિ નહિ,
કાટયો યમકો જાલ.

પછી મુનીંદ્રજી હનુમાનને પોતાનો દિવ્ય પ્રતાપ બતાવી અન્તર્ધાન થઇ ગયા, ત્યારે હનુમાનજી ગદ્દગદ્ કંઠે પ્રાર્થના કરી કહેવા લાગ્યા કે " હે મુનીંદ્ર ! મને ફરીથી આપનાં દર્શન થાઓ. " જ્યારે આવી રીતે ઘણી સ્તુતિ કરી ત્યારે બંદીછોડ સત્યપુરૂષ મુનીંદ્રજી પ્રગટ થયા.

હનુમાનજી તે સ્વરૂપને જોઇ ઢળી પડયા તેમજ તેનો વિશ્વાસ જામી ગયો તેથી સદ્‌ગુરૂ મુનીંદ્રજીએ પાન આપી શિષ્ય બનાવી સત્યલોકનો માર્ગ બતાવ્યો.

પ્રિય પાઠક બંધુઓ ! આ કથા ઘણી વિસ્તાર પૂર્વક ' હનુમાન બોધ ' નામના કબીરપંથી ગ્રંથમાં છે પરંતુ વાચકોને તેનું દિવ્ય સ્મરણ કરાવવા અત્રે ટુંક કથા લીધી છે. વધુ જાણવા ઇચ્છિતા ભાઇઓએ હનુમાન બોધમાં જોવું.

શબ્દ-તીસાજંત્ર.

ચોપાઇ.

સોઇ રહ્યો નિત મોહ નિશા મહઁ,
જાન પરો નહિ રામ પિયારો;
જન્મ અનેક ગયે સ્વપ્નાંતર,
એકહુ વાર ન જાગ્રત ધારો.
આદિગુરૂ તબ દેખી દયા કર,
તીસા જંતર શબ્દ ઉચ્ચારો;
ચારો વેદ પુરાણ અઠારહ,
શોધી કહો યહ તત્ત્વ વિચારો.

સાખી.

જીવ કૃતારથ કારને, ભાષા કીન વિચાર;
તીસા જંતર બૂઝકે, નર ઉતરો ભવજલ પાર.
કલિમેં જીવન અલ્પ હૈ, કરીયે બેગ સમ્હાર;
તપ સાધન નહિ હો સકે, કેવલ નામ આધાર.

જગાઇયે કયા ? પ્રેમ.

પ્રેમ જગાવૈ વિરહકો, બિરહ જગાવે પીવ;
પીવ જગાવૈ જીવકો, વહી જીવ વહી પીવ. ૧

કીજિયે કયા ? પૂજા.

પૂજા ગુરૂકી કીજીયે, સબ પૂજા જેહિ માંહિ;
જબ જલ સીંચે મૂલતરૂ, શાખા પત્ર અઘાહિ. ૨

પરખિયે ક્યા? શબ્દ.

પરખો દ્વારા શબ્દ કો, જો ગુરૂ કહે વિચાર;
બિના શબ્દ કછુ ના મિલે, દેખો નૈન ઉઘાર. ૩

લીજિયે ક્યા? નામ.

નામ મિલાવે રૂપકો, જો જન ખોજી હોય;
જબ વહ રૂપ હૃદય બસે, ક્ષુધા રહૈ નહિ કોય. ૪

કરિયે ક્યા? સત્સંગ.

કરીયે નિત સત્સંગ કો, બાધા સકલ મિટાય;
ઐસા અવસર ના મિલે, દુર્લભ નર તન પાય. ૫

હોઇયે ક્યા? દાસ.

હોઇ રહે જબ દાસ યહ, તબ સુખ પાવે અંત;
દેખ રીતિ પ્રહલાદકી, નિરખો સબમેં કન્ત. ૬

બોલીયે ક્યા? મીઠા.

મીઠા સબસેં બોલીયે સુખ ઉપજે ચહું ઓર;
વશીકરન યહ મંત્ર હૈ. તજીએ બચન કઠોર. ૭

માનીયે ક્યા? સાચ.

માનો સબ કુછ સાંચ હૈ, જો જાકો વ્યવહાર;
જન્મ મરન દોઉ બના, થિર વ્હૈ દેખુ વિચાર. ૮

બરાઇયે કયા ? ઝગડા.

ઝગડા નિતહિ બરાઇયે, ઝગરા બુરી બલાય;
દુઃખ ઉપજે ચિન્તા દહે, ઝગરામેં ઘર જાય. ૯

ખાઇયે કયા ? ગમ.

ગમ સમાન ભોજન નહિ, જો કોઇ ગમકો ખાય;
અંબરીષ ગમ ખાઇયા, દુર્વાસા બિલલાય. ૧૦

પીજીયે કયા ? તામસ.

તામસ પી શીતલ ભયા, ફિર કછુ રહી ન ભ્યાસ;
ભૃગુમુનિ મારે લાતસેં, પ્રભુપદ ગહિ જિમિ દાસ. ૧૧

રાખિયે કયા ? ધર્મ.

અપને અપને ધર્મમેં, સબ દૃઢ રહે સબ કાલ;
નિજ ધર્મ જો આપન ગહો, સહજે ભયો નિહાલ. ૧૨

ત્યાગિયે કયા ? સબ કુછ.

ત્યાગ જુ ઐસા કીજિયે, સબ કછુ એકૈ બાર;
સબ પ્રભુકા મેરા નહિ, નિશ્ચય કિયા વિચાર. ૧૩

છોડીયે કયા ? અભિમાન.

છોડે જબ અભિમાનકો, સુખી ભયા તબ જીવ;
ભાવે કોઈ કછૂ કહે, મેરે હિય નિજ પીવ. ૧૪

પાઇયે ક્યા? સુખ.

સુખ પાવે ગુરૂ જ્ઞાન તે, થીર ભયા મન મોર;
નિરખો આપા સબનમેં, કેવલ બંદીછોર. ૧૫

દેખિયે ક્યા? આત્મારામ.

દેખો સબમેં રામ હૈ, એકહિ રસ ભરપૂર;
જૈસે ઉખતે સબ બના, ચીની સક્કર ગુડ. ૧૬

મિટાઇયે ક્યા? ભર્મ.

ભ્રમ મિટા તબ જાનિયે, અચરજ લગૈ ન કોય;
યહ લીલા હૈ રામકી, નિરખો આપા ખોય. ૧૭

લખીયે ક્યા? અપનારૂપ.

લખિયે અપને રૂપકો, થીર ભયા સબ અંગ;
કહન સુનન કછૂ ના રહી, જયોં કા ત્યોં હૈ સંગ. ૧૮

સુનીયે ક્યા? ગુણ.

સુનીયે ગુન કી વારતા, અવગુન લીજે નાંહિ;
હંસ છીર કો ગહત હૈ, નીર ત્યાગી સો જાહિ. ૧૯

સાધીયે ક્યા? ઇન્દ્રિયાં.

સાધે ઇન્દ્રિય પ્રબલકો, જિહિતે ઉઠે ઉપાધ;
મન રાજા બહકાવતે, પાંચો બડે અસાધ. ૨૦

મારીયે કયા? આશા.

મારો આશા સાપિનિ, જીન ડસિયા સંસાર;
તાકી ઔષધિ તોષ હૈ, યહ ગુરૂ મંત્ર વિચાર. ૨૧

દીજીયે કયા? દાન.

ભૂખેકો કછુ દીજિયે, યથા શક્તિ જો હોય;
તા ઉપર શીતલ વચન, લખૌ આત્મા સોય. ૨૨

બડા પુણ્ય કયા? ઉપકાર.

પુણ્ય બડા ઉપકાર હૈ, સબકે ઉપર ભાખ;
જીવ દયા ચિત્ત રાખીયે, વેદ પુરાન હૈ શાખ. ૨૩

બડા પાપ કયા? હિંસા.

હિંસા હિ બડા પાપ હૈ, તિહિ સમાન નહિ કોય;
લેખા માંગે ધર્મરાય જબ, તબ સબ નૌબત હોય. ૨૪

ખુશબોઈ કયા? યશ.

ખુશબોઇ યશકી ભલી, ફૈલ રહી ચહુ ઓર;
મલયાગીરી સુગંધ હૈ, પ્રગટ સબૈ જગ શોર. ૨૫

દુર્ગંધ કયા? અપયશ.

અપયશ બડી દુર્ગંધ હૈ, નીકો લગે ન કોય;
જૈસે મલકે નિકટ મેં, બૈઠી શકૈ ના કોય. ૨૬

ધરિયે ક્યા ? ધીરજ.

ધીર બુદ્ધિ તબ જાનિયે, સમજે સબકી રીત;
ઉનકે અવગુન આપમેં, કબહું ન લાવે મીત. ૨૭

ઠહરાઇયે ક્યા ? મન.

મન ઠહરા તબ જાનીયે, અનસૂઝ સબૈ સુઝાય;
જ્યોં અંધિયારે ભવન મેં, દીપક બારી દિખાય. ૨૮

હાની ક્યા ? હાનહાર.

હાવૈ હાની હાયસો, હાનહાર સો હોય;
રામચંદ્ર બનકો ગયે, સુખ આછત દુઃખ જોય. ૨૯

વિચારીયે ક્યા ? તત્વ.

જો યહ તત્વ વિચારિકે, રાખી હિયમેં સોય;
સો પ્રાની સુખકો લહૈ, દુઃખ ન દરશે કોય. ૩૦

સવૈયા.

ભાગ્ય જગ્યો જબ પૂરબકો તબ,
શ્રીગુરૂદેવ દયા કરી હેરી;
જ્ઞાન કપાટ ઉઘારિ દિયો તબ,
મોહ નિશા દગ તે ગઈ ફેરી.
થોરે હિ મેં સમુઝાય દીયો તબ,
થીર કિયો ચંચલ ચિત્ત મેરો.

સુઝી પર્યો સબહિ ઘટ સાહેબ,
છૂટિ ગયો સબ તર્ક ઘનેરો,
સત્તનામ સતપુરૂષકો સુમરો,
ધામ મિલે સુખસાગર કેરો;
કહે કબીર સુનો હો સાધુ,
વેદ પુરાન કો મારગ ટેરો.

ઇતિ તીસાજંત્ર.

સત્સંગ.

સ્મરણમાં રાખવા લાયક વચનો.

૧. સત્સંગ એ સદ્‌વિચારોની આંતરિક ઉર્મિઓને પોષક પદાર્થ છે.

૨. સત્સંગ એ હજારો જીવોની જ્ઞાનતૃષા છીપાવનાર નિર્મળ પાણીનો વહેતો ઝરો છે.

૩. સત્સંગ એ ગુરૂજ્ઞાનની દિશા સુચવતું આત્મોન્નતિ પ્રત્યેની ખબર આપતું દૈનિક પેપર છે.

૪. સત્સંગ એ મનરંજન કરવાનો સુવાસિત સાબુ છે.

૫. સત્સંગ એ હૃદય–અરિસો દેદીપ્યમાન કરનાર વીજળીક પાવર છે.

૬. સત્સંગ એ માનસિક શક્તિઓની ખામી સુધારનાર શિક્ષક છે.

૭. સત્સંગ એ કર્તા–માલીકનું ભાન કરાવનાર જાસુસ છે.

૮. સત્સંગ એ વિષયી જીવોને ઓપરેશન કરવાનું મોક્ષ તરફથી ખુલ્લું મુકાયેલું લીમીટેડ દવાખાનું છે.

૯. સત્સંગ એ સદ્ગુરૂની ગિરામૃત વહેંચ તું દાનેશ્વરી બજાર છે.

૧૦. સત્સંગએ સદ્ગુણી ભક્તજનોનું વેપારીકેન્દ્રસ્થાન છે

૧૧. સત્સંગ એ સૃષ્ટિ માંહે રહેલા સકળ જીવોના ત્રિવિધ તાપ શમાવનારૂં અમૃતજળ છે.

૧૨. સત્સંગ એ ભવસાગરની જાદૂઇ ભૂલભૂલામણીમાંથી બહાર કાઢનાર ભોમીઓ છે.

૧૩. સત્સંગ એ દેહ ક્ષેત્રમાં પથરાએલી વિષય–લોલુપ–તાની જડોને ઉખેડવાનું તીવ્ર અણીવાળું હળ છે.

૧૪. સત્સંગ એ નીતિમાન બનવાની પાઠશાલા છે.

૧૫. સત્સંગ એ માનસિક બળ મેળવવા માટેનો અખાડો છે.

બંદગી સાહેબનો અર્થ.

૧૦ [અ]ભિવાદન અને પ્રત્યભિવાદન અર્થાત્ પ્રણામ અને શિષ્ટાચારની પરિપાટી તમામ ધર્મોમાં વિદ્યમાન છે. પ્રણામને શિષ્ટાચાર પણ કહે છે. શિષ્ટાચારથી હૃદયની સરળતા, નમ્રતા અને નિરભિમાનિતા પ્રગટ થાય છે.

શિર ઝુકાવવું એ પણ હૃદયની નમ્રતા પરિચાયક છે. એક એવો વ્યવહાર છે કે ગમે તેવા જડને પણ બનાવે છે. બંદગી કરવાનો સદ્‌ગુરૂના વચનાનુસાર નિયમ છે કે, પલાંઠી વાળી પોતાનો રૂમાલ ભૂમિપર બદ્ધાંજલિ કરી મસ્તકને પુરી તરહ નમાવી ત્રણ "બંદગી સાહેબ" કહેવામાં આવે છે. ત્રણ બંદગી સાહેબ અભિવાદન કરવાનું કારણ એ આધિ, વ્યાધિ, ઉપાધિના ત્રણ તાપને શમાવવા દરેક ઘટમાં વિદ્યમાન આત્મ સાહેબને બંદગી વંદના

પરસ્પર મિત્રોએ તેમજ પરસ્પર સ્ત્રી–પુરૂષે તેવીજરીતે સ્વામી–સેવકે, ગુરૂ–શિષ્યે, નાના–મોટાએ તે સર્વ મળી પરમાત્મા સત્પુરૂષ સાહેબને બંદગી સા અભિવાદન ત્રણ વખત કરવાની આવશ્યક્તા છે.

પરસ્પર વિરોધી હિન્દુ અને મુસલમાનો એક રસ્તાપર લાવવાને માટે બંદીછોડ સદ્‌ગુરૂ કબીર સાહે એક મધ્યમ માર્ગની યોજના કીધી છે. જે બન્ને અનુકૂલ છે.

ગુરૂ કબીરને કાઢિયા, દોઉ રાહ બિચ
કૂરા કો ડર બહુત હૈ, શૂરા કરે સરાહ

आश्रयेन्मध्यमां वृत्तिमति सर्वत्र वर्जयेत् ।
यल्लोकद्वयकल्याणं तत्सत्यमिति निश्चितम् ।

સદ્ગુરુ કબીર સાહેબની વાણીમાં સંસ્કૃત અને ફારસી મિશ્રિત છે. 'બંદગી સાહેબ' પણ શુદ્ધ અને શબ્દ છે. જેમકે: 'वदि अभिवादनस्तुत्योः' સંસ્કૃત અભિવાદન અને સ્તુતિ અર્થવાળા વદિ ધાતુથી ભાવાર્થ પ્રત્યય કરવાથી વન્દ શબ્દ સિદ્ધ થાય છે. જેનો અર્થ वन्दनं वन्दः અનુસાર વંદના કરવી થાય છે. અને "वन्दस्य वन्दनाया गीर्याणी वन्दगोः" એ નિરુક્તિથી બંદગી શબ્દનો અર્થ વંદનાવચન થાય છે. મુસલમાન લોકો પણ બંદગી શબ્દનો પ્રયોગ કરે છે. પરંતુ તે સંસ્કૃત વન્દગી શબ્દનું તદ્ભવ રૂપ છે. કારણ કે તેની આદિમાં બકાર છે. બકારાદિ બંદગી શબ્દ શુદ્ધ વન્દગી શબ્દનો અપભ્રંશ છે. અમારા કેટલાક અજાણ ભાઈઓ આ રહસ્યને ન સમજી બંદગી શબ્દને મુસલમાની શબ્દ સમજી દુરુપયોગ કરે છે. તેમણે આ નિબંધ વાંચી પોતાની ભૂલનું પ્રાયશ્ચિત્ત કરી બંદગી સાહેબનો વ્યવહાર કરવો આવશ્યક છે.

બંદગી શબ્દની સાથે સાહેબ શબ્દ પણ ફારસી અને ખાસ સંસ્કૃત છે. ફારસી અસહાબ—માલિક, શ્રેષ્ઠ પુરૂષ અથવા સાહેબ છે.

સાહેબ શબ્દ (हिवि प्रीणनार्थे) સ આઙ્પૂર્વક એ ધાતુથી સિદ્ધ થાય છે "सह आसमंतात् हिनवतीति साहिवः"

વાસ્તવિકમાં સાહબ શબ્દ શુધ્ધ સંસ્કૃત માલિકનો અપભ્રંશ શબ્દ સાહેબ છે.

પ્યારા હંસવૃત્તિના વાંચકોએ ઉપરોક્ત બંદગી બનો સર્વશ્રેષ્ઠ અર્થ ધ્યાનમાં લઈ પોતાના વ્યવ... પોતાના માતપિતા, ગુરૂ, સંત અને વડિલોને બંદગી સાહેબથી અભિવાદન કરવા નમ્ર વિનંતિ બંદગી સાહેબ.

ભોમીદાહ–અંતિમ સંસ્કાર.

ચોપાઇ.

પ્રથમ અગ્નિ દાહ હૈ ભાઇ,
લેહિ વાસ સબ દૂત અઘાઇ.
સકલ દૂત મિલ કરે અહારા,
નર્કવાસ કહં કરે વિચારા.
દૂજે દાગ સુનો મત ધીરૂ.
જલ પ્રવાહન કરે શરીરૂ.
કાયા જલમેં દેત બહાઇ,
મગર મચ્છ સબે રૂચિ ખાઇ.
તીજે પવન દાગ મત અસી,
કાષ્ટ પિંજરા રચ પુનિ જૈસી.
તા મદ્યે કાયા ધર લીન્હાં,

પર્વત વૃક્ષ ઉંચા ધરી દીન્હા.
ચોથા દાગ ગત કર કૈસી,
સો પ્રદેશ દેહગત તૈસી.
પશુ પક્ષી લે ઉદર ભરાઇ,
જંગલ માંહિ જનાવર ખાઇ.
પાંચો દાગ કહોં વિચારા,
જિમીદાગ કોઈ કરો વિચારા.
જો કોઈ સાધ જોંહરી હોઈ,
જિમી દાગ તાકો હૈ સોઇ.
પૃથ્વી દાગ નિરમુરદા હોઇ,
વાસ કુવાસ ન પાવે કોઇ.

અર્થાત:— હે ભાઈ! પહેલો દાગ અગ્નિ સંસ્કાર છે. તે કરવાથી યમરાજા અને દૂતો તેની સુગંધથી તૃપ્ત થાય છે. તેમ સર્વ યમદૂત મળી તેનું ભોજન કરે છે. તે પછી તેને નરકમાં નાખવાનો વિચાર કરે છે.

હે મતિના ધીર! બીજો દાગ સાંભળો. શરીરને જળપ્રવાહમાં મુકી દેવામાં આવે છે. તેથી મચ્છ અને મગર તેને બહુ પ્રેમથી ખાય છે.

ત્રીજો પવન દાગ છે. તેને માટે લાકડાનું મોટું પાંજરૂં બનાવી તેની વચમાં મૃત શરીરને મુકી પહાડ ઉપર અથવા વૃક્ષ પર મુકી દેવું જોઇએ.

ચોથો દાગ એ છે કે મૃત શરીરને જંગલમાં લઈ મુકી દેવામાં આવે કે જેને જંગલનાં પશુ—પક્ષી ખાઈ જાય.

પાંચમો દાગ એ ભૂમિદાગ છે. એનું વિસ્તારથી વર્ણન કરૂં છું. જે કોઈ પારખુ સંત હોય અને સદ્ગુરુનો ભક્ત-હંસ હોય તેને સારૂં ભોમીદાગ દેવો જોઈએ.

વ્હાલા કબીરપંથી બંધુઓ! ઉપર પ્રમાણે સદ્ગુરુના વચનાનુસાર મૃત શરીરવાળા મનુષ્યને ભોમીદાગ આપવો જોઈએ.

અગ્નિસંસ્કાર કરવો તે પ્રેતયોનિ પ્રાપ્ત કરાવનાર છે માટે કબીર પંથમાં મૃત શરીરને ભોમીદાગ આપવાનો રિવાજ છે.

ત્રીજે દિવસે જારત કરી સાત કે બાર દિવસે ચલાવો આરતી કરી નાળીયેર ચલાવી હંસને સતલોક પ્રાપ્તિ કરાવવી. વ્હાલા બંધુઓએ આ સંબંધમાં પોતાના ગુરૂ મહંતને પુછી વ્યવહાર કરવો જોઈએ. શુભમ

દ્વિતીય ખંડ.

સ્તુતિ.

यो लोकेन्दुसमो यमाश्रितवती कीर्तिः सुधास्यन्दिनी,
येनाकारि कृतिः सुबीजकनिभा यस्मै जनो रोचते ।
यस्माज्ज्ञाननदी विनिर्गतवती यस्योपकारो महान,
यस्मिन् ध्यानगते विनश्यति तमः पायात्कबीर स नः ॥

જેઓ માનવ સમાજને ચંદ્રસમાન શાંતિ આપનારા છે, અમૃત વર્ષાવનારી કીર્તિએ જેમનો આશ્રય કર્યો છે, જેમણે બીજક જેવી અપૂર્વ કૃતિ (ગ્રંથ) નું નિર્માણ કર્યું છે, જેમને ભક્તજનો ઘણા પ્રિય છે, જેમનાથી જ્ઞાનનદી પ્રવાહિત થઈ છે, માનવસમાજ ઉપર જેમનો મોટો ઉપકાર છે અને જેમનામાં ધ્યાનસ્થિત થતાં અજ્ઞાનાન્ધકાર નષ્ટ થાય છે એવા બંદીછોડ સદ્ગુરૂ કબીર સાહેબ અમારૂં રક્ષણ કરો.

પૂર્ણિમા વ્રત ઉપદેશ.

(૧)

પૂર્ણિમા વ્રત શુધ્ધ સંસ્કૃત શબ્દ છે. પૂરણમાસી, પૂનોં અને પૂનમ એ એનાં સાધારણ બોલચાલની ભાષામાં

વપરાતાં નામો છે. આ વિષયમાં પૂર્ણિમા વ્રત સારગર્ભિત વિચાર કરવામાં આવશે. 'પૌર્ણમાસી પૂર્ણિમા' અમરકોષમાં પૂર્ણિમાનાં આ બે નામો આપ્યાં છે. પૂર્ણિમા વ્રત શબ્દમાં બે શબ્દો છે. એક પૂર્ણિમા બીજો વ્રત. એનો શબ્દાર્થ પૂર્ણિમાનુ વ્રત થાય છે.

पूर्णो मासोऽस्यामिति पौर्णमासी ।

પૂર્ણ–પુરો થાય છે માસ–મહિનો જેમાં તે પૌર્ણમાસી અથવા माश्चन्द्रः पूर्णो माः पर्णमाः, तस्येयम् पौर्णमासी. માસ એવું ચંદ્રમાનું નામ છે અને પૂર્ણ જે ચંદ્ર તે પૂર્ણમાસ પૂર્ણમાસ સંબંધી જે તિથિ તે પૌર્ણમાસી. पूरी अप्यायने ધાતુથી भावे क्त પ્રત્યય કરવાથી पूर्ण શબ્દ બને છે.

पूर्णश्चन्द्रस्य पूरणम् तेन निर्वृता पूर्णिमा । ચંદ્રનું જે પૂર્ણ થવું તેનાથી બનેલી જે તિથિ તે પૂર્ણિમા. આ પ્રમાણે શબ્દ-વ્યુત્પત્તિથી અર્થપ્રાપ્તિ થાય છે. અર્થાત્ જે દિવસે ચંદ્રની સોળે કળાઓ તથા મહિનાના ત્રીસ દિવસો (ચાન્દ્ર માસ) પૂર્ણ થાય છે તે તિથિને પૌર્ણમાસી કહે છે. પૌર્ણમાસીને બોલચાલની ભાષામાં પૂરણમાસી કહે છે અને તે દિવસે ચંદ્રની સોળે કળા પૂર્ણ થાય છે. તેથી તેને પૂર્ણિમા કહે છે. પૂર્ણિમાને બોલચાલની ભાષામાં પૂનો કે પૂનમ કહે છે. મહિનાના ત્રીસ દિવસો અગર ચંદ્રની સોળ કળાઓ જે દિવસે પુરી થાય છે તે દિવસની તિથિ પૌર્ણમાસી કે પૂર્ણિમા કહેવાય છે.

व्रियते इति व्रतं, यद्वा व्रजन्त्यनेन स्वर्गमिति व्रतम् ।

व्रियते જે સ્વીકારાય તે વ્રત અર્થાત્ જેનો સ્વીકાર કરવાથી આપણું જીવન નિયમિત બને તે વ્રત અથવા व्रजन्ति स्वर्गं अनेन એટલે જેનો સ્વીકાર કરવાથી સ્વર્ગપ્રાપ્તિ થાય, ઊર્ધ્વલોકમાં ગમન થાય તે વ્રત. વ્રતનું બીજું નામ નિયમ પણ છે. તેનો અર્થ નિયમન-નિયમમાં આવવું એવો થાય છે અર્થાત્ તે અનુષ્ઠાન અથવા આચરણનું નામ વ્રત છે કે જેનું પાલન કરવાથી આપણું જીવન નિયમિત બની ઉર્ધ્વ ગતિને પ્રાપ્ત કરનારૂં બને.

પૂર્ણિમા વ્રત એટલે જેવીરીતે ત્રીસ દિવસો પુરા થઈ એક માસ પુરો થાય છે અગર ચંદ્ર ક્રમેક્રમે પોતાની એક એક કળાની વૃદ્ધિ પામી પૂનમે પૂર્ણ કળા-સોળેકળા પૂર્ણ બને છે તેવીરીતે મનુષ્ય દેહધારી જીવાત્મા પણ જે વ્રતને આચરી પોતાની સોળે કળાઓથી પરિપૂર્ણ બની પૂર્ણ પુરૂષ બને એવું જે વ્રત તે પૂર્ણિમા વ્રત.

કોઇ શંકા કરે કે, પૂર્ણિમાં શબ્દને બદલે વ્રતની સાથે પૂર્ણ શબ્દ મુકવો હતો અથવા બીજો કોઇ તેવા ભાવનો શબ્દ મુકવો જોઈતો હતો, જેથી પૂર્ણ વ્રત અગર એવું બીજું નામ થાત; પરંતુ પૂર્ણિમા શબ્દ કે જે ચંદ્રની સોળ કળાઓની પરિપૂર્ણતાનો દ્યોતક છે અને પૌર્ણમાસી, મહિનાના ત્રીસ દિવસોની પૂર્ણતાનો પરિચાયક છે ?

બંદીછોડ સદ્‌ગુરુ કબીર સાહેબે એકાદશી બીજા પ્રચલિત વ્રતોને બદલે પૂર્ણિમા વ્રતનું કરવા જે ઉપદેશ આપેલો છે તે ઘણોજ રહસ્યપૂર્ણ તે તરફ જિજ્ઞાસુ ભાઈઓએ ધ્યાન આપવું જરૂરનું આપણે જોઈ ગયા કે જે દિવસે ચંદ્ર પૂર્ણ કળાવાળો તેજ દિવસે પૂર્ણિમા મનાય છે. પરંતુ વ્યવહારમાં ઉદયાત્ અને રાત્રિયે એમ બે પ્રકારે મનાય છે.

કેટલેક અંશે બીજા લોકો ઉદયાત્ પૂર્ણિમાનો સ્વીકાર કરે છે એમતો જો કોઈ મહાન્ પુરૂષનું તે દિ સવારના સમયમાં પ્રાગટ્ય થયેલું છે, એમ માની ઉદ પૂર્ણિમા લેવામાં આવતી હોય તો આપણે પણ ઉદ પૂર્ણિમા લેવી જોઈએ; કારણકે બંદીછોડ સદ્‌ગુરુ સાહેબ પણ જ્યેષ્ઠ સુદિ ૧૫ સોમવારના પ્રાતઃ સમય બાળસ્વરૂપે પ્રગટ થયા હતા. પરંતુ કબીર સાહેબ પૂર્ણિમા સમ્બંધી વચનોનો ગ્રંથોમાં વિચાર કરતાં બીજોજ વિશાળ અને મહત્વશાળી તેમજ કલ્યાણ કર્તા અર્થ સૂચિત થાય છે. કબીર સાહેબનું વચન છે કે

ખંડિત ચંદા દેખિકે, સબ કોઇ કરે સલામ;
પૂરી પૂનમ ના નમે, ઐસી દુનિયા હરામ.

ખંડિત ચંદા એટલે બીજના ચંદ્રને જોઈ હિ તેમજ મુસલમાનો બન્ને સલામો ભરે છે અને તે દર્શનને માટે પશ્ચિમ દિશામાં ઝીણી નજરોથી જુએ

ને પોતાને મોટું પુણ્ય થયું માને છે. સાહેબ કબીર કહે છે કે સરલ અને સુંદર દેખાતા પૂર્ણ ચંદ્રને કોઈ નમતું નથી

જે દિવસે રાત્રિના ભાગમાં પૂર્ણિમા હોય તેવી પૂર્ણિમા વ્રતમાં લેવાનું કથન ' પૂનમ મહાત્મ્ય ' નામના ગ્રંથમાં છે અને તેનો હેતુ ઘણો વિશાળ અને કલ્યાણકર્તા છે.

પંચાગની રીતે ૬૦ ઘડીનો રાત્રિદિવસ મનાય છે અને અંગ્રેજી રીતે એક રાત્રિદિવસના ૨૪ કલાક એટલે રા ઘડીનો એક કલાક થાય છે. તિથિઓનો ક્ષય અને એવાં બીજાં કારણોને લઈ તિથિની ઘડીઓ ઓછી વધતી થયા કરે છે તેથી પૂર્ણિમા વ્રત રહેવા સારૂ કેટલી ઘડી સુધી પૂર્ણિમા માનવી જોઇએ તેના માટે પૂનમ મહાત્મ્ય નામે ગ્રંથમાં કહ્યું છે કેઃ—

ચોપાઇ.

ચૌદશ લગન પૂનોં સુખદાઈ,
પરિવા લગન પૂનોં દુઃખદાઈ.
પરિવા લગન કે પીછે જાની,
ઘરી બત્તીસ ચાલીસ અનુમાની.
અર્ધ રાત્ર લોં પૂનોં હોઇ,
તા દિન વ્રત કરો મુનિ સોઇ.રવા
દિન આધે સેં ચૌદશ હોઇ,
ઉપર પૂનોં મિલે સમોઇ.

તા દિન વ્રત કરો હો ભાઈ,
મન સ્થિર હોઇ ધ્યાન લગાઈ.

ચૌદશ લગનમાં પૂનમ આવે તે સુખદાયી અને પડવાના ભાગમાં આવતી પુનમ દુઃખદાયી જાણવી.

શરદૃઋતુમાં જ્યારે દિવસ ૨૬ ઘડીનો થાય છે. ત્યારે ૩૨ ઘડીની પૂનમ લેવી જોઇએ અને ગ્રીષ્મઋતુમાં જ્યારે દિવસ ૩૪ ઘડીનો થાય છે ત્યારે ૪૦ ઘડી પૂનમ લેવી ઉચિત છે.

અર્ધીરાત સુધી જે દિવસે પૂનમ હોય તે દિવસે વ્રત રહેવું અથવા અર્ધા દિવસ સુધી ચૌદશ હોય અને પછી પૂનમ આવી મળતી હોય તે દિવસે ઉપવાસ કરવો અને મન સ્થિર રાખી પરમાત્મા સત્પુરૂષ સાહેબનું ધ્યાન-સ્મરણ કરવું.

પૂર્ણિમાં વ્રતમાં આ ત્રણ બાબતો વિચારવા જેવી છે. એક તો પડવા લગનનો ત્યાગ, બીજું અર્ધા દિવસ સુદ્ધિ ચૌદશ હોય તે દિવસ વ્રત કરવું અને ત્રીજું અર્ધી રાત સુધી પૂનમ હોય તો તે દિવસે વ્રત રહેવું.

હવે વિચારવા યોગ્ય બાબત તો એ છે કે, પૂર્ણિમા વ્રતમાં પડવાનો સર્વાંશે ત્યાગ કરવો, પરંતુ ભાગ્યેજ આખા વર્ષમાં એક બે એવી પૂનમો આવતી હશે કે જેમાં સર્વાંશે પડવાનો ત્યાગ થતો હોય અર્થાત્ સાઠે

આઠ ઘડી પૂનમ હોય. આ વસ્તુસ્થિતિને લક્ષ કરીનેજ પૂનમ મહાત્મ્યમાં પણ તેને માટે 'જે દિવસે અર્ધો ચૌદશ હોય અગર અર્ધી રાત સુધી પૂનમ હોય તે દિવસે વ્રત કરવું' એવો ઉલ્લેખ કર્યો છે. પંચાંગો જોતાં આ નિયમ પણ ઘણો ઓછો લાગું પડે છે. કેમકે વર્ષમાં અર્ધો ચૌદશ અગર અર્ધી રાત સુધીની પૂનમ પણ કવચિત ભાગ્યેજ મળે છે તેથી સાહેબ કબીરે સર્વમાન્ય એવો નિયમ કર્યો છે કે, આ બે બાબતો ન મળતી હોય તો પછી પુનમનું વ્રત તે દિવસે કરવું કે જે દિવસે ઓછામાં ઓછી પુનમ ૩૨ બત્રીસ કે ૪૦ ચાલીસ ઘડી હોય અને આનાથી ઓછી હોય તો પછી અર્ધા દિવસ કરતાં વધારે ચૌદશ હોય તો પણ ચૌદશના દિવસેજ રહેવી એવો વિધિનિયમ સદ્‌ગુરૂએ પૂનમ મહાત્મ્યમાં જણાવેલો છે. પરંતુ આનો બરાબર વિચાર ન કરતાં ઘણા ભાઇઓ અર્ધી રાત સુધી પુનમ ન હોય તેવી પુનમના દિવસે ઉપવાસ ન કરતાં ભલેને આખો દિવસ ચૌદશ કેમ ન હોય પણ ચૌદશેજ પુનમનું વ્રત કરે છે તે મોટી ભૂલ છે.

પુનમના ચંદ્રોદય પછી વ્રતનાં પારણાં એટલે ક્ષીર, ખાંડ, ઘૃતનો અમૃતાહાર કરી વ્રતસમાપ્તિ કરવાની શાસ્ત્રમાં આજ્ઞા છે. આ પ્રમાણે વ્રતસમાપ્તિ થાય છે એટલે ત્યારપછી કદાચ પડવો લાગુ પડતો હોય તોપણ

વ્રત કરવામાં બાધ આવતો નથી. મોટી વાત તો એ કે વ્રતસમાપ્તિ વખતે પડવાનો અંશ ન હોવો જોઈએ. પૂર્ણ ચંદ્રોદય એટલે ચંદ્રની સોળે કળાઓની પરિપૂર્ણતા. સોળે કળાનાં નામઃ—

अमृता मानता पूषा, तुष्टिः पुष्टो रति धृतिः।
शशिनी चन्द्रिका कान्ति ज्योत्स्ना श्री प्रीतिरेव च॥
अंगदा च तथा पूर्णा मृता षोडश वै कलाः ॥१॥

અમૃતા, માનદા, પુષા, તુષ્ટિ, પુષ્ટિ, રતિ, ધૃતિ, શશિની, ચન્દ્રિકા, કાન્તિ, જ્યોત્સ્ના, શ્રી. પ્રીતિ, અંગદા ને પૂર્ણા આ પંદર નામ શુકલપક્ષના પડવાથી આરંભી અનુક્રમે પુર્ણિમા સુધીની કળાઓના નામ છે અને મૃતા એ ચંદ્રની સોળમી કલા છે.

ચંદ્રની સોલ કલાઓની પેઠે આત્માની પણ સોલ કલાઓ વર્ણવેલી છે. એની એ સોલ કલા જ્યારે પરિપુર્ણ ખીલે છે ત્યારે ચંદ્રની પેઠે સંસારને તારનાર બને છે. જ્ઞાન, વિવેક, સત્ય, સંતોષ; પ્રેમભાવ, ધીરજ નિરંધોષ, દયા, ક્ષમા, શીલ, નિષ્કર્મ, વૈરાગ્ય, શાન્તિ, નિજધર્મ, કરૂણા ને મૈત્રી, આ સોલ આત્માની કલાઓ છે. આ સોલ કલાઓ એ પુરૂષની શક્તિ સમાન છે. જ્યાં સુધી પુરૂષમાં આ શક્તિ નથી આવી ત્યાં સુધી જીવને લોક પ્રાપ્તિ અસંભવિત છે.

" પુરૂષ શક્તિ સુત ષોડશ આહી,
શક્તિ સંગ જીવ લોક હિ જાઈ. "

આ કલાશક્તિને લઈ જીવ લોકમાં જઈ શકે છે અને આ કલાશક્તિની પ્રાપ્તિનું સ્થાન પુર્ણિમા વ્રત છે. પુર્ણિમા વ્રત એટલે પુરૂષની આ સોલ કલા પ્રાપ્ત કરવા લીધેલો નિયમ. પ્યારા હંસો ! આ પવિત્ર પુર્ણિમા વ્રતને યથાવિધિ પ્રમાણે આચરો અને ચંદ્ર જેમ પોતાની કલાઓ મેળવી પુર્ણિમાએ પુર્ણચંદ્ર બને છે તેમ તમો પણ તમારી સોલ કલાઓ મેળવી જીવનની પુર્ણિમાએ પુર્ણ પુરૂષ બનો. શારીરિક ઉપવાસ શરીરની જડતા અને વિકારનો નાશ કરે છે. અપવિત્ર વિચારનું સ્મરણ ન કરવું તે એક માનસિક ઉપવાસ છે. બંદગી સાહેબ.

અથ પૂનમ વ્રત મહાત્મ્ય.

પૂનમ વ્રત આરતી કરાઈ,
તાકર ફલ કછુ બરનિ ન જાઇ;
ગોકુલ આગમ બહુ ગુણ ગાઇ,
કોટિ શિવરાત્રિ જાગ્રણ લાઇ.
કોટિ એકાદશી કે ફલ પાઇ,
સો ફલ પૂનમ વ્રત ભાઈ;
આગમ ચૌદશ અમાવસ આઈ,
જૈન ધર્મ તપ બહુત કરાઇ.

શત યોજન સુમન શિર પર લે આઇ,
પુષ્કર પરિક્રમા ચલી ફિરી લાઇ;
રવિ સોમ મંગલ ગુરૂ રાઇ,
સો ફલ પૂનોં વ્રત કરાઇ.
હક્ક સોં સાહેબ સદા હજૂર,
કાફ્સ સેં તો સાહેબ દૂર;
કલમા નવાજ બાંગ ધુન લાઈ,
તીસોં રોજા મહા કષ્ટ તે પાઇ.
અન્ન પાની ખાય પીયે નહિ ભાઇ,
સો ફલ એક પૂનમ વ્રત કરાઇ;
અડસઠ તીરથ ફિર ફિર આવે,
અશ્વમેધ યજ્ઞકો પાવે.
કોટિ કન્યા ગૌ દાન દેવાઇ,
સો ફલ પૂનમકા વ્રત કરાઈ;
પૂનમ વ્રત કરો એક ધ્યાન,
વાકું દેઉં સર્વ ફલ દાન.
કહેં કબીર મેં દેઉં રાજ,
દેઉં નવોં નિધિ સારૂં કાજ;
દેઉં પુત્ર કલત્ર ભંડારા,
દેઉં હસ્તી તુરે તો સારા.
દેઉં રતન પદારથ ચારા,

દેઉં મન ઇચ્છા તે મંગલ સારા;
સુરતિ કરી એ સુમિરન કરે,
જન્મ અનેકકો પાતક હરે.
અજ્ઞાન જીવકી કીજે ઘાતા,
સોઇ પાપ હોત નિસપાતા;
વેદ શાસ્ત્ર સબહી યહ કહેં,
પૂનમ સમાન વ્રત ના લહેં.

કોટિ વાર ગયે કાશી, કોટિ વૈકુંઠ લે વાસ
કોટિ સંતકા દર્શન કરે, એક પૂનમ કે ઉપવાસ
ઘટત ચંદા સબ કોઇ નમે, પૂરા નમે ન કોય;
પૂરા ચંદા સોઇ નમે, પૂરા ગુરૂ કા હોય.

અથ બૃહત્ પૂનમ મહાત્મ્ય.

ધર્મદાસ વચન.

ધર્મદાસ બિનતિ એક ઠાની;
સતગુરૂ મોહી કહો બિલછાની.
રહિ અચેત સુરતિ જબ મોરા;
માસિક બરત રહેઉં ગુરૂ પૂરા.
અબ ગુરૂ પૂર મિલે પ્રભુ મોહી;
સત્ય બરત અબ કહો બિદેહી.

કૌન બરત મેં સુરત લગાઇ;
સતગુરૂ મોહિ કહો સમુઝાઈ.

સતગુરૂ વચન.

ધર્મદાસ તુમ બૂઝહુ મોહિ;
વ્રતકી કથા કહાં મેં તોહિ.
નિશ્ચય વ્રત પુરૂષ કો આહિ;
સો ધર્મનિ પરખો હિય માંહિ.

સાખી.

વ્રત પ્રભાવ ધર્મનિ સુનો, તોહિ કહુ સમુઝાય;
નિજ એહી વ્રત અમર પદ, જો નર નિશ્ચય ધાય.

આદિ પૂનમ પુરૂષ નિવાસા;
સુરતિ નામ અમિ અંક પ્રકાશા.
તુમ સોં કહું સુનો ધર્મદાસા;
આદિ પૂનમ કરૂં પ્રકાશા.
પુરૂષ મોહિ નિશ્ચય વ્રત દીન્હા;
તીન અંક જોર હમ લીન્હા.
પૂનમ વ્રત પુરૂષકા હોઈ,
સુરતિ હંસ નિઃઅક્ષર સમોઇ.
સત્ય વ્રત મેં કહું સમઝાઇ;
જાસો પાપ સકલ ક્ષય જાઇ.

નિર્ગુણ બ્રહ્મ સિરગુણ અવતારા;
જાસોં જીવ હોય નિસ્તારા.
પૂનમ વ્રત કરે જો કોઈ;
તાકો આવા ગવન ના હોઇ.
કામ ક્રોધ મદ લોભ ભુલાવા;
નિંદા ઇર્ષા દૂર બહાવા.
કર્મ ભર્મ અરૂ આશ વિસારે;
સતગુરૂ ચરણ કમલ ચિત્ત ધારે.
સત્ય શબ્દ મેં રહે સમાઈ;
બહુરિ ન હંસા યોનિન આઈ.

ધર્મદાસ વચન.

ધર્મદાસ દોનોં કર જોરી;
સતગુરૂ સુનિયે બિનતી મોરી.
પૂનમ મહિમા કહો બુઝાઇ;
જાસોં કાલ દગા મિટ જાઇ.
જો કછુ ભેદ આહિં પ્રભુ આગર;
સો કહીયે હંસન પતિ નાગર.

સતગુરૂ વચન.

કહેં કબીર ધર્મનિ સુન લેહૂ,
પૂનમ વ્રત નિશ્ચય તોહિ દેહૂં;

કોટિન અશ્વમેઘ કરે જો કોઇ;
કોટિ તીર્થ કરી આવે સોઇ.
સકલ પૃથ્વી ફિર આવે જોઈ;
સો એક પૂનમ વ્રત ફલ હોઇ.
સાંચે દિલસોં બરતે સોઇ;
ધર્મ અર્થ સબ સુકૃત હોઇ.
યહ જો વ્રત કરે મન લાઇ;
દુઃખ દરિદ્ર સકલ મિટ જાઇ.
રાત્રિ જાગ્રણ કરે બનાઈ;
નૃત્ય ગીત વાજીંત્ર બજાઇ.
બહુત સ્તુતિસોં જાગ્રણ કરઇ;
અમર લોક મેં જા પગ ધરઇ.
જો નર પ્રીતિ કરે મન લાઇ;
સુરતિ નિરતિ હંસા ઘર જાઇ.
પૂનમ દિન નહિ સેજ બિછાની;
ભોજન એક જોર પરવાની.
પૂનમ પ્રાતઃ સ્નાન કરાઇ;
શ્વેત વસ્ત્ર લે હૃદય લગાઇ.
નેમ આચારસોં રહે પુનિતા;
અષ્ટ પ્રહર પુનિ રહે અવધૂતા.
કૂર કપટ ભાખે નહિ ભાઇ;

સત્તનામ કો સુમરન લાઇ.
એક વાર હૃદય મેં કહેં કબીર;
સુમરત નામ મિટે જમ પીર.
રૂપ કબીર નિરખે દિન રાતી;
હૃદય વ્રત કરે બહુ ભાંતી.
સંયમ જે નર કરે બનાઇ;
પાન પ્રસાદ લે તહાં ધરાઇ.
જ્ઞાન માસ મેં પૂનમ આઇ;
રકમ રકમ કે સુંગધ મંગાઇ.
સો સુંગંધ લે પાસ ધરાઇ;
લે મૃત્તિકા પુનિ ચૌક દિવાઇ.
તાપર કનક કો ચૌક પુરાઇ;
પાલો સહિત કલશ ધરવાઇ.
તાપર દિપક બારે ભાઇ;
ગૌકા ઘૃત ભરે પુનિ આઇ.
પાન આમ કે ઝાલર તાની;
મેવા અષ્ટ કેરા પરવાની.
સબ સંયોગ પુનિ કરે બનાઇ;
સાધુ સંત કો લે બૈઠાઇ.
નરિયર પાંચ સવાસો પાના.
સવા શેર નૈવેદ્ય ધરાના.

સબ વિધિ સાજ ધરે પુનિ આઇ;
સંત સાધુ કો આદર લાઇ.
પુનમ પાઠ પઠન પુનિ લાગૂ,
શ્રોતા વક્તા સુન અનુરાગૂ,
અર્થ વિચારે સભા સુનાવે;
સબ સંતન કો દેશ બુઝાવે.
પૂનમ પાઠ પૂરણ જબ હોઇ;
નરિયર પાંચ મોરે પુનિ સોઇ.
તબ સાહેબ કો ભોગ લગાઈ;
પાન પ્રસાદ પુનિ દેય બટાઈ.
સવા શેર તાંદુલ ધરવાના;
ગઉકા ક્ષીર ઔર પરમાના.
દિનકે ભોજન નાહિ કરાઇ;
રાત્રિ ભોજન કીજે ભાઇ.
ખીર ખાંડ ઘૃત ભોજન કરઇ;
સાહિબ નામ હૃદયમેં ધરઈ.
સબ પકવાન પુનિ કરે બનાઈ;
તબ સાહેબ કો ભોગ લગાઈ.
શંખ ઝાંઝ અરૂ બાજે તૂરા;
ભોગ લગાવે સત્ય કબીરા.
અપને હાથ સોં દીપક બારે;

તબ સમરથ કી આરતિ ઉતારે.
ચંદ્ર લગન મેં ધ્યાન ધરીજે;
સૂર્ય લગન મેં ભોજન કીજે.
ચૌદશ લગન પૂનમ સુખદાઈ;
પરિવા લયન પૂનમ દુઃખદાઈ.
પરિવા લગન કે પીછે જાની;
ઘડી બત્તીસ ચાલીસ અનુમાની.
અર્ધ રાત લોં પૂનમ હોઈ;
તા દિન વ્રત કરો પુનિ સોઈ.
દિન આધે સે ચૌદશ હોઈ;
ઉપર પૂનમ મિલે સમોઈ.
તા દિન વ્રત કરો હો ભાઇ;
મન સ્થિર હો ધ્યાન લગાઇ.
ચાર પ્રહર કો જાગ્રણ કીજે;
ઘરમેં બૈઠ સત્ત નામ જપીજે.
ચાર પ્રહર જો નહિ બની આવે;
અર્ધ રાત લોં જાગ્રણ કરાવે.
પ્રહર માંહિ ઘડી કહરાવે;
વિના મંત્ર જાગ્રણ ના કરાવે.
હોમે કાષ્ઠ અગ્નિકી નાંઇ;
સકલ પાપ સહજે મિટ જાઇ.

પૂનમ વ્રત જાગ્રણ નહિં કરઇ;
તાકો ફલ નિષ્ફલતા ધરઇ
જાગ્રણ કરે મેરો ગુણ ગાવે;
અમર હોય બહુરિ નહિ આવે.
પૂનમ પ્રભાત ભોજન કરવાઇ;
સાધુ સંતકો આદર લાઇ.
સંત પવાય આપ તબ પાવે;
સો જીવ સતલોક સિધાવે.
ઘૃત પકવાન કી કરે રસોઇ;
સો સંતન કો ભોજન હોઇ.
સંતન કો ચરણામૃત લીજે.
હૃદય પ્રેમ સદા પુનિ કીજે.
તાકો સતગુરૂ સદા સહાઇ;
બાંહ પકડ જીવ લોક સિધાઇ;
પૂનમ કથા જો સુને સુનાવે;
આપ તરે ઔરન તરવાવે.
ઉચ્છિષ્ટ ભોજન નહિ કરાવે;
પરઘર ભોજન કરન ન જાવે.
ગુરૂકી સેવ સદા સત બોલે;
પૂનમ વ્રત કભી ના ડોલે.
પૂનમ વ્રત સદા પ્રતિ કીજે;

માસ માસ દેહી સુખ લીજે.
આપ કરે ઔરન કરવાવે;
તાકા ફલ કોઇ પાર ન પાવે.
પૂનમ દિન ઇન્દ્રિ દ્રઢ રાખે;
હૃદયે નામ પુરૂષકા ભાખે.
પૂનમ છાંડી ઔર વ્રત કરઇ;
સો પ્રાણી ભવસાગર પરઇ.
સતનામ ગહે એકે ધારા;
સો હંસા હૈ પુરૂષ પિયારા.
યહ તો વ્રત પુરૂષકો આહિ;
દુઃખ દારિદ્ર સકલ પુનિ જાહિ.
પૂનમ વ્રત કરો રે ભાઇ;
રિદ્ધિ સિદ્ધિ બહુતે સો પાઇ.
સુકૃત હોય તો ભક્તિહિ પાવે;
ગર્ભવાસ મેં બહુરિ ન આવે.

ધર્મદાસ વચન.

ધર્મદાસ વિનતી અનુસારી;
સાહેબ સુનિયે અરજ હમારી.
પૂનમ વ્રત નેમ મન દીન્હા;
દુઃખ સુખમેં કૈસે કે ચીન્હા.

દેહ અશુદ્ધ પૂનમ વ્રત આવે;
કૈસે અશુદ્ધ મેં વ્રત રહાવે.
તાકી મહિમા કહો સમુઝાઇ;
સો મૈં રાખૌ હૃદયા માંહી.
સો સાહિબ કૌને વિધિ કીજે;
સત્ય કહુ કૈસે વ્રત રહીજે.
સો વર્ણન ભાખો ગુરૂ મોહી;
વ્રત પ્રભાવ હૃદયે મમ સોહી.

સતગુરૂ વચન.

કહૈં કબીર સુનો ધર્મદાસા;
સકલ ભેદ મૈં કરૌં પ્રકાશા.
દાસ એક વણિકકો ભેષા;
જિનને લિયો ગુરૂ ઉપદેશા.
પૂનમ વ્રત કરે ચિત ધારા;
પતિવ્રતા ઘટ માંહિ સુધારા.
નારી પુરૂષ એક મત કીના;
ભાવ ભક્તિ પરવાના લીના.
સ્ત્રી પુરૂષ દોઉ મેરે દાસૂ;
મન સ્થિર કરિ સુનો ધર્મદાસૂ.
મન વચ કર્મ સતગુરૂ પદ પૂજા;
દેવ ભાવ મન ઔર ન દૂજા.

પુનમ વ્રત કરે હોય પ્રાણી;
તાસુ કથા મૈં કહોં બખાની.
એક દિન પુરૂષ વણિજકો જાઇ;
ઘરમેં સંચિત નાહિં રહાઇ.
તેહિ પીછેકો ભેદ બતાઊ;
મન સ્થિર કર સુનો પરભાઊ.
તેહિ દાસકી દાસી ગર્ભાઊ;
નૌમે માસ પુનિ પૂરણ આઊ.
ભયો પુત્ર પુનિ મંગલ ગાઊ;
ઢિગ પરોસકી નારી આઊ.
પૂનમ વ્રત ઓહિ દિન આવા;
સબ નારી મિલ અશુદ્ધ લગાવા.

સબ સ્ત્રી વચન.

સુનો સખી તુમ બચન હમારા;
યહ તો વ્રત છૂત પરિહારા.
સૂતક માંહિ વ્રત ના કીજે;
કહા હમારો માન કરીજે.
દૂસર વ્રત આવે પુનિ જોઇ;
તા દિન વ્રત કરો તુમ સોઇ.
અબ તુમ બેગ રસોઇ કરાવો;
બેગી અન્ન જલહિ તુમ પાવો.

પુત્રકી માતા વચન.

તબ મુખ બોલી પુત્રકી માતા;
સબ સખિયન સોં બોલી બાતા.
દેહ અશુદ્ધ હૃદય શુદ્ધ નીકા;
કૈસે છોડોં સતગુરૂ ટીકા.
અશુદ્ધ દેહ મેં પ્રાણ તજાઇ;
કહુ સખિ જીવ કહાં કો જાઇ.
ભલિ તુમ મતા સુનાયઉ આઇ;
જીતે મોહિ ચૌરાશી નાંઈ.
જબહિ દુઃખ હોય તનભારી;
તબહિ ન ચેતે યહ સંસારી.
જબહિ દુઃખ હૃદયમેં આવે;
નિશ્ચય નામ ગુરૂકા ગાવે.
તબહિ ગુરૂ પુનિ હોય સહાઇ;
નિશ્ચય દુઃખ સકલ મિટ જાઈ.
જન્મે પુત્ર ભયે દુઃખ આની;
સતગુરૂ નામ જપેઉ મેં જાની.
આજ વ્રત પૂનમ જો આઈ;
દિલ સોં વ્રત રહોં મેં બાઈ.
પૂનમ વ્રત કરોં નિત નેમા;

કૈસે છાંડોં સતગુરૂ પ્રેમા.
પૂનમ દિન ભોજન નહિ કીજે;
સંત સુમરણ હૃદય ધર લીજે.
ચાર પ્રહર બીતે સખી બાઈ;
પંચવા પ્રહર ચંદ્રકો આઈ.
તબહિ કરોં અન્ન ઔ પાની;
વ્રત મોર સંપૂર્ણ જાની.
ઐસે બૈઠે વ્રત ના તજિહોં;
સાહેબ નામ હૃદય મેં ધરિહોં.
ઐસે કહત સાંઝ હો ગયેઊ;
નારી વ્રત સંપૂર્ણ ભયેઊ.
રૈન મિલે પુનિ કરી રસોઈ;
ઘૃત પકવાન બને પુનિ સોઈ.
સતગુરૂ દયા પ્રગટ જબ કીન્હા;
દુઃખ દરિદ્ર સકલ હર લીન્હા.
તાહી સમય સંત દો આયે;
નારી દેખ બહુત હરષાયે.
બાલક છાંડ સંત પહ આઈ;
બડે ભાવસોં આદર લાઈ.
થારી લે ચરણોદક લીન્હા;
મધ્ય બિખર આસન તિન દીન્હા.

આજ વ્રત સંપૂર્ણ ભયેઊ;
જબે સંત પુનિ દાયા કિયેઊ.
લૈ પકવાન બિંજન સબ સોઇ;
બડી પ્રીત સોં પારસ હોઇ.
સંત દોઇ જબ બૈઠે જાઇ;
તાલ મૃદંગ ઔ શંખ બજાઇ.
પાત્ર લાય ધારે પુનિ આગે;
ભોગ લગાવન સમરથ લાગે.
ભોગ લગાય સંત તબ પાયે;
મહા પ્રસાદ નારી તબ ખાયે.
કરી ભોજન જબ બૈઠે દોઇ;
પુરૂષ ધ્યાન કી આશા હોઇ.
પુરૂષ દયા સંત જો આયે;
દરશ પુરૂષ કર તુરતહિ પાયે.
તાતે વાસ લોકમેં દીન્હા:
અમૃત ભોજન તુરતહિ કીન્હા.
સોના રૂપા બસન પાઈ;
અન્ન ધન કી કુછ કમી ન રહાઈ.
નારી સુભાવ ભક્તિ રચિ સોઈ;
અૈસે જીવ કોઈ વિરલે હોઈ.

તાતે સકલ કર્મ મિટ જાઈ;
સતગુરૂ ચરણુ મેં આન સમાઈ.

સાખી.

ભક્તિ ભાવ ભાદોં નદી, સબે ચલી ઉતરાય;
સરિતા સોહિ સરાહિયે, જ્યેષ્ઠ માસ ઠહરાય.
ક્ષમા ખેત ભલ જોતિષા, સુમરણુ બીજ બુવાય;
ખંડ બ્રહ્માંડ સૂકા પડે, ભક્તિ બીજ નહિં જાય.

ચોપાઈ.

યહ વિધિ વ્રત કરે દોય પ્રાણી;
જીવ ઉબારત વાર ન આની.
ઐસે જીવ મિલે જો મોહી;
આવાગવન રહિત ઘર હોઈ.
ધર્મદાસ જસ પૂછો મોહી;
વ્રત પ્રભાવ કહીં મૈં તોહી.

ધર્મદાસ વચન.

ધર્મદાસ પૂછે કર જોરી;
સમ્રથ સુનિયે બિનતી મોરી.
તુમહો દયાવન્ત પ્રભુ સ્વામી,
તુમ ઘટ કે અન્તર્યામી.

એક બાર પૂછનકી આશા;
તાકો સ્વામી કહો પ્રકાશા.
ઔર વ્રત સબહી નર કરઈ;
પૂનમ વ્રત ચિત્ત એક ન ધરઈ.
સો કારણ કવન હૈ સ્વામી;
તુમહિ કહો પ્રભુ અન્તર્યામી.
ઔર વ્રત એકાદશી કરઈ;
પૂનમ વ્રત ચિત્ત એક ન ધરઈ.
સો પ્રભાવ કહો ગુરૂ પૂરે;
સદા રહોં મેં ચરણ હજૂરે.

સતગુરૂ વચન.

કહેં કબીર સુનો ધર્મદાસા;
સકલ ભેદ મેં કરોં પ્રકાશા.
ઔર વ્રત સુગમ હૈ ભાઈ;
સત્ય વ્રત કો નાંહી તુલાઈ.
પૂનમ વ્રત સદા સુખદાઈ,
રાખે વ્રત પરમ પદ પાઈ.
ઔર વ્રત સબે કરે કરાવે;
પૂનમ વ્રત કા ભેદ ન પાવે.
એકાદશી વ્રત ચિતસોં કરઈ;

ફલ ચોવીસ સાલમેં પરઈ.
ચોવીસોં કા મત હૈ ન્યારા;
રાખે વ્રત જન્મે સંસારા.
જો જાસોં જૈસા ફલ ચાહી;
સોઈ વ્રત કરત મન માંહી.
સુનો ધર્મદાસ યહ અગમ સંદેશા;
પૂનમ વ્રત સતગુરૂ પદ ભેષા.
ઔર સુનો સંસાર સુભાઉ;
દોનોં દિન કે ભાવ બતાઉ.
મુસલમાન જો રોજા કરહી;
જો જેસા ફલ જાકો ધરહી.
યહ તો કર્મકાંડ વ્યવહારા;
પૂનમ ભેદ હૈ ઇન તે ન્યારા.
સત્ય બ્રત પૂનમ અનુસારા;
ધર્મનિ તુમ સોં કહોં વિચારા.
પૂનમ બ્રત મૂલ લે રાખા;
ઔર બ્રત સકલ હૈ શાખા.
તા દિન ઉત્પત્તિ પુરૂષ અનુસારા;
તા દિન પૂનમ કો વિસ્તારા.
બારહ અંશ પ્રગટ જબ કીન્હા;
બ્રત ઉપાસન પૂનમ દીન્હા.

સાખી.

પૂનમ મહાત્મ્ય પ્રતીત કર, જો નિજ જાને કોય;
ભક્તિ કરે ભરમે નહિ, તાહિ મુક્તિ ફલ હોય.
મુક્તિ ભેદ તુમસોં કહોં, દ્રઢ કરિ રાખ શરીર;
નિર્ભય હો નિઃશંક ભજુ, કેવલ નામ કબીર.

ચોપાઈ.

પૂનમ વ્રત કરે ચિત્ત લાઈ;
તાકર સકલ કર્મ મિટ જાઈ.
બહુનિ ન હંસા ભવજલ આઈ;
સુખ સાગર મેં જાઈ સમાઈ.
ઐઠ જૂઠ સોં રહે નિનારા.
કહેં કબીર સો હંસ હમારા.
સાચા વચન બોલે મૃદુ બાની;
સો જીવ પહુંચે લોક સમાની.
મેરા પંથ ખાંડે કી ધારા;
જો ગહે સો ઉતરે પારા.
સુમરણ ચૌકા જોત નિવાસા;
તબહી દીપક આન પ્રકાશા.
સત્ય લોક મેં કીન્હા વાસા;
ઝગમગ જોતિ રોમ ઉજિયાસા.

અજર વસ્તુકા જાને ભેદા;
કહે કબીર સો હંસ અછેદા.
ઉત્તમ સદનં પુહુપ કી માલા;
વંદનવાર રચો ધર્મશાલા.
વ્રતી હોય સ્ત્રી ના પરસે;
તાકો કાલ કભી ના દરશે.
પૂનમ કે દિન નેમ આચારા;
બહુત ભાંતિ સોં રહે નિનારા.
પૂનમ વ્રત કરે લૌ લાઈ;
તાકો સતગુરૂ હોય સહાઇ.
પૂરણ માસી સદા નિવાસી;
અમર લોક સેં આઈ દાસી.
એહી વ્રત કો સાધો ભાઇ;
એહી વ્રત સોહિ પુરૂષ લખાઇ.
યહ વ્રત હૈ સકલો સુખદાઇ;
એહી વ્રત સેં લોક સિધાઇ.
યહી ઉપાસન સંતન સેવા;
યહી ઉપાસ આપન વશ દેવા.
પૂનમ વ્રત પુરૂષ કર હોઈ;
અમર પુરીસેં આયો સોઈ.
પુરૂષ જો મનસેં કીન્હ વિચારા;

પૂનમ વ્રત મુક્તિ વિસ્તારા.
પૂનમ મહિમા સુને સુનાવે;
ચૌરાસી મેં બહુરિન આવે.
પૂનમ પાઠ નિત નેમ જો કરઇ;
સો પ્રાણી ભવસાગર તરઇ.
નિત્ય નેમ જો નહિ બન આવે;
પૂનમ નિશ્ચય પાઠ કરાવે.
નિત્ય નેમ જો સુને ચિત્ત લાઈ;
તાકો કાલ દગા મિટ જાઇ.
પુરૂષ સુ ઉનકી રક્ષા કરહીં;
જમકે ફંદ કભી ના પરહીં.
સબે દેવતા કરે બડાઈ;
ધન્ય વે હંસા પરમ પદ પાઈ.
ધન્ય પ્રતાપ પૂનમ કા સાંચા;
જાકે બલ જીવ જમસોં બાંચા.
બ્રહ્મા વિષ્ણુ મહેશ્વર ગાઇ;
ધન્ય વે હંસા લોક સમાઇ.
પૂનમ મહાત્મ્ય કહાં લગ કહીયે;
શ્રવણ સુનત પરમપદ લહિયે.
કહેં કબીર સુનો ધર્મદાસા;
પરમહિ પદકી રાખો આશા.

જસ તુમ બૂઝો અગમ સંદેશા.
સો હમ તોહિ કહા ઉપદેશા.
ધર્મદાસ યહ વસ્તુ અપારા;
પૂનમ વ્રત હૈ ગુપ્ત વિચારા.
મન વચ કર્મ હ્રદય જો ધરઇ;
સકલ મનોરથ સતગુરૂ પુરઇ.
સ્ત્રી નારી હોય બંઝારા;
પૂનમ વ્રત કરે અનુસારા.
તાકે ઉદર બાલક જો આઇ;
ધન્ય મહિમા હૈ સતગુરૂ સાંઇ.
ગત સંશય અજગેબી હોઇ;
યહ વ્રત કરે પુનિ સોઇ.
રાખે વ્રત કર્મ મિટ જાઇ;
હ્રદય શુધ્ધ સાં વત કરાઇ.

ધર્મદાસ વચન.

ધર્મદાસ ચરનન ઉઠ પરિયા;
શીશ નવાય ચરણ ચિત્ત ધરિયા.
ધન્ય સતગુરૂ ધન્ય વ્રત તુમ્હારા;
તુમ્હરી દયાસોં જીવ ઉબારા.
હે સ્વામી એક બૂઝો તોહી;
વ્રત પ્રભાવ કહો ગુરૂ મોહી.

પૂનમ વ્રત જબે ચલિ આવે;
દો જુગ બંદ સો વ્રત કરાવે.
કે પ્રભુ એક વ્રત પુરાણ કીજે;
એક વ્રત દોનોં ફલ લીજે.
સો નિર્ણય મોહિ કહો બુઝાઈ;
નારિ પુરૂષો મતા સુનાઈ.

સદ્‌ગુરૂ વચન.

ધર્મદાસ બૂઝો યહ ભાઊ;
નારી પુરૂષ ઇતિહાસ સુનાઊ.
જગ કારણ નારી પુનિ હોઈ;
સો વામાંગી બોલે સોઈ.
તાકર ભેદ અબ કહોં બૂઝાઈ;
ધર્મદાસ સુનિયો ચિત્ત લાઈ.
નારી પુરૂષ એક અંગ જાના;
શ્રુતિ પુરાણ લે કરે બખાના.
પુરૂષ અંગ આધા જો હોઈ;
નારી અંગમેં બેધા સોઈ.
નારી અંગ આધા જો કહીએ;
સોઈ અંગ પુરૂષ મેં ધરિયે.
સો અર્ધાંગી પુરૂષ કી હોઈ;
ઈતનો મતા એક પુનિ સોઈ.

પુરૂષ વ્રત જો રાખે ભાઇ;
સોઇ ફલ નારી જો પાઈ.
નારી વ્રત કરે અનુસારા;
સોઈ પુણ્ય પુરૂષ મેં ધારા.
દોનોં વ્રત કરે દોય પ્રાણી;
સત્ય વચન બોલે મૃદુ બાની.
સો અર્ધાંગી નામ સોહારા;
પુરૂષ વચન હિરદે મેં ધારા.
સો પતિવ્રતા બોલે સોઇ;
પિયા વચન ટારે નહીં કોઇ.
ધર્મદાસ યહ ભેદ બતાવા;
નારી પુરૂષકા મતા સુનાવા.
નિશદિન રહે નામ લૌ લીન્હા;
ભૂખા પ્યાસા આતમ ચીન્હા.
જો દ્વારેં પર આવે કોઇ;
બડે દીન સોં આદર હોઇ.
સત્ય ભક્તિ એહિ પરવાના;
દયા દીન ઘટમાંહિ સમાના.
જૈસે પીર અપન અંગ જાના;
તૈસે સકલ જીવ મેં માના.
ધર્મદાસ યહ ગેહી ભાઊ;

સંત સાધુકા આદર લાઙ્ગે
ધર્મદાસ યહ બૂઝો બાની;
સત્યલોક કી કહૌં નિશાની.
મન વચ કર્મ વ્રત જો કરઈ;
તાકર મહિમા કહંલગ કહઇ.
સો પ્રાણી બડ ભાગી હોઈ;
સાતોં પુરખા તારે સોઇ.
જા ગૃહ ભક્ત લેય અવતારા;
અગલે પિછલે સબે ઉબારા.
ધન્ય ભાગ જીવનકા હોઇ;
જા ઘર ભક્ત પ્રગટ પુનિ હોઇ.

સાખી.

પ્રથમ મંદિર ઝારકે, ચૌકા દિયા પુતાય;
મહા પ્રસાદ બનાય કે, સાહિબ કો ભોગ લગાય.
વ્રત રહે ચિત લાય કે, સંતન લેય પ્રસાદ;
કહૈં કબીર ધર્મદાસસેં, તરે સકલ ઔલાદ.

પૂરણમાસી મંગલ.

પૂરનમાસી આજ તો મંગલ ગાઇયે,
સતગુરૂ ચરણ મનાય પરમ પદ પાઇયે.

પ્રથમ મંદિર ઝાર તો ચંદન લિપાઇયે,
નૂતન બસ્તર આન ચંદેવા તનાઇયે. ૨
ગજ મોતીયનકા ચૌક તહાં પુરાઇયે,
મેવ અરૂ મિષ્ટાન બહુત વિધિ લાઇયે. ૩
પાન સુપારી નરિયર તહાં ચઢાઇયે,
ગઉ ઘૃત પકવાન સો ધોતી ઉઢાઇયે. ૪
પાલો સહિત જો કલશ તહાં ધરાઇયે,
પાંચ બાતી કે દિપક તહાં બરાઇયે. ૫
ગુરૂ કે હેત સો આસન તહાં બિછાઇયે,
ગુરૂ કે ચરન પખાર તહાં બૈઠાઇયે. ૬
સાધુ સંત સંગ લાય તો આરતી ઉતારીયે,
આરતી કર પુનિ નારિયર તહાં મોરાઇયે. ૭
પુરૂષ કો ભોગ લગાય સખા મિલ પાઇયે,
પાન પ્રસાદ અઘાય ચરણ ચિત લાઇયે. ૮
જુગન જુગન કી ક્ષુધા સો તુરત બુઝાઇયે,
અતિ અધીન હો પ્રેમસોં ગુરૂકો રિઝાઇયે;
કહેં કબીર સત ભાવસો લોક સિધાઇયે. ૯

અથ પૂનમ સાધન સુમિરન.

અવિનાશી કો યહી અવાજ,
બચન પ્રકાશ સુધરે સબ કાજ.

પુરૂષ સ્વરૂપી બોલે બાની,
સેવે સુરનર મુનિ જ્ઞાની ધ્યાની.
સેવે બ્રહ્મા શંકર જોગી,
સેવે વિષ્ણુ નિરંજન જોગી.
નવનાથ ચૌરાશી સિદ્ધ્યાવે,
જોત સ્વરૂપી પૂનમ ધ્યાવે.
પૂનમ વ્રત ચૌકા ગૃહ કરે,
તાકા કારજ સબહી સરે.
સહજે ચૌકા આરતી કરહી,
શ્રદ્ધા સ્વરૂપી પૂજા ધરહી.
શ્વેત વસ્ત્ર તિલક શિરપર ધરહી,
અમૃત ભોજન પારસ કરહીં.
શ્રીફલ પાન ફુલ ફલ ચઢાવે,
રૂપા મહોર નરીયર ધરાવે.
શ્વેત વસ્ત્ર થાર પર ધારી,
એકોતેર પુરખા પૂનમ તારી.
અવિચલ પૂનમ મોં ચે જોગ તરે,
નારી ના કરીયે ભોગ સંકટ પરે.
પૂનમ વ્રત કરી રહની કરની કરે,
સતગુરૂ સાહેબ સેં ધ્યાન ધરે.

કરે ન રોટી ન જારે હાથ,
તુમ આરોગો શ્રી દિનાનાથ.
એક સુરત સેં પૂનમ કરે,
નાગા ભૂખા કબહુના મરે.
સાધુ સંત શબ્દ ધૂન કરે,
તો પુરૂષકી સહાય ગોસાંઈ કરે.
દુઃખ દારિદ્રતા ઘરસેં ડોલે,
અન્ન ધન લક્ષ્મી આય મિલે.
જો પૂનમ કા જાને ભેવ,
તો આપહી કર્તા આપહિ દેવ.
પૂનમ માહાત્મ્ય કરો પ્રકાશા,
નારી પુરૂષ સેવા કે દાસા.
કહેં કબીર સુનો ધર્મદાસ,
સત્ય પુરૂષકી રાખો આશ.

સત્યનામ સુમિરણ કરો, રાખો દૃઢ વિશ્વાસ;
ભવસાગર તે જાય તરો, અમર પુરૂષકે પાસ.

અથ બારા માસકી બાર પૂનમકી પુજાવિધિ.

બાર પૂનમોની સાંવસ્તર ક્રિયા :–

કાર્તિક માસ કી પૂનમ કીજિયે,
ગુડ ઘૃત, શંખ પુષ્પ સો હોમીયે.

ધૂપ બત્રિસા દેવે તહાં,
સ્ત્રી પુરૂષ વશ હોવે સહી.

માગશર માસકી પૂનમ કીજિયે,
ભોંય રિંગણી ફુલ સો પૂજિયે.
હોમિયે પાન ફુલ સોપારી,
નરિયર આગે ધરે તહીં.
રાજા પ્રજા વશ હોવે સહી,
પરમ પદ પાવે સહી. ૨

પોષ માસકી પૂનમ કીજિયે,
બીલી ફુલ સો પૂજિયે.
ઔ ગુડ ઘૃત હોમે તહીં;
રાજ્ય પદ પાવે સહી. ૩

માઘ માસકી પૂનમ કીજિયે,
શિંગોડા ગુડ ઘૃત હલદ કંકુ ચુના.
પાન અષ્ટ ધાતુ ત્હાં ધરે આન,
સુમિરણ એકોતરી પઢે સહી;
અચળ રાજ્ય પદ પાવે સહી. ૪

ફાલ્ગુન માસકી પૂનમ કીજિયે,
ચંબેલી ફુલ સોં હોમીયે.

પાંચ ફુલ તહાં આગે ધરે,
સૃષ્ટિ સભા વશ હોવે સહી. ૫

ચૈત્ર માસકી પૂનમ વ્રત કીજે,
ગુડ ઘૃત બિંજારો સેં પૂજિયે.
દાડમપાંચ લીંબુપત્ર હલદકંકુસેં પૂજિયે
તો વંધ્યા સ્ત્રી પુત્ર ફલ લીજિયે. ૬

વૈશાખ માસકી પૂનમ કીજિયે,
ગુડ ઘૃત સોં પૂજિયે.
બેલ પત્ર ફુલ હોમીયે,
તો સર્વ કાર્ય સિદ્ધ કીજિયે. ૭

જયેષ્ઠ માસકી પૂનમ કીજિયે,
સેમલ ફુલ સો હોમીયે.
બત્રિસા ધુપ દીજિયે નાગરવેલી,
પાન પાંચ સોપારી પાંચ,
ઇલાયચી પાંચ નરિયર એક શ્વેત
સવાગજ કપડા સર્વ લે
હોમ જ્યોતિ મેં ધરે,
ચતુર્દશ વિદ્યા પાવે સહી. ૮

અષાઢ માસકી પૂનમ કીજિયે,
ગુડ ઘત કમલ ફુલે પૂજિયે.

આગે ધરે ફુલ પાન ખારેક પાંચ,
સોપારી હલદ પૈસા પાંચ.
જીવ મનોરથ પૂરા હોઈ,
સરવે કામના સિદ્ધિ હોઈ. ૯
શ્રાવણ માસકી પૂનમ કીજિયે,
ગુડ ઘૃત દધી સોં પૂજિયે.
હોમીયે તુલસી પત્ર શીખર આગે ધરે,
સર્વ દેવ પ્રસન્ન કીજિયે. ૧૦
ભાદ્રપદ માસકી પૂનમ કીજિયે,
તુરિયા કે ફુલ હોમીયે.
ઘહુંકા આટા તાંદુલ સક્કર મિલાય,
ચિઉંટી દ્વારે ધરે.
ફુલ માલા સંતકો પહરાવે,
ગુરૂકો પાંચ દંડવત પાંચ પ્રદક્ષિણા.
ત્રય ભુવન પદકી પ્રાપ્તિ કીજે. ૧૧
આસો માસકી પૂનમ કીજિયે,
ગુડ ઘૃત કમલકી કલી હોમીયે.
ધૂપ કપૂર દેવે તહીં,
સર્વ કાર્ય સિદ્ધ હોવે સહી.

સ્મરણ લેખા ગાયત્રિ.

જબ હંસા કાયા ત્યાગે,
ધર્મ રાય તબ લેખા માંગે.
ધર્મરાય આગે કર લીન્હા,
હંસકી સેવા પૂછકર લીન્હા.
કૌન અંગ તુમ સેવા કીન્હા,
કૌન જાન સતગુરૂ કો ચીન્હા.
કૈસી વિધિ સતગુરૂ સેવા લાઈ.
તાતે તુમ દરશ હમારા પાઈ.
કૌન જાન તુમ સેવા લાઇ,
કૌન જાન હમારે મુખ થાકે ભાઇ.
ગુન અવગુનકી કૈસે પારખ પાવા,
કૌન શબ્દ હિરદે લૌ લાવા.
કૈસે ફાંસી હમારી કાટી,
કૈસે ચાલ ચલે તુમ ઉલટી.
કૈસે હાંસી હમારી લાઇ,
કૈસે હમકો છૂવત ભાઈ
હમ સો પુરૂષ બાચા હારા,
સોંપ દિન્હો સકલ સંસારા.
તીન લોક પર મેરો કોટવાલા,
તીનોં પુર પર મોરી જાલા.

રોકે હમદી લોક દ્વારા,
સકલ જીવકા લેખા લઉં સારા.
લેખા બીના જીવ જાને ન ભાઈ,
તીન લોક પર અદલ ચલાઈ.
તીન લોક પર હમારા લેખા,
ગુરૂ શિષ્યકા મૈં કરૂં વિવેકા.
ગુરૂ સો નરિયર કા લેખા લેઉં,
પીછે આગે જાને પુનિ દેઉં.
શિષ્ય સેં ભક્તિ કા લેખા માગું,
નહિ તો જીવ પકડી યહી ઠૌર રાખું.

હંસ બચન.

કહાં બાબા તુમ બોલો ખારા,
સતગુરૂ શબ્દ પાયા હમ સારા.
સત્ય ચાલ સતગુરૂને બતલાઇ,
તાતે સુકૃત ઠૌર ચિન્હાઇ.
સોહંગ શબ્દ સુમિરન હમ કીન્હા,
તાતે હમ લોક પયાના દીન્હા.
ગુન અવગુન કી પારખ હમ પાયા,
ત્રિગુન છાંડ સતગુરૂ સેવા લાયા.
તુમ્હારી હાંસી તુમ્હારી ફાંસી
તુમકો બતલાઇ,

તાતે મૈં ચલ તુમસેં આગે જાઇ.
એ લેખા હમારા પુરા પાવા,
સત્યનામ હિરદે લવ લાવા.

ધર્મરાય વચન.

આવહો હંસા ભલે કહાં જાના,
આગે તુમ કરહો પયાના.
ધન ધન હંસા લેખા પાયા મૂલ,
મેરે શીર પર પાવ ધરો;
પહોંચાવું લોક અસ્થુલ.
મૂલ નામ સુમરે ચિત લઈ,
તાતે અંગ હમારે છુવો મત ભાઇ.
નહિ તો અંગ છૂવત પાને નહિ પાવો,
નહિ તો છૂવત અંગ જરત છાર હો જાવો.
આવો હંસા લેખા દિયા ખુબ હૈ,
જો દિલ સાચા હોય:
સમરથ કે દરબાર કો જાતાં,
પલ્લા ન પકડે કોઈ.

અથ નિત્યકર્મ મંત્ર નામાવલિ.

સુમિરણ આદિ ગાયત્રી.

આદિ ગાયત્રી સુમિરણ સાર,
સુમિરત હંસ ઉતરે પાર.

કોટિ અઠ્ઠાસી ઘાટ હે,
યમ બૈઠે તહાં રોક.
આદિ ગાયત્રી સુમિરકે,
હંસા હોય નિઃશોક.
ઘાટી ના કહી આગે તબ જાઇ,
સકલ દૂત રહે પછતાઈ
આગે મકરતાર હૈ ડોરી,
જહાં યમ રહે મુખ મોરી.
ઓહં સોહં નામકે આગેકરે પયાન:
અજર લોક બાસા કરે,
જગમગ દ્વીપ સ્થાન.
સુખસાગર સ્નાન કરી,
હોય હંસકા રૂપ
જાય પુરૂષ દર્શન કરે,
જિસ દિન પરમ આનંદ.
આદિ ગાયત્રિ સુમિરકે,
આવા ગવન નશાય;
સત્ય લોક વાસા કરે,
કહે કબીર સમજાય.

સુમિરણ પ્રભાત ગાયત્રી.

આદિ ગાયત્રી અમર સ્થાન,
સોહં તત્ત્વ લઈ હંસા લોક સમાન.
સત ગાયત્રી અજપા જાપ,
કહેં કબીર અમર ઘર વાસ.
સત્ય હૈ અમ્મર સત્ય હૈ શૂન્ય,
સત્યહિમેં કછૂ પાપ ન પૂણ્ય.
કહેં કબીર સુનો ધર્મદાસ,
યહ ગાયત્રી કરો પ્રકાશ.

સુમિરણ મધ્યાહ્ન ગાયત્રી.

અચિન્ત્ય પુરૂષ હિરંબર છાયા,
નાદ બિંદ દોઈ કર્તા આયા.
યમસો જીતા લોક પઠાયા,
સુરતિ સ્નેહિ હંસ કહાયા.
અચિન્ત્ય પુરૂષકી ગાયત્રી,
દીન્હ કબીર બતાય.
નિશિદિન સુમિરન જો કરે,
કરમ ભરમ મિટ જાય.

સુમિરણ સન્ધ્યા ગાયત્રી.

બારહ જોજન કોટ,
જંત્ર જહાં પલમેં છૂટે.

યહી વિધિ સન્ધ્યા જપે,
ભર્મ કો આગમ દુરે.
ગાયત્રી બ્રહ્મા જપે,
જપે દેવ મહેશ;
ગાયત્રી ગોવિંદ પઢે,
સતગુરૂ કે ઉપદેશ.
તાકો કાલ ન ખાય,
જો યહ સંજ્ઞા ચીન્હે;
ઘટ મેં રહી અલોપ,
કાઢી હમ બહાર કીન્હે.
ઈન પર લૈ સિદ્ધો ભની,
દેહ મુજા ગો શરીર;
બ્રહ્મા વાચા પુત્ર દાસા,
ચપલાન ઉગ્ર હંસની શરીર.
શબ્દ પાય હિરદય ધરે,
અસ કથિ કહેં કબીર.

સુમિરણ સોવનેકા.

સમય નામ સદા ચિત લાઈ,
જાસોં કાલ દગા મિટ જાઈ.
કાલ દગા ધરી આવે લેખા,
જીવ ચુકે ધરતી કી રેખા.

સોવત સમય જો મારે તારી,
સત સુકૃત કરે રખવારી.
કહેં કબીર બંકેજ બુઝાઇ,
સોવત જીવ નષ્ટ નહિ જાઈ.

અમર પીછોરી ઓઢીકે,
સુખમંડલ મેં સોય.
કબીર અસે ગુરૂ પાય કે,
કહાં મુક્તિ કો રોય.

ઉતર કરો સિરાના, પશ્ચિમ કીજે પીઠ;
કહેં કબીર ધર્મદાસસોં, યમ લગૈ ન દીઠ.

સુમિરણ પ્રભાત મેં ઉઠનેકા.

જો સ્વર ચલે પ્રાતઃ સંચારી,
સોઈ પગ ધરી ઉઠો સંભારી.
દિવસ સમસ્ત હર્ષ સો બીતે,
જહાં જાય સો કારજ જીતે.

ધુમી મેં પગ દીજિયે, સુનો સંત મત ધીર;
જોરી વિનતી કરે, દર્શન દેહુ કબીર.

સુમિરણ દિશા જાનેકા.

સકલ તન પોખ, શબ્દ સુરતિ સે પેખ.
લગન ઉતારો કાયા, નિર્મલ હોય હમાર;
કબીર યહી તતસાર, ચૌરાશી સો જીવ ઉબાર.

સુમિરણ મૂલદ્વાર ધોનેકા.

સુરતિ સંતોષ સુસમ જબ ભયા
બાંચેકર પરસે જલ ઢાર, સતગુરૂ શબ્દ ગહોમતિ
કહેં કબીર હોય પાક શરી

સુમિરણ તુંબા પ્રછાલનેકા.

તત્ત તત્તકા તૂંબા, શબ્દે લિયો સમોય.
કહેં કબીર ધર્મદાસસો, તૂંબા નિરમલ હોય.

સુમિરણ હાથ મટિઆવનેકા.

માટી ખાક માટી પાક.
માટી મેં માટી ગરકાવ.
કહેં કબીર હમ શબ્દ સ્નેહી,
સત્ત શબ્દ સો પાક હોય દેહી.
મૃત્તિકા લેવ હાથ લગાઈ,
અજર નામ સુમિરો ચિત્ત લાઈ.
મૃત્તિકા લીન્હો હાથ મેં,
નિર્મલ ભયા શરીર.
કર્મ ભર્મ સબ મેટિ કે,
સુમિરો સત્ય કબીર.

સુમિરણ દાતૌન તોરનેકા.

ધન વૃક્ષ જિન દાતૌન દીન્હા,
સાધુ સંત પર દયા કીન્હા.

દાયા કીન્હ ભયા પ્રકાશ,
રક્ષા કરે કબીર ધર્મદાસ.

સુમિરણ દાતૌન કરનેકા.

સતકી દાતૌન સંતોષકી ઝારી,
સતનામ લે ઘસો વિચારી.
હિયા દાતાન ભયા પ્રકાશ,
અજરનામ ગહો વિશ્વાસ.
અમીનામ લે પહુંચે આય,
કહે કબીર સતલોક સિધાય.

સુમિરણ દાતૌન ફાડનેકા.

ફાકી દાતૌન ભયા પ્રકાશ,
અજર અમર કબીર ધર્મદાસ.

સુમિરણ મુખ ધોનેકા.

સુખ પરસે મુક્તાયનિ વાસા,
જીનકે પર સત લોક નિવાસા.
લૈ જલ મુખ માંહિ ચઢાવે,
અમ્બુનામ હિરદે લૌ લાવે.
કહે કબીર સુનો ધર્મદાસ,
સો હંસા સતલોક નિવાસ.

સુમિરણ અમરી ઉતારનેકા.

અમરી અમર લોક સેં આઇ,
તીન લોકમેં નિર્ભય ભાઇ.
તન શોધી મન રાખો ધીર,
અમરી ઉતારો ખારી નીર.
કહેં કબીર અમર ભઇ કાયા,
નિજ શબ્દ અમરીકા આયા.

સુમિરણ જલમેં પેઠનેકા.

જો સાહેબ દયા કર પાઉં,
કર બંદગી જલ માંઝ સમાઉં.
પાન નિહપાન સતગુરૂ શબ્દ પરમાન.

સુમિરણ સ્નાન કરનેકા.

અમી સરોવર જ્ઞાન જલ, હંસા બૈઠા ન્હાય,
કાયા કંચન મન મગન, કર્મ ભર્મ મિટ જાય.
પિંડે સો બ્રહ્મંડે જાન, મન સરોવર કર સ્નાન,
સોહં હંસા તાકો જાપ, કહેં કબીર પૂન્ય નહિં પાપ જી.
ઐસી વિધિ કર સ્નાન, સો હંસા સતલોક સમાય.

સુમિરણ સ્નાન કરકે બંદગીકો.

કરી સ્નાન કે મસ્તક નમાવા,
સત સુકૃતકા બચન સુનાવા.

અંતઃકરણ ભયા સ્થિર,
લવા લક્ષ નિત ચૂક પડે;
બક્ષો ગુરૂ સત્ત કબીર.

સુમિરણ કોપીન પહિરનેકા.

પારા રાખે ગુરૂ હમારા,
બારહ બરસ કી કન્યા આઈ;
ઉલટા પારા રહા સમાઈ.
ઉપર બંદીછોડ બિરાજે,
પારા ખસે તો સતગુરૂ લાજે.
સત્તકી કોપીન વજ્રકા ધાગા,
ગુરૂ પ્રતાપ સો બંધન લાગા.
કહેં કબીર તજો અભિમાન,
પારા ખસે તો સતગુરૂકી આન.

સુમિરણ જલ ભરનેકા.

જીવ જંતુ સબ દૂર પરાઉ, ભરીહોં નિરમલ નીર;
પાપ લાગે નહિ, રક્ષા કરે સત કબીર.

સુમિરણ જલ છાનનેકા.

અમૃત જલ નિર્મલ કર છાના,
સતગુરૂ સાહેબ કે મન માના.

કહે કબીર ભર્મ સબ ભાગા,
ટુટયો જબે પુરાને ધાગા.

સુમિરણ તિલક કરનેકા.

તત્ત્વ તિલક તિહું લોકમેં, સતનામ નિજ સાર,
જન કબીર મસ્તક દિયે, શોભા અગમ અપાર.
પાર કોઈ બિરલે પાયો પાર પાવે સો હંસ કહાવે,
યોનિ સંકટ બહુરિ ન આવે
કહે કબીર સત લોક સિધાવે.

સુમિરણ દર્પણ દેખનેકા

દર્પણ મેં મુખ દેખિયે, કબહું ન હોય ચિત્ત ભંગ,
ગુરૂકે બચન સંતકી સેવા, ચઢે ચૌગુના રંગ.

સુમિરણ ચરણામૃત-મહાપ્રસાદ પાનેકા.

મહા પ્રસાદ ચરણામૃત લીન્હા,
સત શબ્દકા સુમિરન કીન્હા.
અર્ધ ઉર્ધ્વકે મધ્ય ધર ધ્યાન,
કહે કબીર સો સંત સુજાન.

સુમિરણ ચરણામૃત દેનેકા

હો સાહેબ મેં વિનતી લાઉં,
કૌન નામ તે પગ પખરાઉં.

દહિને પગ પ્રથમહિ જલ નાવે,
જલ હમાર સો પગ પખરાવે.
શબ્દ સાર નિર્મોલિક સારા,
પગ પખરાઓ હંસ હમારા.
યહ વિધિ પગ પખરાઓ ભાઈ,
દગા ધોખ સબ દૂર પરાઈ.

સાખી.

અજરનામકો સુમિરન, ચિન્હે હંસ હમાર;
કહેં કબીર ધર્મદાસસો, શીશ ન આવે ભાર.

સુમિરણ મહાપ્રસાદ દેનેકા.

પક્કે અન્ન કો આસન કીજે.
પાંચ તત્વ કો ભોજન દીજે,
જબે જીવ માંગે પરસાદ;
અજરનામ કો કીજે યાદ.
એક રવા હાથમેં લેવે;
મહા પ્રસાદ દાસકો દેવે.
મહા પ્રસાદ એક ધનીકો,
જાકા સબ વિસ્તાર.
મૂરખ લેખ ન પાવે,
કહે કબીર વિચાર.

સુમિરણ મહાપ્રસાદ પાનેકા.

એક રવા હાથમેં લીન્હા,
ઉગ્રનામ કા સુમિરન કીન્હા.
મહા પ્રસાદ ઐસી વિધિ પાવે,
યમકી દસી નિકટ નહિ આવે.
ઉગ્રનામ હૃદય લૌ લાઈ,
ઐસી વિધિ પ્રસાદ જો પાઇ.

સાખી.

કહેં કબીર ધર્મદાસસોં, મહા પ્રસાદ જો લેય,
કાલ દશી સબ ટૂટે, યમહિ ચુનૌતિ દેય.

સુમિરણ જલ પીનેકા.

ઉત્તમ શીતલ નિર્મલ નીર,
અમૃત પિયા તૃષા ગઈ દૂર.
સતગુરૂ મિલ ગયે સત્ય કબીર,
ભાગે કાલ વિષય કે તીર.

સુમિરણ ઘર બુહારનેકા.

સુરતિ બુહારી કર ગહિ લીન્હા,
કચરા કુમતિ દૂર કર દીન્હા.
બાવન લાખ દગા મિટ જાઈ,
સાહેબ કબીરકી ફીરી દુહાઇ.

સુમિરણ ઘર પોતનેકા.

હરિયર ગોબર નિર્મલ પાની,
ચૌકા પોતે સુકૃત જ્ઞાની.
સવા લાખ ચુક બકસાયે;
ચૌકા પોત જેવનાર ચઢાયે.
કહે કબીર સુનો ધર્મદાસ,
હંસા પહુંચે પુરૂષકે પાસ.

સુમિરણ રસોઇ બનાવનેકા.

સત સુકૃત કીન્હ જેવનારા,
તાતે કરત ન લાગે બારા.
સતઘરી દોપહરીયા સાંઝા,
લક્ષ્મી બેઠી રસોઇ માંઝા.
સત પકવાન લક્ષ્મી કરે;
તીન લોકકા ઉદર ભરે.
કહે કબીર લક્ષ્મી સમુજાય,
સંત સુહેલા બૈઠે આય.

સુમિરણ પ્રસાદ અરપનેકા.

સંત સમાજ ધરતિ સ્થૂલા,
પ્રસાદ ચઢાવે ધર્મનિ મૂલા.

ઓઢે સાલ ક્ષમાકે દીન્હા,
સોઈ શબ્દ જો પાવે ચીન્હા.
નીર નિરંતર અંતર નેહ.
શબ્દ અગાધ જો લાગે દેહ.
કહેં કબીર ચિત જીત જનિ ડરો,
નામ સુમરિ જલ અર્પણ કરો.

સુમિરણ અચંવન કરનેકા.

કરી પ્રસાદ જલ અચવન કીન્હા,
અચવન કરી લે ખર્ચા લીન્હા.
દૂત ભૂત સબ ગયે પરાઈ,
જબ ટેકે સતગુરૂ કે પાય.

સુમિરણ પાન પાનેકા.

ગુરૂ કબીરને બીરા દીન્હા,
હંસ બચાય કાલસો લીન્હા.
સત્ય લોકમેં બૈઠે જાઈ,
સત સુકૃત જહાં આપ રહાઈ.
કહેં કબીર જે હંસ ઉબારે,
જરા મરણ ભવ કષ્ટ નિવારે.

સુમિરણ ટોપી લગાનેકા.

તરે ધરતિ ઉપર આકાશ,
ચાંદ સૂર્ય દોઉ પાટ.

તૈતિસ કોટિકે આગે પાઠ,
સોઇ જાનો સતગુરૂકી હાટ.
નૌ નાથ ચૌરાસી સિદ્ધ,
જીતકે ઔઘટ બાંધ.
ધર્મદાસ કે મસ્તક દીન્હા,
કબીર બિરાજે સાથ.
બાદશાહ એક ખૂંટકા,
અખંડ દ્વીપકે ભૂપ.
દરવે ભૂપ બ્રહ્માંડ કે,
સોઈ સાધુ ગુરૂ રૂપ.

સુમિરણ દીપક બારનેકા.

આદિ અંત એક જ્યોતિ હૈ,
સ્થિર થીર હૈ નીર.
આવે સત્ય કબીર કે શબ્દકી છૂરી,
યમ જાલિમકી કાટે ગુરી.
ધર્મદાસ કબીર લાગે પાય,
બાવન લાખ દગા મિટ જાય.

સુમિરણ રસ્તે ચલનેકા.

શીર પર સાહેબ રાખીકે,
ચલિયે આજ્ઞા માંહિ.

આગે સાહેબ કબીર હાંક દેત હે,
તીન લોક ડર નાંહિ.
કાગ કાગરે બિકાર કૂકરા મંઝાર,
નાગ નાહર દૂત ભૂત બટપાર.
સબકો બાંધી કબીર આન ઘાટલે ડાર,
ઘાટ બાટ બન ઔઘટ માંહિ.
મોહિ ખસમ કી આશ,
મતે ચલે કબીર કે.
કબહું ન હોય બિનાસ.
સુમિરણ નરિયર બાંધનેકા.
સતનામ સોહંગ જ્યોત પ્રકાશ.
નરિયર દીન્હા હંસકે હાથ.
કહેં કબીર સુનો ધર્મદાસ,
ચૌકા આરતી કરો પ્રકાશ.
બૈઠે હંસ પુરૂષકે છાય,
સતગુરૂ શબ્દ સેં લોક પહોંચાય.
સુમિરણ મટિ દેનેકા.
ચલાવા હંસકા પુરૂષ કે હંસ,
લોકકું ગયે, બ્હોત આનંદ હંસા ભયે.
ચોલા છોડા જગત મોઝાર.
સો સોંપા ધરતિ કે લાર.

નિરખત નામકો સુમિર કે,
મટી દીન્હો ચઢાય,
કહેં કબીર ધર્મદાસ સેં,
હંસા લોક સમાય.

સુમિરણ કપુર જલાનેકા.

કપુર આઇ મધદ્વીપ સેં લે આયે,
જલરંગ દીયા સત સુકૃતકો.
ભયો તીન લોક ઉજીયાર,
કાલ નિરંજન મન ઝંખહી.
અબ ના ચલે કલા તુમ્હાર,
સબ દુત સો કહું પોકારી.
સુકૃત અંશકી ફિરે દુહાઈ,
સબ હંસનકા કિયા ઉબાર.
કહેં કબીર ધર્મદાસસુ;
સુમિરન સ્મરો હે સંસાર.

સન્ધ્યા ગૌડી.

(૧) શબ્દ.

લગન કઠિન મેરે ભાઇ,
ગુરૂસેં લગન કઠિન મેરે ભાઈ.
લગન લગે બિન કાજ ન સરિહૈ,
જીવ જમરા લે જાઈ. ટેક.
મિરગા નાદ શબ્દકા ભેદી,
શબ્દ સુનનકો જાઈ;
સોઈ શબ્દ સુનિ પ્રાણદાન દે,
નહિં કછું મનમેં ડરાઈ. ૧
તજિ ઘરબાર સતી હોય નિકસી,
સત કરનકો જાઇ;
પાવક દેખિ ડરે નહિં મનમેં,
કૂદિ પડે સર માંહીં. ૨
પપિહા સ્વાંતિ બુંદકા પ્યાસા,
પીયા પીયા રટ લાઇ.
પ્યાસે પ્રાણ જાય ક્યોં ન અબહી,

ઔર નીર નહિં ભાઈ. 3
દો દલ આન જૂરે જબ સન્મુખ,
શૂરા લેત લડાઈ;
ટૂક ટૂક હોય ગિરત ધરનિ પૈ,
ખેત છોડ નહિં જાઈ. 4
છાંડો આશા અપને તનકી,
નિર્ભય હોય ગુન ગાઈ;
કહૈં કબીર ઐસી લૌ લાવે,
સહજ મિલે ગુરૂ આઈ. 5

(૨) શબ્દ

આનંદકો ઘર પાયો,
અબ હમ આનંદકો ઘર પાયો;
જબસે દયા ભઈ સતગુરૂકી,
અભૈ નિશાન બજાયો. ટેક.
કામ ક્રોધકી ગાગર ફોરી,
મમતાકો નીર બહાયો;
તજ પરપંચ વેદ વિધિ કિરિયા,
ચરન કમલ ચિત્ત લાયો. 1
પાંચ તત્વકી યા તન ગુદરી,
સુમતિકો ટોપ લગાયો;
હદ ઘર છોડિ બેહદ ઘર આસન.

ગગન મંડલ મઠ છાયે,
ચંદ ન સૂર દિવસ નહિં રજની,
જહાં જાય લાડ લડાયે;
કહે કબીર કોઈ પિયાકી પિયારી,
પીયા પીયા રટ લાયે.

(૩) શબ્દ.

નામ સાહેબકો લેરે બંદે,
નામ સાહેબકો લે રે;
નામ બિના તેરો કાજ ન સરિ હે,
ફિર પાછે પછિતૈ હે.
એક લખ પુત્ર સવા લખ નાતી,
સંપત્તિ થીર ન રહો રે;
લંકા ઐસો કોટ બિનશ ગયો છિનમેં,
ઐસો વ્યાર બહો રે.
ના કોઈ તેરા તૂં ના કાહુંકા,
પેડ ખલક બહો રે;
નદિયા નાંવ સંજોગ જુરો હે,
ઐસા મિલના હો રે.
માત પિતા સુત બંધવ તિરિયા,
કોઈ ન સંગ ચલો રે;
એ સબ હૈં સ્વારથ કે લોભી,

બિન સુખ ન લહો રે. ૩
ગુરૂ છિનક માંહિ તન બિનશિ જાયેગા.
તબ કછુ કરી ન સકો રે;
તાતે બેગ સમ્હાર અપન પૌ,
સાહેબ કબીર કહો રે. ૪

(૪) શબ્દ.

કર્મ ન મેટો જાઈ,
અપનો કર્મ ન મેટો જાઈ;
વિધિકા લેખ મિટે નહીં કબહું,
જો જુગ જાય સિરાઈ. ટેક.
જા દિન બુંદ પડી ઘડિયા મેં,
લિખો લિલાટ સો હોઈ;
વામેં ઘટે બઢે નહીં કબહું,
કોટિ જતન કરે કોઈ. ૧
જબ રઘુનાથ બિહાઈ સીતા,
સૂરજ મંત્ર લિખ દીન્હા;
ગુરૂ વશિષ્ઠ મુનિ લગન ધરાયે.
ઘડી એક સુખ નહીં કીન્હા; ૨
રામ લછમન દોય બંધુ કહિયે,
જગ મેં બહુત બડાઈ;
રાજ કરત ઉન બનખંડ સેવા,

ઘરકી તિરિયા ચમાઈ,
તીન લોકકે ઠાકોર કહિયે,
બાલિ બધો બરિઆઈ;
એક સમે એસી બની આઈ,
ઉનહુન અવસર પાઈ.
નારદ મુનિકે વદન છિપાયે,
કપિકા રૂપ જો કીના;
શિશુપાલકી ભુજા ઉપારી,
હરિ ભયે હાથ બિહૂના.
પારવતીકું બાંઝ ન કહિયે,
ઈશ્વર કહિયે ભિખારી;
કહેં કબીર કર્તાકી બાજી,
કર્મકી બાત હૈ ન્યારી.

(૫) શબ્દ.

ભાગ્ય બડે જા ઘર સંત પધારે,
કરિ સુમિરન ભવસાગર તારે. ટેક.
આયે સંત કો આદર દીજે,
ચરણુ પખારી ચરણામૃત લીજે. ૧
એહી સંત હૈં પર ઉપકારી,
શરણુ આયે વાકું લેત ઉબારી. ૨
ઉનકે મુખકી સુનિયે બાની,

સુનત મિટે ચૌરાસી કી ખાની. ૩
ભવસાગર સેં ડૂબત કાઢે,
સાહુબ સેં અતિ પ્રીતિ બાઢે. ૪
સાહુબ કો ઘર સંતન માહીં,
સાહુબ સંત કછુ અંતર નાહીં. ૫
કહું કબીર સંત ભલે હી પધારે
જનમ જનમ કે કારજ સારે.

સન્ધ્યા સાખી.

નિર્વિંકાર નિર્ભંય તું હી
ઔર સકલ ભય માંહિ
સબ પર તેરી સાહેબી
તુજ પર સાહેબ નાહિ
સંઝા સુમરણ આરતી,
ભજન ભરોંસે દાસ;
મનસા વાચા કર્મણા,
જબ લગ ઘટ મેં શ્વાસ.
શ્વાસ શ્વાસ મેં નામ લે,
મિથ્યા શ્વાસ મત ખોય;
ના જાનોં યહ શ્વાસ કો,
આવન હોય ના હોય. ૩
શ્વાસા કી કર સુમરણી,

કર અજપા કો જાપ,
પરમ તત્વ કો ધ્યાન ધર,
સોહંગ આપો આપ,
સોહંગ પોયા પવનમેં,
બાંધો સુરત સુમેર;
બ્રહ્મ ગાંઠ હિરદે ધરો,
યા વિધિ માલા ફેર.
માલા શ્વાસો ઉસ્વાસઃ કી,
ફેરેંગે કોઈ કદાસ;
ચૌરાસી ભરમે નહિં,
કટે કાલકી ફાંસ;
સાંઝ પરે દિન આથમે,
ચકવી દીન્હા રોય;
ચલ ચકવા વહાં જાઇએ,
જહાં રૈન દિવસ ન હોય. ૭
રૈનકી બિછુરી ચાકવી,
આનિ મિલી પરભાત.
જો જન બિછુરે નામ સોં;
દિવસ મિલે નહીં રાત.
સતગુર મોહિ નિવાજિયા,
દીન્હા અંમર મૂલ;

શીતલ શબ્દ કબીર કા,
હંસા કરે કિતૂલ.
હંસા તુમ જનિ ડરપિહો,
કર મેરી પરતીત;
અમર લોક પહોંચાય હોં,
ચલો સો ભવજલ જીત.
ભવજલ મેં બહુ કાગ હૈ,
કોય કોય હંસ હમાર;
કહૈ કબીર ધર્મદાસ સોં,
ખેવ ઉતારો પાર.
બિનવત હું કર જોરી કે,
સુન ગુરૂ કૃપા નિધાન,
સંતન કો સુખ દીજિયે,
દયા ગરીબી જ્ઞાન.
દયા ગરીબી બંદગી,
સમતા શીલ સુભાવ;
ઇતને લક્ષણ સાધુ કે,
કહૈં કબીર વિચાર.
દેઢ ઉપર ધર્મદાસ હૈં,
રસત્તનામ કી ટેક;
રહતા પુરૂષ કબીર હૈં;

ચલતા હૈ સબ ભેખ,
ભેષ બરાબર હો રહે,
ભેદ બરાબર નાંહિ;
તોલ બરાબર ઘૂંઘચી,
મોલ બરાબર નાંહિ. ૧૫
કેવલ નામ કેવલ ગુરૂ,
બાલા પીર કબીર;
ઠાઢે હંસ બિનતી કરે,
દર્શન દે હો કબીર; ૧૬
આનંદ મંગલ આરતી,
સદ્ગુરુ સત્ય કબીર;
જમ કે ફંદા કાટિકે,
હંસ લગાવો તીર. ૧૭

આરતી ૧.

કૈસે મૈં આરતી કરહું તુમ્હારી;
મહા મલીન સાહેબ દેહ હમારી. ટેક.
મૈલા સેં ઉપજા સંસારા,
મૈં મૈલા ગુણ ગાઊં તુમ્હારા. ૧
ઝરના ઝરહીં દશોં દિશ દ્વારા;
કૈસે મૈં આઊં નિકટ તુમ્હારા. ૨
જો પ્રભુ દેહો અચ્છી દેહી;

તબ હમ પાવે નામ સનેહી. ૩
મલયાગિરિ પર બસત ભુજંગા;
વિષ અમૃત રહે એકે અંગા. ૪
તિનુકા તોડિ દિયો પરવાના;
તબ હમ પાયે પદ નિર્બાના. ૫
ધની ધર્મદાસ કબીર બલ ગાજે;
ગુરૂ [illegible]ાપે આરતી સાજે.

આરતી ૨.

અખંડ આરતી ખંડ ન હોઈ;
કાલહિ મારી રસાતલ ખોઈ.
ખંડિત પિંડ ઈકિઈસ બ્રહ્મંડા;
ખંડિત નદિ અડારહ ગંડા.
ખંડિત રઘુપતિ ખંડિત રાવન;
ખંડિત કૃષ્ણ વીર બલિ બાવન. ૨
ખંડિત ધરતી પવન આકાસા;
ખંડિત ચાંદ સુરજ કૈલાસા. ૩
ખંડિત જહું લગિ સકલ પસારા;
[illegible] અખંડ કબીર પોકારા. ૪

સ

આરતી ૩.

[illegible]રતી સત્ય કબીર તુમ્હારી;
યા કરો સાહેબ જાઊં બલિહારી. ટેક.

પહેલી આરતી પોહમી આયે;
કાશીમેં પ્રગટે દાસ કહાયે.
દુસરી આરતી દેવલ થપાયે;
આશા રોપી સમુદ્ર હટાયે.
ત્રીસરી આરતી તુરતહિ ધાયે;
... જંજીર તીર ચલિ આયે.
ચોથી આરતી ચરણ ... ધારે;
હરિકા પંડા જરત ... ઉબારે.
પાંચમી આરતી પીર કહાયે;
મગહરમેં અમિ નદિયા બહાયે.
છઠ્ઠી આરતી કાનમ મંડલ સિધાયે.
સાતમી આરતી બલખ સિધાયે
ષટ દર્શન કો બંધ છોડાયે.
આઠમી આરતી અવિગત ધારે;
મુરદા સે જિંદા કરિ ડારે.
નૌમી આરતી નામ સુધિ લાયે;
પતિત જીવન કું પાર લગાયે.
દશમી આરતી ભક્ત રક્ષ પાયે;
કૈસે કાલ દૂત જમ મારી હટાયે.
જો કહાં લગ કહું શોભા બરનિ ન જાઇ.
ધર્મદાસ આરતી જશ ગાઇ.

ષટ્દર્શન ઔર ભેષ અલેખા;
સાહેબ કબીર સકલ ઘટ પેખા.

આરતી ૪.

આરતી પરમ પુરૂષ નિજદેવા;
અનંત કોટિ જહાં લાવહિં સેવા.
ઓંકાર ઘંટા ધુનિ બાજે;
સતગુણ વિષ્ણુ આરતી સાજે.
શેષ મહીકર લીન્હો ભારા;
સૂર અસંખન જ્યોતી અપારા.
શિવ સનકાદિક મુનિ ઋષિ સારે;
સ્તુતિ બ્રહ્મા વેદ ઉચારે.
ધ્રુવ પ્રહલાદ ચવર લિયે ઢારે;
ધૂપ દીપ ગણપતિ વિસ્તારે.
વરૂણ ઇન્દ્ર પુહુપનકે માલા;
નાના રૂપ અનંત વિશાલા.
વ્યાસ વશિષ્ઠ કપિલ મત ધારી;
વિવિધિ વિધાન સબ સાજ સંવારી.
શુકદેવ નારદ બીન બજાવૈં;
સાહેબ કબીર આરતિ ગાવૈં.

આરતી ૫.

સંઝા આરતી સુમિરો સોઈ;
સુમરણ કરત મહાફલ હોઈ. ટેક.
પહેલી આરતી પ્રેમ પ્રકાશા;
કર્મ ભર્મ સબ કીજે નાશા. ૧
દુસરી આરતી દિલહી મેં દેવા;
યોગ યુક્તિસેં કર લે સેવા. ૨
તીસરી આરતી ત્રિભુવન સૂઝે;
ગુરૂ ગમ જ્ઞાન અગોચર બૂઝે. ૩
ચોથી આરતી ચોથે ઘર જાઈ;
સતગુરૂ ખોજ પરમપદ પાઈ. ૪
પંચમી આરતી પદ નિર્બાના;
કહેં કબીર સત લોક સમાના. ૫

આરતી ૬.

આરતી બંદી છોડ સમરથકી;
ચરન શરન સતનામ પુરૂષકી. ટેક.
આરતી કર પુહુમી પગ ધારે;
સતજુગ મેં સત શબ્દ પુકારે. ૧
આરતી કર જુગ પ્રગટે આઈ;
ત્રેતા નામ મુનીંદ્ર કહાઈ.

આરતી કર મુખ મંગલ ગાયે;
દ્વાપર મેં કરૂણામય કહાયે. ૩
આરતી કર જુગ પંથ ચલાયે;
કલિજુગ કેવલ નામ કહાયે. ૪
ચાર જુગ ધર પ્રગટે શરીરા;
આરતી ગાવે ધર્મદાસ કબીરા. ૫

આરતી ૬.

ાન આરતી અમૃત બાની, પૂરણ બ્રહ્મ લેહુ પહિચાની. ટેક.

ાકે હુકુમ પવન ઔ પાની, વાકી ગતિ કોઈ બિરલે જાની. ૧

ગન ભૂમિ જાકો અસ્થાના નિરખે પુરૂષકી ધજા ફહરાના. ૨

દેવા મિલિ જ્યોતિ બખાની, નિરાકારકી અકથ કહાની. ૩

ડી આશા સબ હિલમિલિ ઠાની, ભરમિ ભરમિ ભટકે નર પ્રાની. ૪

િ બિના દુનિયા બૌરાની, સાહેબ છોડ યમ હાથ બિકાની. ૫

લ સૃષ્ટિ હમહી ઉતપાની, શીલ સંતોષ દયાકી ખાની. ૬

ભસાગરમેં કરો અસ્નાના, નિરખે પાવો પદ નિરબાના. ૭

કબીર સોઈ સંત સુજાના, જિન જિન શબ્દ હમારા માના. ૮

૪

આરતી ૬.

તાન આરતી અમૃત બાની, પૂરણ બ્રહ્મ લેહુ પહિચાની. ટેક.

નકે હુકુમ પવન ઔ પાની, વાકી ગતિ કોઈ બિરલે જાની. ૧

ગન ભૂમિ જાકો અસ્થાના નિરમે પુરૂષકી ધજા ફહરાના. ૨

દેવા મિલિ જ્યોતિ બખાની, નિરાકારકી અકથ કહાની. ૩

ડી આશા સબ હિલમિલિ ઠાની, ભરમિ ભરમિ ભટકે નર પ્રાની. ૪

બિના દુનિયા બૌરાની, સાહેબ છોડ યમ હાથ બિકાની. ૫

લ સૃષ્ટિ હમહી ઉતપાની, શીલ સંતોષ દયાકી ખાની. ૬

સાગરમેં કરો અસ્નાના, નિરભે પાવો પદ નિરબાના. ૭

કબીર સોઈ સંત સુજાના, જિન જિન શબ્દ હમારા માના. ૮

૬.
૧
૨
૩
૪
૫
૬.
૧

જ્ઞાનસ્તોત્ર.

કબીર સત્તં સત્તકે નામ સેં;

સત્ત સાગર ભરા સત્તકે નામ તિહૂં લોક છાજા.
સંત જન આરતી કરે પ્રેમ તારી ધરે ઢોલ મૃદંગ બાજા.
ભક્તિ સાચી કિયા નામ નિશ્ચય લિયા;
શૂન્ય કે શિખર બ્રહ્માંડ ગાજા.
સત્ય કબીર સર્વજ્ઞ સાહિબ મિલે;
ભજો સત્તનામ ક્યા રંક રાજા.

કબીર :—

હમ દીન દુની દરવેશા; હમ કિયા સકલ પરવેશા.
હમ હુવા સલામત લેખા; હમ શબ્દ સ્વરૂપી પેખા.
હમ રૂંડ મુંડ મેં ફીરા; હમ ફાકા ફકર ફકીરા.
હમ રમે કૌન કી નાલ; હમ ચલે કૌન કી ચાલ.
હમ સર્વજ્ઞી સહેજે રમે; હમરી વાર ન ...
વાર ભી હમહીં પાર ભી હમહીં; નાના દરિયા

સકલ નિરંતર હમ રમે; હમ ગહરે ગંભીર.
ખાલી ખલક ખલક કે માંહી; યોં ગુરૂ કહૈં કબીર.
સત્તનામ કી આરતી; નિર્મલ ભયા શરીર.
ધર્મદાસ લોકે ગયે; ગુરૂ બહિયાં મિલે કબીર.
ધર્મદાસ લોકે ગયે; છોડિ સકલ સંસાર.
હંસન પાર ઉતારહીં; ગુરૂ ધર્મદાસ પરિવાર.
સત્ય સુકૃત લૌલીન હૈ; જ્ઞાન ધ્યાન લૌ સ્થીર.
અજાવન વહ પુરૂષ હૈ; સો ગહિ લાગો તીર.
સત્ત સત્તકા ભયા પ્રકાશા; જરા મરણુકી છૂટી આશા.
શબ્દ ન બિનશે બિનશે દેહી; કહૈં કબીર હમ શબ્દ સ્નેહી
પાંચ તત્વ તીન ગુણ પેલે; રમિતા રહે શબ્દ સોં ખેલે.
કહૈં કબીર સો હંસ હમારા; બહુરિ ન દેખે જમકા દ્વારા.
રહુરે કાલ અપરાધિયા; દુર્બલ તોર શરીર.
સત સુકૃત કી નાવ હે, ખેવે સત્ય કબીર.
ભવ ભંજન દુઃખ પરિહરન; અમર કરન શરીર.
આદિ જુગાદિ આપ હો; ગુરૂ ચારોં જુગ કબીર.

વિજ્ઞાન સ્તોત્ર.

અતિ લૌલીન ચીન્હંત જ્ઞાની.

શબ્દ સ્વરૂપી સુન આકાશ બાની;
બિના દેહ સાહેબ નિરાલંબ જાની.

જાને જનાવે કહાવે ન દેવા;
ઐસા તત્વ પૂજે પૂજાવે લગાવે ન સેવા.
સદા ધ્યાન ધારી અખંડો નિરાશ;
સુધા સિન્ધુ પીવે ન જાવે પિયાસા.
પરમ ધામ ધીરા ઉદાસી અકેલા;
લૌલીન જોગી ગુરૂ જ્ઞાન મેલા.
મિલંતા ચલંતા રહંતા અપારી;
ઐસા દૃષ્ટિ દેખો અનંતો વિચારી.
સદા ચેત ચેતંત ચિતવંત શૂરા;
ઐસા ખ્યાલ ખેલંત બૂઝંત પૂરા.
જ્ઞાનો ન ધ્યાનો ન માનો ન થાનો;
નહીં ચંદ્ર તારા ન ઉગે ન ભાનો.
આગે ન પીછે ન મધ્યે ન કોઈ;
જયોંકા જલા બ્રહ્મ ત્યૌં તત્ત્વ સોઇ.
ડાલો ન મૂલો ન વૃક્ષો ન છાયા;
જીવો ન શિવો ન કાલો ન કાયા.
દૃષ્ટિ ન મુષ્ટિ ન દેવી ન દેવા;
જાપો ન થાપો ન પૂજા ન સેવા.
નહિં પવન પાની ન ચન્દ્રે ન સૂરા;
અખંડિત બ્રહ્મ સોઇ સિદ્ધ પૂરા.
હમ નાંહી તુમ નાંહીં બંન્ધો ન ભાઇ;

નિરાધાર આધાર રંકો ન રાઈ;
ગાવે ન ધાવે ન હેલી ન હેલા;
નારી ન પુરૂષો ન ચેલી ન ચેલા.
નહીં પેટ પૃષ્ઠિ ન પાવો ન માથા;
જીવો ન શિવો ન નાથો અનાથા.
શેષો મહેશો ગણેશો ન દાન;
ગોપી ન ગ્વાલે ન કંસો ન કાનં:
આસે ન પાસે ન દાસે ન દેવા;
આવે ન જાવે લગાવે ન સેવા;
નહિં વાર પારે ન મધ્યે ન તીરા;
જ્યોંકા ત્યોં તત્ત્વ ગહીરે ગંભીરા.
જંત્રે ન મંત્રે ન દર્દે ન દોષા;
નરકે ન સ્વર્ગે ન સંશય ન શોકા.
સેતે ન પીતે ન સબ્જે ન લાલં;
ગોરે ન સાંવરે ન વૃદ્ધે ન બાલં.
વેદા ન ભેદા ન ખેદા ન કોઈ;
સદા સુરતિ સોહંગ એકે ન દોઈ.
જાને જનાવે સુનાવે સો શૂરા;
ઊરે ન પૂરે ન નીરે ન દૂરા.
નાદે ન બિંદે ન જિંદે ન જીવા;
નિરંતર બ્રહ્મ જહાં શક્તિ ન શીવા.

નહિં જોગ જોગી ન ભોગી ન ભુક્તા;
સચ્ચિદાનંદ સાહેબ બંદે સો મુક્તા.
ખેલે ખિલાવે ખેલાવે ઔ ખેલે;
ચેતે ચિતાવે ચેતાવે ઔ ચેતે.
દેખે દિખાવે દેખાવે ઔ દેખે;
એકે અનેકે અનેકે સો એકે.
ચિત્ત ઘન ચિત્ત વિલાસ;
દાસ સોં અંતર નાંહીં.
આદિ અંત ઔર મધ્ય;
સદા સો બ્રહ્મ ગોસાંઈ.
અગહ ગહન મેં નાંહિ;
કહની કહિયે સો કૈસા.
સોહંગ શબ્દ સમાન;
આદિ બ્રહ્મ જૈસે કા તૈસા.
કહે કબીર હમ ખેલે સહજ સુભાવ.
અકહ અડોલ અબોલ નિરંતર,
બ્રહ્મ સુરતિ સોહંગમ સોઈ.
ખેલે ખેલ ખિલાવત હમહીં,
જહાં કે તહાં રસાતલ સબહી.
તા સબહી મેં હે એક સમતા;
તામેં આનિ બસા એક રમતા.

વા રમતા કો લખૈ જુ કોઈ,
તાકું આવા ગવન ન હોઈ.
ઓહંગ સોહંગ સોહંગ સોઈ;
ઓહંગ કીલક સોહંગ બાલા,
સોહંગ સોહંગ બોલે રિસાલા.

સાખી

કીલક કમત કમોદ કંકવત, યે ચારાં જુગ પીર;
ધર્મદાસ કો શબ્દ સુનાયો, સદ્ગુરૂ સત્ય કબીર.
કબીર મિલે ધર્મદાસ કો, લિખ પરવાના દીન્હ;
આદિ અંતકી વારતા, યહી લોક કે ચીન્હ.
ગુરૂમુખ બાની ઊચરે, શિષ્ય સાંચ કરી માન;
યહિ વિધિ ફંદા છૂટિ હૈં, ઔર યુકિત નહિ આન.
સાધુ સાધુ મુખસેં કહે, પાપ ભસ્મ હો જાય;
આપ કબીર ગુરૂ કહત હે, સાધુ સદા સહાય.
સાધુ સ્વરૂપી ગુરૂ હે, ગુરૂ સ્વરૂપી આપ;
મનસા વાચા કર્મણા, કહેં કબીર અસ્થાપ.
બાજા નાદ ભયા પરતીત, સદ્ગુરૂ આયે ભવજલ જીત;
બાજા બાજે સાહેબકા રાજ, મારા ફૂટા દગા બાજ.
હાજર કો હજૂર, ગાફિલકો દૂર;
હિંદુકા ગુરૂ મુસલમાનકા પીર,
સાત દીપ નૌ ખંડમે સોહંગ સત્ય કબીર.

ગુરૂ દયાસાગર જ્ઞાન આગર, શબ્દ રૂપી સદગુરૂ;
તાસુ ચરણુસરોજ બંદોં. સુખદાયક સુખસાગરં;
યોગજીત અજીત અંમર, ભાષતે સત સુરં;
દયાપાલ દયાલ સ્વામી; જ્ઞાનદાતા સુસ્થિરં;
ક્ષમા શીલ સંતોષ સમિતા, આનંદરૂપી હિરદયં,
સહજ ભાવ વિવેક સુસ્થિર, નિર્માયા નિઃસંશયં,
નિર્મોહી નિર્વૈર નિર્ભય, અકથ કથિતા અવિગતં;
ઉપકાર ઔર ઉપદેશ દાતા, મુક્તિ મારગ સતગુરૂ.
દાસ ભાવકી પ્રીતિ બિનતી, ભક્તિ કરન કરાવનં;
ચૌરાસી બંધન કર્મ ખંડન, બંદીછોડ કહાવનં;
ત્રિગુણ રહિતા સત્યવક્તા, સત્યલોક નિવાસિતં;
સતપુરૂષ જહાં સત્તસાહિબ તહાં આપ બિરાજિતં.
યુગનયુગન સતપુરૂષ આજ્ઞા, જીવનકારણ પગુધરં;
દીન લીન અચીન હોય કે, જગતમેં ડોલત ફિરં.
કરૂણામય કબીર કેવલ, સુખદાયક સર્વ લાયકં.
જમ ભયંકર માન મર્દન, દુખિત જીવ સહાયકં.
ધર્મદાસ કર જોરિ બિનવે, દયા કરો મન વશ કં;
કરોં સેવા ગુરૂ ભક્તિ અવિચલ.
નિશદિન આરાધોં સુમિરણં.

અષ્ટક.

સતગુરૂકી જો અધિક મહિમા,
જ્ઞાન કુંડ નહાઇયે;
ભમિંત મન જબ હોત સુસ્થિર,
બહુરિ ન ભવજલ આઇયે. ૧
સાધુ સંતકી અધિક મહિમા,
રહની કુંડ નહાઇયે;
કામ ક્રોધ વિકાર પરિહરી,
બહુરિ ન ભવજલ આઇયે. ૨
દાસાતનકી અધિક મહિમા,
સેવા કુંડ નહાઇયે;
પ્રેમ ભકિત પતિવ્રત દૃઢ કરી,
બહુરિ ન ભવજલ આઇયે. ૩
યોગી પુરૂષકી અધિક મહિમા,
યુક્તિ કુંડ નહાઇયે;
ચંદ્ર સૂર્ય મન ગગન થિર કરી,
બહુરિ ન ભવજલ આઇયે. ૪
શ્રોતા વકતાકી અધિક મહિમા,
વિચાર કુંડ નહાઇયે;
સાર શબ્દ નિબેર લીજે,
બહુરિ ન ભવજલ આઇયે. ૫

ગુરૂ સાધુ સંત સમાજ મધ્યે,
ભક્તિ મુક્તિ દ્રઢાઇએ;
સુરતિ કરી સતલોક પહુંચે,
બહુરિ ન ભવજલ આઇયે.
ધર્મદાસ પ્રકાશ સતગુરૂ,
અકહ કુંડ નહાઇયે;
સકલ કિલવિષ ધોય નિર્મલ,
બહુરિ ન ભવજલ આઇયે. ૭
સાહેબ કબીર પ્રકાશ કીન્હો,
ભલી સુમતિ દ્રઢાઇયે;
સારમેં તત્ત્વ સાર દરશે,
સોઈ અકહ કહાઇયે. ૮
ધર્મદાસ તત્ત્વ ખોજ દેખો,
તત્ત્વમેં નિઃતત્ત્વ હૈ;
કહૈં કબીર નિઃતત્ત્વ દરશે,
આવા ગવન નિવારિયે. ૯

ચેતાવણી.

કબીર જંમન જાય પુકારિયા, ધર્મરાય દરબાર;
હંસ મવાસી હોય રહા, લગે ન ફાંસ હમાર. ૧
હમરી શંકા ના કરે, તુમ્હરી ધરે ન ધીર;
સતગુરૂ કે બલ ગાજહિં, કહૈં કબીર કબીર. ૨

કબીર કહેં વાકો જાન દે, મેરી દશી ન જાય;
ખેવટિયા કે નાવ પર, ચઢે ઘનેરે આય. ૩
બાજા બાજે રહિત કા, પરા નગર મેં શોર;
સતગુરૂ ખસમ કબીર હૈ,
(મોહિ) નજર ન આવે ઔર. ૪
સત્તકા શબ્દ સુન ભાઈ. ફકીરી અદલ બાદશાહી;
સાધુ બંદગી દીદાર, સહજે ઉતરે સાયર પાર. ૫
સોહંગ શબ્દ સોં કર પ્રીત,
અનુભૌ અખંડ ઘરકો જીત;
તનમેં ખબર કર ભાઈ, જામેં નામ રૂશનાઈ. ૬
સુરતિ નગર બસતી ખૂબ;
બેહદ ઉલટ ચઢ મહબૂબ;
સુરતિ નગરમેં કર સેલ જામેં આત્મા કો મહેલ. ૭
અમરી મૂલ સંધિ મિલાવ,
તા પર રખો બાંયા પાવ;
દહિના મધ્યમેં ધરના, આસન અમર યોં કરના. ૮
દ્વાદશ પવન ભર પીજે, શશિ ઘર ઉલટિ ચઢ લીજે.
[illegible]ાન મન વાર [illegible]ીજે, ઉલટ નિજ નામ રસ પીજે. ૯
તન મન સહિત રાખો શ્વાસ,
[illegible]સ વિધિ કરો બેહદ વાસ;
દોનોં નૈન કે કર બાન, ભૌંરા ઉલટ કર કમાન ૧૦

પર્વત છકે દરિયા જાન, કરલે ત્રિકુટી અસ્નાન;
સહજે પરસ પદ નિરબાન, તેરા મિટે આવાજાન. ૧૧
જામેં ગેબકા બજાર, સરવર દોઈ દીસે પાર;
તા બિચ ખડે કુદરત ઝાડ,
શોભા કોટિ અગમ અપાર. ૧૨
લાગે નવલખ તારા ફૂલ,
કિરનેં કોટિ જડિયા મૂલ;
તાકો દેખના મત ભૂલ,
રમિતા રામ આપ રસૂલ. ૧૩
માયા ભર્મકી કાચી, દેખો અંદરકી સાચી;
બરષે નીર બિન મોતી, ચંદા સૂરજકી જોતી. ૧૪
ઝલકે ઝિલ મિલા નારી,
તા બિચ અરુપ હૈ કયારી;
માનો પ્રેમકી ઝારી, ખુલ ગઈ અગમ કિંવારી. ૧૫
બેડા ભર્મકા ખોયા, દીપક નામકા જોયા;
યોગી યુક્તિ સેં જીવે, પ્યાલા પ્રેમકા પીવે. ૧૬
મોલા પીવકો દીજે, તન મન કુરબાન કર લીજે;
પરી હૈ પ્રેમકી ફાંસી, મનુવા ગગનકા બાસી. ૧૭
બાજે બીના તંતી તૂર, સહજે ઊગે પશ્ચિમ સૂર;
ભવંરા સુગંધકા પ્યાસા, કિયા હૈ કમલમેં બાસા.

હંસ હૈ રાજા, સહજે પલક આવા જા;
શ્યામ ઘન આયા, બાદલ ગગનમેં છાયા. ૧૯
બુંદ ઝડિ લાયા, દેખ દોય નૈન લલચાયા;
દીદારકો પાયા, દરિયા સહજમેં નહાયા. ૨૦
ઉલટ ઊમગે નીર, તા બીચ ચલે ચૌસઠ છીર;
ધ્યાન બૈઠે તીર, સહજે ચુગે મુક્તા હીર. ૨૧
હૈ પ્રે ... ધ્યારા,
હૈ નૈ ... ન્યારા;
મૃતક ન વ્યાપે કાલ,
કુટીસેં પલકના ટાલ. ૨૨
... દિવસોં લાગા, ધોખા દિલકા ભાગા.
... ની ચિત વિલાસ, જબલગ રહે પીંજર શ્વાસ.
... શબ્દ અજપા જાપ,
કબીર સાહેબ આપહિ આપ. ૨૩

સાખી.

... ચિત્ત લાગી રહે, યહ ગતિ લખે ન કોય;
... પંથ કે મહેલમેં, અનહદ બાની હોય. ૧
નૈનનમેં રમિ રહા, જાને બિરલા કોય;
સતગુરૂ મિલીયા, તાકો માલૂમ હોય. ૨
... નૈણ કા, દોય પર્વત કે સંધ;
... શબ્દ કો, દૃષ્ટિ કમલ કર બંધ. ૩

પલકા પીવ સોં લાગા, ધોખા દિલ કા ભાગા.
ચિતાવની ચિત્ત વિલાસ, જબ લગ રહે પિંજર શ્વાસ.
સોહં શબ્દ અજપા જાપ, જહાં કબીર સાહેબ આપહી આપ.

સાખી:–ચિતાવની ચિત્ત લાગી રહે, યહ ગતિ લખે ન કોય;
અગમ પંથ કે મહલ મેં, અનહદ બાની હોય. ૧
નામ નૈન મેં રમિ રહા, જાને બિરલા કોય;
જાકો સતગુરૂ મિલિયા, તાકો માલૂમ હોય. ૨
ઝંડા રોપા ગૈબકા, દોય પર્વત કે સંધ;
સાધુ પિછાને શબ્દકો, દૃષ્ટિ કમલ કર બંધ. ૩
ઝલકે જ્યોતી ઝિલમિલી, બિન બાતી બિન તેલ;
ચહું દિશ સૂરજ ઊગિયા, ઐસા અદભુદ ખેલ. ૪
જાગ્રત રૂપી રહત હૈ, સત મત ગહર ગંભીર;
અજર નામ બિનસે નહીં, સોહંગ સત્ત કબીર. ૧
ગરીર;

જ્ઞાન–ગુદડી.

ધર્મદાસ બિનવે કર જોરી, સાહેબ સુનિયે બિનતી મોર. ૨
આયા ગુદડી કહો સંદેશા, જાસેં મિટે જીવકા અંદેશા;
અલખ પુરૂષ જબ કિયા બિચારા, લખ ચૌરાસી ધાગા ડારા.
પાંચ તત્વકી ગુદડી બીના, તીન ગુનન સે ઠાઢી કીના.
તામેં જીવ બ્રહ્મ ઔ માયા, સમરથ ઐસા ખેલ બનાયા.
... પાંચ પચીસોં લાગે, કામ ક્રોધ મોહ મદ પાગે.
... અહૂક કા બિસ્તારા, દેખો સંતો અગમ સિંગારા.
... દાસ દો પેબંદ લાગે, ગુરૂ પ્રતાપ સાં સોવત જાગે.
સુરતિ કા ડોરા, જ્ઞાનકી ટોભન સિરજન જોરા.

જ્ઞાનગુદડી.

ધર્મદાસ વચન.

ધર્મદાસ બિનવેં કર જોરી, સાહેબ સુનિયે બિનતિ મોરી. ૧
કાયા ગુદડી કહો સંદેશા, જાસે જીવકા મિટે અંદેશા. ૨

સદગુરૂ વચન.

અલખ પુરૂષ જબ કિયા વિચારા, લખ ચૌરાશી ધાગા ડારા. ૧
પાંચ તત્ત્વકી ગુદડી બીની, તીન ગુનનસે ઠાઢી કીની. ૨
તામેં જીવ બ્રહ્મ ઔ માયા, સમ્રથ ઐસા ખેલ બનાયા. ૩
જીવન પાંચ પચીસોં લાગે, કામ ક્રોધ મોહ મદ લાગે. ૪
કાયા ગુદડી કા વિસ્તારા, દેખો સંતો અગમ સિંગારા. ૫
ચાંદ સૂરજ દો પેબંદ લાગે, ગુરૂ પ્રતાપસે સોવત જાગે. ૬
શબ્દકી સુઈ સુરતિકા ડોરા, જ્ઞાનકી ટોભન સિરજન જોરા. ૭
અબ ગુદડીકી કરું હુશિયારી, દાગ ન લાગે દેખ વિચારી. ૮
સુરતિકા સાબુન સિરજન ધોઈ, કુમતિ મૈલકો ડારો ખોઈ. ૯
જિન ગુદડીકા કિયા વિચારા, સો જન ભેટે સિરજનહારા. ૧૦
ધીરજ ધુની ધ્યાન કર આસન, સતકી કોપીન સહજ સિંઘાસન ૧૧
યુક્તિ કમંડલ કર ગહિ લીન્હા, પ્રેમ પાંવરી મુર્શિદ ચીન્હા. ૧૨
સેલી શીલ વિવેકકી માલા, દયાકી ટોપી તન ધર્મશાલા. ૧૩
મહરં મતંગા મત વૈશાખી, મૃગછાયા મનહી કી રાખી. ૧૪

નિશ્ચય ધોતી પવન જનેઊ, અજપા જપે સો જાને ભેઊ. ૧૫
રહે નિરંતર સદ્ગુરૂ દાયા, સાધુ સંગતિ કરિ સબ કછુ પાયા. ૧૬
લૌકી લકુટી હૃદયા ઝોરી, ક્ષમા ખરાંઊં પહિર બહોરી. ૧૭
મુક્તિ મેખલા સુકૃત સુમરણી, પ્રેમ પિયાલા પીવે મૌની. ૧૮
ઉદાસ કુબરી કલહ નિવારી, મમતા કુત્તીકો લલકારી. ૧૯
યુક્તિજંજીરબાંધ જબ લીન્હા, અગમઅગોચર ખિરકી ચીન્હા. ૨૦

વૈરાગ ત્યાગ વિજ્ઞાન નિધાના, તત્ત્વ તિલક દીન્હા નિરબાના. ૨૧

ગુરૂગમ ચકમક મનસા તૂલા, બ્રહ્મ અગ્નિ પ્રગટ કર મૂલા. ૨૨
સંશય શોક સકલ ભ્રમ જારા, પાંચ પચીસોં પ્રગટ મારા. ૨૩
દિલકા દર્પણ દુબિધા ખોઇ, સો વૈરાગી પકકા હોઇ. ૨૪
શૂન્ય મહલમેં ફેરી દેઇ, અમૃત રસકી ભિક્ષા લેઇ. ૨૫
દુ:ખ સુખ મેલા જગકા ભાઊ, ત્રિવેણીકે ઘાટ નહાઊ. ૨૬
તનમન શોધ ભયા જબ જ્ઞાના, તબ લખિ પાવે પદ નિરબાના. ૨૭

અષ્ટ કમલ દલ ચક્ર સૂઝે, યોગી આપ આપમેં બૂઝે. ૨૮
ઈંગલા પિંગલાકે ઘર જાઇ, સુખમનિ નારી રહે ઠહરાઇ. ૨૯
ઓઽહં સોઽહં તત્ત્વ વિચારા, બંકનાલમેં કિયા સંભારા. ૩૦
મનકો માર ગગન ચઢિ જાઇ, માન સરોવર પૈઠિ નહાઇ. ૩૧

અનહદ નાદ નામકી પૂજા, બ્રહ્મ વૈરાગ દેવ નહિ દૂજા. ૩૨
છૂટિ ગયે કશ્મલ કર્મજ લેખા, યહ નૈનન સાહેબકો દેખા. ૩૩
અહંકાર અભિમાન બિડારા, ઘટકા ચૌકા કર ઉજિયારા. ૩૪
ચિત્ત કર ચંદન મનસા ફૂલા, હિતકર સંપુટ કરિ લે મૂલા. ૩૫
શ્રધ્ધા ચંવર પ્રીતિ કર ધૂપા, નૌતમ નામ સાહબકો રૂપા. ૩૬
ગુદડી પહિરી આપ અલેખા, જિન યહ પ્રગટ ચલાયો ભેખા. ૩૭
સાહેબ કબીર બકસ જબદીન્હા, સુરનરમુનિ સબ ગુદડી લીન્હા. ૩૮
જ્ઞાન ગુદડી પઢે પ્રભાતા, જન્મ જન્મકે પાતક જાતા. ૩૯
જ્ઞાન ગુદડી પઢે મધ્યાના, સો લખિ પાવે પદ નિરબાના, ૪૦
સંઝા સુમિરણ જો નર કરહીં, જરામરણ ભવસાગર તરહીં. ૪૧
કહેં કબીર સુનો ધર્મદાસા, જ્ઞાન ગુદડી કરો પ્રકાશા. ૪૨

માલા ટોપી સુમિરણી, સતગુરૂ દિયા બક્ષીસ;
પલ પલ ગુરૂકો બંદગી, ચરણ નમાવું શીશ. ૧
ભવભંજન દુ:ખ પરિહરણ, અમ્મર કરન શરીર;
આદિ યુગાદિ આપ હો. ચારોં યુગ કબ્બીર. ૨
બંદીછોડ કહાઈયા, બલખ શહર મંઝાર;
છૂટે બંધન સબ ભેખકા, ધન ધન કહેં સંસાર. ૩
મૈં કબીર બિચલૂં નહીં, શબ્દ મોર સમરથ;
તાકો લોક પઠાઈ હૂં, (જો) ચઢે શબ્દકે રથ. ૪

અવગુણ મેરે બાપજી, બકસો ગરીબ નિવાજ;
મૈં તો પુત્ર કુપુત્ર હું, તુમહિ પિતાકો લાજ. ૫
અવગુણ કિયા તો બહુત કિયા, કરત ન માની હાર;
ભાવે બકસો બાપજી, ભાવે ગરદન માર. ૬
મૈં અપરાધી જન્મકા, નખ શિખ ભરા વિકાર;
તુમ દાતા દુઃખભંજના, મેરી કરો ઉબાર. ૭
સમ્રથ દોરી ખેંચકે, રથકો દો પહુચાય;
મારગમેં ના છાંડિયે, બાના બિરદ લજાય. ૮
સતગુરૂ હમારે એક હૈં, આતમ કે આધાર;
જો તુમ છાંડો હાથસોં, કૌન નિબાવનહાર. ૯
સતગુરૂ હમારે એક હૈં, તુમ લગ મેરી દૌર;
જૈસે કાગ જહાજ પર, સૂઝે ઔર ન ઠૌર. ૧૦
કોટિક ચંદા ઊગહીં, સૂરજ કોટિ હજાર;
તિમિર તો નાશે નહીં, ગુરૂ બિન ઘોર અંધાર. ૧૧
રામ કૃષ્ણ સે કો બડા, ઉનહૂ તો ગુરૂ કીન;
તીન લોકકે વે ધની, ગુરૂ આગે આધીન. ૧૨
મેરે ગુરૂકો દો ભુજા, ગોવિંદકો ભુજ ચાર;
ગોવિંદસે કછુ ના સરે, ગુરૂ ઉતારે પાર. ૧૩
સાહેબકો સેવક ઘને, હમકો સાહેબ એક;

જ્યોં હરિયલકી લાકડી, સાહેબ નિબાહે ટેક. ૧૪
હમ પક્ષી તુમ કમલ દલ, સદા રહો ભરપૂર;
હમ પર કૃપા ન છાંડિયે, કયા નિયરે ક્યા દૂર. ૧૫
વારૌં તન મન ધન સબૈ, પદ પરખાવનહાર;
યુગ અનન્ત જો પચિ મરે, બિન ગુરૂ નહિ નિસ્તાર. ૧૬
નમોં નમોં ગુરૂદેવકો, નમોં કબીર કૃપાલ;
નમોં સંત શરણાગતિ, સકલ પાપ હોય છાર. ૧૭
સરવર તરુવર સંતજન, ચૌથા બરસે મેહ;
પરમારથકે કારણે, ચારોં ધારી દેહ. ૧૮
જીવન જોબન રાજમદ, અવિચલ રહે ન કોય;
જો દિન જાય સત્સંગમેં, જીવનકા ફલ સોય. ૧૯
સંધ્યા સુમિરણ કીજિયે, સુરતિ નિરતિ એક તાર;
કરો અર્પણ ગુરૂચરણમેં, નાશત વિઘ્ન અપાર. ૨૦
ભક્તિ ભક્ત ભગવંત ગુરૂ, ચતુર નામ વપુ એક;
ઇનકે પદ વંદન કિયે, નાશત વિઘ્ન અનેક. ૨૧

... નહીં, ...
રામ કૃષ્ણ સોં કો બડા, ગુરૂબિન ઘોર અં...
તીન લોકકે વે ધની, ઉનહું તો ગુરૂ કી...
મેરે ગુરૂકો દો ભુજા; ગુરૂ આગે આધી...
ગોવિંદ સોં કછુ ના સરે, ગોવિંદકો ભુજ ચાર...
સાહેબકો સેવક ઘને, ગુરૂ ઉતારે પાર...
જયોં હરિયરકી લાકડી, હમકો સાહેબ એ...
હમ પંક્ષી તુમ કમલ દલ, સાહેબ નિભાવે ટેક...
હમ પર કૃપા ન છાંડિયે, સદા રહો ભરપુર...
ભક્તિ ભક્ત ભગવંત ગુરૂ, કયા નિયરે કયા દૂર...
ઈનકે પદ વદંન કિયે, ચતુર નામ બપુ એક...
નાશે વિઘન અનેક...

અષ્ટક ૧.

હું સેવક અજ્ઞાન મો પૈ દયા દૃષ્ટિ નિહારિયો;
બાલ જાનિ કૃપાલ મોકો સુરતિ સોં નહિ ટારિયો.
નિપટ બુદ્ધિ મલીન જગત્ અધીન મૈં તાતે ભયો,
હોય તુમ પદલીન સોઇ વિપ્રીતિ મન કાહે ન રહ્યો.
યહ જગતજાલ કરાલ મોહ વિશાલ મોહિ અરુઝો લગ...
કનકકામિની નાલ દેખિ વૈરાગ સબ ચિત્ત સોં ... યો
નહીં કામ હૈં ધન ધામ સબ બેકામ સપના...
પર ચિત્ત છોડત નાંહિ આશા કા ભયો બહુ...

ળ કરત દાસ પુકાર બારંબાર ગુરૂ સુનિ લીજિયે;
ષ રાગ છુડાય દૃઢ બૈરાગ મોકો દીજિયે; ૫
નામ પતિત આધાર, મોતે ના પારિ કોઈ દીનહો;
બ બનો હૈ યુગ ચાર તુમ આધાર તાતે કીનહો. ૬
નેકી લાજ તુમ્હાર પરખ વિહાર સુખ સાહેબ ધની;
પતિત હું લાચાર દાસ તુમ્હાર ગુરૂ સાહેબ ગની. ૭
સ પૂરણ કીન્હ વિનતી સુનહુ દીન ઉધારના;
પડ્યો જગ જંજાલ માંહીં મોહે સાહેબ તારના. ૮

અષ્ટક ૨

ખ સાહેબ સુખરૂપ સુખઘન; દુસહ દુઃખનિવારનં
પરખકે પ્રકાશ કરતા, દીન જીવન તારનં. ૧
જ્ઞ જક્ત કો શોક સકલો, ધોખ ભર્મ બિડારનં;
મહા મોહ કરાલ નાશક, સકલ ભવભય ટારનં. ૨
વેદ શાસ્ત્ર પુરાણ એક, અનેક જાલહિ ખંડનં;
ાંઈ સંધિ ઔ કાલ નાશક, દયા ધીરજ મંડનં. ૩
ક જીવકો અનુમાન, સબ તેહિ જગ તામેં ફસ્યો;
સો ગાંસફાંસ છુડાય, નિજપદ પાયે પારખ દૃઢ કસ્યો. ૪
ર્હો કલ્પના અનુમાન, સો પ્રમાણ [illegible] કરિ રહે.
[illegible] પારખ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ૫
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible]

…ત દાસ પુકાર બાર બાર ગુરૂ સુનિ લીજિયે;
…રાગ છુડાય દઢ વૈરાગ મોકો દીજિયે; ૫
…નામ પતિત આધાર, મોતે ના પારિ કોઈ દીનહો;
…બનો હૈ યુગ ચાર તુમ આધાર તાતે કીનહો. ૬
…તેકો લાજ તુમ્હાર પરખ વિહાર સુખ સાહેબ ધની;
…પતિત હું લાચાર દાસ તુમ્હાર ગુરૂ સાહેબ ગની. ૭
…સ પૂરણ કીન્હ વિનતી સુનહુ દીન ઉધારના;
…ડયો જગ જંજાલ માંહીં મોહે સાહેબ તારના. ૮

અષ્ટક ૨

…ખ સાહેબ સુખરૂપ સુખઘન; દુસહ દુઃખનિવારનં
…પરખકે પ્રકાશ કરતા, દીન જીવન તારનં. ૧
…ભક્ત જક્ત કો શોક સકલો, ધોખ ભર્મ બિડારનં;
…મહા મોહ કરાલ નાશક, સકલ ભવભય ટારનં. ૨
…વેદ શાસ્ત્ર પુરાણ એક, અનેક જાલહિ ખંડનં;
…ઝાંઈ સંધિ ઔ કાલ નાશક, દયા ધીરજ મંડનં. ૩
…એક જીવકો અનુમાન, સબ તોફાન જગ તામેં ફસ્યો;
…સો ગાંસફાંસ છુડાય, નિજપદ પાયે પારખ દઢ ઠસ્યો. ૪
…હીં કલ્પના અનુમાન, સો પ્રમાણ અબકો કરિ શકે;
…ત્યક્ષ પારખ છોડિ વેદ નાહક મરિ બકે. ૫

સોઈ હોહુ આપ કૃપાલ,
તબ સબ જાલ જીવન છૂટિ હૈ;

નિજ દાસ હોય હુલાસુ,
તબહી ભાસ સકલો દેવી હૈ.
મૈં ચરણ સેવક હીન,
તુમ પરવીન દાયા કીનહો;
મૈં હીન છીન મલીન,
પ્રભુ બાંહ ગ્રહી કે લીન હો.
બાંહ ગ્રહે કી લાજ પૂરણ,
શરણ તુમકો આજ હૈ;
નહીં અવર સોં કછુ કાજ,
ગુરૂપદ સકલ સુખ કો સાજ હૈ.

અષ્ટક ૩.

ગુરૂ ધ્યાન સાર ભજ વાર વા
સબ તજ વિકાર સત્ત નામ સાર સોં કર યારી
જય જંય ગુરૂ પીરં સત્યકબીરં અમરશરીરં અધિકા
નિર્ગુણ નિજ મૂલં ધરીઅસથૂલં કાટન શૂલં ભવભા
સુરતિ નિજસોહં કલિમલ ખોહં,
જન મન મોહં છબિભારી.
અમરપુરવાસી સબ સુખરાશી,
સદા વિલાસી બલિહારી.
પીરન કે પીરા મતિ કે ધીરા અલખ ફકીરા બ્રહ્મચા
હંસન હિતકારી જગ પગ ધારી ગર્વ પ્રહારી ઉપકા

...શી મેં આયે દાસ કહાયે હંસા બચાયે પ્રાણધારી.
...આનન્દ સ્વામી અન્તર્યામી, હૈ બડનામી સંસારી.
ઉનકો ગુરૂ કીન્હા મત બુદ્ધિ લીન્હા,
ઉનહુ ન ચીન્હા કરતારી.
બ્રાહ્મણ સંન્યાસી કીન્હી ફાંસી,
તબ અવિનાશી પગુ ધારી.
મગહર અસ્થાના કિયા પયાના,
દે પરવાના જન તારી.
તહાં બલ વીરા તજે શરીરા,
કાટન પીરા ભવ ભારી.
વીરસિંહ દેવ રાજા સુનિ બલ ગાજા,
સબ દલ સાજા સમ્હારી.
ઉત પીર પઠાના અતિ બલવાના,
લાય કમાના કરડારી.
સન્મુખ નિયરાના છૂટે બાના,
ભૈ ઘમસાના રણભારી.
તબહી ગુરૂ જ્ઞાની મન કી જાની,
અન્દર બાની ઉચ્ચારી.
તુમ ખોલો પડદા હૈ નહિં મુરદા,
બૂઝ અવસ્થા કર ડારી.
સુનિ કે યહ બાની અચરજ માની,

દેખિ નિશાની શિર મારી.
રોયે પરવીના હમ મતિ હીના,
તુમહિ ના ચીન્હા કરતારી.
મગહર તજિ વાસા કિયા પ્રકાશા,
જહાં ધર્મદાસા વ્રતધારી.
તિનકો શિષ્ય કીન્હા સરબસ દીન્હા,
દુઃખ હરિ લીન્હા જમ મારી.
સત પંથ ચલાયે ભર્મ મિટાયે,
ઈષ્ટ દૃઢાયે સંસારી.
રતના જન તેરો કરત નિહેરો,
હમ તન હેરો સાહેબ બલિહારી.

અષ્ટક ૪. (ત્રિભંગી છંદ)

સાહેબ ગુરૂજ્ઞાની સમરથ ધ્યાની અકલસ્થાની અસ
અવિગતિ બાની મુક્તિ નિશાની જગમેં આની કબી
શીશ બિરાજિત તિલક અખંડિત,
સુખ સત સુકૃત ગંભીરં;
જ્ઞાન પ્રચંડિત પાખંડ ખંડિત સુમતા મંડિત કબીરં
વેષરિસાલા સુમરણીમાલા પ્રેમઉજિયાલા કૃપા ગહ
દીન દયાલં જન પ્રતિપાલં સદા કૃપાલં કબીરં
સંકટ ટારન કષ્ટનિવારન શીશબિડારન યમ ધીર
હંસ ઉબારન જીવ નિસ્તારં ભર્મ બિડારં કબીરં

યુગ ત્રેતા દ્વાપર બીતા રમતાતીતા પરપીરં;
યુગ કીતા સબસોંજીતા, પરમ પુનીતા કબીરં. ૫
રી છોડ ઉડિસા આયે આશા ગાડે સિન્ધુ તીરં;
ર પંડા ગર્વં બિહંડો પાખંડ ખંડો કબીરં. ૬
રૂપ વિદેહી અવિચલ દેહી નામ સનેહી અસ્થીરં;
જન જાને ભેટે તાહી દર્શન દેહુ ગુરૂ કબીરં. ૭
ીર અષ્ટક ટારન કષ્ટક ભવજલ નષ્ટક કર સ્થીરં;
મંનીદાસં નિત અભ્યાસં પ્રાપત તાસં કબીરં. ૮

અષ્ટક ૫

મંગલરૂપ અનૂપમ પૂરણ,
નામ કબીર સો આપ ઉદારા;
મો પર દૃષ્ટિ દયા કરી હેરહુ,
હોં અતિ બાલક દાસ તુમ્હારા.
કામ અપાર મહાબલ ભારત,
દેખત કે મન ચિત્ત ડેરાવે;
કીજે કૃપા ઉર અન્તર્યામી, સું,
સંકટ સોં બહુ જીવ દુઃખાવે.
લોભ મહા મદ ક્રોધ ઉપાવત,
હોત અધીર બહુ ચિત્ત મેરો;
મોહ માયા મમતા રજની વો તો,

વારંવાર રહો નિત ઘેરો.
એક ઉપાય અહે બચવે અબ,
હો હુ દયાલ દયા કરી હેરો;
કાહે કહું કછુ આપ છિપ્યો કહાં,
હો પ્રભુ નાથ અનાથન કેરો.
મો કંહ તાત તુંહી પિતુ માતુ સુ,
ઔર ઉપાય નહીં કછુ મોહી;
જો સુત માતુ પિતા ઢિગ આવત,
તો વહ માતુ સો દૃષ્ટિ ન જોઈ.
તો પુનિ લોટત પોટત અંગન,
લેત ઉઠાય દયા કરી વોહી,
ત્યોં ગુરૂદેવ કબીર કૃપાલ સુ.
હાં એક આશ શરણાગતિ તોહી.
દાસ કો સંકટ દેખિ દયાનિધિ,
હોય કરૂણા કર આતુર ધાયો.
ઇન્દ્રમતી જબ ટેર કિયો પ્રભુ,
જાય તહાં વહ પીર મિટાયો.
બાંધત સેતુ સહાય કિયો પ્રભુ,
રામહુ કેર ઉપાય બતાયો;
કૌન સો સંકટ મોહિ ગરીબ કેં,
જો તુમ સોં નહિં જાત છુડાયો.

જાય પુરી પુરૂષોત્તમ કે પ્રભુ,
ઠકુર દંડ સમુદ્ર હટાયો;
વિપ્રન કો અભિમાન મહા પ્રભુ,
તારન કો બહુ રૂપ દિખાયો.
વે ભયે દીન પડે ચરણોં તબ,
ચારિહું જાતિ સો એક મિલાયો;
દાસ જહાં જહાં જો કછુ ટેરત,
તા કહં હોહુ તુમ બેગિ સહાયો.
સો કહં કાહે બિસારત સામ્રથ
દીન દયાલુ કબીર ઉદારા;
આનંદ રૂપ અચિંત ગોસાંઈ,
સો મોહ માયા સબસોં પ્રભુ પારા.
સાક્ષી સ્વરૂપ અનુપમ શોભિત,
પારખ રૂપ આકાર તુમ્હારા;
હોં અતિદીન અધીન દુઃખી બહુ,
મેટહુ મોર અઘોર અંધારા.
યહ વર માંગહુ દેહુ દયા કરિ,
અન્તર્યામી સુ જ્ઞાન પ્રકાશા;
બોધ સ્વરૂપ સદા નિર્ણય ગુરૂ,
સો મમ મેં તુમ હોહુ ઉજાસા.
વેદ પુરાણ કુરાન જો ગાવહીં,

પાર ન પાવહીં હોહિ ઉદાસા;
જા પર મૌજ કરો તુમ સાહિબ,
સો પુનિ હંસ મિલે તુમ પાસા.
યે ગુરૂ અષ્ટક પાઠ કરે નર,
આપ સુને ઔર ધ્યાન ધરેંગે;
હોય શ્રદ્ધા અતિ પ્રેમહુ પાવત,
મારગ ચલા સુ ચાલ ચલેંગે.
તે નર પાવહિં મુક્તિ પદારથ,
પાખંડ રૂપ વિકાર તજેંગે;
હોય સુખી લહિ આનંદ કો પદ,
સો ભવસાગર પાર લગેંગે.

અષ્ટક ૬.

સ્તોત્ર.

નમો શબ્દરૂપી સો હે જગ્ત કરતા,
દયાપાલ સ્વામી સર્વે કષ્ટ હરતા;
બિસાલં કૃપાલં ધની અન્તર્યામી
બિદેહં સ્વરૂપં કબીરં નમામી. ૧
અખંડં અકર્મં અનિચ્છા અદેહી,
જપે શેષ જાકો લહે નાહિ તેહી,
લગી શંભુ તારી ગહો અર્ધ નામી,
બિદેહં સ્વરૂપં કબીરં નમામી. ૨

તાકો જીવ શરણુ સો ભવસિંધુ તરના,
અધૈખાંન ટરના ગહો બેગ ચરના;
અલૈ રૂપ જાકો મહા પરમ ધામી,
બિદેહં સ્વરૂપં કબીરં નમામી. ૩

જહાં જીવ પુકારે તહાંકો સિધારે,
ભયે દીન જેતે સો તે તે ઉબારે;
લખે કોઇ ન જાકો અનામી સનામી.
બિદેહં સ્વરૂપં કબીરં નમામી. ૪

પરે સિંધ ભારે સો સાહેબ પુકારે,
કરી આય રક્ષા સુ તાકો ઉબારે;
અભૈ મુક્ત દાતા મિલે આય સ્વામી,
બિદેહં સ્વરૂપં કબીરં નમામી. ૫

તૂહી સૃષ્ટિ કર્તા તૂંહી આપ હરતા,
તૂહીં શોષ સિંધું તૂંહીં ફેર ભરતા;
તૂંહી સર્વ કામી તૂંહી હૈ અકામી,
બિદેહં સ્વરૂપં કબીરં નમામી. ૬

તૂંહી બીન બીના ન બીના બજાવૈ,
તૂંહી આપ રીઝે તૂંહી આપ ગાવૈ
ભયે દીન ડોલૈ મોહે ઐસ કામી,
બિદેહં સ્વરૂપં કબીરં નમામી. ૭

તૂહી રામ રાવન તૂહી કંસ કૃષ્ણ,
તૂહી બ્રહ્મ રૂદ્રા તૂહી દેવ વિષ્ણુ;
તૂહી શેષ બ્રહ્મા તૂહી ભૂમથામી,
બિદેહં સ્વરૂપં કબીરં નમામી. ૮
તૂહી સર્વ જીવન કે રક્ષ કારી,
તૂહી ચાર ખાની સો બાની સુધારી;
તૂહી આપ જીવન દેવો સત્તનામી,
બિદેહં સ્વરૂપં કબીરં નમામી. ૯
તૂહી આપ ખેલૈ ખેલાવૈ અકેલા,
તૂહી આપ સ્વામી તૂહી આપ ચેલા;
તૂહી ખેત ભાગે લડે ધાર સ્વામી,
બિદેહં સ્વરૂપં કબીરં નમામી. ૧૦
ઉભૈ ભેષ ધારી ધરૈ ભેષ ભારી,
તૂહી ભોગ ભોગી તૂહી બ્રહ્મચારી;
કહે કો કહાલોં અપારં અનામી,
બિદેહં સ્વરૂપં કબીરં નમામી. ૧૧
દઇ કાલ પીરા જબે જીવ સતાયે,
લિયે નામ લાહા જુલાહા હોય આયે;
લખોરે લખોરે કૃપા સિંધુ સ્વામી,
બિદેહં સ્વરૂપં કબીરં નમામી. ૧૨

અધૈ ખાન જે તે કિયો હાન તે તે,
ગહો સત્ત પંથે ઉહૈ સંત હૈ તે;
બસો દેશ જાકો જહાં હૈ અરામી,
બિદેહં સ્વરૂપં કબીરં નમામી. ૧૩
જપો નામ નીકો સદાયે કબીરં,
મિલે લોક બાસા હરે કાલ પીરં;
અભીરં અપારં સો હૈ તાસુ નામી,
બિદેહં સ્વરૂપં કબીરં નમામી. ૧૪
હરે મત્ત મંદા કરે સો અનંદા,
ઉબારો ઉબારોં મહાકાલ ફંદા;
અભૈ વાસ જાકો સો હૈ અન્તર્યામી,
બિદેહં સ્વરૂપં કબીરં નમામી. ૧૫
કબીર અષ્ટક જો પઢે ઔ પઢાવે,
મહા પ્રેમબાની સુને ઔ સુનાવૈ;
કહે દીન બંદા સો ફંદા ન આની,
બિદેહં સ્વરૂપં કબીરં નમામી. ૧૬

સ્તોત્ર.

નમો આદ બ્રહ્મં અરૂપં અનામં,
ભઇ આપ ઇચ્છા રચે સર્વ સર્વ ધામં;
ન જાનામિ કોઇ કરે કોન ખ્યાલં,
નમોહં નમોહં કબીરં કૃપાલં. ૧

નહિં વેદ બ્રહ્મા નહીં વિષ્ણુ ઇશં,
નહિં પંચ તત્વં નહિં તે અહીંશં;
નહિં જોત રૂપા ન માયા કરાલં,
નમોહં નમોહં કબીરં કૃપાલં. ૨

નહિં દેવ દેવી ન સૂર્યં પ્રકાશં,
નહિં ચંદ્ર તારા નહિં કોઇ આસં;
ન તો સ્વર્ગ ભૂલોક નાહીં પાતાલં,
નમોહં નમોહં કબીરં કૃપાલં. ૩

તહાં આપ ઇચ્છા મહા શબ્દ ગાજં,
બિદેહં સ્વરૂપં અનુપં બિરાજં;
ભઇ શબ્દ તે સર્વ લોકે વિશાલં,
નમોહં નમોહં કબીરં કૃપાલં. ૪

તહાં સચ્ચિદાનંદ લોકે પ્રકાશં
સદા સર્વદા હંસ કરતે બિલાસં
તહાં આપતે આપ પ્રગટે સુ કાલં,
નમોહં નમોહં કબીરં કૃપાલં. ૫

ભયો તેજ રૂપં સબે વિશ્વ કાંપો,
કબીરં કબીરં, સબે સૃષ્ટિ જાપો,
સુની દીન બાની ભયે હૈ દયાલં,
નમોહં નમોહં કબીરં કૃપાલં. ૬

તવે નાથ નર રૂપ અવની સિધારે,
ધરે કાલકે ફેલ તે તે ઉબારે;
મહા દીન દાસે સુ કરતે નિહાલં,
નમોહં નમોહં કબીરં કૃપાલં. ૭

કરે કોન તેરી પ્રસંશા સુબાની,
થકે વિષ્ણુ બ્રહ્મા મહેશો ભવાની;
થકે શેષ ગણનાથ બાણી વિશાલં,
નમોહં નમોહં કબીરં કૃપાલં. ૮

ન કાહૂ કહો નાથ તુવ પાર પાવો.
અનાદેં અગમ્મે નિગમ્મે બતાવો;
તૂહી નિર્ગુણં સિરગુણં રૂપ જાલં,
નમોહં નમોહં કબીરં કૃપાલં. ૯

તૂહી કોટ કોટાન બ્રહ્માંડ કીન્હો,
તૂહી સર્વકો સર્વદા સુખ દીન્હો;
બસે સર્વમેં સર્વ રૂપ દયાલં,
નમોહં નમોહં કબીરં કૃપાલં. ૧૦

જુદે સર્વ તે હો મિલે સર્વ જીવં,
ભ્રમે અનાથ સર્વે લહે નાહિ શીવં;
ભઇ જોર માયા ગ્રસો ચિત્ત હાલં,
નમોહં નમોહં કબીરં કૃપાલં. ૧૧

સખે સંત કારન તોહી બતાવે,
એહી વેદ બ્રહ્માદિ ષટશાસ્ત્ર ગાવે;
જપે નામ તેરો ભજે જો ત્રિકાલં,
નમોહં નમોહં કબીરં કૃપાલં. ૧૨

લહે જ્ઞાન વિજ્ઞાન કૈવલ્ય પૂરં,
મહા મોહ માયા રહેત હિ દૂરં;
લખે તાહિ ડરપે મહા ચિત્રકાલં,
નમોહં નમોહં કબીરં કૃપાલં. ૧૩

તજો વિષય વિસ્માદ કે દુઃખ ભાઇ,
ભજોરે કબીરં સદા સુખદાઈ;
વિનય હોં કરો કબીર ધન્ય પાપ ભાલં,
નમોહં નમોહં કબીરં કૃપાલં. ૧૪

ચહો મોહ જો નિત્ત ચિત્તો બિચારં,
કબીરં કબીરં કબીરં પુકાર;
ગહો ચર્ણં રહો સત તજો ભર્મં જાલં,
નમોહં નમોહં કબીરં કૃપાલં. ૧૫

સદા દાસ પૈ તવ તો કૃપા જો બિચારં,
ગઉ બચ્છ ચેતો હૃદય પ્રીતિ ધારં;
તજે સ્વામિ એસો જુ હૈ નિષ્ટ ભાલં.
નમોહં નમોહં કબીરં કૃપાલં. ૧૬

કબીર અષ્ટક જે સુને ઔ સુનાવે,
પઢે પ્રેમ જુક્તા સો મુક્તા કહાવે;
ધરે સંત પ્રીતે કરે કંઠમાલં,
નમોહં નમોહં કબીરં કૃપાલં. ૧૭

બિનય દાસ મરયાદકી ચિત્ત દીજે,
પ્રભુ દાસકો દાસ તો મોહિ કીજે;
સદા દીનકે તુમ હરો દુઃખ જાલં,
નમોહં નમોહં કબીરં કૃપાલં. ૧૮

દશાષ્ટક સ્તોત્ર.

નમામી સર્વ સંત જિનકો મનાઉં,
ચરણ રેણુ જિનકી મૈં શિરપર ચઢાઉં;
ચરણ રેણુ પ્રતાપ ભ્રમ નાશ જાલં,
સુ સંતન કૃપાતે મિલેગુરૂ દયાલં. ૧

ગુરૂ ચરણ શોભા શકે કો વર્ણં,
તરે અનન્ત જીવો ગુરૂ ચર્ણ શર્ણં;
ગુરૂ ચર્ણ રેણુ ધરો મોર ભાલં,
નમો ગુરૂ દયાલં કબીરં કૃપાલં. ૨

રવિ ચંદ્ર અનંત ગુરૂ અંગ રૂપં.
ગુરૂ દેવ દેવં શિરે ભૂપ ભૂપં;
કૃતં પાર ભવ સિન્ધુ યમ ધાર તાલં,
નમો ગુરૂ દયાલં કબીરં કૃપાલં. ૩

તીર્થં સર્વં ગંગાદિ ગુરૂ ચર્ણું માંહીં,
ગુરૂ કામધેનુ કલ્પ વૃક્ષ છાંહીં;
ભક્તિ જ્ઞાનં વૈરાગ્ય ફલ ફૂલ ડાલં,
નમો ગુરૂ દયાલં કબીરં કૃપાલં. ૪

ગુરૂ ચર્ણું તોયં કટે પાપ ઘોરં,
લિયે ગુરૂ પ્રસાદ હટે યમ જોરં;
મિટે તાપ ભવસિન્ધુ અમૃત રસાલં.
નમો ગુરૂ દયાલં કબીરં કૃપાલં. ૫

ગુરૂ શંભુ બ્રહ્મા ગુરૂ વિષ્ણુ રૂપં,
ગુરૂ આદિ બ્રહ્મ અનાદિ અનૂપં;
ગુરૂકી કૃપા હોય વ્યાપે ન કાલં,
નમો ગુરૂ દયાલં કબીરં કૃપાલં. ૬

સત્ય લોક વાસી ગુરૂ સુખ વિલાસી,
સો પરગટે કાશી નિર્ગુણ ઉપાસી;
નહિં ગર્ભ જન્મં ભયે ચંદ્રતાલં,
નમો ગુરૂ દયાલં કબીરં કૃપાલં. ૭

ગુરૂ કાશી સિધાયે પંડિત હરાયે,
ભક્તિ ભાવ બોધ પંથ જગમેં ચલાયે;
નરપતિ પાય લાગે ખુલે અનેક ભાલં,
નમો ગુરૂ દયાલં કબીરં કૃપાલં. ૮

બાદશાહ પીર પરચા લેન કાજે,
જડે ગુરૂ જંજીરા સો તીરા વિરાજે;
મૃતક સુત જિલાયે કમાલી કમાલં,
નમો ગુરૂ દયાલં કબીરં કૃપાલં. ૯

પુરૂષોતમપુરીમેં જલત પંડા બુઝાયે,
સુને સિદ્ધ બંધા સો ફંદા છુડાયે;
બલખ જ્ઞાન કરકે ચિતાયે નૃપાલં,
નમો ગુરૂ દયાલં કબીરં કૃપાલં, ૧૦
થીર કિયે આશા સિંધુ નીરં હટાયે,
ગુરૂ દરસ દે જ્ઞાન સંશય મિટાયે;
વૃક્ષ બટ પ્રગટ કર દિખાય વિશાલં,
નમો ગુરૂ દયાલં કબીરં કૃપાલં. ૧૧

સુર નર મુનિ નાગ સબહી ગુરૂ મનાવે,
નારદ મુનિ શુકદેવ ગુરૂહીકો ધ્યાવેં;
ગુરૂ સોઈ મિત્ર પિતા રક્ષ પાલં,
નમો ગુરૂ દયાલં કબીરં કૃપાલં. ૧૨
ગુરૂ યોગ યજ્ઞં તપસ્યા સુ વરતં,
સો ભવરોગ ભગ્યં ગુરૂ ધ્યાન ધરતં;
ગુરૂકી કૃપા હોય વ્યાપે ન કાલં
નમો ગુરૂ દયાલં કબીરં કૃપાલં. ૧૩

ગુરૂ લોક પ્રકાશં શશિ કોટિ ભાનં,
પુરૂષ રૂપ કાન્તિ કહો કો બખાનં;
ગુરૂ લોક પહુંચે ચલે હંસ ચાલં,
નમો ગુરૂ દયાલં કબીરં કૃપાલં. ૧૪

ગુરૂ મોરિ કર્મ બહુ હંસ કીન્હે,
સુની તોહિ જાને તબહીં શર્ણ લીને;
દીજે મોહિ દીદાર લેહુ સંભાલં,
નમો ગુરૂ દયાલં કબીરં કૃપાલં. ૧૫

ગુરૂ અનંત તારે શકે કો બખાની,
સમાવે ચિંટી પેટ સાગરકો પાની;
નિગમ નેતિ ભાવે તો મેં કૌન બાલં,
નમો ગુરૂ દયાલં કબીરં કૃપાલં. ૧૬

અહો ગુરૂ મેં હૂં સદા દાસ તેરે,
હૃદય વાસ કીજે ગુરૂ આન મેરે;
ભક્તિ જ્ઞાન દીજે સુનો પ્રણતપાલં,
નમો ગુરૂ દયાલં કબીરં કૃપાલં. ૧૭

ગુરૂ કી જો મહિમા પઢે નિત્ય નેમા;
ગુરૂ હૈ કબીર સો તાહિ સો પ્રેમા;
હરે પાપ સબ સબ કહે શાસ્ત્ર માલં;
નમો ગુરૂ દયાલં કબીરં કૃપાલં. ૧૮

સ્તોત્ર દશક.

નમસ્કાર બાર બાર સુન હમાર સતગુરૂ,
તિમિર હરણ તમ સૂદલન શરણપાલ સુરવરં;
પ્રકાશવાન તેજ ભાનુ ભકત ભૂપ સખ્યતં,
યુગન યુગન હો કબીર ચરણ શરણ રખ્યતં. ૧

અમર લોક અરૂ અશોક, સર્વ દુઃખ નાશતં,
તુવ નિવાસ સુખ વિલાસ બહુ પ્રકાશ શાશ્વતં;
આદિ પુરૂષ આપ હૈં જહાં અલેખ અક્ષતં,
યુગન યુગન હો કબીર ચરણ શરણ રખ્યતં. ૨

સર્વ ગુન નિધાન કૃપાસિંધુ નાગરં,
સો પ્રગટે અવનિ આયે જ્ઞાનગમ્ય ઉજાગરં;
અનંત રૂપ ઉપમા શકે સો કૌન અખ્યતં,
યુગન યુગન હો કબીર ચરણ શરણ રખ્યતં. ૩

સર્વાજીત વિદ્યા રીતિ સર્વ દેશ જીતિયં,
૭ તોહિ નિહાર ગયો હાર ગત હંકાર વીતિયં;
કાશી વાસી પંડિત ભયે નિરાશ ઝંખ્યતં,
યુગન યુગન હો કબીર ચરણ શરણ રખ્યતં. ૪

પાદશાહ દગા ચાહ ગયન્દ લાય ગર્જનં,
૮ તુમ દયાલ હો વિશાલ સિંહનાદ તર્જનં;

તોરિ જંજીર ભયે તીર રહે સર્વ ચકયત,
યુગન યુગન હો કબીર ચરણ શરણ રખ્યત,
રંક રાવ અલખ આદિ સકલ જીવ તારન,
તજી અમીરી હો ફકીર જ્ઞાનગમ્ય ધારન,
ભક્તિ પક્ષ શુદ્ધ લક્ષ થકે જો સ્વાદ ચકયત,
યુગન યુગન હો કબીર ચરણ શરણ રખ્યત,
પતિત બહુ પરે પાય શરણ ભક્ત વત્સલ,
જાનિ દાસ મેટિ ત્રાસ દીન બાસ અવિચલ,
સદા સુખ નાહિ દુખ હંસ શબ્દ પરસિ છકયત,
યુગન યુગન હો કબીર ચરણ શરણ રખ્યત,
વિરદ રાવરો સંભારૂ હો દયાલ દુખ હરં,
લે ઉબાર વિઘ્ન ટાર અઘ નિવાર સુખ કરં;
મેટો ત્રાસ કાલ કરત સબ જીવ ભક્ષ્યતં,
યુગન યુગન હો કબીર ચરણ શરણ રખ્યતં,
ગંગ વારિ કરે પુકાર સુનુ હમાર સમર્થં,
ત્રાહિ ત્રાહિ શરન પાહિ સંખ માયા અવ્રતં;
અગાધ મહિમા સાધુ જાને મુનિ દેવ યક્ષતં,
યુગન યુગન હો કબીર ચરણ શરણ રખ્યતં,
સાંઝ સવાર નેમ ધાર ગુણ તુમ્હાર ઉચ્ચરં,
તુમ કબીર હરણ પીર કરણ તીર ભવપરં;

મેં અજ્ઞાન શરણુ આયો રાખ શર્મ સખ્યતં,
યુગન યુગન હો કબીર ચરણુ શરણુ રખ્યતં. ૧૦

સિકંદર બાદશાહકી ચિતાવની.

અલેકમ સલામ હૈ ભાઈ, દિલકી દુબિધા દૂર કર ભાઇ.
સહેદી સાંઇકા બાના, મરના હક્ક હૈ જાના.
જપા ઝહેર કા પ્યાલા, પ્યાલા પિયો મતવાલા.
સુરણુ હોય સો પીના, નહિં તો દૂર સે રહેના.
તિસરા પહેરકો સંભાર, નહિં તો આવોગે જમ માર.
નીચે તરે હાટ મેં સે કયા કયા ગઈ.
ગઈ રંગીલી જુવાની આઈ મોતકી નિશાની.
રહા કુટુંબ મેં લપટાઇ, માયા સબ દુનિયા ખાઇ.
પ્રીતમ ખબર કરને આઇ, તબ તુમ ગફલતમેં રહાઇ.
જીસને જવાબ નહિં દીના, જન્મ બેકામ કર લીના.
નહિ રહે સૈલકી સુબી, નહિ રહે મિયાં ઔર બીબી.
નહિ રહે ચોગકા તારા, નહિ રહે ખલક સબ સારા.
નહિ રહે રંકો રાણા, નહિ રહે ચંદો ભાણા.
નહિ રહે તરૂવર જલમેં મચ્છી, જુવાની જાયગી અચ્છી.
તેરે બેસ બે ચંગી, સબ ખાખ મેં રંગી.
તેરે નૈનકી ખૂબી, સબ ધૂર મેં ડૂબી.
સિકંદર બાદશાહકી ચિતાવની, મીટે નામ સે પીડ.
ઐસા મિટાવન કૌન મિલે, જાકું મિલે સત્યગુરૂ કબીર.

ધર્મદાસજી સાહેબ કા અર્જીનામા.

કરત હું પુકાર મેરે તુમહી હો આધાર,
સુનિયે બેગહી ગોહાર સાહેબ બાર કાહે લાય હો.
બડે બડે સંકટ મેં સંતન સહાય કીન્હો,
રાખિ પ્રન જનકો નિજ પૈજ હૂ બઢાયે હો.
જનકો દુઃખ દુખિત દેખ આપ સંતકો કલાપ મેટ,
દુખદહન દાપ સુખસાગર દેન આયે હો.
સેતુબંધ બાંધિવેકો રામચંદ્ર વિકલ ભયે,
લિખિ સત રેખા જલ પાહન ઉતરાયે હો.
દ્વાપર પગુ ધારે નિસ્તારે નૃપ વધૂ વ્યાલ,
વિષમ બિડારે યમ ફંદ તે છુડાયે હો.
પંડુ કે કુમાર બિકલ યજ્ઞ કે પ્રકાર બહે,
સંશયકી ધાર હાર શીશ ભૂમ લાયે હો.
વાકો યજ્ઞ સાર્યો બિડાર્યો દુઃખ દારૂણ તે,
સકલ ભેષ ભૂપન મિલિ જય જય ઉચરાયે હો.
કલઉ તન ધારે સબ ભેષન કે કાજ સારે,
પ્રથમે પુરૂષોત્તમ પુરી દેવલ થપાયે હો.
સાગર હટાયે ભ્રમ ભોજન મિટાયે,
પ્રગટે અનંત રૂપ ચક્રિત દ્વિજ ભયે હો.
બલખ સિધાયે છુડાયે બહુ ભેષન,
દઢાઈ સુલતાન ભક્તિ મારગ લખાયે હો.

સિંધુ બોહિત બચાયે દાહ પંડા કે બુઝાયે,
આયે નગ્ર કાશી પુર વાસી ગુણ ગાયે હો.
ચર્ચા ભઈ ભારી કાજી પંડિત પચિહારી,
ઇસ્મકું ફેર શાહ સિકંદર સમુઝાયે હો.
શેખતકી બાર બાર કસની લેકે રહ્યો હાર,
કુદરત કમાલ સુત મૃતક જિવાયે હો.
ગોરખપુર મગહર બોધે દોઉ દીન પરમોધે,
બાંધે ગઢ બઘેલા રાના ખાના સચુ પાયે હો.
કૌતુક દિખાયે નદી અમી બહાયે તહાં,
ધાયે નરનારી મન વાંછિત ફલ પાયે હો.
જીવનકે ધની હો ગુની પ્રભુતાકે લાયક,
જૈસી જાકી આશા તાકો તૈસેહી પુરાયે હો.
ભટક બીજ બોવાયે ખોજી હટાયે,
સંશય મિટાયે જન જ્ઞાની સમુઝાયે હો.
હેરત કો અપની ઓર કૃપા કરો ચક્ષુકોર,
નિરખત હોં તુમ્હારી ઓર કાહૂ નહિ ધાયે હો.
તેતં સપૂત ઔ કપૂત દોઊ લાજ પિતા જનની કો,
અપનો પ્રણ પક્ષ જાનિ નહિં બલગાયે હો.
જાકો જન બિકલ કલ કુસો તા સાહેબ કો,
હાસકી હંસાઇ ઠકુરાઇ હંસી જાય હો.
બંદીછોર નામ તેરો બેગી બંદ છોર મેરો.

હાં તો અધીન તેરો ચેરો કહા અનેરો ઠહરાયે હો.
તુમ્હરો બલ જાન ઠાન જીવનકો દીન્હો પાન,
સુનિ લીજે બિનતી માન ધર્મની ગોહરાયે હો.
તબ પ્રગટે સતગુરૂ કબીર ધર્મનિ ચિત ધારો ધીર,
તન પુંલકિત ચક્ષુ નીર ધાય પાય લગે હો.
નિરખિ વદન બિકલ બોલે પગ પ્રકાશ,
મન મુકુટ ડોલે હિયે ઉમંગ મન મુદિત બોલે હો.
પગ પૈકટ ગયો છૂટ ગુફા દ્વાર નિપટ ગયો ટૂટ,
ભયો યમરાજ ઘર લૂટ લખિ દુજન સબ જાગે હો.
દ્વારપાલ કીન્હો શોર સબે ધાયે ચહું ઓર.
કરત કલાપ હાય રોર પુત્ર ઇન મારા મોર,
હમહૂ કસ કરબ ઘોર પુત્ર બિના અનુરાગે હો.
તબ બોલે સત્તનામ બૈન શાહુ હૃદય રાખુ ચૈન,
તેરો સુત મિલે ઐન તજ કુબુદ્ધિ કાગે હો.
સાજિ આરતી અનુમાન શાહુ સુતકો દીન્હો પાન,
તબ બાલક ગોહરાન લોક શોભા અનુરાગે હો.
ધર્મનિ ચિત્ત ભયે આનંદ મિટે સકલ કાલ દંદ,
છોડેઉ સત્તનામ બન્દિ ચૂક બકસાયે માંગે હો.
ધર્મનિ દાસાનુદાસ સત્તનામ ગહ્યો વિશ્વાસ,
સત્ત કબીર આયે પ્રેમ ઉમંગ પાગે હો.

છંદ.

ગુરૂ દુઃખિત તુમ બિન રટહુ દ્વારે,
પ્રગટ દરશન દીજિયે;
ગુરૂ સ્વામીયા સુન બિનતી મોરી,
બલિ જાઉં બિલમ ન કીજિયે.
ગુરૂ નૈન ભરિ ભરિ રહત હેરોં,
નિમિષ નેહ ન છાંડિયે;
ગુરૂ બાંહ દીજે બંદીછોર સાહેબ,
અબકી બંધ છુડાઇયે.
વિવિધિ વિધિ તન ભયેઊ વ્યાકુલ,
બિન દેખે અબ ના રહોં;
તપત તનમેં ઉઠત જ્વાલા,
કઠિન દુખ કૈસે સહોં.
ગુણ અવગુણ અપરાધ ક્ષમા કરો,
અબ ન પતિત વિસારિયે,
યહ વિનતિ ધર્મદાસ જનકી,
સતપુરૂષ અબ માનિયે.

દોહા.

નમો નમો ગુરૂદેવકો, નમો કબીર કૃપાલ;
નમો સંત શરણાગતિ, સકલ પાપ હોય છાર.
બંદીછોર કૃપાલ પ્રભુ, વિઘ્ન વિનાશક નામ;
અશરણ શરણ બંદો ચરણ, સબવિધિ મંગલ ધામ.

ચતુર્થ ખંડ.

આનંદ આરતી–ચૌકા રમૈની.

મંગલ શબ્દ ૧.

ચલો સતગુરૂજીકે હાટ, જ્ઞાન બુધ લાઇયે;
લીજે સાહેબકો નામ, પરમ પદ પાઇએ. ૧
સાહેબ સબ કછુ દીન, દેવન કછુ ના રહ્યો;
તુમહીં અભાગન નાર, અમૃત તજ વિષ પિયો. ૨
ગઇતી પિયાજીકે મહેલ, પિયા સંગ ના રચી;
તેરે હિરદે કપટ રહ્યો છાય, કુમતિ લજ્જા બસી ૩
જો ગુરૂ રૂઠે હોય તો, તુરત મનાઇએ;
હો રહિયે દીન આધીન, ચૂક બકસાઇયે. ૪
સતગુરૂ દીન દયાલ, દયા દિલ હેરહી;
તેરો કોટિ કર્મ કટ જાય, પલક ચિત્ત ફેરહી. ૫
ભલો બન્યો હૈ સંજોગ, પ્રેમકા ચોલના;
તન મન અરપો શીશ, સાહેબ હસી બોલનાં. ૬
કહૈં કબીર સમુઝાય, સમઝ હિરદે ધરો;
જુગન જુગન કરો રાજ, કે દુર્મતિ પરહરો. ૭

મંગલ શબ્દ ૨.

અખંડ સાહેબકો નામ, ઔર સબ ખંડ હૈ;
ખંડિત મેર સુમેર; ખંડ બ્રહ્માંડ હૈ. ૧

થિર ન રહે ધન ધામ તો, જીવન દ્વંદ હૈ;
ભ્રમ ચૌરાસી કે જીવ, પડે જમ ફંદ હૈ. ૨
જીતકો સાહેબ સોં હેત, સોઈ નિરબંદ હૈ;
હેત સંતનકે સંગ, સદા આનંદ હૈ. ૩
ચંચલ મન થિર રાખ, તબે ભલો રંગ હૈ,
ઉલટ નિકટ ભર પીવ તો, અમૃત ગંગ હૈ. ૪
દયા ભાવ હેત રાખ, ભક્તિકો અંગ હૈ;
કહેં કબીર ચિત્ત ચેત, જકત પતંગ હૈ. ૫

મંગલ શબ્દ ૩.

સતગુરૂ શરને આય તો, તામસ ત્યાગિયે;
કોઈ ભલી બુરી કહી જાય તો, ઉઠિ નહિં લ ગિયે. ૧
ઉઠિ લાગે સોઇ રાર, રાર સોઇ મીચ હૈ,
જા ઘટ બસત હૈ ક્રોધ, સોઇ ઘટ નીચ હૈ; ૨
અમૃત ફલ તેરે હાથ, રૂચે નહિ મૂઢકો
શ્વાનકો યેહી સુભાવ, ગહે મુખ હાડકો ૩
કહા ભયો દો બાત, કહી તો પીવકી;
ઉપરલી સબ બાદ, ફરેંગી જીવ કી. ૪
માલા વાકી હાથ, કતરની કાખમેં;
બૂઝી મતિ જાનો આગ, દબી હૈ રાખ મેં. ૫
જાકો જાૈંન સુભાવ, જાય નહિં જાવસોં;
નીમ ન મીઠો હોય, સીંચો ગુડ ઘીવ સોં. ૬

કહેં કબીર સમુઝાય, સમઝ હિરદે ધરો;
યહ સબ જમકી જાલ, તાહિ તુમ પરિહરો. ૭

મંગલ શબ્દ ૪.

હું તો લડિ લડિ લાગું ગુરૂને પાય,
પધારો સાહેબ આંગનિયે. ટેક.
ગૌરી ગાયકા ગોબર મંગાવું,
આંગનિયા લીપવાવું;
પાંચ સખી મિલિ મંગલ ગાવે,
મોતીયન ચૌક પુરાવૂં. ૧
નખસાલી કા ચોખા મંગાવૂં,
દૂધડિયે સિઝવાવું;
ખીર ખાંડ ઘૃત ભોજન બનાવૂં,
ગુરૂજીકો હાથ જિમાવૂં. ૨
હસ્તિનાપુર સેં હાથી મંગાવૂં,
અંબાડી સજવાવૂં;
દક્ષિણ દિશા સેં ચવંર મંગાવૂં,
ગુરૂજીકો ભેટ ચઢાવૂં. ૩
ભવસાગરકે નામ ખેવટિયા,
પાર ઉતારે સોઈ;
ધર્મદાસકી અરજ ગોંસાઈ,
ચરનોં મેં રાખો મોહી. ૪

મંગલ શબ્દ ૫.

પિયાકું મનાય લે પિયા મન ભાય લે,
નહિં આયેલ નહિં જાયેલ હો.
અંગના લીપાય લે ઘરવા પોતાય લે,
ગજ મોતિયન ચૌક પુરાય લે હો.
અક્ષય વૃક્ષ તલ સેજ બિછાય લે,
સુરતિકો બીંજના ઢોલાય લે હો.
યા સુખ કાસે કહું મોરી સજની,
શબ્દ સંદેશા પઠાય લે હો.
બિન કર બાજા બજે મધુરી ધુનિ,
આનંદ મંગલ ગાય લે હો.
બિન રસના જહાં પીયો હૈ પ્રેમરસ,
અનહદ શબ્દ સુનાય લે હો.
આનંદ ભયો હૈ સકલ ઉર અંતર,
સાહેબ કબીર ગુરૂ પાય લે હો.

ઝુમર તિનુકા તોડનેકા.

સુનો સખી સુનો સખી પ્રેમ વિલાસ,
ઝૂમર ખેલૂં મૈં સતગુરૂ સાથ. ૧
ઐસો મતો હૈ રે હમાર,
સુનો સખી ગાવો મંગલ ચાર. ૨

નૈયર રહે સુમર મન મોર,
પંથ નિહારૂં જૈસે ચંદ્ર ચકોર. ૩
નૈયર રહી કુલવંતી નાર,
અવસર ચલી હૈ દોઉ કુલ તાર. ૪
નૈયર દેવર નનંદ નિવાસ.
નામ અમોલિક પ્રેમ વિલાસ. ૫
માતા પિતા સુનો બિનંતી મોર,
જમ બંધન સેં તિનકા તોર. ૬
ચરણામૃત પાયો ભરપૂર,
આવાગમન ભયો મોરે દૂર. ૭
પાયો હૈ પરવાના પાન,
અબ જમપુર સેં નહિં મોરે કામ. ૮
પાયો પ્રસાદ મન ઉપજ્યો જ્ઞાન;
અબ ધરહું સતગુરૂ કો ધ્યાન. ૯
સાહેબ કબીર રટલ મન મોર,
યહ કલિજુગ મેં જીવન થોર. ૧૦

મંગલ તિનકા તોડનેકા.

જમુનિયા કે ડાર સાહેબ તોર દીજે હો. ટેક.
એક જમુનિયાં કી ચૌદહ ડારી,
સાર શબ્દ બિચ્ચ તોર દીજે હો. ૧

સુરતિ હમારી અજબ પિયાસી,
અમી રસ ઘોર દીજે હો. ૨
પ્રેમ હમારે જ્ઞાન જોહરી,
ગુરૂ હીરા પદારથ મોલ દીજે હો. ૩
યહ સંસાર વિષય રસ માતે,
ભર્મ કિંવરિયાં ખોલ દીજે હો. ૪
ધર્મદાસ કી અરજ ગોસાંઇ
જીવન બંધ છોડ દીજે હો. ૫

આનંદ સુહેલા-મંગલ.

આજ મેરે સતગુરૂ આયે મિજમાન,
તન મન ધન જીવ કરૂં કુરબાન. ટેક.
પ્રેમ કો પલંગ બિછાઉં મૈં આય,
ચરણ પખારિ ચરણામૃત પાય. ૧
ભાવ સહિત ભોજન કરૂં સાર,
તુરત કરૂં કછુ લાગે ન વાર. ૨
પ્રેમ કી પટરી સુરતિ કી દોર,
આજ મેરે સતગુરૂ ઝૂલત હિંડોલ. ૩
સાહેબ આયે મૈં ફુલી ન સમાંવ,
દેખ દીદાર મગન હો જાંવ. ૪
કહા કહૂં કછુ બરનિ ન જાય,
તીન લોક પાસંગ મેં જાય. ૫

ધર્મદાસ આમિન સમુઆય,
ભક્તિ કરો તુમ સુરતિ લગાય.
કહેં કબીર સુનો ધર્મદાસ,
કેવલ નામ ગહો વિશ્વાસ.

(ગાદીએ પધારવાનો) મંગલ.

ભલે આયે સતગુરૂ મૈં બલિ જાઊં,
આતમ અંધ જગાયેઉ આય. ૧
ભૂલી રે આતમ જાકો ભર્મ મિટાય,
લક્ષ ચોરાસી કે બંધ છોડાય. ૨
ભૂલી આતમ જબ ઉતરે પાર,
કોટિ કર્મ ફંદ કાટે આય. ૩
પૂરણ સતગુરૂ પ્રગટે આય,
નવ લખ તાર ગયે હૈં છિપાય. ૪
પૂરણ ગુરૂકી પૂરણ કલા,
ઔર કલા દીસે ના ભલા. ૫
ઔર કલા હૈ ત્રિગુનકી ઓટ,
સતગુરૂ કલા હૈ પ્રેમ સંતોષ. ૬
એહી કલા મન રાખો થીર,
જનમ જનમકી મેટો પીર. ૭
દશ માસ જનનીકું મારી બોજ,
ભક્તિ વિના ભયે બનકે રોજ. ૮

સાહેબ કબીર જુગ જીતલ સાર,
સતગુરૂ સુમિરો દીનદયાલ. ૯

ચરણામૃતનો શબ્દ.

જિનકો ચરણામૃત લીજે,
તાહે ગારી કાહેકું દીજે હો. ટેક.
યહ સંસાર જાલ હૈ ભારી,
મોરે સાધુનકી ગત ન્યારી હો. ૧
વેતો કામ ક્રોધ મદ માતે,
તાતે બાંધે જમપુર જાતે હો. ૨
વેતો લોભ મોહ ભરમાવે,
તાતે હીરા હાથ ન આવે હો. ૩
જાસોં મુક્તિ પદારથ પઇયે,
તાકે હિરદે માંહિં સમઇયે હો. ૪
એતો કહેં કબીર વિચારી,
મોહિ સાધુ સંગત લાગે પ્યારી હો. ૫

આનંદ આરતી-ચૌકા રમૈની.

પરથમ મંદિર ચૌક પુરાવા,
ઉત્તમ આસન શ્વેત બિછાવા. ૧
હંસા પગ આસન પર દીન્હા,
સત્ત કબીર કહિ કહિ લીન્હા. ૨

નામ પ્રતાપ હંસ પર છાજે,
હંસા ભાર રતી નહીં લાગે.
ભાર ઉતાર આપ શિર લીન્હા,
હંસ છોડાય કાલસોં લીન્હા. ૪
ધન્ય સંત જિન આરતી સાજા,
દુખ દારિદ્ર વાકે ઘરસેં ભાજા. ૫
સાધુ સંત મિલ બૈઠે આઇ,
બહુ વિધિ ભક્તિ કરે ચિત લાઇ. ૬
કહેં કબીર સુનો ભાઇ સાધો,
સોહંગ સોહંગ શબ્દ આરાધો. ૭

સાખી.

સોહંગ શબ્દ સોં કાજ હૈ, સુનો સંત મતિ ધીર;
સોહંગ દોર લે હંસા પહોંચહી, સતગુરૂ કહેં કબીર. ૧
ધર્મદાસ સ્થિર રહો, સત્ત શબ્દ વિશ્વાસ;
સોહંગ સાર સુમિરનકો, મુનિવર મરે પિયાસ. ૨
નૌ સોહંગ કે ઉપરે, દશમા સોહંગ સાર;
કહેં કબીર ધર્મદાસસોં, તાકા કરો વિચાર. ૩

રમૈની ૨.

અગ્ર ચંદન ઘસિ ચૌકા દીના,
સત્તનામકા સુમિરન કીના. ૧

અગ્રકી બાસ ભઈ અઘાની,
અગ્ર નામ તબહી પહિચાની. ૨

જબ તે ધની મન ચિતવન કીના,
ચૌકા હંસ શ્વેત કર લીના. ૩

ધર્મદાસ ચૌકા હૈ સારા,
ચૌકે બૈઠે પુરૂષ પિયારા. ૪

સેત સિંહાસન અગમ અપારા,
સોહંગ હંસા બહુત પિયારા. ૫

સાધુ સંત મિલ બૈઠે આઈ,
સુરતિ નિરતિ શબ્દ લૌ લાઇ. ૬

કહેં કબીર શબ્દ જો ધ્યાવે,
શબ્દ માંહિ પુનિ દર્શન પાવે. ૭

સાખી.

શબ્દ બરાબર ધન નહીં, જો કોઈ બોલે બોલ;
હીરા તો મોલે મીલે, શબ્દ નહી મુલ તોલ. ૧

એક શબ્દ ગુરૂદેવકા, તાકા અનંત વિચાર;
થાકે મુનિજન પંડિતા, કોઈ બીરલે પાયો પાર. ૨

સુરતિ નિરતિ લે પાઇયે, સત્ત શબ્દ સ્થાન;
જ્ઞાની ધ્યાની થક્તિ ભયે, ભયે કબીર ગુલતાન. ૩

રમૈની ૩.

(નરિયર અર્પણ)

કદલી પત્ર સાજે પનવારા,
અતી સુંદર આનો વિસ્તારા. ૧

સુઘર મિઠાઇ ઉત્તમ પાના,
નરિયર અંસ લેહો પહિચાના. ૨

સાત પાંચ નરિયરમેં રેખા,
સંપુટ ગુપ્ત પ્રગટ હોય લેખા. ૩

સાત પાંચ નરિયર મેં નાહીં,
સો હંસનકી ગ્રહો મત બાંહી. ૪

સવા શેર આનો મિષ્ટાના,
તત્ત સવાસો ઉત્તમ પાના. ૫

લક્ષ જીવ નિત કરહિં અહારા,
તાતે થાપ્યો યહ વ્યવહારા. ૬

સાત હાથ બસ્તર પરવાના,
સો સાહેબ કે આગે આના. ૭

ઇતના હોય ઔર નહિ ભાઇ,
જાસે કાલ દગા મિટ જાઇ. ૮

ઔર ભાવ રાખો પુનિ ગોઇ,
મત સુનકે જીવ બિચલે ન કોઇ. ૯

સતગુરૂ શરણ જીવ જો આવે,
તાકું કાલ સદા શિર નાવે. १०
કહેં કબીર સુનો ધર્મનિ નાગર,
બીરા નામ જુગ જુગમેં ઉજાગર. ११

સાખી.

લવીંગ એલાયચી પાન સોપારી,
ધોતી નરિયર ધરો લે આય;
કહેં કબીર એહ જુક્તિ સે,
કાલ દગા મીટ જાય. १
કહેં કબીર ધર્મદાસ સોં,
સત્ય શબ્દ પરવાન;
મુક્તિ મૂલ નિર્બાન હૈ,
તાતે લોક સમાન. २

ચૈની ૪.

(ફુલ અર્પણ.)

સત વાડીસેં ફુલ મંગાવા,
સતસુકૃતકું આંન ચઢાવા. १
પોહોપકી બાસ ભઈ અઘાની,
આદ નામ તબહી પહિચાની. २

તેહિકે મધ્ય અધિક સુખ ધારા,
તેહિ સુમરણસેં હંસ ઉબારા.
મન વચ કર્મ સુમરે જો કોઇ,
તાકું આવા ગવન ન હોઈ.
શ્વેત કમલકા પરિમલ હોઇ,
નિરખી દેખો જગત ગુરૂ સોઇ.
કહેં કબીર ભેદ સુન મોરા,
અગ્ર બાસ મહકે ચહું ઓરા.

સાખી.

અનહદ બાજા બાજિયા, જોત ભઇ પ્રકાશ;
સાહેબ કબીર અંદર ખડે, સ્વામી સનસુખ દાસ.
બાજા બાજે રહિતકા, ભયા નગર મેં શોર;
તુમહી સત્ય કબીર હો, મેરી નજર ન આવે ઔર.
ઝલકે જોતી ઝિલમિલી, બિન બાતી બિન તેલ;
ચહુંદિશ સૂરજ ઊગીયા, ઐસા અદભુદ ખેલ.

રમૈની ૫.

જોત પ્રકાશ.

આદ નામ ચિત ચેતો ભાઇ,
આરતી સાજો જોત બરાઈ. ૧

પાટ પીતાંબર અંમર છાયા,
તહવાં હંસ કરે ગવનાયા. ૨

શ્વેત સિંઘાસન અગમ અપારા,
સત સુકૃત તહવાં પગ ધારા. ૩

ભાગા તિમિર ભયા ઉજિયાસા,
આરતી જોત કીન્હ પરકાસા. ૪

બાંહિ પકડ જીવ સોંપા ભાઈ,
સત સુકૃતકી ફિરી દુહાઇ. ૫

સુરત નિરત હે સતગુરૂ પાસા,
જરા મરણકી છૂટી આશા. ૬

તેહિ સુરતિકા કરહો વિચારા,
સોહંગ સોહંગ શબ્દ ઉચારા. ૭

યહ નિજ સુરતિ રહે જો કોઇ,
સુખ સાગર પહુંચે જન સોઇ. ૮

હંસ રૂપકા ભેદ બતાવૂં,
કહો તો અપના લોક દિખાવૂં. ૯

સુરતિ હંસ જો ચેત હો ભાઇ,
અગ્રબાસ મેં રહો સમાઇ. ૧૦

કહેં કબીર સુનો ભાઈ સાધો,
પદ પરચૈ અરૂ આરતી અરાધો. ૧૧

સાખી.

જંબુ દ્વીપ ભરતખંડ હૈ, ગઢ બાંધુ સ્થાન,
કબીરકી બહિંયા ધર્મદાસ હૈ, ઔર ઝૂઠ સબ જ્ઞાન.
પોહોપ દ્વીપ પર બૈઠકે, સુખસાગર સ્થાન;
આપ દ્વીપ રહિવાસ હૈ, સો મૂલ કરી પરમાન.

રમૈની ૬.

ધર્મદાસ તુમ પંથ ઉજાગર,
અરપો દલ પરસો સુખસાગર. ૧
ચંદન ચૌકા રચહુ બનાઈ,
સત સુકૃત તહાં બૈઠે આઈ. ૨
લવંગ એલાયચી કિસમિસ મેવા,
પાન સુપારી નરિયર કેરા. ૩
સાત હાથ બસ્તર પરવાના,
સો સાહેબકે આગે આના. ૪
સત વાડીસેં ફૂલ મંગાવા,
સો સાહેબકું આન ચઢાવા. ૫
જો કછુ કહા માન લેહો સોઈ,
તુમહી છોડ ઔર નહિ કોઈ. ૬
ધર્મદાસ ઉઠ બિનતી કીન્હા,
બડે ભાગ્ય ગુરૂ તુમકો ચીન્હા. ૭

ધન્ય સંત જિન આરતી ઠાની,
કહૈં કબીર ધર્મદાસ લેહો માની. ૮

સાખી.

કબીર ધર્મદાસસો ભેટ ભઈ, પૂછન કીન્હ બનાય;
કૌન દેશ વહ લોક હૈ, સતગુરૂ દેહો બતાય. ૧
ગાદી બેઠે સો પુરૂષ હૈ, તુમ મત જાનો કડીહાર,
યમસોં જીવ છોડાય કે, સત્ય લોક પહોંચાય. ૨

રમૈની ૭.

ધર્મદાસ માનો ઉપદેશા,
સત્ય પુરૂષકા સુનહુ સંદેશા. ૧
ધર્મદાસ માનો ચિત લાઈ,
રહો ટેક પર નિષ્ઠા ન જાઇ. ૨
આરતી અજર લોકમેં કીન્હા,
સો આરતી હમ તુમકું દીન્હા. ૩
લેહો નરિયર પાન મિઠાઈ,
સબહી સાજ પનવારે આઇ. ૪
જા ઘર આરતી કરહુ બનાઇ,
નિર્ભય હંસ લોકકું જાઇ. ૫
બિના આરતી બચે નહીં કોઇ,
કોટિક જ્ઞાન કથે નર લોઇ. ૬

બિના આરતી ભયે નહિ કોઇ,
જમકે ફંદ પડે જગ સોઇ.
જા ઘર આરતી નાહીં સાજુ,
તા ઘર ધર્મરાયકી બાજુ.
કહેં કબીર સુનો ધર્મદાસા,
પુરૂષ શબ્દ આરતી પરગાસા.

સાખી.

સુરત નિરત લે પાઇએ, સત્ત શબ્દ નિરબાન;
જ્ઞાની ધ્યાની થકિત ભયે, ભયે કબીર સુલતાન. ૧
કહેં કબીર ધર્મદાસસોં, શબ્દ ન ખાલી હોય;
તુમહી છોડ ઔરન ગહે, સો જીવ જાય બિગોય. ૨

સાખી

સત્યગુરૂ બીના કૈસે રહુ, એ દુઃખ મોસે અપાર;
કબ પુરણ પ્રગટ હી, બરષે ઘેરી ધાર. ૧
હમ બાસી ઉન દેશકે, જાત બરન કુલ નાહિ;
શબ્દ મીલાવા હોય રહે, દેહ મિલાવા નાહિ. ૨

મંગલ તેલકા.

પહેલી સુરતસેં ભઇ હે સગાઇ,
સતગુરૂ લગન ધરાયે હો. ટેક

કંઠી માલા તિલક જબ દીન્હા,
સસુરેકો લોક ચીન્હાયા હો. ૧
ધરતિ ખંભા મંડપ અકાશા,
તત્વ ભયા પરકાશા હો. ૨
સુખ મનજીકૂં તેલ ચઢાવો,
હસિ હસિ મંગલ ગાવો હો. ૩
સુખ સંપત જેવનાર બનાઇ,
બ્રહ્માજીકૂં ન્યોત જિમાવો હો. ૪
તન કર ચુનરી મન પરતીતા,
સુધ કર ગાંઠ દેવાવો હો. ૫
એક અક્ષરમેં સકલ જહાંના,
ઘટ ઘટ રહ્યો હૈ સમાઇ હો. ૬
કહૈં કબીર સુનો ભાઈ સાધો,
મુક્તિ ભેદ કહી દીન્હા હો. ૭

નરિયેરનો શબ્દ (મોરવાનો)

બનજારન બિનતી કરે, સુન સાજન હો;
નરિયેર લેહો હાથ, સંત સુન સાજન હો. ૧
બિના બીજકો વૃક્ષ હૈ, સુન સાજન હો;
બિના ધરતી અંકુર, સંત સુન સાજન હો. ૨

જાકો પેડ પાતાલ હે, સુન સાજન હો;
નરિયેર શીશ આકાશ, સંત સુન સાજન હો. ૩
બિના શબ્દ જનિ મોરિ હૈ, સુન સાજન હો;
જીવ ઇકોતેર હાન, સંત સુન સાજન હો. ૪
ગુરૂ કે શબ્દ લે મોરિ હો, સુન સાજન હો,
જીવ ઇકોતેર પાર, સંત સુન સાજન હો. ૫
ડંડિયા પાંચ પચીસ હૈં, સુન સાજન હો,
તીન જને સિરદાર, સંત સુન સાજન હો. ૬
સખિયાં પાંચ સહેલરી, સુન સાજન હો,
નવ નાડી વિસ્તાર, સંત સુન સાજન હો ૭
કહેં કબીર બઘેલ સોં, સુન સાજન હો;
રાની ઇંદ્રમતી સિરતાજ, સંત સુન સાજન હો. ૮

ભોગ લગાને કા શબ્દ.

સત્ય પુરૂષકો ભોગ લાગે,
શબ્દ અનાહદ ઘંટા બાજે હો. ટેક.
કદલી પત્ર સાજે પનવારા,
શીતલ શબ્દ જોત ઉજિયારા. ૧
નરિયર મોર ખરૂરી કીના,
આદિનામ અંતરગત ચીના. ૨

સુઘર મિઠાઈ મધુર મિઠાઇ,
પ્રીતિ ભાવસેં સંત સંગાઇ. ૩
લવંગ એલાયચી કિસ્મિસ કેરા,
મધુર મધુર રસ દ્રાક્ષ ઘનેરા. ૪
સુખસાગર કો નિરમલ નીરા,
હંસ સ્વરૂપ ભયો હૈ શરીરા. ૫
સત્તપુરૂષકો અરપન કીના,
શંખ શબ્દ ધુન બાજે બીના. ૬
સો પ્રસાદ દાસકું દીના,
જાસેં કાલ ભયો હૈ આધીના. ૭
પાન પરવાના જીવ જો પાવે,
અંકુરી હોય સતલોક સિધાવે. ૮
કહૈં કબીર સુનો ધર્મદાસા,
બીરા નાસ કરો પ્રકાશા. ૯

આરતીકા શબ્દ.

જા ઘર આરતી દાસ કરે હો,
સાહેબ જનમ જન્મ કે પાપ હરે હો. ટેક.
અનહદ નાદ પખાવજ બાજે,
શ્વેત સિંહાસન છત્ર બિરાજે. ૧
કંચન થાર કપૂરકી બાતી,
ચંદ્ર સૂરજ દોઉ જરત ચિરાગી. ૨

કદલી દલ પુષ્પોકી માલા,
સત સુકૃત તહવાં પગુ ધારા. ૩

પરિમલ અગ્ર સુગંધ સુવાસા,
તા ઘર હંસ કરે રહિવાસા. ૪

નામ ઇકોતેર સુમરે જબહી,
સતગુરૂ બૈઠે સિંઘાસન તબહી. ૫

મોરત નરિયર બાસ ઉડાઈ,
છિન એક સાહેબ બિલમે આઈ. ૬

નરિયર મોર ખરૂરી કીના,
આદિનામ અંતરગત ચીના. ૭

તત્વ મતો નરિયર પરવાના,
સતગુરૂ દયા હોય પરવાના. ૮

સતગુરૂ દયા પ્રગટ જબ હોઇ,
પાયે પ્રસાદ મહાફલ હોઈ. ૯

મહા પ્રસાદ તત્વવિધિ પાવે,
કહૈં કબીર સતલોક સિધાવે. ૧૦

આદિ વાણી. ૧

મૈં બલિ બલિ જાઊં અપને પુરૂષકી,
જિન યહ જુકિત બનાઇ હો;

તિનકી ઉપમા કેહિ વિધિ કહિયે,
ઐસે બરનિ ન જાઇ હો.
બિના જોતકા જહાં ઉજિયારા,
સો દરશે વોહી દીપા હો;
નિરંતર હંસા કરત કિતોહલ,
ઓહી પુરૂષકે સમીપા હો,
ઝલકત પદમ નાના વિધિ બાની,
માથે છત્ર બિરાજે હો;
કોટિક ચંદ્ર ભાનુ તારાગણ,
એક એક પાંખુરી છાજે હો.
કરગહી હંસ પુરૂષ મુખ બોલે,
તબ હંસા સચ પાવે હો;
અંશ બંશ જિન બૂઝ વિચારે,
સો નિજ દાસ કહાવે હો.
સોલહ ખંડ વેદ મંડલ જહાં,
તહાં લગ કાલ દુહાઈ હો;
લોક વેદ જિનિ ફંદા કાટે,
સો સત લોક સિધાઇ હો.
સાત શિકારી ચૌદા પારસ,
ભિન્ન ભિન્ન નિરતાઈ હો,

ચાર અંશ જિન બૂઝ વિચારી,
સો જીવન મુક્તાઈ હો.
ચૌદહ લોક બસે જમ ચૌદહ,
તહાં લગ કાલ પસારા હો;
તિનકે ઉપર જોત નિરંજન,
બૈઠે શૂન્ય મંઝારા હો.
સોરહ ખંડ અક્ષર ભગવાના,
જિન યહ સૃષ્ટિ ઉપાઈ હો;
અક્ષર કલાસોં સૃષ્ટિ સબ ઉપજી,
ફિર ઉન માંહી સમાઇ હો.
સત્રહ ખંડ પર અધર દ્વીપ હૈ,
જહાં શબ્દાતીત બિરાજે હો;
નિરખહી સખિયાં બહુ વિધિ શોભા,
અનહદ બાજે બાજે હો.
તિનકે આગે ચાર ધામ હૈં,
મર્મ કોઈ નહિં પાવે હો;
જો મૈં કહું તો કોઈ નહિં માને,
નહિં કોઈ દૂસર આવે હો.
વેદકી શાખ જીવ સબ ઉરઝે,
પરમ ધામ ઠહરાયા હો;

ફિર ફિર ભટકે આપ ચતુરાઈ,
વા ઘર કોઇ ન પાયા હો.
જો કોઇ હોય સત્તકા કિનકા,
સો હમહી પતિઆઇ હો;
ઔરન મિલે કોટિ કર થાપે,
બહુર કાલ ઘર જાઇ હો.
સોલહ અંશકે આગે સમ્રથ,
જિન જગ મોહિ પઠાયા હો;
કહે કબીર આદિકી બાની,
વેદ ભેદ નહીં પાયા હો.

આગમ બાની (વાણી).

અમર લોકસોં હમ ચલિ આયે,
આયે જગત મંઝારા હો;
જીવ દુખી દેખા સંસારા,
તા કારન પગુ ધારા હો.
સહી છાપ પરવાના લાયે,
સમ્રથ કે કહિહારા હો;
દશમા મુકામકી ભક્તિ દઢાઈ,
ચૌકા પાન બિસ્તારા હો.
બંશ બિયાલિસ થાના રોપા,
જંબૂદ્રીપ મંઝારા હો;
બારહ પંથ ચલેંગે આગે,
ઘર ઘર બોધ પસારા હો;
ગુરૂ ચેલા જાબ એકો ન ઉબરે,
ફિર ફિર ગર્ભ મંઝારા હો;
બચન બંશકા બીરા પાવે,
તબ પુનિ હોય નિરવારા હો;

તેરા પીઢી ચલે રજ ધાની,
ચૂરામનિ અવતારા હો;
ઉનકી દેહ છાયા નહી હોઈ,
દેહ વિદેહ અપારા હો.
ઉનકે આગે જોગ ગત ચલિ હૈ,
રાજ નીતિ મિટ જાઇ હો;
પાંચ સ્વાદકી ઇચ્છા નાહીં,
સો ગત સબમેં આઇ હો.
પારસ પાન તબે પુનિ ઊગે,
જગ નિંદા મિટ જાઈ હો;
પાંચ હજાર પાંચસોં બીતે,
સબ સત્ય ચાલ ઠહરાઈ હો.
બારહ પંથ મિલેંગે આઈ,
છોડ કપટ ચતુરાઈ હો.
નહિ ગુરૂ શરણ મનકી કરણી,
કૈસે હંસ કહાઈ હો.
હૈ કોઈ સંત વિવેકી શૂરા,
સુનત મિલેંગે આઈ હો;
જબ લગ કૌલ પહોંચે નહી આઇ,
તબ લગ ભેદ છુપાઈ હો.
કરશિર ઉતાર મિલે જો આઈ,

તાકું દેહુ લખાઇ હો;
કહે કબીર સુનો ધર્મદાસા,
આગમ કહું સમુઝાઈ હો.

દશ મુકામી રેખતા.

ચલા જબ લોકકો શોક સબ ત્યાગિયા;
હંસકા રૂપ સતગુરૂ બનાઈ.
જબરૂતકો છોડ મલકૂતકો પહુંચિયા;
વિષ્ણુકી ઠાકુરી દેખ ભાઇ.
ઇંદ્ર કુબેર ઔ રંભકા નિર્તહી,
દેવ તેતીસ કોટ તહાં રહાઇ;
છોડ વૈકુંઠકો હંસ આગે ચલે,
સુંનમેં જોત જગમગ જરાઇ.
નિરાકાર આપે તહાં વેદ સ્તુતિ કરે,
તીનહૂ દેવકો હે પિતાઇ.
ભગવાન તિનકે પરે સેત મૂરત ધરે,
આગેકી આન તાકો રહાઇ;
મહા સુંન સ્થાન બૈઠક તહાં આપ હે,
અનહદ બાજા બજે તાસ ઠાંઈ.
ચાર મુકામ ઔ ખંડસો એક હો,
અંડ હ તેજ ચેતા બખાની.

અંડકે શિખર પર ધામ અચિંતકા,
જહાંકી નિરખિયે પ્રેમબાની.
સહસ દ્વાદસ રૂહ સંગ સાથ લે,
કરત હૈ કેલ બહુ નેહ સેતી.
કહો ક્યા બરન કરે તાસકે રૂપકો,
ભરી હૈ દેહ સબ નેહ સેતી.
મહલ કંચનકે મની જામેં જડે,
બૈઠક આ કલસ અખંડ છાજા.

અચિંતકે પરે સ્થાન સોહંગકા,
હંસ હજાર છત્તિસ બિરાજા.
નૂરકે મહલ ઔ નૂરકે ભૂંમકા,
જહાં આનંદકો કંદ છાજા.
કરત હૈ બહાર તહાં બહુત ભાંતસો,
સંગ હૈ હંસ સોહંગ રાજા.
સોહંગકે પરે રૂપ એક સાર હૈ,
સંગ હૈ હંસ બાવન હજારા.

રૂપકે રાસ બહુ રૂપ ઉનતે ભયા,
ઉપમા નહીં દૂજા બિચારા.
સુર્તસો ભેંટ કર શબ્દકી ડોર ધર,
દેખ મુકામ અંકૂર કેરા.

જાય સ્થાનમેં હંસ જબ પહુંચિયા,
એકહી પલક તહાં કિયા ડેરા.
ઉહાંસે ડોર મકતારકી લાગિયા,
તાહિ ડોરી ચઢે હંસ હોઈ.

ભયે આનંદ ભમં જાલ સબ છૂટિયા,
પહુંચિયા જાય સતલોક સોઈ.
ગાય બજાયકે કલસ બહુ સાજકે,
હંસકો લેન બહુ ભાંત આયે.

જુગન જુગનકે બિછુરે મિલે તુમ,
ધાઇકે પ્રેમ અંકમ લગાયે.
પુરૂષ જો હંસકો દર્શ તબ દીન્હીયા,
તૃષા જિવ કોટ જુગકી બુઝાઈ.

રૂપ પલટો હંસ ભયો જબ એકસો,
મનો શશિ ભાન ષોડસ ઉગાઈ.
પોહપકી સેજ જહાં પિયુષ ભોજન કરૈ,
શબ્દકી દેહ તહાં હંસ પાઇ.

અસંખ રવિ જહાં દામની દમકતી,
વિવિધ વિધ ભાંતકે ઘુમર લાઇ.
આવાજ જહાં શબ્દકી ઉઠત સોહાવની
સુનત સબ હંસ સુરત બઢાઇ.

પુરૂષકે બરનકી કૌન મહિમા કહોં,
જગતમેં દૂસરા નાહિં દેખા.
જિતને બનસપતી નદી સબ રેનુકા,
ઇતને નક્ષત્ર સબ કહોં લેખા.
ચંદ્ર ઔર સૂર્ય પુનિ ઈતનેહી ઉગહી,
નખનિકે શોભાય નાહિં પાવૈં.
પુરૂષકે બદનકી કૌન મહિમા કહોં,
મુખકે છબી કછુ નાહિં આવૈ.
પાન પ્રવાના જો બંસકે પાવહીં,
પહુંચિયા જાય સતલોક સોઈ.
કહે કબીર યહ ભાંતસો આઇ હૈ,
બોલકે રાહ હમ કહા સોઈ.

હોરી.

હોરી ૧.

ઐસે નામ ઉજાગર, હોરી ખેલન આયે. ટેક.
કાશીમેં સતગુરૂ પ્રગટ ભયે હૈ, નીરૂકે ગૃહ આયે;
રામાનંદકે શિષ્ય કહાયે, નિર્ગુણ પંથ ચલાયે. ૧
કથનિર્ગુણ નિજનામ અભયપદ સુન પંડિત રિસીઆયે;
ષટ દર્શન મિલ વાદકૂં આયે, જીત ન કાહુ પાયે. ૨

એક દિના સબ પ્રપંચ કીન્હો, બારહ આન લહાયે;
સબહી લૂટાય કછુ નહિં રાખ્યો,
દીન્હો સાધુ બોલાયે. ૩
કપડા બૂને બેંચલે આવે, તામેં સબકો દેઇ;
લાખ ટકા કોઈ આન ચઢાવે, ના કાહુંકો લેઇ. ૪
શાહ સિકંદર પરચા લીન્હા, કરામાત કર દિખલાયે;
કાશી તજ સાહેબ મગહર આયે,
દોનોં દીન ચિતાયે.
જલમેં બોરે અગ્નિમેં જારે,
બિનશત નાહીં શરીરા;
મસ્તા હાથી આન ઝુકાયે,
નિર્ભય સત્ય કબીરા.

હોરી ૨.

મેરે સાહેબ આવનહાર, હોરી ખેલેંગી. ટેક
કરનીકે કલસ સંજોય, સકલ વિધ પ્રીત પાંવડે ડાર;
ચરન પખાર ચરણામૃત લેહોં મનકી મની ઉતાર.
તન મન ધન સબ અરપન કરિ હોં,
બહુ વિધ આરતી સાજ;
પ્રેમ મગન હોય મંગલ ગાવોં,
બિસરી કુલકી લાજ.

ધોખા ધૂર ઉડાવ શરીર સો,
જ્ઞાન ગુલાલ પ્રકાશ;
પારસ પાન લેવે સતગુરૂ સો,
મેટ દૂસરી આશ. ૩
દયા ધર્મ તન કેસર ઘોરો,
ભાવ ભક્તિ પિચકાર;
સત સુકૃત અબીર અરગજા,
દે ઉંગી પિયા પરડાર. ૪
સાહેબ કબીર મિલે મોહિ સતગુરૂ,
રૂગુવા દીન્હો નામ;
આવાગમનકી મેટ કલ્પના,
પાયો આનન્દ ધામ. ૫

હોરી ૩.

મેરે સતગુરૂ દીન દયાલ,
પ્રીતમ આયે હો. ટેક.
હંસ ઉબારન જીવ નિસ્તારન,
અધમ ઉધારન નામ;
બંદી છોડ મુક્તિ કે દાતા,
પરમ સનેહી નામ. ૧
સાધુ સંત ઓ અતિ અભિલાષા,
સબ વિધિ પૂરણ કામ;

જૈસે ચાત્રિક સ્વાતિ બૂંદકો,
રટત હૈ આઠોં જામ. ૨
જિનકી સુરત લગી સતગુરૂ સોં,
બિસરે સુખ ગૃહ ધામ;
સતગુરૂ દયા કરો જીવન પર,
દેવો અવિચલ વિશ્રામ. ૩
આનંદ મંગલ ઉચ્ચાર પરમ સુખ,
અમર કરત હૈ જીવ;
સુમિરન દે સતલોક પઠાવે,
એસે સમ્રથ પીવ. ૪
ચરણ કમલ સતગુરૂકે સેઉં,
મન ચિત્ત દે અનુરાગ;
કહેં કબીર ઐસી હારી ખેલે,
જાકે પૂરન ભાગ. ૫

હારી ૪.

ઐસે ખેલત ફાગ બસંત,
નિરંજન સહજ સુન્નમેં હારી. ટેક.
બાજત તાલ મૃદંગ ઝાંઝ ડફે,
અગમ નિગમકી ડોરી;
મન એક ભંવર કોકિલા ગૂંજે,
સોહમ સોહમ સોરી. ૧

અષ્ટ કમલ દલ ભીતર મનુવાં,
ત્રિકુટી મહલ હચોરી;
કોટિ ભાનુ જગમગ ઉજિયારો,
જહાં મનુવા બિલમોરી. ૨
માન સરોવર હંસા ડોલે,
અતિ ઘન પુહુપ ફુલોરી;
જરા મરણકી સંસે મેટો,
જાતિ બરન બિસરોરી. ૩
સુરતિ સોહાગિન સંગ લિયે મનુવા,
હાથ સુમતિકી ડોરી;
કહૈ કબીર મગન ભઇ બિરહિન,
બ્રહ્મ જલમેં ઝક ઝોરી. ૪

હોરી ૫.

કાયા નગરકી પૌર રી,
મન ખેલત હોરી. ટેક,
સુરત જ્ઞાન ડફ બાજન લાગે,
અનહદકે ઘનઘોર રી;
પાંચ પચીસ બનિતા બનિ આઇ,
તેઉ રંગમેં બોરરી. ૧
અબીર ગુલાલ હેત કર સજની,
પ્રેમકી ચાચર જોરરી;

તન નારી ઓ મન હે નરાયન,
પ્રીતમ અંગ મરોરરી.
ખોલ ઘૂંઘટ સન્મુખ હોય ખેલો, ૨
હોની હોય સો હોયરી;
કહેં કબીર ઔસર નહિં પૈહો,
ફગુવા લેવન બોરરી. ૩

હોરી ૬.

જગ યે દોઉ ખેલત હોરી,
બની હંસનકી જોરી. ટેક.
સતગુરૂ સતલોક સે આયે,
બાંધૂગઢમેં ફાગ મચોરી;
ધર્મદાસ ઉઠ ચરનન લાગે,
યહ દોઉ મિલ રહોરી;
સો તો નહીં જાત કહોરી,
જગ યે દોઊ ખેલત હોરી. ૧
ગુરૂ શિષ્ય મિલ હોરી ખેલે,
સંત ખેલે ચહું ઓરી;
પ્રીતિ પરસ્પર સાચી કહિયે,
જ્ઞાન ગ્રંથિસેં જોરી;
સો તો સુરઝાવત કોરી,
જગ યે દોઊ ખેલત હોરી, ૨

ધર્મદાસ આમિન સમુઝાવે,
જીવન ભાગ જગોરી;
ભાગ્ય બડે ઘર સાહેબ આયે,
ઉઠ કર ફેંટ ગહોરી;
સો તો નહીં જાત કહોરી,
જગ ચે દોઉ ખેલત હોરી. ૩
કહેં કબીર સુનો ભાઈ સાધો,
જીવન ભાગ જગોરી;
નામ પાન પરવાના લાયે,
ફગુવા મિલો ભર ઝોરી;
જમસોં તિનુકા તોરી,
જગ ચે દોઉ ખેલત હોરી. ૪

હોરી ૭.

ઋતુ ફાગુન નિયરાની,
કોઈ પિયાકું મિલાવે. ટેક.
સોઈ સુંદર જાકે પિયાકો બરત હૈ,
સો પિયાકે મન માની;
ખેલત ફાગ અંગ નહીં મોરે,
સતગુરૂસેં મત ઠાની. ૧.
એક જો ખેલ ચલી ઘર અપને,
એક જો લાજ લજાની;

એક જો નામ બિના ઢહકાની;
હો રહી એંચાતાની.
પિયાકો રૂપ કહાં લગ બરનું,
પિયાકે રૂપ લુભાની;
સુરનર મુનિ જાકો મર્મ ન જાને,
સો સંતન મિલ જાની.
તુમ જિન જાનો યેહી ફાગ હૈ,
યે કછુ અકથ કહાની;
કહૈં કબીર સુનો ભાઈ સાધો,
મિટ ગઈ આવાજાની.

હોરી ૮.

સત સુકૃત ખેલેં હોરી, અભય નગર સ્થાન.
ઈતસેં આયે જ્ઞાન લાડલે, ઉતસેં આઇ મન બોરી;
ત્રિવેણી તટ ખેલ રચો હૈ, ખેલત હો હો હોરી.
ઈતસેં પાંચ સખી ઉઠ ધાઈ, કોઇ શ્યામલ કોઇ ગોરી;
ત્રિગુન પિચકારી હાથ લિયે સબ, ખેલત હો હો હોરી.
ઇતસેં ક્ષમા સખી ઉઠિ ધાઈ, શીલ સુમતિ દોઉ જોરી;
પ્રેમ પિચકારી રંગ રોસન હિત,
ઝગરત ખેલત હોરી,
તાલ મૃદંગ ઝાંઝ ડફ બાજે,
અનહદ શબ્દ કરોરી;

સુખમન નારી રાગ અલાપત,
ગાવત મંગલ હોરી. ૪
સુરતિ નિરતિ દૈ મતા બનાયે,
ચલો અગમ સંગ હોરી;
મેરૂદંડ કે છાજે ચઢકે,
ખેલત હો હો હોરી. ૫
મૂલ કમલ તે રંગ બઢો હૈ,
બંકનાલ નિજ ઢોરી;
સુરતિ નાલ ચઢ બાહિર આયે,
ખેલત હો હો હોરી. ૬
ખેલત ખેલત જહાં ગઇ હૈ,
સતગુરૂ શબ્દ કિયે શોરી;
સાહેબ કબીર દયા નિધિ સાગર,
ખેલત હો હો હોરી. ૭

હોરી ૯

હોરી ખેલૈં સંત સુજાન
આ ત મ રામ સોંઃ
ઘરિ ઘરિ પલ પલ છિન છિન ખેલૈં,
નિશદિન આઠોં જામ. ટેક.
યોગી ખેલૈં યોગ ધ્યાનમેં,
દુનિયાં ભૂત પાષાણ;

પંડિત ખેલે ચાર વેદ સે,
મુલના કિતાબ કુરાન.
પતિવ્રતા ખેલે અપને પતિસંગ,
વેશ્યા સકલ જહાંન; 1
કામી ખેલે કામિની કે સંગ,
લોભી ખેલે દામ. 2
મહા પ્રચંડ તેજ માયાકો.
સબ જગ મારા બાન;
સાહેબ કબીર ખેલે સંતન સેં,
ઔર ન કાહુંસે કામ. 3

હોરી ૧૦.

ફાગણમેં ઋતુ માની,
હોરી ખેલો સયાની. ટેક.
એસો જન્મ બહુર નહીં પાવો,
સાખી વેદ પુરાની;
ફિર પાછે પછતાવોગે સજની,
પરિહો ચૌરાશી ખાની;
ફિરો જુગન જુગ ભટકાની,
ફાગણમેં ઋતુ માની. ૧
દયા ધરમકી કેસર ઘોરી,
ચરચિ પિયા ઋતુ માની;

આતમ નાર કરે નિછાવર,
તન મન ધન લૂટાની;
તબે પિયાકે મન માની,
હોરી ખેલો સયાની: ૨
બાજત તાલ મૃદંગ ઝાંઝ ડફ,
અનહદ ઘુરત નિશાની:
પાંચ પચીસ સખી સંગ લિયે,
ગગનમેં ધૂમ મચાની:
ઉઠે સુર વાર વાણી,
હોરી ખેલો સયાની: ૩
ગગન ગલીમેં છકે અવિનાશી,
મગન ભઈ મુસકાની:
ભક્તિ દાન ફગવા મોહિ દીના,
ગગનમેં ગરજ ઠહરાની:
મિટી યહ આવા જાની,
હોરી ખેલો સયાની; ૪
એસી હોરી ખેલો સખીરી,
લોક લાજ બિસરાની.
સાહેબ કબીર મિલે મોહિ સતગુરુ,
ધર્મદાસ ભલ જાની;
ભઈ નિર્ભય પટરાની,
હોરી ખેલો સયાની. ૫

હોરી ૧૧.

પિયા બાલમ પરદેશવા; હોરી કા સંગ ખેલો. ટેક.
ફાગુન આયો સબ રંગ લાયો, મોરે બનકે કેસવા;
રંગે કપડે પહેરન લાગે, મેરો જીવ હોત અંદેસવા. ૧
ભર ગયે તાલ તલૈયા સાગર, બોલન લાગે કાગા;
ઉમંગી નદિયાં નાવ ન ચાલે, કિસવિધ ભેજું સંદેસવા. ૨
જો જો ગયે સો બહુરિ નહિં આયે,
કૈસે હૈ વહિ દેશવા;
કહન સુનન મોહે અચરજ લાગે,
મેરો જીવ હોત અંદેસવા. ૩
બાલાપન તો ઐસે બીતો,
અબ નિબહૈ કહું કેશવા;
કહેં કબીર સુનો ભાઈ સાધુ,
ગહો સતગુરૂ ઉપદેશવા. ૪

હોરી ૧૨.

માયા મદમાતી, ખેલે રંગ હોરી. ટેક.
જબ સતગુરૂને બાંહ ગ્રહિ,
માયા બ્રહ્મ લિખોરી;
નામ નામ અમૃત હોય લાગે,
દુબિધા દૂર ધરોરી. ૧

સુરતિ સોહાગન રંગસે ભરિ હૈ,
જ્ઞાન ગુલાલ લિયોરી;
પ્રીત પિછોડી રંગસે ભરિ હૈ,
પિયા સંગ ફાગ મચોરી. ૨
નિતહિ ફાગ મૈં ખેલું પિયા સંગ,
મનમેં ઉમંગ ધરોરી;
ફગવા લેઉંગી જાન ન દેઉંગી,
અબકી ગાંઠ પરોરી. ૩
તન પિચકારી રંગ પ્રેમકા,
મનહિ સેં ભરી ભરી મારી;
સાહેબ કબીર ઐસે ગુરૂ સમરથ,
તોરે ચરણે લાગ રહોરી. ૪

હોરી ૧૩.

એ ફાગુન દિનચારી, હોરી ખેલો મનારે. ટેક.
દયા ધર્મકી કેસર ઘોરો,
પ્રેમ પ્રીતિ પિચકારી;
બાજત તાલ મૃદંગ ઝાંઝ ડફ,
અનહદ ધૂનિ ઝણકારી. ૧
ઉડત ગુલાલ લાલ ભયે બાદલ,
બરષત રંગ અપારી;

બિચ બિચ મુરલી ધ્વનિ બાજે,
રોમ રોમ લાગી તારી. ૨
દસ દરવાજે ઘેર મન પકડો,
દુરમતિ ખેંચ ઉતારી;
ઘૂંઘટકો પટ ખુલ ગયો હૈ,
લોક લાજ સબ ઝારી. ૩
હોરી ખેલ ઉલટ ઘર આવે,
સો તિરિયા પિયુ પ્યારી;
કહે કબીર ટરે નહિં ટારી,
પરમ પુરૂષકી નારી. ૪

હોરી ૧૪.

ઐસી હોરી ખેલો જામેં, હુરમત લાજ રહોરી. ટેક.
શીલ સિંગાર સજો મોરી સજની,
ધીરજ માંગ ભરોરી;
જ્ઞાન ગુલાલ ઉડાવો સખીરી,
સુમતા ફેંટ ગહોરી. ૧
હોત ધુમાર નગ્ર તેરેમેં,
અનહદ બૈન બજોરી;
ગુરૂસેં ફગુવા માંગ સખીરી,
હિરદા સત્ય કરોરી. ૨

એતી બનજ ગઉ ઔ બચ્છા,
ચેલા શિષ કરોરી;
નાવ લગી હૈ પાર કરનકૂં,
કાલી દહમેં પરોરી. ૩
માન મનીકી મટકી શિર પર,
નાહક બોઝ મરોરી;
મટકી પટકિ મિલો સતગુરૂસેં,
સાહેબ કબીર કહોરી. ૪

હોરી ૧૫.

સતગુરૂ પ્રિયતમ પાઉં;
હરખિ હિય હોરી ખેલાઉં. ટેક૰
પ્રવૃત્તિ પંથમેં જાત સખિનકો,
દૈ દૈ સયન બુલાઉં;
હિલમિલ ધાય જાય કૃપાલકો,
લૈં અપને ગૃહ આઉં;
ચરણ ગહિ ફાગ મચાઉં. સતગુરૂ૰ ૧
પ્રેમ પ્રીતિકી કરિ પિચકારી,
ભક્તિકો રંગ બનાઉં;
અનહદ નાદ ઝાંઝ ડફ વીણા,
ઢોલ મૃદંગ બજાઉં;
લોભકો નાચ નચાઉં. સતગુરૂ૰ ૨

ત્રિવિધિ કર્મકી રજ ઉડાઉં,
રથ દિનેશ ઠહરાઉં;
જલ પ્રવાહ સ્થિર કરી સરિતાકો,
વિધિ કો વેદ ભુલાઉં;
ધ્યાન શંકરકો ડિગાઉં. સતગુરૂ. ૩
તન અરપોં મન વારોં ચરણ પર,
સબ ધન ધામ લુંટાઉં;
સાહેબ કબીરસેં ફગવા મૈં લેઉં,
તો ધર્મદાસ કહાઉં;
મુક્તિકો પંથ ચલાઉં. સતગુરૂ. ૪

શબ્દ પ્રભાતી.

પ્રભાતી ૧.

વૈરન નિંદ્રા કહાંસેરે આઈ,
સોય સોય સારી રૈન ગમાઇ. ટેક.
નિંદ્રા કહૈ મૈં જમકી દાસી,
એક મુગદર દૂજે હાથ ફાંસી.
નિંદ્રા કહે મૈં બાળી ભોરી,
બડે બડે મુનિજન ડારે ઢોરી.
નિંદ્રા કહેમૈં અતિબલ બલિયા,
બ્રહ્મા વિષ્ણુ મહેશ્વર છલીયા.

કહે કબીર કોઈ સંત જન જાગે,
વાકી નગરી મેં ચોર નહિ લાગે.

પ્રભાતી ૨

આનંદ મંગલ ગાવો મોરી સજની,
ભયો પ્રભાત બીત ગઈ રજની. ટેક.
અધર આકાશ ફુલી ફુલવારી,
મનસા માલિની કરે રખવારી.
બિરછા એક અમી ફલ લાગા,
પાવેગા કોઈ સંત સુહાગા.
નાચન રૂદન તજો બહુ બૈના,
સતગુરૂ ચરન લગો મોરી નૈના.
કહે કબીર ગૂંગેકી સૈના,
સતગુરૂ શબ્દ પરખ કર લૈના.

પ્રભાતી ૩.

મિલના હોય તો મિલજુલ લીજે,
ચેહી દમકા મેલા હે. ટેક.
દીપક હૈ તો ઘટ ઉજિયારા,
જ્ઞાન ગુરૂ મન ચેલા હૈ;
જાકો બૂઝ પડે સો માનુષ,
ના તો માટી ઢેલા હૈ. ૧

ગૌરા ગાંવ અનોખી બસ્તી,
કોઇ રોતા કોઈ હસ્તા હૈ;
ઇસ નગરીકી યેહી રીત હૈ,
સુખ મહંગા દુઃખ સસ્તા હૈ. ૨
સાધુ સંતકો ખુંદકા નાંહિ,
પાપકા મેહ ઝમકતા હૈ;
ચહું ઓર દેખો ચીખલ પાની,
જો આતા સો ફંસતા હૈ. ૩
અમર લોકસેં આયા બંદે,
ફિર અમરાપુર જાતા હૈ;
કહૈં કબીર સુનો ભાઈ સાધુ,
ઐસી લગન લગાતા હૈ. ૪

રાગ બિલાવલ.

બિલાવલ ૧.

ઐસી ભકિત ન કીજિયે, જામેં હોવે હાંસી,
અંત કાલ જમ મારસી, ગલે દે દે ફાંસી. ટે
મંઝારી પરમોધકે, ખોટા વ્રત કીન્હા;
શિરસેં દીપક ડારીકે, મૂસા ગહિ લીન્હા
જૈસે લાખ પીઘલ ચલી, પાવકકે સં
છિન એક બાહિર રાખિયે, હિરદે બજ

દૃખીતા બગ ઉજરા, મન મૈલારે ભાઈ,
આંખ મીંચિ મુનિ ભયા, મછલી ગટકાઈ. ૩

જૈસે ગેંદ દરિયાવમેં, જલ રહે ભરપૂરી;
જલસેં નિકસ બાહિર ભયો, શિર ડારત ધૂરી. ૪

સેલ પકડિયે સાંચકી, પાંચોંસેં લડિયે;
કહૈં કબીર ગુરૂ જ્ઞાનસેં, જીવત હી મરિયે. ૫

બિલાવલ ૨

જો રે બૂઝે સો બાવરા, ક્યા ઉંમર હમારી;
તીન દેવ જાને નહિં, યે આદિ હમારી. ટેક

કોટિ ભયે પરમાત્મા, પરલોક સિધારી;
હમ તો સદા મૌજૂદ હૈ, ખેલે જુગ ચારી. ૧

અનંત કોટિ બ્રહ્મા ભયે, મહંમદ ચાર યારી;
દેવતનકી ગિનતી નહિં, ક્યા સૃષ્ટિ બિચારી. ૨

કોટિ કોટિ વિષ્ણુ ભયે, દશ કોટિ કનૈયા;
સપ્ત કોટિ શંભુ ભયે, મેરી એક ન પલૈયા. ૩

બલિ વામન કિતે ભયે, કૌરવ દલ ભારી;
લંકાપતિ કેતે ભયે, લક્ષ રામ અવતારી. ૪

ના હમ બૂઢા ન બાલકા, નહિ જગત ભિખારી.
કહૈં કબીર સુન ગોરખા; યે આદિ હમારી. ૫

બિલાવલ ૩.

હે મન મૂરખ બાવરા, તેરી સદા ન દેહી;
કાહે ન સુમરે નિજનામકું, ગુરૂ પરમ સનેહી. ટેક.
યે માયા કિનકી ભઈ, કિનકે સંગ લાગી;
ગુજરી સી ઉઠ જાયગી, ચિત ચેત અભાગી. ૧
કંચનકી લંકા બની, હોઇ ગઇ ધૂર ધાની:
વે રાવણકી સાહેબી, છિન માંહિ બિલાની. ૨
તબ તેરી ગાંઠે કયા હતા, જબ ગર્ભ બસેરા;
અબ તોહું માયા મિલી, તબ સોચ ઘનેરા ૩
સોરા જોજનકે મધ્યમેં, ચલતે છત્રકી છાંહી;
સો દુર્યોધન ચલ ગયે, ગાડે માટીકે માંહી. ૪
કહેં કબીર સુનો સંત હો, મૈં કહી સમુઝાયા;
મહાબલી સબ ખપિ ગયે, કાહુ ચેત ન પાયા. ૫

બિલાવલ ૪.

ભકિત દાન ગુરૂ દીજિયે, દેવનકે દેવા;
સદા સર્વદા સંગ રહું, કરૂં સતગુરૂ સેવા. ટેક.
સુખ સંપતિ ઔ સાહેબી, સુંદર વત નારી;
યે સબ મૈં માંગું નહિ, ગુરૂ આશ તુમ્હારી. ૧
અષ્ટસિદ્ધિ નવ નિધિ હૈ, વૈકુંઠમેં વાસા;
સ્વપ્નામેં ઇચ્છું નહિ, જબ લગ તન શ્વાસા. ૨

તીર્થ વ્રત મૈં ના ફિરૂં, નહિ પાહન પૂજા,
મનસા વાચા કર્મણા, ગુરૂદેવ ન દૂજા. ૩
સકલ સિદ્ધન પતિ સિદ્ધ હૈ, કરૂણા કર દીજે;
જમ બંધનસેં છોડાય કે, અપનો કરી લીજે. ૪
ધર્મદાસકી વિનતી, સાહેબ સુન લીજે;
દર્શન દેહો પટ ખોલકે, કછુ વિલમ ન કીજે. ૫

ધૂન શબ્દ ૧.

સત્ય પુરૂષકો ભોગ લાગે,
શબ્દ અનાહદ ઘંટા બાજે હો. ટેક.
પ્રેમ સુરતિસેં કરી હૈ રસોઈ,
અમૃત ભોજન પારસ હોઈ;
જેવહિં સાહેબ સંત સબ સંગા,
ગાવહી દાસસોં પ્રેમઅનંદા. ૧
કંચન ઝારી સુકૃત થાર,
જેવહિં બૈઠે સિરજનહાર;
પાયે પરસાદ જલ અવચન કીન્હા,
મહાપરસાદ દાસકો દીન્હા. ૨
જાસેં કાલ ભયો હૈ આધીના,
તબસેં હંસ ભયો પરવીના;
કહૈ કબીર પૂરણ ભયે ભાગ,
જબ સતગુરૂ મસ્તક દિયે હાથ. ૩

ષષ્ઠ ખંડ.

ચલાવા આરતી-શબ્દ વિભાગ.

પ્રિય આત્મબંધુઓ !

આપ સર્વે જાણો છો કે આનંદ આરતીની રમૈની અને મંગલ શબ્દો જેમ અલગ છે તેમ ચલાવા આરતીના ચલાવા શબ્દ અને મંગલ શબ્દ પણ અલગ છે. પરંતુ કેટલાક મહંત સાહેબો, સંતો, સેવકો વગેરે આનંદ આરતી અને ચલાવા આરતીના રમૈની શબ્દો એકજ બોલી આરતી-યજ્ઞની ક્રિયા પૂર્ણ કરે છે. પરંતુ તે આપાણી અનભિજ્ઞતા છે. માટે ચલાવા આરતી-યજ્ઞની વિધિ અનુસાર ચલાવા શબ્દોનો અનુક્રમે નીચે પ્રમાણે વિસ્તાર બતાવ્યો છે. ચલાવા આરતીમાં સાત રમૈની જે આનંદ આરતીમાં બોલાય છે તે બોલી નીચે પ્રમાણે શબ્દો એક પછી એક બોલવા.

તેલનો શબ્દ.

સાખ લગન મેં હો બૈઠકે,
મંગલ ગાઇયે હો;
અતિ અમોલ ગુરૂકે શબ્દ,
તો બોલ સુનાઇયે હો. ૧
ગાવે સખી મંગલ ચાર,
તો જીવ બિહાઇયે હો;
સુન સતગુરૂકે હો મંગલ,
સખિયન સુનાઇયે હો. ૨
હાથ કનકકે હો કંકન,
મુગટ શિર દીન્હા હો;
બાંધ કનકકે હો કંકન,
દૂલહન કીન્હા હો. ૩
હાથ રતનકે હો બીંજના,
બાય ઢુરાઇયે હો;
રચ્યો હે તિલક લિલાર,
તો શોભા પાઇયે હો. ૪
ઝંખત સખી આનંદ સો,
તો તેલ ચઢાઇયે હો;
બહુ વિધિ સકલ આનંદ,
તો જાનિકે માનિયે હો. ૫

દૂત ભૂત જમ પેલકે,
હંસા લોક સિધાઇયે હો;
સો જીવ પહુંચે લોક,
તો દૂત દુઃખ પાવહી હો. ૬
દુલહા ભયે સાહેબ કબીર,
તો જીવ બિહાઇયે હો;
હમ ઘર અજર અમોલ,
ભાગ બડ પાઇયે હો. ૭

ચલાવા ચૌકાનો સીઢી શબ્દ.

મુક્તિ ભેદ જબ હંસા પાવે,
હોય મુક્ત લોકકું આવે. ૧
ખૂટી આવરદા કાલ નિયરાના,
તબ હંસા અપના મિરતુક જાના. ૨
તન તજિ હંસા ચલે રિંગાઈ,
મૃતુ અંધા જબ રોકે આઇ. ૩
અરે જીવ કહાં જાસી લબારા,
સદા નામ તેં લીન્હ હમારા. ૪
કહાં કો જીવ કહાં ચલિ આવા,
જીવ ભક્ષતે આંન મિલાવા. ૫
તબ સઠીહાર પહુંચે આઈ,
અપના જીવ લે ચલે લેવાઈ. ૬

હંસા તો અપના કર લીના,
હંસાકો તન હમ તુમકો દીના.
સુચિ સુરેખી લે તન જારા,
લેહો બાસ તુમ દૂત લબારા. ૭
ખોલ કપાટ હંસ ઘર ચલે,
આગે સત્તકબીર મિલે. ૮

સાખી.

ફિટફિટ કાલ અપરાધિયા,
બેઠ રહો અરઝાય;
હંસા લોક લે જૈહો,
જમ શિર પાંવ છુવાય. ૧
હંસા તુમ જન ડરપિહો,
કર મોરી પરતીત;
અમર લોક લે જૈહો,
ચલિ સો ભવજલ જીત. ૨
અખંડ મંડલ બ્રહ્મંડ બાસા,
નીર પવન હંસન રહિ બાસા;
સત સુકૃત આયે સઠીહારા,
રતન પલીતા દીપક બારા ૩
ચલો જીવ ધર્મરાયકે પાસ,
લેખા ચોખા દેવો ચુકાય;

આગે સન્ત કબીર હૈં,
જિન લેખા દિયા ચુકાય. ૪
જમકે માથે પાંવ દે,
સતગુરૂ કે ઉપદેશ;
સાહેબ અંક પઠાવહી,
તુમ ચલો આપને દેશ. ૫
જગમેં જગા સો ઊબરા,
રહા અમર ઘર સોય;
સત કબીરકે મન માનિયા,
તાપર ઉદે ન કોય. ૬

ચલાવા શબ્દ.

ચલો હંસા ઘર આપને, રામઇયા રામ;
યહાં નહિ રહેન તુમ્હાર હો, રામઇયા રામ. ટેક.
બહુત અપરાધી યહાં બસે, રામઇયા રામ;
બહુત બસે બટપાર હો, રામઇયા રામ. ૧
પલ પલમેં યમ ઘા કરે, રામઇયા રામ,
યહાં નહિ જીવ ઉબાર હો, રામઇયા રામ. ૨
ઝુઠે સુખકે કારને, રામઇયા રામ;
હંસા રહો હૈ ભુલાઇ હો, રામઇયા રામ. ૩
સતગુરૂ સાચી કહત હૈ, રામઇયા રામ;
માનત નહિ રે લબાર હો, રામઇયા રામ. ૪

તન ધરી બાત જો હમ કહી, રામઇયા રામ;
બહોત કહી સમઝાય હો, રામઇયા રામ. ૫
સુરિનર મુનિ માને નહિ, રામઇયા રામ;
પડે કાળ મુખ જાઇ હો, રામઇયા રામ. ૬
સતગુરૂ દીપક પ્રગટાઇયા, રામઇયા રામ;
કોઇ ઘટ ભયો ઉજીયાર હો, રામઇયા રામ ૭
ઉનહિ પુરૂષકે સંગમેં, રામઇયા રામ;
હંસ ઉતર ગયે પાર હો, રામઇયા રામ. ૮
તાહિ મેં અગર પયાન હો, રામઇયા રામ;
અગર પિયા ઘર જાઇ હો, રામઇયા રામ. ૯
કહેં કબીર ધર્મદાસ સોં, રામઇયા રામ;
સાર શબ્દ હૈ ન્યારા હો, રામઇયા રામ. ૧૦

ચલાવા મંગલ.

પિયર રહી રે ભુલાય, ઘને દિન બાપકે;
કર સતગુરૂકો સંગ. ચલી ઘર આપકે. ૧
મામા મિલા હૈ મોસાળ, ભુવા દશ બેનડી;
તજ સખિયનકો સંગ, સનમુખ હોય ખડી. ૨
માત પિતા સુત વીર, તજે પરિવારકું;
ઉભા મેલ્યા લોક, ચલી ભવપારકું. ૩
બહોર ન મિલના હોય, પિયરકે લોક સોં;
ચલી હૈં અપને દેશ, પૂરબ લે જોગ સોં. ૪

લંઘા અવઘટ ઘાટ, કમલ દલ છેદિયા;
ભંવર ગુફાકે ઘાટ, નિરંજન ભેદિયા.
ચઢી હૈ કલશ પર જાય, અગમ ઘર ગમ કિયા;
નિરાધાર નિરલેપ, પયાના વહાં દિયા;
અગમ મહલ મેં જાય, મિલી હૈ પીવકું;
હો રહી બ્રહ્મ સ્વરૂપ, કે પરહર જીવકૂં.
અધમ દીપ અગમ યહ, પુરૂષ એક સાર હૈ;
સદ્ગુરૂ કહેં કબીર, સોઈ ભરથાર હૈ.

ચલાવા નરિયર મોરવાનો શબ્દ.

જબહી હંસ પયાના કીન્હા,
સત સુકૃત અગુવા કર લીન્હા.
આગે હોયકે બાટ જનાવે;
સકલ હંસ મિલ દ્વારે આવે.
રતન આરતી કંચન થાર,
ગલે ગજ મોતિયનકે હાર.
ખોલ કપાટ આરતી સાર,
રૂપા મુક્તા બહુ વિસ્તાર.
કોટિ સુમેર નિછાવર કીન્હા,
પાંચો અમૃત ભોજન લીન્હા.
સાર સિંઘાસન બૈઠક દીન્હા,
કહેં કબીર અપના કર લીન્હા.

શબ્દ ધૂન.

અથ ચંદનકા ચૌક પુરાયા;
સત સુકૃત મન ભાયા.
ભર ઝારી ચરણામૃત લીના,
હુસન લે બરતાયા.
બીરા નામ જીવ રખવારા,
સત શબ્દ લખાયા.
શ્વેત મિઠાઈ ઉત્તમ પાના,
લે પનવારે ધરાયા.
લવંગ એલાયચી નરિયર ધોતી,
આરતી ધરો લેસાયા.
શ્વેત સિંહાસન અગમ અપારા,
સોહંગ ચંવર ઢુરાયા.
છોડેઉ લોક અમૃતકી કાયા,
જગમેં જુલાહા કહાયા.
સાધ સંત મિલ આરતી સાજો,
સત સુકૃત મન ભાયા.
ચૌરાશીકા બંદ છુડાયા,
નિહ અક્ષર દર્શાયા.
કહેં કબીર સુનો ભાઇ સાધો,
બહુર ન ભવ જલ આયા.

આરતીનો શબ્દ.

સુકૃત આરતી કરો બનાય;
નરિયર મોરકે આરતી ફેરો,
હંસ લોકકું જાય. ટેક.
લવંગ એલાયચી સોપારી નરિયર,
કઁવલકો પત્ર ધરાય;
એ પાંચો પનવારે સાજો,
ચૌકે આન ચઢાય. ૧
જેઠ અંશ નરિયર નિરમાવા,
માથ બ્રહ્માકો લીન;
સો બ્રહ્મા અહંકારે આયા,
બહુર હંસ ઘર જાય. ૨
પાંચ રતન દીપક બરે બાતી,
કલશ ઝલકે ઉજિયાર;
કહેં કબીર સુનો ધર્મદાસા,
યહ નિજ આરતી હમાર. ૩

ચલાવા શબ્દ.

(૧)

જીનકી રહની અપાર જગતમેં,
સો સતનામ પિયારા હો. ટેક.

જૈસો પુરયન રહે જલ ભીતર,
જલમેં કરત પસારા હો;
વાકે પત્રકો નીર નહિં વ્યાપે,
ઢરકિ જાત જસ પારા હો; ૧
જૈસે સતી જરે પિયકે સંગ,
પિયા બચન નહિં ટારા હો;
આપ તરે ઔરનકો તારે,
તારે કુલ પરિવારા હો. ૨
જૈસે સૂર ચઢે રન ઉપર,
બાંધ સકલ હથિઆરા હો;
વાકી સુરતિ રહે લડને મેં,
પ્રેમ મગન લલકારા હો. ૩
ઐસી રહનિ સો સાધુ કહાવે,
આતમ તત્વ વિચારા હો;
કહેં કબીર સુનો ભાઇ સાધુ,
પહોંચે ગુરૂકા પ્યારા હો. ૪

(૨)

જોગિયા બિન રહ્યો નહિ જાય હો,
કૌન મિલાવે જોગિયા. ટેક
મૈં હિરની પીયા પારધી હો,
ગુરૂ મારે શબ્દકે બાન હો;

જાહિ લગે સોઈ જાનહી,
ઔર દરદ નહી જાન હો. ૧
પિયાકી પિયાસી મૈં ફિરૂં,
સદા રટૂં પિયુ પિયુ હો;
પિયા મિલે તો જિયૂંગી,
નહીં તો તુરત તજૂંગી જીવ હો. ૨
પિયા કારન પિયરી ભઈ હો,
લોગ કહૈં પિંડ રોગ હો;
છિપ છિપ લંઘન મૈં કિયા,
મોહે પિયા મિલનકી યોગ હો. ૩
તબહી વૈદ બોલાઇયા,
પકડ બતાઈ નાડ હો;
વૈદ મરમ જાને નહીં,
યે તો કસક કરેજે હોય હો. ૪
કહૈં કબીર સુન જોગની,
તનમેં મનહી સમાય હો;
તેરે પ્રેમકે કારને,
જોગી સહજ મિલેંગે આય હો. ૫

(૩)

મેરી અરજ હે દીન દયાલ હો,
અબકી બેર ઉબારિયે. ટેક.

આઇ થી વા દેશ સેં
ભઈ પરદેશિની નાર હો;
વહે મારગ મોહે ભૂલિયા,
સો તો બિસર ગઈ નિજ નામ હો; ૧
જુગન જુગન ભરમત ફિરી,
જમકે હાથ બિકાન હો;
કરજોરે બિનતી કરૂં,
જાસેં મિલકર બિછુર મત જાવ હો. ૨
વિષમ નદી વિકરાલ હૈ,
વાહી ટકરિયા ધાર હો;
મોહ મગર વાકે ઘાટમેં,
જિન ખાયે સુર નર ઝાર હો. ૩
શબ્દ જહાજ કબીરકા,
સતગુરૂ ખેવન હાર હો;
કોઈ કોઈ હંસ ઉબારિ હો,
સો તો પલમેં લેઉં છુડાય હો. ૪

ભજન.

(૬)

સંતો સહજ સમાધી ભલી હૈ;
જબસેં દયા ભઈ સતગુરૂકી,
સુરત ન અંત ચલી હૈ. ટેક.

જહં જહં જાઉં સોઈ પરિક્રમા,
જો કછુ કરોં સો પૂજા;
ગૃહ ઉદ્યાન એક સમ લેખોં,
ભાવ મિટાઊં દૂજા. ૧
શબ્દ નિરંતર મનુવા રાચે,
મલિન બાસના ત્યાગી;
જાગત સોવત ઉઠત બૈઠત,
ઐસી તારી લાગી. ૨
આંખ ન મૂંદોં કાન ન રૂંધોં,
કાયા કષ્ટ ન ધારો;
ઉઘરે નૈનમેં સાહેબ દેખોં,
સુંદર બદન નિહારોં. ૩
કહૈં કબીર યા સુષમન રહની,
જો પ્રગટ કહિ ગાઇ;
દુઃખ સુખકે વહ પરે પરમ પદ,
સોઇ સદા સુખદાઇ. ૪

(૨)

સંતો રાહ દુનો હમ દીઠા;
હિંદુ તુરક હટા નહિં માને,
સ્વાદ સભન્હિકો મીઠા. ટેક.

હિંદુ બરત એકાદસિ સાધે,
દૂધ સિંગારા સેતી;
અનકો ત્યાગે મનકો ન હટકે,
પારન કરે સગોતી. ૧

તુરક રોજા નીમાજ ગુજારે,
બિસમિલ બાંગ પૂકારે;
ઈનકી ભિસ્ત કહાંતે હોઈ હૈ,
સાંઝે મુરગી મારે, ૨

હિંદુકી દયા મહેર તુરકનકી,
દોનોં ઘટસોં ત્યાગી;
વે હલાલ વે ઝટકે મારે,
આગ દુનો ઘર લાગી. ૩

હિંદુ તુરકકી એક રાહ હૈ,
સતગુરૂ દઈ હૈ બતાઈ;
કહહિં કબીર સુનહુ હો સંતો,
રામ ન કહેઉં ખુદાઈ. ૪

(૩)

હમારે મન કબ ભજિ હો ગુરૂ નામ. ટેક.
બાલપના જન્મતહી ખોયો,
જવાનીમેં વ્યાપો કામ;

વૃદ્ધ ભયે તન કાંપન લાગે,
લટકન લાગે ચામ. ૧
કાન બહિર આંખ નહીં સૂઝે,
ભયે દાંત બેકામ;
ઘરકી તિરિયા વિમુખ હોય બઠી,
પુત્ર કિયે કલકાન. ૨
ખટિયાસેં ભૂંઈયા કર દીન્હેં,
જમકા ગડા નિશાન;
કહેં કબીર સુનો ભાઈ સાધો,
દુબિધા મેં નિકસત પ્રાન. ૩

(૪)

મન નેકી કર લે દો દિનકા મિજમાન. ટેક.

જોરૂ લડકા કુટુંબ કબીલા,
દો દિનકા તન મલકા મેલા;
અંત કાલ ઉઠ ચલા અકેલા,
તજ માયા મંડાન રે. ૧
કહાંસે આયા કહાં જાયગા,
તન છૂટે મન કહાં રહેગા;
આખિર તુઝકો કૌન કહેગા,
ગુરૂ બિન આતમ જ્ઞાન રે. ૨

કૌન તુમ્હારા સચ્ચા સાંઇ,
જૂઠા હૈં સબ સકલ સંસારા;
કહાં મુકામ કહાં ઠિકાના,
ક્યા બસ્તિકા નામ રે. ૩
રહટ માલ પનઘટ જો ભરતા,
આવત જાવત ભરા ઔ રીતા;
જુગન જુગન તૂં જીતા મરતા,
ક્યોં કરતા અભિમાન રે. ૪
લક્ષ ચૌરાસી હૈ ખેતા સા,
ઉંચ નીચ ઘર લેતા વાસા;
કહૈં કબીર સુનો ભાઈ સાધો,
જપના ગુરૂકા નામ રે. ૫

(૫)

મન મૌલા જાને ગુજર ગઇ ગુજરાન રે. ટેક.
કોઇ દિન રૂખા સૂખા રાંધા,
કોઈ દિન દૂધ મલિદા છાંદા;
કોઇ દિન પત્ર પરાયલ કાંદા,
કોઇ દિન રહે હેરાન રે. ૧
કોઇ દિન શાલ દુશાલા અંગે,
કોઇ દિન ફાટે ટૂટે નંગે;

કોઈ દિન ખાસે રંગ ચંગે,
કોઈ દિન તોરે તાન રે. ૨
કોઈ દિન દેવલ કોઈ દિન મહજિદ,
કોઈ દિન બાગ બગીચા વાડી;
કોઈ દિન રહે વૃક્ષકે છાંહી,
કોઈ દિન રહે મેદાન રે. ૩
દિલ મિલ રહેના હૈ કે આના,
નેકી બાત શિખાવત રહના;
કહે કબીર સુનો ભાઈ સાધો,
જપના નિરગુણ નામ રે. ૪

(૬)

મેરે મન બસ ગયે સાહેબ કબીર. ટેક.
કાશી મેં સતગુરૂ પ્રગટ ભયે હેં,
ગુણ કે ગહિર ગંભીર;
કાશી તજ મગહર મેં આયે,
દોઊ દીન કે પીર. ૧
એક દિન સાહેબ બેન બજાયે,
કાલિંદ્રી કે તીર;
સુરનર મુનિ સબ છક્તિ ભયે હેં,
છક ગયે જમુનાકે નીર. ૨

કોઈ ગાડે કોઇ અગન જલાવે,
કોઇ ન ધરતા ધીર;
ચાર દાગસેં ન્યારે સાહેબ,
વિનશત નાહીં શરીર. ૩
જગન્નાથકે મંદિર થાપે,
હટ ગયે સાગર નીર;
દાસ મલૂક સલૂક કહત હૈ,
ખોજો ખસમ કબીર. ૪

ગઝલ

ગઝલ-ધ્વનિ ભજન ૧.

હે નાથ ઇસ જગતમેં, સિવા કૌન તુમ્હારે ?
માતા પિતા સ્વામી સખા, બન્ધુ હૈ હમારે. ટેક.
ઐસા દયાલ ઔર, નહિ દૂસરા ધની;
કરી નષ્ટ કષ્ટ જીવકે, દુઃખ દ્વન્દ્વ નિવારે ૧
જબ જબ તુમ્હારા નામ લૈ, ભકતોંને પુકારા;
તબ તબ સહાય કરનેકો, આપી તો સિધારે. ૨
ચારોં યુગોંમેં ધારી રૂપ, તુમ પ્રગટ ભયે;
પાપી અનેક તારકે, ભવપાર ઉતારે. ૩
મહિમા અનંત આપકી, કોઇ ન કહ શકે;
યહ જાની ભેદ વેદ, નેતિ નેતિ ઉચારે. ૪

અબ મેગી મોહિ દીજૈ, દર્શન કૃપાનિધે;
હોય અતિ આધિન, દીન ધર્મદાસ પુકારે. ૫

(૨)

કૃપાસિંધુ મુઝે અપના, બના લોગે તો ક્યા હોગા;
જરા સતનામ કાનોંમેં, સુના દોગે તો ક્યા હોગા. ટેક
દયા કરનેકો જીવોંપર, જો તુમ દુનિયામેં આયે હો;
મેરી ભી તર્ફ ઇક દૃષ્ટિ, ઝુકા દોગે તો ક્યા હોગા. ૧
સકલ જગમેં પતિતપાવન, તુમ્હારા નામ જાહિર હૈ;
અગર મુઝ એક પાપીકો ભી, તારોગે તો ક્યા હોગા ૨
અખંડિત જ્ઞાનકી ધારા, બરષકે પરમ સુખદાઇ;
પ્રબલ ત્રયતાપકી અગ્નિ, બુઝા દોગે તો ક્યા હોગા. ૩
પરમ સિદ્ધાંત્ત વેદોંકા, લખાકે આત્મા મુઝકો;
મેરે દિલસે અવિદ્યાકો, હટા દોગે તો ક્યા હોગા. ૪
કઈ મુદ્દતસે ગોતે ખા, રહા હૂંગા બિચારા મૈં;
સહારા દે કે ચરણોંકા, બચા દોગે તો ક્યા હોગા. ૫
પડી હૈ આય અબ મેરી, પ્રભુ ભવધારમેં નૈયા;
ખેવૈયા બન કિનારે પર, લગા દોગે તો ક્યા હોગા ૬
અરજ ધર્મદાસકી પ્રભુજી, ફક્ત ચરણોંમેં યહ હૈ કી;
જનમ અરૂ મરણકે દુઃખસેં, છુડા દોગે તો ક્યા હોગા ૭

(૩)

ધન્ય કબીર! કુછ જલવા,
દિખાના હો તો ઐસા હો;
બિના માબાપકે દુનિયામેં,
આના હો તો ઐસા હો. ટેક.
ઉતર આસમાનસેં એક નૂરકા,
ગોલા કમલદલ પર;
વો આકે બન ગયા બાલક,
બહાના હો તો ઐસા હો. ૧
કહું કયા ઢંગ ગંગાકે,
કિનારે શિષ્ય હોનેકા;
જો રામાનંદ સ્વામીકો,
ભૂલાના હો તો ઐસા હો. ૨
છુડાકર ઢોંગ દુનિયાકા,
સત્ય ઉપદેશ દેતે થે;
ભરે મૈદાન ગર ડંકા,
બજાના હો તો ઐસા હો. ૩
બહસ કરનેકો પંડિત મૌલવી,
સબ પાસમેં આયેં;
ભયે શરમીન્દે આપી ખુદ,
હરાના હો તો ઐસા હો. ૪

સુના કે જ્ઞાન નિરબાની,
કિયા દોઉ દીનકો ચેલા;
અગર સંસારમેં સતગુરૂ,
કહાના હો તો ઐસા હો. ૫

હજારોં બેલ ભરકે ધાન
કેશવ ભેંટ કો લાયા;
રખા નહીં એક દાનાગર,
લૂટાના હો તો ઐસા હો. ૬

કિયા સદ્ધર્મ કા પરચાર,
પહલે પહલ કાશી મેં;
બિના ભક્તિકે મુક્તિકા,
ઠીકાના હો તો ઐસા હો. ૭

છોડકર ફૂલ ઔ ચાદર,
ગયે સાદેહ નિજઘરકો
પરમ અવતાર હંસ જગમેં,
રવાના હો તો ઐસા હો. ૮

બચાયા હિંસકોંકે હાથ સેં;
હિન્દૂ ધરમ સાબીત;
કહેં ધર્મદાસ ગહરી જડ,
જમાના હો તો ઐસા હો. ૯

ગઝલ ધ્વનિ જિલા ૪.

તજી સકલ તદબીર એક કબીરકો ધ્યાયા કરો;
જાકે દીન આધીન સંતોકે નિકટ આયા કરો. ટેક.
ફુલ ફલ પરસાદ થોડા બહુત રૂ શ્રદ્ધાકે સહિત;
બન શકે જો કુછ સો ઉનકી ભેટકો લાયા કરો. ૧
ધરકે સન્મુખ ઉનકે, અપને હાથ દોનોં જોડકર;
અદબસેં અભિમાન તજી, ચરણોંમે શિરનાયા કરો. ૨
સુનીકે ઉપદેશોંકો ઉનકે, મનન કર ફિર બાર બાર;
નિદિધ્યાસન કરકે ઉસકો, કામમેં લાયા કરો. ૩
દમ બદમ કર યાદ વહ, ધર્મદાસ ઉઠતે બૈઠતે;
સત્ય સાહિબ સત્ય સાહિબ, કહકે ગુણ ગાયા કરો. ૪

ગઝલ ધ્વનિ જંગલા ૫.

વો જો ગર્ભમેં દુઃખ થા જબર,
તુઝે યાદ હો કિ ન યાદ હો;
આયા થા તબ તૂં કૌલ કર;
તુઝે યાદ હો કિ ન યાદ હો. ટેક.
મલ મૂત્રસેં તો શરીર સબ,
લિપટા હુવા દુરગંધમેં;
જઠરાગ્નિસેં જલનેકા ડર,
તુઝે યાદ હો કિ ન યાદ હો. ૧

ઉલટા પૈર અતિ કષ્ટ સે,
નીચા કિયા શિર પૈરમેં;
રોતા થા હરદમ આંખભર,
તુઝે યાદ હો કિ ન યાદ હો. ૨

ઇસ દુઃખસેં કાઢો મુઝે,
હરગિજ ન ભૂલૂંગા તુઝે;
કહતા થા હો હોકે બે ખબર,
તુઝે યાદ હો કિ ન યાદ હો. ૩

નવ માસ રક્ષા કી પ્રભુ,
ફિર ગર્ભસે બાહેર કિયા;
બલહીન બાલક બે ખબર,
તુઝે યાદ હો કિ ન યાદ હો. ૪

ફિર દૂધસેં પાલન કિયા.
હો જવાન માયામેં ફંસા;
ફિરને લગા તું ઇધર ઉધર,
તુઝે યાદ હો કિ ન યાદ હો.

કપડે આભૂષણ પહન કર,
ચલનેમેં દેખે છાંહ કો;
મોહિત હુવા લખી નારી પર,
તુઝે યાદ હો કિ ન યાદ હો.

रह कर जुवानी कुछ दिनों,
आते बुढापा देख कर;
कंपने लगा शिर सर बसर,
तुझे याद हो कि न याद हो. ७
अब भी तो मूरख चेत तूं,
तीनों ये पन यौंहि गये;
गुरु कबीर कहते हैं अगर,
तुझे याद हो कि न याद हो. ८

गझल ध्वनि खमाच ६.

भरा सतसंगका दरिया,
नहा लो जिसका जी चाहे;
जिगर से दाग पातिकका,
छुडा लो जिसका जी चाहे. टेक.
न ऐसा और है तीरथ,
जगतमें दूसरा कोइ;
गया हरद्वार जा का,
अजमा लो जिसका जी चाहे. १
ऋषि मुनिओंने भी गाई,
बहोत कुछ इसकी जो महिमा;
लिखि वह पोथियों में है,
पढा लो जिसका जी चाहे. २

નહીં ઈસમેં જરા તઅજ્જુબ,
જો ફલ સંતોંને ફરમાયા;
કાગ સેં હંસ અપને કો,
બના લો જિસકા જી ચાહે. ૩
હુજારોં રત્ન બે કીંમત,
ભરે આલાસેં આલા હૈ;
જરા ઈસમેં લગા ગોતા,
ઉઠા લો જિસકા જી ચાહે. ૪
મુક્ત હોના ચહો દુઃખસેં,
તો તુમ ધર્મદાસ સતગુરૂકે;
શરન આ કાલસેં તિનુકા,
તોડા લો જિસકા જી ચાહે. ૫

રાગ કવ્વાલી ૭.

સદ્ગુરૂ ફક્ત જગતમેં, દુઃખકો છુડાનેવાલે;
ભવસિન્ધુમેં કુટુંબકે, સબ હૈં ડુબાનેવાલે. ટેક.
માતા પિતા તુમ્હારે, તિરિયા ઔ સુત વિચારે;
સ્વારથકો અપને સારે, નાતા લગાનેવાલે. ૧
અબ તો સગે ઘનેરે, કહતા હૈ જિનકો મેરે;
આખિરકો કોઈ તેરે, નહિ કામ આનેવાલે. ૨
યમકે પડેગા પાલે, મુસકે જકડકે તાને;
કોઈ ન ઉસ ઠિકાને, હોંગે બચાનેવાલે. ૩

પાકે મનુષ્ય તનકો, કરલે પવિત્ર મનકો:
ફૂલે ન દેખ ધનકો, દૌલત કમાનેવાલે. ૪
સુનલે યે બાત નીકી, પ્યારે ગુરૂ કબીરકી:
ભકિતસેં ઉસ ધનીકી, મત મુંહ છિપાનેવાલે. ૫

(૮)

બને જો કછુ ધરમ કરલે;
યહી એક સાથ આવેગા:
ગયા અવસર ન તેરે ફિર,
યે હરગિજ હાથ આવેગા. ટેક.
દિવાના બનકે દુનિયામેં,
સમય અનમોલ ખોતા હૈ;
દિયે લાખોંકી દૌલત ભી,
ન પલ રહને તું પાવેગા. ૧
ધરી રહી જાયગી તેરી,
અકડ સારી ઠિકાને પર;
જબ આકે યમ જકડ ગરદન,
પકડ કર ધર દબાવેગા. ૨
કુટુંબ પરિવાર સુત જોઈ,
સહાયક હોગા નહિં કોઈ;
તેરે પાપોંકી ગઠડી ખુદ,
તૂહી શિર પર ઉઠાવેગા. ૩

ગરભમેં થા કહા તૂને,
ન ભૂલૂંગા પ્રભુ તુમકો;
ભલા તૂં જાયકે અપના,
ઉસે કયા મુંહ દિખાવેગા. ૪
તુઝે તો ઘરસે જંગલમેં.
તેરાહી ખુદ બખુદ બેટા;
સુલાકે લકડિયોંકે ઢેરસેં,
તુઝકો જલાવેગા. ૫
કહેં કબીર સમુઝાઇ,
તૂં કહના માન લે ભાઈ;
નહિં તો અપની ઠકુરાઇ,
વૃથા સારી ગમાવેગા. ૬

(૯)

સતનામકા ઝંડા આલમમેં,
ગડવા દિયા સતગુરૂ કબીરને;
ભ્રમ ભૂતકા ભંડા ચકદમહી,
ફડવા દિયા સતગુરૂ કબીરને. ટેક.
જો જડકે પીછે પડે હુયે થે,
ચેતનસેં ચિત્ત હટા કરકે;
હો પરગટ ચેતનકી મહિમા,
બતલા દિયા સતગુરૂ કબીરને. ૧

ધર્મદાસકો પત્થર પૂજનેમેં,
રે બીત ગયે બરસોં બરસોં;
પર હાથ ન આયા કુછ ઉનકો,
દિખલા દિયા સતગુરૂ કબીરને. ૨
કિયે કૈદ હજારોં સાધૂકો,
ચક્કી પિસવાવે સુલતાને;
ફિરવા કર ચક્કી ચેતન બલ,
દિખલા દિયા સતગુરૂ કબીરને. ૩
જગન્નાથકા પંડા અગ્નિસેં,
જલ કર જબ છટપટ કરતા થા;
જલ છાંટા દૂરસે દે પીડા,
હરવા દિયા સતગુરૂ કબીરને. ૪
અભિમાની પોથા ધારીકો,
કરતે થે પરાજય પલ ભરમેં;
માલી કહે જ્ઞાન પરમજ્યોતિ,
લાયા હૈ સતગુરૂ કબીરને. ૫

(૧૦)

ઇતના તું કરના સાહેબ,
જબ પ્રાણ તનસેં નિકલે;
તેરી તરફ હો ચિતવન,
ઔર ભાવ ભરકે નિકલે. ટેક.

આવે ન ખ્યાલ ઘરકા,
સુત દાર માત જરકા;
ચેલા ચંવર મંદરકા,
જબ પ્રાણ તનસેં નિકલે. ૧

તુઝસે હી તાર લગી હો,
બંદગી મેં સર ઝુકી હો;
અપની ન કુછ રહી હો,
જબ પ્રાણ તનસેં નિકલે. ૨

કરૂણામય રૂપ ખડી હો,
માલીકી દીઠ ગડી હો;
સુરતા મેરી લડી હો,
જબ પ્રાણ તનસેં નિકલે. ૩

ભજન રાગ બનજારા ૬૧.

ધન ! ધન ! સતગુરૂ સત્ય કબીર;
ભકત ભવપીર મિટાનેવાલે. ટેક.
રહે નલ નીલ યત્ન કરી હાર,
તબ રઘુવીરને કરી પુકાર;
જાય સત રેખા લિખી સુધાર,
સિન્ધુમેં શિલા તિરાનેવાલે. ૧
ડસ્યો વિષધરને હૈ જબ આય,
પુકાર્યો ઇન્દ્રમતિ અકુલાય;

ધાયકે બેગી કીજૈ સહાય,
બિરહુલી મંત્ર સુનાનેવાલે. ૨
દામોદર શાહને હોત અકાજ,
અરજકી ડૂબત દેખી જહાજ;
લાજ રખ લીજે ગરીબ નિવાજ,
આજ નિધિપાર લગાનેવાલે. ૩
કહેં કરજોરી દીન ધર્મદાસ,
દરશ દે પૂરણ કીજૈ આશ;
મેટિયે જન્મ મરનકી ત્રાસ,
સત્યપદ પ્રાપ્ત કરાનેવાલે. ૪

રાગ લાવણી ૧૨.

ભવ ડૂબત પાર ઉતારો,
ગહિ હાથ નાથ મોહિ તારો;
કરૂણા નિધાન હિતકારી,
મૈં આયો શરણ તુમ્હારી ટેક.
યદ્યપિ મૈં અતિ અઘકર્મી;
નહિ મો સમ કોઈ અધર્મી;
તદ્યપિ તુમ્હારી પ્રભુતાઇ,
કુછ ન્યૂન ન દેત દિખાઇ;
ગાવત હે ગુણ શ્રુતિ સારી,
મૈં આયો શરણ તુમ્હારી. ૧

સબ લોક કુટુંબ હૈ મેરે,
નિજ સ્વારથકો બહુતેરે;
યમરાજ પકડ લે જાવે,
તબ કામ કોઈ નહિ આવે;
યહ બાત હૃદયમેં બિચારી,
મેં આયો શરણ તુમ્હારી. ૨
કરી કૃપા કુબોધ વિનાશો.
સત જ્ઞાન હૃદયમેં પ્રકાશો;
ભ્રમ સંશય શોક ઘનેરો,
સબ દૂર કરો પ્રભુ મેરો;
નિજ દાસ જાની અધિકારી,
મેં આયો શરણ તુમ્હારી. ૩
કહેં ધર્મદાસ કર જોરી,
ઇતની વિનતી પ્રભુ મોરી;
જન જાનિ અનુગ્રહ કીજે,
ગુરૂ ભક્તિ દાન મોહિ દીજે;
તન મન ધન ચરનન વારી,
મેં આયો શરણ તુમ્હારી. ૪

રેખતા ૧.

સતકા શબ્દ સેં ધરનિ આકાશ હૈ,
સતકા શબ્દ સેં પવન પાની;

સતકા શબ્દ સેં ચંદ્ર ઔ સૂર હૈ,
સતકા શબ્દ સેં વેદ બાની:
સતકા શબ્દ સેં ગુરૂ ઔર શિષ્ય હૈ,
સતકા શબ્દ સેં પુરૂષ નારી:
સતકા શબ્દ સંસાર મેં રમિ રહ્યા,
સતકા શબ્દકી અનંદ ન્યારી:
સત્તહિ વાર હૈ સત્તહી પાર હૈ,
સતહિ શબ્દ મિલ સંત ગાવે;
કહૈં કબીર કોઈ સતકા પારખી,
કોટિ મધ્યે કોઇ એક આવે.

ઉપદેશ ૨.

ચાર વેદ છશાસ્ત્ર અઠારા પુરાન માંહિં;
જો નર દયાવંત સોઈ નર નર હૈ.
મુંડ મુંડાયેસેં કિતેક નર તર ગયે,
ભેડ ન તરે જાકે નિત સર સર હૈ.
જટાકે બઢાયેસેં કિતેક નર તર ગયે;
મોર ના તરે જાકી લંબી લંબી પર હૈં.
ગંગાકે નહાયેસેં કિતેક નર તર ગયે;
મીન નહીં તરે જાકે જલહીમેં ઘર હૈ.
કહતે કબીર સાહબ સુનો સંત ધર્મદાસ;
જાકે હિયે દયા બસે સોઇ ભવ તર હૈ.

રેખતા ૩.

ઉલટિ યંત્ર ધરો શિખર આસન કરો,
દેખ સો દેવ દરગાહ માંહીં.
જહાં તેલ બાતી બિના અધર દીપક બલૈ,
મુક્તિકી જોત સો ઘટૈ નાહીં.
જહાં તાલ તાંતી બિના રાગ રમતા સુના,
પાવ બિન નિરત ઝંકાર ખાંહીં.
હાથ બિન પાંવ બિન શીશ મસ્તક બિના,
હુકુમ હથિઆર બિન ફૌજ ધાઈ.
જહાં જંત્ર તેજી નહિ ગૈંદ છાજે નહિં,
યુદ્ધ મંડાન તહાં ઘાવ નાહીં.
પાત બિન પેડ બિન વાઘડમ્બર રહે,
પાલી બિન સર્વહી લોલ ખાહીં.
નિર બિન કમલ તહં ફૂલી નિર્મલ રહૈ,
પોખ બિન ભંવર ગુંજાર ખાહીં.
નેવ બિન મહલ કે દશોં છાજા બના,
રૂપ બિન દેવ જહાં મૌજ પાઈ.
કહૈં કબીર કોઈ નિરતિ લો નિરખિયો,
પપિલ કે પંથમેં ગયંદ જાઈ.

રેખતા ૪.

છાંડિ ધોખા દિયા આપ નિશ્ચય કિયા,
આદિ અરૂ અંત સાહેબ એક જાની.
સુરતિકે થાકતે નિરતિ ભી થાકિયા,
નિ·તિકે થાકતે શેષ કંપા.
શેષકે કંપતે ધરનિ ભી ધસમસી,
ધરનિકે ધસમસે મેરૂ ડોલા.
મેરૂકે ડોલતા શબ્દ સાયર મિલા,
ઉર્ધ્વ મેં શબ્દ ઘનઘોર ગાજા.
બખત બખતી મિલી કર્મ ચારી જુરી,
બાંધિ પાતાલ આકાશ ફેરા.
સત્ત કબીર તહાં બ્રહ્મ ચૌરી કરા,
સત સાહેબ તહાં લિયા ફેરા.

રેખતા ૫.

ઝિલમિલિ જ્યોતિ ઝનકાર બાજા બજે,
દિલકે બિચ એક ચંદ્ર દેખા.
કોટિ બ્રહ્મા જહાં વેદ પઢતે રહે,
કોટિ શંભુ જહાં ધ્યાન ધરતા.
નારદા શારદા હાથ જોડે ખડે,
વહાં વેદ કિતેબ કહો કૌન સુનતા.

કહે કબીર સત નામ કે જહાજ પર,
બૈઠકે સંત કોઇ પાર હોતા.

ઝૂલના ૧

તીરથ સકલમેં પાની હૈ જી,
કછૂ ઔર નહિ તુમ ન્હાય દેખો,
પ્રતિમા સકલકી જડ હૈ જી.
બોલે નહિ તુમ બોલાય દેખો.
વેદ પુરાન સબ બાદ હૈ જી,
તુમ ઘટકા પડદા ખોલ દેખો.
અનુભવકી બાત ગુરૂ કબીર કહે,
સતનામ બિના સબ પોલ દેખો.

ઝૂલના ૨.

ડાર ડાર દીજે ઉઠ રાહ લીજે,
ઇસ રાહ કરી સાંઇ પાઇયેજી;
દુઃખ સુખસો ન્યારા હોય રહે,
નિત સત અસત વિચારિયેજી.
મુયે મુકિતકી આશ કૈસી,
જીવત હી મુકિત કયોં ન પાઇયેજી.
અંત સમય જહાં જાવના હૈ,
કબીર જીવત કયોં ન જાઇયેજી.

ઝૂલના ૩.

ધન ધન કબીરકા જ્ઞાન યારો,
પુસ્તક પુરાન કા પીવ હૈ જી;
ફુલ સેતી અત્તર કાઢ લિયા,
જૈસે દુધકે બીચમેં ઘીવ હૈ જી.
સબ તારન કે બીચમેં ચંદ્ર સોહે,
એસે દેવતનમેં બડે શિવ હૈ જી;
વેદ કિતેબ કાજી પંડિત રચ્યા,
કબીર કે જ્ઞાનમેં જીવ હૈ જી.

સપ્તમ ખંડ.

પ્રશ્નોત્તર વિલાસ સાખી સંગ્રહ.

ગુરૂ તુમ્હારા કહાં બસે, ચેલા કહાં બસાય;
ક્યોં કરિકે મિલના ભયા, બિછુડે આવૈ જાય ?
ગુરૂ હમારા ગગનમેં, ચેલા હૈ ચિત્ત માંહિ
સુરતિ શબ્દ મેલા ભયા, બિછુડત કબહું નાંહિ.
કહાં બુંદ સાયર મિલા, કિહિ બિધિ કૌન સ્નેહ;
યહ મનમેં સંસૌ ભયા, સમુઝિ અર્થ કહિ દેહ ?
ગગન બુંદ સાયર મિલા, ઉત્તમ પરમ સનેહ;
મનકા સંસૈ દૂર કરૂ, સમુઝિ અર્થ ગહિ યેહ.
શબ્દ કહાંતે ઉઠત હૈ, કહુ કહાં જાય સમાય;
હાથ પાંવ વાકે નહિ, કૈસે પકડા જાય ?
નાભિ કમલતે ઉઠત હૈ સુન્નમેં જાય સમાય;
હાથ પાંવ વાકે નહિ, સુરતિસેં પકડા જાય.
શબ્દ કહાં સે આઇયા, કહાં શબ્દકા ભાવ;
કહાં શબ્દકા સીસ હૈ, કહાં શબ્દકા પાંવ ?
શબ્દ બ્રહ્મંડ તે આઇયા, મધ્ય શબ્દકા ભાવ;
જ્ઞાન શબ્દકા સીસ હૈ, અજ્ઞાન શબ્દકા પાંવ.

કૌન શબ્દકી નાવરી, કૌન શબ્દ અસવાર;
કૌન શબ્દકી ડોર હૈ, કૌન ઉતારૈ પાર ?
સાંચ શબ્દકી નાવરી, અકહ શબ્દ અસવાર;
સુરતિ શબ્દકી ડોર હૈ, તુઝે ઉતારૈ પાર.
કૌન સરોવર પાની બિન, કૌન મીચ બિન કાલ;
કૌન સુપરિમલ બાસ બિન, કૌન બ્રિચ્છ બિન ડાલ ?
માન સરોવર પાનિ બિન, નિંદ મીચ બિન કાલ;
શબ્દ સુપરિમલ બાસ બિન, સુરતિ બ્રિચ્છ બિન ડાલ.
કબીર મન મૈલા ભયા, યામેં બહુત બિકાર;
યહ મન કૈસે ધોઇયે, સાધૂ કરો વિચાર ?
ગુરૂ ધોબી સિષ કાપડા, સાબુન સિરજનહાર;
સુરતિ સિલા પર ધોઇયે, નિકસે રંગ અપાર.
ઇસ તનમેં મન કહાં બસે, નિકસિ જાય કિ હિ ઠૌર;
ગુરૂગમ હૈ તો પરખિ લે, નાતર કર ગુરૂ ઔર ?
નૈનોં માંહી મન બસૈ, નિકસિ જાય નૌ ઠૌર;
ગુરૂગમ ભેદ બતાઇયા, સબ સંતન સિર મૌર.
દૂધ ફાટી ઘ્રુત કહં ગયા, કાંસા ફૂટી નાદ;
તન છૂટૈ મન કહાં રહૈ, જાનૈ બિરલા સાધ.
દૂધ ફાટી ઘૃત દૂધ મિલા, નાદ મિલી આકાશ;
તન છૂટૈ મન તહં ગયા, જહાં ધરી મન આસ.
સકલ પસારા પવનકા, સાત દ્વીપ નવ ખંડ;

કોન નામ ઉસ પવનકા, જો ગરજૈ બ્રહ્માંડ ?
સકલ પસારા પવનકા, સાત દ્વીપ નૌ ખંડ;
સોહ નામ ઉસ પવનકા, જો ગરજૈ બ્રહ્માંડ.
કૌન પવન ધરતી બસૈ, કૌન પવન આકાસ;
કૌન પવન મધ્યે બસૈ, કૌન પવન પરકાસ ?
ધીર પવન ધરતી બસૈ, અગહ પવન આકાસ;
મધુર પવન મધ્યે બસૈ, અગર પવન પરકાસ.
કૌન પવન લે આવઈ, કૌન પવન લે જાય;
કૌન પવન ભરમત ફિરૈ, સો મોહિ દેહુ બતાય ?
સહજ પવન લે આવઈ, સુરતિ પવન લે જાય;
જીવ પવન ભરમત ફિરૈ, કહૈં કબીર સમુઝાય.

કૌન દેસ તે આઈયા, કૌન તુમ્હારા ઠામ;
કૌન તુમ્હારી જાતિ હૈ, કૌન પુરૂષકા નામ ?
અમર લોક તે આઈયા, સુખસાગર હૈ ઠામ;
જાતિ અજાતિ મેરી હૈ, સત્ત પુરૂષકા નામ.
કૌન તુમ્હારી જાતિ હૈ, કૌન તુમ્હારા નાંવ;
કૌન તુમ્હારા ઈષ્ટ હૈ, કૌન તુમ્હારા ગાંવ ?
જાતિ હમારી આતમા, પ્રાણ હમારા નાંવ.
અલખ હમારા ઈષ્ટ હૈ, ગગન હમારા ગાંવ.
કહાંસે આયા જીવ યહ, કિસમેં જાય સમાય;
કૌન ડોરસે ચઢિ ચલા કહો મુઝે સમુઝાય.

સિરગુન આયા જીવ યહુ, નિરગુન જાય સમાય;
સુરતિ ડોરિ લે ચઢિ ચલા, સતગુરૂ દિયા બતાય.
કૌન સાધૂકા ખેલ હૈ, કૌન સુરતિકા દાવ;
કૌન અમીકા કૂપ હૈ, કૌન વજ્રકા ઘાવ ?
ક્ષમા સાધૂકા ખેલ હૈ; સુમતિ સુરતિકા દાવ;
સતગુરૂ અમૃત કૂપ હૈ, શબ્દ વજ્રકા ઘાવ.
કૈ રતિ ભર સુરતિ હૈ, કૈ રતિ ભર કામ;
કૈ રતિ ભર માયા હૈ, કૈ રતિ નિજ નામ ?
સોરા રતિ ભર સુરતિ હૈ, છત્તીસ રતિ ભર કામ;
માયા સહસ રતિ ભરૈ, એક રતિ નિજ નામ.
કૌન જગાવૈ બ્રહ્મ કો, કૌન જગાવૈ જીવ;
કૌન જગાવૈ સુરતિકો, કૌન મિલાવૈ પીવ ?
બિરહુ જગાવે બ્રહ્મકો, બ્રહ્મ જગાવૈ જીવ;
જીવ જગાવે, સુરતિકો. સુરતિ મિલાવૈ પીવ.
કૈ માસે ભર નામ હૈ, કૈ માસે ભર પાન;
કૈ માસે ભર પુરૂષ હૈ, જાકો ધરિયે ધ્યાન ?
આઠ માસે ભર નામ હૈ, નૌ માસે ભર પાન;
સોરા માસે પુરૂષ હૈ, જાકો ધરિયે ધ્યાન.
કુમતિ કિસકી મિટિ ગઈ, કિસકા મિટા હંકાર;
ક્યોં કરિકે ભેલા હુઆ, સો મોહિ કહો બિચાર ?
કુમતિ ચિત્તકી મિટી ગઈ, મિટ ગયા મન હંકાર;

દોનોંકા ઝગડા મિટા, કહેં કબીર બિચાર,
એક રામ દશરથ ઘર ડોલે, એક રામ ઘટઘટમેં બોલે;
એક રામકા સકલ પસારા, એક રામ સબહીસેં ન્યારા.
કૌન રામ દશરથ ઘર ડોલે, કૌન રામ ઘટઘટમેં બોલે,
કૌન રામકા સકલ પસારા, કૌન રામ તિરગુનસે ન્યારા ?
આકારરામદશરથઘર ડોલે; નિરાકાર રામ ઘટઘટમેં બોલે;
બુંદ રામકા સકલ પસારા, નિરાબંલ સબહી સેં ન્યારા

॥ સત્યનામ ॥

દાનવીરોના નામ

૧૫૧ રૂા. પંચાલ શ્રી આત્મારામ સોમનાથ
અમદાવાદ ધોબીઘાટ, દુધેશ્વર રોડ,

૧૦૧ રૂા. મહેતા શ્રી સોહનલાલ પિતા વ્યારચંદજી
બાંસવાડા, રાજસ્થાન, મુ. ખાંદુ.

૫૧ રૂા. શ્રીમતિ ભક્તમતિ રામીબેન અમૃતલાલ
ખેરવા, અમદાવાદ.

૫૧ ,, ભક્તરાજ શ્રી મુળજીભાઈ કલાભાઈના
સુપુત્ર શ્રી પુંજાભાઈ ડાભલા–અમદાવાદ

૨૫ ,, મહંતશ્રી રતનદાસ વાલદાસ
અમદાવાદ, ગામ ધોળાકૂવા

૨૫ ,, મહંતશ્રી ભીખાદાસ રામજીભાઈ
મગવાડા જી. પાલનપુર

૨૫ ,, પરમાર શ્રી અંબાલાલ ડી.
ગામ જારકા તા. ખેરાળુ

૧૫ ,, પરમાર શ્રી રણછોડલાલ ભનાભાઈ
મુ. પાલડી તા. વિજાપુર

૧૫ ,, પરમાર શ્રી સદારામ બહેચરભાઈ
મુ. પાલડી તા. વિજાપુર

૨૫ ,, સોલંકી શ્રીમતિ શાન્તાબેન ધુળાભાઈ
ફલુવાળા—અમદાવાદ

૧૧ ,, પરમાર શ્રી મોતીલાલ બહેચરભાઈ
મુ. રામપુર તા. વિજાપુર

૧૧ ,, શ્રી સદાભાઈ મોતીભાઈ
મુ. ઇટાદરા તા. વિજાપુર

૧૧ ,, પરમાર શ્રી ત્રિકમલાલ માવજીભાઈ
મુ. પાલડી તા. વિજાપુર

૧૧ ,, શ્રી ભીખાભાઈ જેઠાભાઈ
મુ. ગુંજા તા. વિસનગર

૧૧ ,, શ્રી ડાહ્યાભાઈ ગબડદાસ પરમાર
ગોળ લીમડા, અમદાવાદ

૧૦ ,, શ્રી ખુશાલભાઈ
ગીતા મંદિર, અમદાવાદ

૧૧ ,, શ્રી કુશાભાઈ કાળીદાસ પરમાર
ગામ કૂવાસણા તા. વિસનગર

૧૧ ,, શ્રીમતિ કંકુબેન સવાભાઈ પરમાર
મુ. પારસા તા. વિજાપુર

૧૧ ,, શ્રીમતિ અમથીબ્હેન ખેમાભાઈ પરમાર
ગામ સુશી તા. વિસનગર

૧૧ ,, શ્રી મોતીભાઈ મુળજીભાઈ
મુ. ડાભલા તા. વિજાપુર અમદાવાદ

૧૧ ,, શ્રીમતિ દીવાબ્હેન ધુળાભાઈ
મુ. લીમોદરા તા. વિજાપુર

૧૧ ,, શ્રી મોતીભાઈ ગમીરભાઈ
મુ. ડાંગરવા તા. મહેસાણા

૧૧ ,, શ્રી મફતલાલ વરૂભાઈ રાવંત
મુ. વિસનગર તા. વિસનગર

૧૧ ,, શ્રી નાથાભાઈ લાલાભાઈ
કાંઠા–કલોલ

બાંસવાડા–રાજસ્થાન

૫૧ ,, શ્રી સવજીભાઈ અમરજી.
ગામ મોલ્લી, બાંસવાડા

૨૫ ,, શ્રી ધનાજી રામાજી બાંસવાડા

૨૫ ,, શ્રી દેવાજી કુરાજી ,,

૨૦	,, ,,	રૂપાજી દેવાજી	,,
૧૫	,, ,,	લાલાજી દેવાજી	,,
૧૫	,, ,,	ગૌતમજી કોદરજી પટેલ	,,
૧૦	,, ,,	રામાજી કેવાજી	,,
૧૦	,, ,,	પૂંજાજી કચરૂજી પરમાર	,,
૧૧	,, ,,	પટેલ ધનાજી બદાજી	,,
૧૧	,, ,,	પટેલ ગૌતમજી બદાજી	,,

ગામ ઠીકરીયા

૨૫	,,	શ્રી કચરૂજી વાઘાજી	ઠીકરીયા
૧૫	,, ,,	લાલાજી ઓકારજી	,,
૧૫	,,	શ્રી મોંઘજી ગોવિંદજી	ઠીકરીયા
૧૧	,, ,,	દેવાજી ગોવિંદજી	,,
૧૫	,, ,,	રૂપાજી ડુંગરજી	,,
૧૫	,, ,,	ભૂરાજી ધનાજી	,,
૧૫	,, ,,	ભેમજીભાઇ ડુંગરજી	,,
૧૦	,, ,,	ગૌતમજી ધનાજી	,,
૧૫	,, ,,	રામાજી કોદરજી	,,
૧૫	,, ,,	ભક્તરાજ કોદરજી ઓકારજી	,,
૧૦	,, ,,	નાથુજી ઓકારજી	,,
૧૫	,, ,,	ગૌતમજી વાલાજી	,,

ગામ—નવાગામ

,, કચરૂજી ગૌતમજી નવાગામ

૧૦ ,, ,, વિઠ્ઠલજી ગૌતમજી ,,

૧૦ ,, ,, રામાજી અમરજી ,,

૧૦ ,, ,, માવજી જીવાજી ,,

૧૦ ,, ,, રૂપાજી જીવાજી ,,

ગામ—સોનણી

૧૧ ,, ,, અલખાભાઇ વેચાત સોનણી

૧૧ ,, ,, હિરાજી કચરૂજી મોહ્લી

૧૧ ,, ,, નવલાજી કુરાજી ,,

૧૧ ,, ,, ભક્તરાજ માવજી કુરાજી ,,

૧૧ ,, ,, દેવાજી રત્નાજી કૂવાલા—બાંસવાડા

૧૧ ,, ,, પુંજાજી વકતાજી હીરવાલા

૧૧ ,, ,, રૂપાજી વાલાજી ચંદુજીગઢી

મુંબઇ

૫૧ ,, ૧૦૮ મહંતશ્રી નિર્મળદાસજી ગુરૂસેવાદાસજી
મું. કરેદજ જી. ભાવનગર હાલ મુંબઈ

૫૧ ,, ૧૦૮ મહંતશ્રી સેવાદાસજી કાળીદાસજી સાહેબ
બી. ડી. ડી. ચાલ, ડીલાઇ રોડ, મુંબઈ

૫૧ ,, ૧૦૮ મહંતશ્રી લક્ષ્મણદાસજી ગુરૂશ્રી
દેવીદાસજી સાહેબ મુ. સોનગઢ સૌરાષ્ટ્ર

૨૫।	,,	શ્રી ખોડીદાસ દેવજી	પુંગેરા
૧૧।	,,	શ્રીમતી અમરબ્હેન ભાણજીભાઇ	કલીવડા
૧૧।	,,	શ્રી શામજીભાઇ દેવજીભાઇ સોલંકી	તારવાડી
૧૧।	,,	શ્રી પ્રેમજી આણંદ જોગદીયા	મુંબઇ
૧૧।	,,	,, ગોવિંદ બીજલભાઇ બોરીચા	,
૧૧।	,,	,, ડાહ્યાભાઇ લખાભાઇ મકવાણા	માટુંગા
૧૧।	,,	,, કાશીનાથ દેશાઇ	મુંબઇ
૧૧।	,,	,, દેવજી મેઘજી ડોડીયા	,,
૧૧।	,,	શ્રીમતી ગંગાબાઇ શીવરામ મકવાણા	,,
૧૧।	,,	શ્રી ભાણજીભાઇ મીઠાભાઇ સોલંકી	,,
૧૧।	,,	,, લક્ષ્મણભાઇ ભાયા પરમાર	,,
૧૧।	,,	,, પ્રેમજીભાઇ નથુભાઇ પરમાર	,,
૧૧।	,,	,, મૂળજીભાઇ પુના ભોજ	,
૧૧।	,,	,, રામાભાઇ શ્યામજી રાઠોડ	તારવાડી
૧૧।	,	,, ધૂળાભાઇ કેશનભાઇ	બોરીચા
૧૧।	,,	,, ગોવિંદજી દેવજી	તારવાડી
૧૧।	,,	,, પીઠા અર્જુન જાદવ	મુંબઇ
૧૧।	,,	,, શામજી ડોસાભાઇ પંડાયા	,,

પ્રાંતિજ (સાબરકાંઠા)

૫૧ ,, ,, ભક્તરાજ કોદરભાઇ રૂપાભાઇ રાઠોડ
પ્રાંતિજ-પીલુદરા